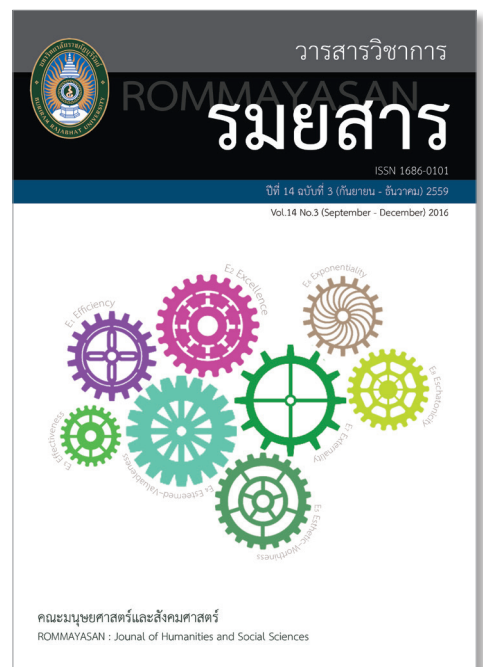
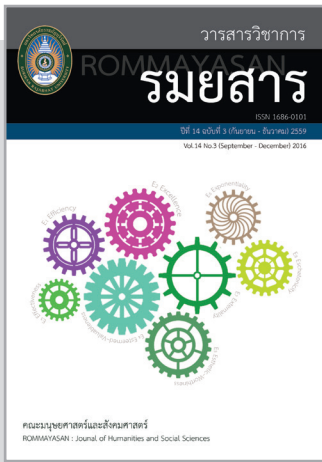

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) 2559

รมยสาร

รมยสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Journal of Humanities and Social Sciences
ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) 2559
ISSN 1686-0101

ผศ.ดร.สมเกียรติ รัชช์มณี
ผศ.ดร.พชรนนท์ สายัณห์เกษม
ผศ.ดร.ปฐมพงษ์ โพธิประสิทธิ์นันท์
ผศ.ดร.วรวรรธน์ ศรียาภัย
ผศ.ดร.สุรภา สมสัย
ผศ.ดร.ประมุข กอปรสิริพัฒน์
ผศ.ดร.กัลยา กุลสุวรรณ
Mr. Yeang Virakbot
Assoc. Prof. Dr. Bounpong Kaeorodom

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Royal University of Phnom Penh, Cambodia
Savannakhet University, Laos

■ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองบทความประจำฉบับ

ศ.ดร.ดวงมน จิตรจันทน์
ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง
ศ.ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์
รศ.ดร.อาลัย จันทร์พานิชย์
รศ.ดร.จूरีพร จันทร์พานิชย์
รศ.ดร.สมมาตร ผลเกิด
รศ.ดร.สุภาพร คงศิริรัตน์
รศ.ดร.ชลอ รอดลอย
รศ.ดร.เมฆม สอดส่องกฤษ
รศ.ดร.สมเกียรติ วัฒนพานิชกุล
รศ.พัฒนา ราชวงศ์
รศ.พัฒนะ เรือนใจดี
รศ.ประชัน คณะนวน
รศ.สงบ บุญคล้าย
รศ.วิสุทธิ ภิญโญวานิชกะ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาตะวันออก
ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ

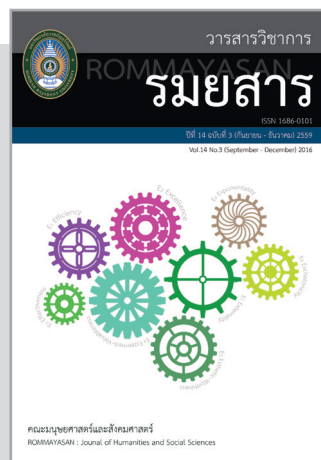
รรมยสาร

รรมยสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) 2559

ISSN 1686-0101

ผศ.ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์

ผศ.ดร.ปฐมพงษ์ โพธิประสิทธิ์นันท์

ผศ.ดร.วรวรรธน์ ศรียาภัย

ผศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

ผศ.ดร.ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม

ผศ.ดร.สมเจตน์ ผิวทองงาม

ผศ.ดร.บุญย์เสนอ ตรีวิเศษ

ผศ.ดร.ธนวุฒิ ตั้งสอนบุญ

ผศ.ดร.คณินิตย์ ไสยโสภณ

ผศ.ดร.กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์

ผศ.อัญชลี แปลงวิทยา

ดร.กระพัน ศรีงาน

ดร.โกวิท วชิรินทร์างกูร

ดร.ประทวน วันนิจ

ดร.อุดม ชัยสุวรรณ

ดร.สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ

พระศรีรัตโนบล

Mr. Shu Li

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยพะเยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ บรรณาธิการ

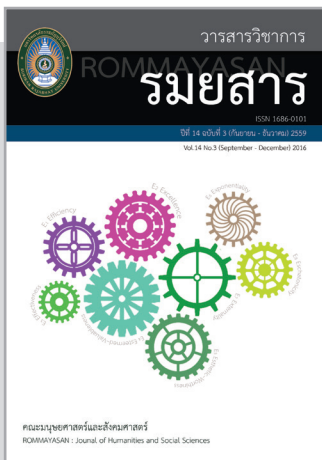
ผศ.ดร.บุญย์เสนอ ตรีวิเศษ

■ ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รรมยสาร

รรมยสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Journal of Humanities and Social Sciences
ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) 2559
ISSN 1686-0101

■ ประชาสัมพันธ์

นายมานะ สลอบพล

■ ศิลปกรรม – รูปเล่ม – ภาพประกอบ

อาจารย์ปาลิตา ผลประดับเพชร

■ กำหนดออก

ปีละ 3 ฉบับ (ม.ค.-เม.ย., พ.ค.-ส.ค., ก.ย.-ธ.ค.)

■ คณะกรรมการจัดทำรูปเล่ม

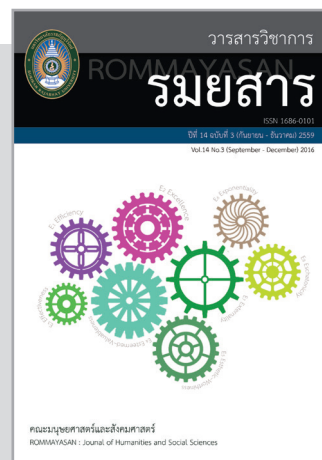
ผศ.ดร.บุญยี่แสนอ ตริวิเศษ	ประธานกรรมการ
ดร.สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ	กรรมการ
อาจารย์จริยาภรณ์ ปีตาทะสังข์	กรรมการ
ผศ.ขวัญนา วงศ์ไพศาลสิริกกุล	กรรมการ
อาจารย์สันติภาพ ชารัมย์	กรรมการ
อาจารย์อุภาววัฒน์ นามศิริฤ	กรรมการ
อาจารย์ณภัทร เซาว์นวม	กรรมการ
อาจารย์สินทรัพย์ ยืนยาว	กรรมการ
อาจารย์พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์	กรรมการ
อาจารย์ธัญลักษณ์ นุสายรัมย์	กรรมการ
อาจารย์ปาลิตา ผลประดับเพชร	กรรมการและเลขานุการ
นายมลชัย สุขมาศ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

Rommayasan

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol. 14, No. 3 (September-December) 2016

ISSN 1686-0101

■ Publisher:

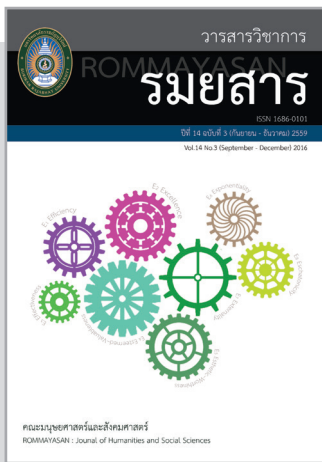
Faculty of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University

■ Editorial Advisors:

Assoc. Prof. Malini Chuthopama	President of Buriram Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Sommat Phonkoet	Vice President of Buriram Rajabhat University
Dr. Phadungchat Yangdi	Dean of Faculty of Humanities and Social Sciences

■ Editorial Board:

Adjunct Prof. Chamnong Thongprasoet	Fellow of Royal Society
Prof. Kirati Bunchuea	Fellow of Royal Society
Prof. Dr. Duangmon Chitchamnong	Prince of Songkhla University, Pattani Campus
Prof. Dr. Bunthan Dokthaisong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Tin Pratyaphruet	Specialist in Public Administration
Prof. Dr. Narongchai Pidokrat	Mahidol University
Assoc. Prof. Dr. Somsak Srisantisuk	Khonkean University
Assoc. Prof. Dr. Saraphi Wantrong	Surindra Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Chumphon Wichainsin	Specialist in Geo-information
Assoc. Prof. Dr. Alai Chanphanit	Buriram Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Ananchai Phongsuwan	Surindra Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Kaeo Naunchawi	Burapha University
Assoc. Prof. Dr. Suphaphon Khongsirirat	Naresuan University
Assoc. Prof. Phatthana Ratchawong	Naresuan University
Assoc. Prof. Wisut Phinyowanitchaka	Specialist in Art
Assoc. Prof. Prachan Khanewan	Buriram Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chatsiri Piyaphimonsit	Kasetsart University
Asst. Prof. Dr. Somkiat Raksamani	Kasetsart University

Rommayasan

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol. 14, No. 3 (September-December) 2016

ISSN 1686-0101

Asst. Prof. Dr. Phathompong Phoprasitthinan Mahidol University
Asst. Prof. Dr. Worawat Sriyaphai Phayoa University
Asst. Prof. Dr. Surapha Somsai RMUTI, Sakonnakhon campus
Asst. Prof. Dr. Pramuk Kopsiriphat Nakhonrachasima Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Kanlaya Kunsuwan Rajabhat Mahasarakham University
Mr. Yeang Virakbot Royal University of Phnom Penh, Cambodia
Assoc. Prof. Dr. Bounpong Keaorodom Savannakhet University, Loas

Peer Reviewers of the Issue:

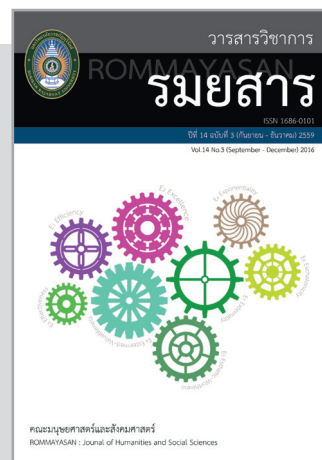
Prof. Dr. Duangmon Chitchamnong Prince of Songkhla University, Pattani Campus
Prof. Dr. Bunthan Dokthaisong Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Narongchai Pidokrat Mahidol University
Assoc. Prof. Dr. Alai Chanphanit Buriram Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Churiphon Chanphanit Specialist in Management
Assoc. Prof. Dr. Sommat Phonkoet Buriram Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Suphaphon Khongsirirat Naresuan University
Assoc. Prof. Dr. Chalo rotloi Lampang Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Metcha Sotsongkrit Ubon Ratchathani University
Assoc. Prof. Dr. Somkiat Watthanaphongsakun Sukhothai Thammathirat Open University
Assoc. Prof. Phatthana Ratchawong Naresuan University
Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidi Ramkhamhaeng University
Assoc. Prof. Prachan Khanewan Buriram Rajabhat University
Assoc. Prof. Sangop Bunkhloi Specialist in Oriental Language
Assoc. Prof. Wisut Phinyowanitchaka Specialist in Art
Asst. Prof. Dr. Chatsiri Piyaphimonsit Kasetsart University
Asst. Prof. Dr. Phathompong Phoprasitthinan Mahidol University
Asst. Prof. Dr. Worawat Sriyaphai Phayoa University
Asst. Prof. Dr. Rattana Panyapha Ubon Ratchathani Rajabhat University

Rommayasan

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol. 14, No. 3 (September-December) 2016

ISSN 1686-0101

Asst. Prof. Dr. Chanchai Khongphiantham

Asst. Prof. Dr. Somchet Phiothongngam

Asst. Prof. Dr. Bunsanoe Triwiset

Asst. Prof. Dr. Thanawut Tangsonbun

Asst. Prof. Dr. Khanuengnit Saiyasophon

Asst. Prof. Dr. Kopkan Wisetram

Asst. Prof. Anchali Plengwitthaya

Dr. Kraphan Singan

Dr. Kowit Watcharintharangun

Dr. Prathuan Wannit

Dr. Udom Chaisuwan

Dr. Somsak Phansiri

Phrasriratnobon

Mr. Shu Li

Ubon Ratchathani University

Suratthani Rajabhat University

Buriram Rajabhat University

Buriram Rajabhat University

Surindra Rajabhat University

Phetchabun Rajabhat University

Specialist in Art

Buriram Rajabhat University

Buriram Rajabhat University

Buriram Rajabhat University

Buriram Rajabhat University

Buriram Rajabhat University

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Buriram Rajabhat University

■ Editor in Chief:

Asst. Prof. Dr. Bunsanoe Triwiset

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

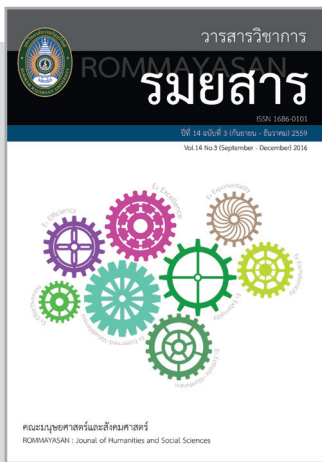
■ Assistant Editor:

Dr. Somsak Phansiri

Faculty of Humanities and Social Science,
Buriram Rajabhat University

■ Public Relation:

Mana Saluppon

Rommayasan

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol. 14, No. 3 (September-December) 2016

ISSN 1686-0101

■ **Art work- Cover- Design:**
Palita Phonpradapphet

■ **Date of Issue:**
Three issues per year (January-April, May-August, September-December)

■ **Working Committee of the Journal:**

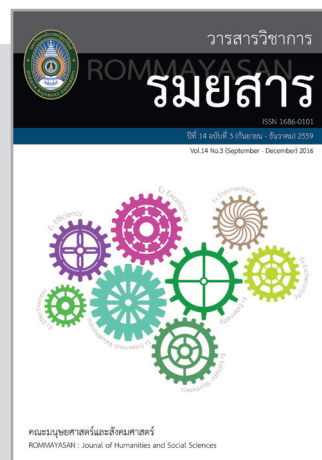
Asst. Prof. Dr. Bunsanoe Triwiset	Chairman
Dr. Somsak Phansiri	Member
Chariyaphon Pitathasang	Member
Asst. Prof. Khwannapha Wongphaisansirikun	Member
Santiphap Charam	Member
Uphawan Namhiran	Member
Naphat Chaonuam	Member
Sinsap Yuenyao	Member
Phiphat Prasotsang	Member
Thanyalak Nusairam	Member
Palita Phonpradapphet	Member and Secretary
Monchai Sukmas	Member and Assistant Secretary

รมยสาร

รมยสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) 2559

ISSN 1686-0101

รมยสาร เป็นวารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ-บุรีรัมย์ มีกำหนดออกปีละ 3 ฉบับ เดือนมกราคม – เมษายน, เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม และเดือนกันยายน – ธันวาคม โดยมีได้วางจำหน่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ ภาษาวรรณกรรม ชาติพันธุ์ บรรณารักษ์ ดนตรี นาฏศิลป์ กฎหมาย การพัฒนาสังคม การศึกษา การเมือง วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และสนับสนุนให้นักวิชาการทั่วไปได้มีพื้นที่ในการเผยแพร่ผลงานและองค์ความรู้ใหม่ๆ

บทความทางวิชาการทุกเรื่องในวารสารเล่มนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองท่าน ทั้งนี้ ข้อคิดเห็นในบทความต่างๆ ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่ละท่าน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นชอบกับข้อคิดเห็นดังกล่าว

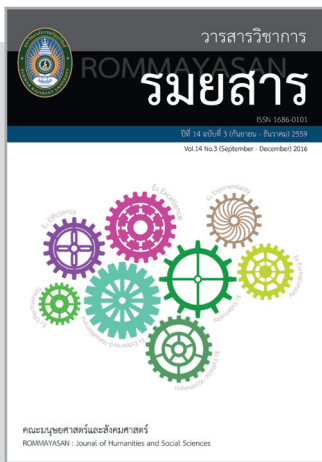
ส่งบทความได้ที่

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

โทรศัพท์/โทรสาร 044-6128585

เว็บไซต์ <http://rommayasan.bru.ac.th>

Rommayasan

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol. 14, No. 3 (September-December) 2016

ISSN 1686-0101

Rommayasan is an Academic Journal of Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, which has been published in three issues per year during January to April, May to August and September to December, free of cost, with the aim to disseminate a body of new knowledge on the following fields:

- Language
- Literature
- Ethnography
- Library Science
- Music
- Dramatic Arts
- Law
- Social Development
- Education
- Politics
- Culture
- Geography
- History
- Fine Arts

In addition, it provides general scholars an opportunity to publish their academic works and body of new knowledge. All articles being published in this Journal had been reviewed at least by two peer reviewers in the field, however, those opinions appeared in various articles are responsibility of each contributor with which the editorial board needs not agree.

Article Submission

Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University, Mueang District, Buriram Province-31000

Tel./Fax 044-612858

Website: <http://rommayasan.bru.ac.th>

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ รมยสาร ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (เดือนกันยายน-ธันวาคม) ยังคงก้าวเดินอย่างมุ่งมั่น เป็นสะพานเชื่อมต่อระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน เพื่อการเผยแพร่บทความอันสะท้อนถึงองค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

26 บทความในเล่ม เกิดจากผู้เขียนจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ รวม 10 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ในเล่มนี้ มีความพิเศษกว่าฉบับอื่นๆ เนื่องจาก ได้เผยแพร่บทความเกียรติยศรับเชิญจาก ศาตราจารย์ ดร. เจริญศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ เรื่อง 8E โมเดล : นวัตกรรมประสิทธิภาพการจัดการองค์กรยุคสมัยใหม่ (8E Model : Modern Organization Management Innovation) โดยเนื้อหาในบทความได้แสดงนวัตกรรมอันเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ สำหรับการบริหารจัดการองค์กรไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ท่ามกลางกระแสโลกที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลข่าวสารความรู้และเทคโนโลยี ซึ่งวิถีบริหารจัดการแบบเดิมมีอาจแก้ปัญหาในปัจจุบันได้แล้ว

นวัตกรรมดังกล่าวเรียกว่า 8E โมเดล ประกอบด้วย 1) ประสิทธิภาพ (Efficiency) 2) ประสิทธิภาพ (Excellence) 3) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) 4) ประสิทธิภาพ (Esteemed-Valuableness) 5) ประสิทธิภาพ (Esthetic-Worthiness) 6) ประสิทธิภาพ (Exponentiality) 7) ประสิทธิภาพ (Externality) และ 8) ประสิทธิภาพ (Eschatonicity) ขอร้อยเรียงเป็นคำกลอน ดังนี้

ประสิทธิภาพ	จัดปัจจัยอย่างคุ้มค่า
ประสิทธิการ	พัฒนาเป็นเลิศยิ่ง
ประสิทธิผล	ตรงดัชนีชี้อ้างอิง
ประสิทธิคุณ	ค่าแท้จริงผลผลิตาน
ประสิทธิสาร	เลอค่าไม่สิ้นสุด
ประสิทธิคุณ	กระบวนยุทธ์สู่มาตรฐาน
ประสิทธิเขต	หลอมพลังบูรณางาน
ประสิทธิกาล	มั่งคั่งอยู่ยั่งยืน

หวังว่า บทความในวารสารเล่มนี้ คงช่วยขยายมุมมอง และความคิดต่างๆ ยังผู้อ่าน และผู้สนใจตามสมควร อันจะนำสู่การพัฒนางานวิชาการเพื่อคุณภาพตนและของสังคมต่อไป

สารบัญ

รวมสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) 2559

Vol. 14, No. 3 (September-December) 2016

บทความรับเชิญ

21

8 E โมเดล : นวัตกรรมประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรยุคสมัยใหม่

8 E Model : Modern Organization Management Innovation

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

Kriengsak Chareonwongsak

บทความประจำฉบับ

27

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างความเป็นชาย-ความเป็นหญิง ในหนังสือชุด

“เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก”

Power Relations between Masculinity and Femininity in the Book Series

“Muea Khunta Khunyai Yang Dek”

วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต

Wipada Rattanadilok Na Phuket

พลวัตทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองในเพลงสร้างชาติลาว

35

Socio –cultural dynamics in political aspect in Laos national inspiration songs

นิศานาจ โสภภาพล / สมชาย ลำด่วน

Nisanart Sopapol / Somchai Lamduan

อัตลักษณ์การสร้างสรรคชื่อเรื่องในวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี

43

Identity on Title Creation in Short Stories of Thassanawadee

สุทัศน์ วงศ์กระบอกถาวร / Worawat Sriyaphai / บุญยงค์ เกศเทศ

Suthas Vongkrabakthaworn / Worawat Sriyaphai / Boonyong Ketthet

The Simplification of Complex Onsets in the Sequence

51

of Stop_Obstruent in Khmer Loanwords in Thai

Chom Sonnang / Thananan Trongdee / Banyat Salee / Rachan Nilawanapha

ความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ในคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีน

Metaphorical Meaning of The Word “Face” in the Compound Words in Thai and Chinese

เสี่ยว หยุน หยาง / เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา / โกวิท พิ้มพวง

XiaoYun Yang / Mathawee Yuttapongtada / Kowit Pimpuang

67

การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

จังหวัดนครราชสีมา

The Study of Language and Culture in Folk Songs, Chaloeam Phra Kiat District,
Nakhon Ratchasima Province

จิรัฐพร ไทยงูเหลือม / นนทिया จันทรเนตร์

79

หน่วยสรรพนามที่ใช้เชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงในกฎหมายตราสามดวง

Pronouns used as Cohesive Device to Reference in the Law of the Three Seals

ศิขรินทร์ แสงเพชร / วรวรรธน์ ศรียาภัย

Sikharin Saengpetch / Warawat Sriyabhaya

87

กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องในสารคดีเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

Naming Strategies of the Features Written on the Occasion of the Celebrations
of the Sixtieth Anniversary of His Majesty King Bhumibol’s Enthronement

กุลวดี พุทธมงคล / ประเทือง ทินรัตน์

Koonwadee Buddhamongkol / Pratuang Dinnaratna

95

คน สัตว์ สวนสัตว์ : จริยธรรมแห่งการดูแล

Human, Animal and Zoo: the ethic of caring

เอนก สุวรรณบัณฑิต

Anek Suwanbundit

105

ความเป็นหลังนวยุคของ นิโคโล มาเคียเวลลี ตัดสินในหนังสือเจ้าผู้ปกครอง

: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัยขั้น วิชาน

Postmodernism of Nicolo Machievalli Justified in “The Prince” : An Analytic,
Appreciative and Applicative Study

วีระชัย ยศโสธร / กิรติ บุญเจือ

Weerachai Yossothorn / Kirti Bunchua

117

**บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี**

123

Roles of Local Administrative Organization to Improving Quality of Life of Older People in Muang Sam Sip District, Ubon Ratchathani Province
สรรรยา รักพงษ์ / อลงกรณ์ อรรคแสง / วรพจน์ พรหมลัทยพรต
Sanya Rakphong / AlongKorn Akkaseng / Vorapoj Promasatayaprot

**กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนครืฐธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ
ตำบลกอนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย**

131

The Process of Promoting Ethics based on Community's Original Faith Identity of Ban Nong Yang Kham, Kong Nang Sub-District, Tha Bo District, Nong Khai
พระมหาศลรัลล์ จันทะสุนย์ / สัญญา เคนาภูมิ / ทรงศักดิ์ จิระสมบัติ
Phra Maha Yodsaran Juntasoon / Sanya Kenaphoom / Songsak Jeerasombat

**พฤติกรรมการสื่อสารและการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กของประชาชนกลุ่มวัยเรียน
และวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์**

139

Communication Behavior and Use of Facebook among People of School Age and Working Group in Mueang District, Buriram Province
ภาณุวัฒน์ แก้ววงศ์ / ไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค์ / สุภาภรณ์ ศรีดี
Panuwat Kaewwong / Paiboon Kachentaraphan / Supaporn Sridee3

**การประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อวิเคราะห์พื้นที่เหมาะสมสำหรับ
ปลูกกวางเครือ กรณีศึกษาจังหวัดชลบุรี**

149

Application of Geographic Information System to Analyze Suitable Area for Planting Kwao Krua; Case Study of Chon Buri Province.
อาทิตย์ อัครพันธ์นimit / สุพรรณ กาญจนสุธรรม / แก้ว นวลฉวี / นฤมล อินทรวิเชียร
Arthit Assawaphannimit / Supan Kanchanasutham / Kaew Nualchawee / Narumon Intarawichian

**การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบแบบให้คะแนน
หลายค่า โดยวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น วิธีเบส์เซียน และวิธีโพลี-ซิปเทสท์**

159

A Comparison of the Efficiency of Likelihood Ratio Test, Batesian and Poly-SIBTEST Procedures in Detecting Differential Item Functioning for Polytomous Scored Items
อวีพร ปานทอง / ไพรัตน์ วงษ์นาม / เกตุจันทร์ จำปาไชยศรี
Aweeporn Panthong / Pairatana Wongnam / Katechan Jampachaisri

**ความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคาย
และนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว**

167

Cultural Significance of Cultural Tourism Destinations in Nong Khai
and Vientiane Capital, Laos

โอชญญา บัวธรรม / ลินจง โพชารี

Ochanya Buatham / Linjong Pocharee

กระบวนการทำกระป๋อง ของอาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์
Kra-Peu Making Process of Ajarn Suwat Yuthaekun at Nong Ki District
Buriram Province, Thailand.

177

วีระยุทธ สุทธิ / เจริญชัย ชนไพโรจน์

Weerayut Sutto / Jarernchai Chonpairot

**ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริม
คุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

187

Leadership Factors Affecting to the Effectiveness of Decentralization Practicing
on the Promotion of Life Quality of Local Administrative Organizations

ชัยมงคล เลี้ยงม่วงพันธ์ / สุนันทา วีรกุลเทวัญ / จุมพล วิเชียรศิลป์

Chaimongkol Liangphongphan / Sunanta Veerakultavan / Jumpol Vichiansinpa

กระบวนการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าการท่องเที่ยวในภาคอีสาน

201

The Commodification of Cultures in the Tourism Industry in Northeast Thailand

พิทักษ์ น้อยวังคลัง / จารุวรรณ ธรรมวัตร / ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ / เจริญชัย ชนไพโรจน์

Pitak Noiwangklang / Jaruwan Thammawatara / Preecha Piampongspan /

Chareonchai Chonpairot

การประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่ออนุรักษ์พื้นที่เพาะปลูกจังหวัดชลบุรี

209

Application of GIS to preserve Cultivated Area in Chon Buri Province

ธนิก ไม่น้อย / สุพรรณ กาญจนสุธรรม / แก้ว นวลฉวี / ณรงค์ พลธิ์รักษ์

Tanig Mainoi / Supan Kanjanasutham / Keaw Nualchawee / Narong Plerux

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ
สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Using of social network to organize learning activities on course 3D animation
for Student of the Program of Computer Art and Design, Buriram Rajabhat University
จिरายุต ประเสริฐศรี
Chirayut Prasoesi

221

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review) บันทึกการเดินทางของ อ็องรี มูโอดต์ ในสยาม
กัมพูชา ลาว และอินโดจีนตอนกลางส่วนอื่น ๆ : เรื่องของ “สยาม กัมพูชา ลาว”
จากคำเล่า ของ “คนฝรั่งเศส”
Voyage dans les Royaumes de Siam, de Cambodge, de Laos et autres parties
centrales de l’Indo-chine, par feu Henri Mouhot, naturaliste français:
The Journey Record of “Siam Cambodia Laos” from the tale of “France”.
ณภัทร เชาว์นวม
Napat Chawnuam

229

8 E โมเดล*: นวัตกรรมประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรยุคสมัยใหม่

8 E Model : Modern Organization Management Innovation

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์¹

Kriengsak Chareonwongsak

¹ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และ มหาวิทยาลัยลอนดอน – วิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์ลอนดอน
(ศูนย์สนับสนุนการสอนประเทศไทย)

Harvard University and University of London – London School of Economics & Political Science
(Thailand Teaching Support Center)

บทคัดย่อ

บทความดังกล่าวนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการนำเสนอแนวคิดนวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรยุคสมัยใหม่ที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์การบริหารประสิทธิภาพ 8 E โมเดล ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 ประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 5 ประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 6 ประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 7 ประสิทธิภาพ และยุทธศาสตร์ที่ 8 ประสิทธิภาพ อันเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จะช่วยให้การบริหารจัดการองค์กรเกิดประสิทธิภาพ สร้างให้เกิดผลลัพธ์อันทรงคุณค่า และทำให้เกิดความคงทน ยั่งยืน ทะลุมิติข้ามกาลเวลา ยุทธศาสตร์การบริหารประสิทธิภาพ 8 E โมเดลเป็นแนวคิดและกระบวนการทัศน์ใหม่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการบริหารจัดการองค์กรทุกประเภททั้งองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม และองค์กรทุกระดับตั้งแต่ระดับย่อย อาทิ ครอบครัว จนถึงระดับใหญ่ อาทิ องค์กรระดับประเทศ องค์กรระดับนานาชาติ เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการองค์กรภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคสมัยปัจจุบันที่นับวันจะทวีความสลับซับซ้อนมากขึ้น และสภาพอนาคตที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน

คำสำคัญ: 8 E โมเดล, การบริหารจัดการ, ยุทธศาสตร์

* ผมเสนอ 8 E โมเดล อย่างเป็นทางการในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 2 จัดโดยคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2558 (I officially proposed 8 E Model at 2th National and International Academic Conference by Faculty of Management Science, Suan Sunandha Rajabhat University on Friday 12th June 2015.)

Abstract

The purpose of this article was to articulate the concept of modern organization management innovation entitled “8E Management Strategy Model” or “8 E Model” including 1) Efficiency 2) Excellence 3) Effectiveness 4) Esteemed-Valuableness 5) Esthetic-Worthiness 6) Exponentiality 7) Externality and 8) Eschatonicity. This model will help organization to improve efficacy, build worthy outcomes, generate durability and permanency and penetrate through time. The 8E Model was a new concept and paradigm which can apply with every type of organization, including public organizations, private enterprises and civil society organizations, and every level of organization from a sub-level organization (e.g. family etc.) to a large level organization (e.g. national organization, international and global organization etc.). The application of this model will benefit via organization management especially under a context of current rapid global change that bring about much increase in complexity, and will assist organizations in facing uncertainty of the future.

Keywords: 8 E Model, Management, Strategies

บทนำ

การบริหารจัดการ (Management) มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของสังคมมนุษย์มาตลอดทุกยุคทุกสมัย เริ่มตั้งแต่การอยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็กที่มีโครงสร้างแบบไม่เป็นทางการ การบริหารจัดการยังไม่มีควมสลับซับซ้อนมากนัก อาทิ สังคมเร่ร่อน (Nomadic Society) สังคมยุคเกษตรกรรม (Agricultural Society) จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) ซึ่งนำสังคมก้าวเข้าสู่ยุคสังคมอุตสาหกรรม (Industrial Society) มีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจแบบพึ่งพาเกษตรกรรมมาเป็นเศรษฐกิจแบบพึ่งพา

อุตสาหกรรมที่มุ่งปริมาณการผลิตจำนวนมาก มีการพัฒนาโครงสร้างองค์กรแบบเป็นทางการและมีการบริหารจัดการที่สลับซับซ้อนมากขึ้น

ปัจจุบันโลกทั้งโลกกำลังขับเคลื่อนเปลี่ยนผ่านจากยุคสังคมข้อมูลข่าวสาร (Information Society) เข้าสู่ยุคสังคมความรู้ (Knowledge Society) ที่มีความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมระดับสูง เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ของประเทศ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2555: 13-36) มีการคิดค้นสร้างสรรค์นวัตกรรมในทุกระดับของสังคม ประเทศที่มีความสามารถปรับตัวได้ก่อนย่อมสามารถชียอดคลื่นเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง อาทิ ญี่ปุ่น (Japan) เกาหลีใต้ (South Korea) สิงคโปร์ (Singapore) เป็นต้น

การบริหารจัดการองค์กรและสังคมประเทศชาติในยุคสังคมความรู้แตกต่างจากยุคอดีตที่ผ่านมา ด้วยความจำกัดทางด้านทรัพยากร การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสภาพการแข่งขัน และการต้องเผชิญกับสถานการณ์ความท้าทาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อันส่งผลกระทบต่อความสามารถอยู่รอด แข่งขันได้ ขององค์กร จำเป็นที่องค์กรต้องปรับแนวคิดและกระบวนการทัศน์ใหม่ให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวนี้ที่เกิดขึ้น

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้องค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจำนวนมากในปัจจุบันเริ่มมีการปรับตัวนำแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ (Modern Management) เข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรมากขึ้น อาทิ การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) การบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) เป็นต้น

นวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรยุคสมัยใหม่: ยุทธศาสตร์การบริหารประสิทธิภาพ 8 E โมเดล

ด้วยบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคสมัยปัจจุบันที่นับวันจะทวีความสลับซับซ้อนมากขึ้นและสภาพของอนาคตที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน การบริหารจัดการองค์กรทุกประเภททั้งองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม และองค์กรทุกระดับ ตั้งแต่ระดับย่อย อาทิ ครอบครัว จนถึงระดับใหญ่ อาทิ

องค์กรระดับประเทศ องค์กรระดับนานาชาติ ให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนจำเป็นต้องปรับกระบวนการทัศนคติและแนวคิดใหม่ ต้องคิดนอกกรอบมิติเดิมและมองทะลุข้ามมิติของกาลเวลา เพื่อจะทำให้การดำเนินงานขององค์กรเกิดประสิทธิผลภาพ สร้างให้เกิดผลลัพธ์อันทรงคุณค่า และเกิดผลคงทนยั่งยืน

ยุทธศาสตร์การบริหารประสิทธิผลภาพ 8 E โมเดล เป็นกรอบคิดให้ผู้บริหารองค์กรทุกระดับนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กร โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้เกิดมาจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สังเกต สันทนา กับผู้รู้ และประสบการณ์การบริหารองค์กรเป็นระยะเวลา ยาวนาน ตกผลึกจนเป็นความคิดยุทธศาสตร์การบริหารประสิทธิผลภาพ 8 E โมเดล ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : ประสิทธิภาพ (Efficiency)

ประสิทธิภาพคือ การบริหารจัดการปัจจัยนำเข้า (Input) อาทิ คน ทูณ เวลา วัสดุอุปกรณ์ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ใช้ปัจจัยนำเข้าที่น้อยที่สุด แต่เกิดประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด การบริหารจัดการโดยใช้ยุทธศาสตร์ประสิทธิภาพจะช่วยลดความสูญเปล่าของทรัพยากร ต้นทุน และเวลา ทำให้องค์กรได้รับผลลัพธ์กลับคืนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เป็นประโยชน์ต่อองค์กรในกรณีที่ต้องอยู่ในสภาวะของการแข่งขันและต้องเผชิญกับความจำกัดทางด้านทรัพยากร

การขาดประสิทธิภาพการบริหารจัดการจะส่งผลกระทบต่อผลสำเร็จขององค์กร อาทิ การบริหารจัดการงบประมาณทางการศึกษาของประเทศไทย ที่ผ่านมารัฐจัดสรรงบประมาณให้กับกระทรวงศึกษาธิการจัดอยู่อันดับต้น ๆ เมื่อเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในโลก แต่การศึกษาของประเทศยังประสบปัญหาความด้อยคุณภาพอยู่มากทุกระดับ ตั้งแต่การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานจนถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

องค์กรทุกประเภทและทุกระดับ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สามารถนำยุทธศาสตร์ประสิทธิภาพมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานได้หลากหลายรูปแบบ อาทิ การวางแผนและพัฒนาแบบใหม่ในการใช้ทรัพยากรร่วมระหว่างแผนหรือองค์กร การร่วมลงทุนระหว่างหน่วยงานหรือองค์กร การซื้อจัดยุทธศาสตร์หรือการมีจุดเน้นที่ชัดเจน บริหารจัดการทุ่มทรัพยากรถูกที่ ให้น้ำหนักอย่างถูกต้องเหมาะสม (Dr. Dan Can Do Strategy

Law (Strategy + Priority + Focus)) การจัดจ้างภายนอก (Outsource) ในส่วนงานที่มีใช้ความถนัดหรือหน้าที่หลักขององค์กร เป็นต้น

ตัวอย่างการแก้ปัญหาการขาดแคลนครู มีครูสอนไม่ครบชั้นเรียนและไม่ตรงวิชาเอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขนาดเล็กที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจแสวงหาทางออกของปัญหาด้วยการแปลงโรงเรียนรัฐทุกโรงให้เอกชนบริหารจัดการ ด้วยว่าเอกชนมีความคล่องตัวมากกว่ารัฐและผูกอยู่กับการแข่งขัน อันจะส่งผลช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศอีกทางหนึ่ง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ประสิทธิภาพ (Excellence)

ประสิทธิภาพคือ การมีกระบวนการที่ดีเลิศ ทำทุกขั้นตอนดีที่สุดในตามมาตรฐาน และความถูกต้องตามหลักสากล นำส่วนที่ดีที่สุดของสากลมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาองค์กร

การบริหารจัดการโดยใช้ยุทธศาสตร์ประสิทธิภาพจะช่วยให้องค์กรไม่ต้องลองผิดลองถูกเริ่มต้นจากศูนย์ แต่สามารถนำต้นแบบสากลมาเรียนรู้ พัฒนาต่อยอด สร้างประโยชน์ให้แก่องค์กร

ตัวอย่างนโยบายมหาวิทยาลัยระดับโลกของสิงคโปร์ในปี ค.ศ. 1998 ที่ประกาศจะเชิญมหาวิทยาลัยระดับโลกอย่างน้อย 10 แห่งมาเปิดวิทยาเขตหรือเป็นพันธมิตรกับมหาวิทยาลัยท้องถิ่นของสิงคโปร์เปิดหลักสูตรพิเศษในสิงคโปร์ อาทิ สถาบันบริหารธุรกิจ INSEAD มหาวิทยาลัยจอนส์ฮอปกินส์ (John Hopkins University) วิทยาลัยบริหารธุรกิจชิคาโก (Chicago School of Business) วิทยาลัยบริหารธุรกิจวอร์ตันของเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania's Wharton School of Business) สถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ หรือเอ็มไอที (Massachusetts Institute of Technology หรือ MIT) เป็นต้น ภายหลังก่อมหามหาวิทยาลัยเหล่านี้ได้รับการเชิญจากรัฐบาลสิงคโปร์ให้เข้าร่วมโปรแกรมมหาวิทยาลัยระดับโลกของสิงคโปร์ (Mok, 2006: 54) อันส่งผลช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การศึกษาระดับโลกให้แก่มหาวิทยาลัยของสิงคโปร์และทำให้การศึกษาของมหาวิทยาลัยของสิงคโปร์มีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ประสิทธิภาพสะท้อนความเป็นจริงที่ว่าวิทยาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ต่อยอดกันทั้งโลก องค์กรทุกประเภทและทุกระดับ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สามารถนำยุทธศาสตร์ประสิทธิภาพดังกล่าวนี้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน อันจะส่งผลช่วยยกระดับคุณภาพมาตรฐานขององค์กรให้เทียบเคียงมาตรฐานสากลมากขึ้นอีกทางหนึ่ง อาทิ การใช้ดัชนีชี้วัดมาตรฐานสากล คัดเลือกจากเกณฑ์ที่ดีที่สุด มาเป็นตัวเทียบเคียงพัฒนาองค์กรในทุกเรื่อง การขับเคลื่อนสถาบันการศึกษาทุกแห่งให้เข้าสู่บรรยากาศการจัดอันดับระดับสากล เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : ประสิทธิภาพ (Effectiveness)

ประสิทธิผลคือ การได้ผลผลิตตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีตัวชี้วัด (Indicators) หรือ ดัชนี (Index) กำกับที่ชัดเจน ตัวชี้วัดจะเป็นตัวสรุปสถานะขององค์กรให้สามารถเข้าใจได้ง่าย เปรียบเทียบได้ และวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้องค์กรรู้สถานะที่แท้จริงเมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร ช่วยให้การประเมินและตัดสินใจทำได้รวดเร็ว นำสู่การแก้ปัญหาและปรับปรุงพัฒนาได้ตรงจุด (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2557: 143-144)

การบริหารจัดการโดยใช้ยุทธศาสตร์ประสิทธิผล จะช่วยให้องค์กรได้ผลผลิตตามเป้าหมายที่ต้องการ การดำเนินงานมีเครื่องมือเชิงปริมาณและคุณภาพช่วยสะท้อนสถานะขององค์กรและผลของการปฏิบัติงาน

ในภาคปฏิบัติ องค์กรทุกประเภทและทุกระดับ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สามารถนำยุทธศาสตร์ประสิทธิผลมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน อันจะส่งผลช่วยให้องค์กรได้ผลผลิตตามเป้าหมายที่ต้องการ อาทิ การพัฒนาให้มีตัวชี้วัดกำกับการทำงานทุกอย่างเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรในเรื่องนั้นและมีการประเมินผลเป็นรายไตรมาสอย่างต่อเนื่อง การจัดทำดัชนีความอยู่ดีมีสุขแห่งชาติ (National Well-Being Index) กำกับการทำงานของประเทศไทยเรื่องและทุกกระทรวง ทบวง กรม มีการผสมให้น้ำหนักถ่วงดุลตัวบ่งชี้ประมาณ 4,000 ตัว ครอบคลุมทุกงานการพัฒนาประเทศอย่างครบถ้วน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2557: 146) อันจะส่งผลช่วยให้การบริหารจัดการประเทศสามารถวัดผลความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : ประสิทธิภาพ (Esteemed-Valuable-ness)

ประสิทธิภาพคือ การบริหารจัดการผลลัพธ์หรือความสำเร็จของการดำเนินงานที่ขับเคลื่อนด้วยระบบคุณค่าที่ถูกต้องหรือคุณค่าที่แท้จริง

การบริหารจัดการองค์กรต้องมีเพียงมุ่งวัดผลผลิต แต่ต้องมุ่งวัดผลลัพธ์ และผลลัพธ์ดังกล่าวนี้ต้องมีคุณค่าแท้จริง อาทิ การปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศ ต้องมุ่งเน้นเชิงคุณภาพและไม่เพียงในเชิงปริมาณ ด้วยว่าอดีตที่ผ่านมาโลกการบริหารมักมุ่งเน้นผลผลิตเชิงปริมาณเป็นสำคัญ ซึ่งแม้จะทำให้มีจำนวนเด็กนักเรียนเข้าถึงการศึกษามากขึ้น แต่เชิงคุณภาพยังประสบปัญหาอยู่มากทุกระดับ

การบริหารจัดการโดยใช้ยุทธศาสตร์ประสิทธิผลจะเป็นประโยชน์ทำให้องค์กรได้ผลลัพธ์หรือความสำเร็จของการดำเนินงานที่แท้จริง เป็นความสำเร็จที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร ขับเคลื่อนนำพาองค์กรให้บรรลุสู่เป้าหมายที่ต้องการ

องค์กรทุกประเภทและทุกระดับสามารถนำยุทธศาสตร์ประสิทธิผลมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน อาทิ การพัฒนาระบบการให้ผลตอบแทนครูผูกติดกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ยึดหลักทำดีได้ดี ซื่อจริงไม่เสียดทานกับระบบ ครูต้องไม่เพียงสอนครบตามชั่วโมง แต่ต้องสร้างให้เกิดผลลัพธ์หรือมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน การพิจารณาให้ผลตอบแทนครูแต่ละคนไม่เท่ากัน แม้จะอยู่ระดับเดียวกัน อันจะช่วยกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการแข่งขัน ดึงดูดคนเก่งเป็นครู การพัฒนากลไกการประเมินการศึกษาทั้งระบบทุกระดับให้มีความเชื่อมโยงกับมิติการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : ประสิทธิภาพ (Aesthetic-Worthiness)

ประสิทธิภาพคือ การบริหารบนแก่นสารเลอค่าท่ามกลางคุณค่าที่มีอยู่ เลือกทำสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดบนเกณฑ์จรรยาบรรณและมีคุณค่าสูงกว่าคุณค่าใดและเกินกว่าที่จะสามารถประมาณมูลค่าหรือคุณค่าได้ เรียกว่า เป็นสิ่งที่ “เลอค่า” อาทิ การบริหารจัดการองค์กรโดยมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น

การบริหารจัดการโดยใช้ยุทธศาสตร์ประสิทธิสาร จะทำให้องค์กรมีเพียงมุ่งทำสิ่งที่มีมูลค่าและคุณค่าเท่านั้น แต่จะเลือกทำสิ่งที่เลอค่าสูงสุด ด้วยว่าสิ่งที่มีมูลค่าอาจไม่มีคุณค่า ตรงกันข้ามสิ่งที่มีคุณค่าสูงอาจเป็นสิ่งที่ไม่มีมูลค่าน้อย แต่สิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดหรือสิ่งที่ “เลอค่า” ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติและสังคมส่วนรวม

องค์กรทุกประเภทและทุกระดับ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สามารถนำยุทธศาสตร์ประสิทธิสารมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานได้หลากหลายรูปแบบ อาทิ การกำหนดให้กรมีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศ และการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่เป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จอย่างหนึ่งขององค์กร การคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงานการเมือง ในตำแหน่งต่าง ๆ มิเพียงพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ แต่พิจารณาประวัติการทำดีเพื่อสังคมที่สะท้อนและเป็นตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมว่า เป็นผู้มั่งคั่งสาธารณะ มีความเสียสละ และมีความตั้งใจจริงที่จะเข้ามาทำงานเพื่อประโยชน์ของบ้านเมือง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553: 66) เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : ประสิทธิคุณ (Exponentiality)

ประสิทธิคุณคือ การบริหารจัดการสร้างให้เกิดผลกระทบ (Impact) วงกว้าง วงแล้ว วงเล่า ขยายวงออกไป เป็นการทวีคูณยกกำลังผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เลอค่าอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

การบริหารจัดการโดยใช้ยุทธศาสตร์ประสิทธิคุณจะสนับสนุนส่งเสริมให้ประเทศชาติและสังคมส่วนรวมได้รับประโยชน์ เป็นการกระจายผลลัพธ์ที่เลอค่าอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ตัวอย่างแนวทางการนำยุทธศาสตร์ประสิทธิคุณมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์กร อาทิ การสร้างให้เกิดสถาบันการศึกษาต้นแบบประเภทละ 1 แห่ง เริ่มตั้งแต่ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย พัฒนาให้มีคุณภาพเป็นเลิศในทุกด้าน สำหรับเป็นต้นแบบให้กับสถาบันการศึกษาอื่น อันเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศอีกทางหนึ่ง เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 7 : ประสิทธิเขต (Externality)

ประสิทธิเขตคือ การประสานพลังเชิงบูรณาการผลกระทบให้ไปสู่ผลปรากฏนอกกรอบมิติเดิม ทั้งมิติเชิง

พื้นที่ภูมิศาสตร์และมิติเชิงประเด็น มิติใดมิติหนึ่งหรือทั้งสองมิติ

การบริหารจัดการโดยใช้ยุทธศาสตร์ประสิทธิเขตจะทำให้องค์กรเกิดการขยายขอบเขตผลกระทบวงกว้าง ออกนอกกรอบมิติเดิมไปยังพื้นที่ใหม่ เกิดการพัฒนาเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

การนำยุทธศาสตร์ประสิทธิเขตมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์กรจะสร้างให้เกิดผลลัพธ์ความแตกต่าง อาทิ การพัฒนาระบบการพัฒนาบุคลากรให้เป็นแบบออนไลน์ (Online) ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เชื่อมต่อกับกลุ่มเป้าหมายทั่วโลก การพัฒนาสู่องค์กร 2 ภาษาที่มีการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพื่อเตรียมบุคลากรขององค์กรให้พร้อมสำหรับการทำงานข้ามวัฒนธรรมในบริบทที่ทั้งโลกมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไร้รอยต่อมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 8 : ประสิทธิกาล (Eschatonicity)

ประสิทธิกาลคือ การบริหารจัดการที่เน้นความคงทน ผลที่ยั่งยืน ทะลุมิติข้ามกาลเวลา เป็นการคำนึงถึงอนาคตและผลที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว

การบริหารจัดการโดยใช้ยุทธศาสตร์ประสิทธิกาลจะทำให้องค์กรมีเพียงมุ่งหวังผลที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าระยะสั้น แต่จะคำนึงถึงผลระยะยาวเป็นสำคัญ

องค์กรทุกประเภทและทุกระดับ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สามารถนำยุทธศาสตร์ประสิทธิกาลมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน อาทิ การริเริ่มให้มีกองทุนพัฒนาสถานศึกษา เป็นเงินทุนกันถ่วงสะสมสำหรับใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา การพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ให้การเรียนรู้เป็นสิ่งทั่วไปสำหรับบุคลากรในองค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรมีเวลาหรือช่องทางการพบปะสังสรรค์พูดคุยระหว่างกัน ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากซึ่งกันและกัน เป็นต้น

การนำยุทธศาสตร์การบริหารประสิทธิสภาพ 8 E โมเดลมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรจะช่วยให้องค์กรสามารถสร้างผลลัพธ์ที่แตกต่างอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล และเกิดความคงทน ถาวร เป็นประโยชน์ช่วยให้การขับเคลื่อนองค์กรเกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

บทสรุป

กล่าวโดยสรุปก็คือ ยุทธศาสตร์การบริหารประสิทธิภาพ 8 E โมเดล อันประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 ประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 5 ประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 6 ประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 7 ประสิทธิภาพ และยุทธศาสตร์ที่ 8 ประสิทธิภาพ เป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ที่มีเพียงให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันขององค์กรเท่านั้น แต่ยังคงคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่ประเทศชาติสังคมส่วนรวม รวมถึงความคงทน ผลที่ยั่งยืน ทะลุมิติข้ามกาลเวลาด้วยเช่นเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). *คานงัดประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.

_____. (2555). *สยามอารยะ แมนนิเฟสโต : แดงการณีสยามอารยะ*. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.

_____. (2557). *สยามอารยानุสติ : รักษาติแบบอารยะ*. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.

Mok, Ka Ho. (2006). *Education Reform and Education Policy in East Asia*. London and New York: Routledge.

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างความเป็นชาย-ความเป็นหญิง ในหนังสือชุด “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก”

Power Relations between Masculinity and Femininity in the Book Series “Muea Khunta Khunyai Yang Dek”

วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต¹
Wipada Rattanadilok Na Phuket

¹ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University

บทคัดย่อ

หนังสือสำหรับเด็กเป็นพื้นที่ของ “สารทางอุดมการณ์” ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการปลูกฝัง ชัดเจน ล้อหลอมน กระทั่งสร้างตัวตนของเด็กได้อย่างแนบเนียนและเป็นธรรมชาติ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาและอุดมการณ์ในหนังสือ “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เผยให้เห็นอุดมการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง “ความเป็นชาย - ความเป็นหญิง” ซึ่งผู้มีอำนาจในสังคมกลุ่มหนึ่งได้ใช้ “ภาษา” เป็นเครื่องมือประกอบสร้าง ตอกย้ำ และผลิตซ้ำอุดมการณ์เพื่อปลูกฝังหรือควบคุมความคิดของเด็กและสังคมผ่านวาทกรรม อันนำไปสู่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความเหลื่อมล้ำ และความไม่เท่าเทียมในสังคม

คำสำคัญ: ความเป็นชาย, ความเป็นหญิง, วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์, อุดมการณ์, อำนาจ

Abstract

Children’s books can be a place where “ideologies” were embedded and a subtle influence on the ways in which children were taught, trained and disciplined. A critical discourse analysis of the “Muea khunta Khunyai Yang Dek” book series revealed gender ideologies in terms of power relations between masculinity and femininity. The study argued that “language” has been used as an instrument by a group of the powerful in the society to construct, emphasize and reproduce the ideologies that have been instilled into children and society. This leads to an asymmetrical power relation and social inequality.

Keywords: Masculinity, Femininity, Critical Discourse Analysis, Ideology, Power

บทนำ

หนังสือสำหรับเด็กเป็นวาทกรรมหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการปลูกฝัง ชัดเจน ล้อหลอม กระทั่งสร้างตัวตนของเด็กได้อย่างแนบเนียนและเป็นธรรมชาติ เนื่องจากสังคมรับรู้หรือเชื่อว่าหนังสือสำหรับเด็กเป็นหนังสือที่มุ่งให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน เพิ่มพูนทักษะและสร้างนิสัยรักการอ่าน บางครั้งอาจสอดแทรกการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมหรือแบบอย่างที่ดีงาม ดังนั้นสังคมจึงอาจไม่ทันตระหนักว่าแท้จริงแล้วหนังสือสำหรับเด็กได้ทำหน้าที่เป็น “สารทางอุดมการณ์” ที่ผู้ผลิตวาทกรรมซึ่งก็คือผู้ใหญ่ที่มีอำนาจในสังคมกลุ่มหนึ่งได้ประกอบสร้าง ตอกย้ำ และผลิตซ้ำอุดมการณ์บางประการเพื่อปลูกฝังหรือควบคุมความคิดของเด็กและสังคมผ่านวาทกรรมอันก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ใหญ่ - เด็ก ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ชาย - ผู้หญิง และความสัมพันธ์เชิงอำนาจของความสัมพันธ์อื่นๆ รวมทั้งการเอื้อประโยชน์หรือการได้เสียประโยชน์ของคนบางกลุ่ม อันนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมในสังคมได้

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “อุดมการณ์” ในหนังสือสำหรับเด็ก กรณีศึกษาในงานวิจัยนี้จะศึกษาจากหนังสือชุด “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” เนื่องจากเป็นหนังสือที่เข้าถึงและได้รับความนิยมทั้งจากเด็กและผู้คนหลายช่วงวัยในสังคมไทยมานานกว่า 40 ปี ทั้งยังมีความน่าสนใจอีกหลายประการ กล่าวคือ ประการแรกในแง่ของการผลิตตัวบท ผู้แต่ง ทิพย์วาทณี สนิทวงศ์ ณ อยุธยา เป็นผู้สันตการเขียนเรื่องสำหรับเด็ก และเคยได้รับรางวัลของคณะกรรมการประกวดแต่งหนังสือสำหรับเด็กในปีหนังสือระหว่างชาติครั้งแรก พ.ศ. 2515 (International Year 1972) ดังนั้นย่อมทำให้ “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” เป็นหนังสือที่สามารถเข้าถึงเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณค่ารอบด้าน ทั้งด้านภาษา วรรณศิลป์ และสังคม

ประการที่สอง ในแง่ของการผลิตและผลิตซ้ำตัวบท “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสารสตรีสารภาคพิเศษสำหรับเด็ก เมื่อปี พ.ศ. 2515 ต่อมามีการรวมเล่มเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2518 และตีพิมพ์ซ้ำต่อเนื่องอีกหลายครั้ง กระทั่งปัจจุบันตีพิมพ์รวมเล่มเป็นหนังสือชุด 4 เล่ม เล่ม 1 ตีพิมพ์ซ้ำมากถึง 28 ครั้ง เล่ม 2 พิมพ์ซ้ำ 18 ครั้ง เล่ม 3 พิมพ์ซ้ำ 12 ครั้ง และเล่ม 4 พิมพ์ซ้ำ 10 ครั้ง

ประการที่สาม ในแง่ของการกระจายตัวบทจากการผลิตและผลิตซ้ำตัวบทที่ผ่านมากล่าวได้ว่า “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” เป็นหนังสือที่สามารถเข้าถึงและแพร่กระจายในสังคมวงกว้าง ไม่ว่าจะเป็นการกระจายตัวบทผ่านสื่อนิตยสารหรือในรูปแบบของหนังสือชุดซึ่งแสดงให้เห็นถึงความนิยมของผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาตามหลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ. 2521 และยังคงใช้อย่างต่อเนื่องเรื่อยมาอีกหลายหลักสูตร ดังนั้นเด็กทุกคนที่เข้าศึกษาในระบบการศึกษาภาคบังคับจึง “จำเป็น” ต้องผ่านการบริโภคตัวบทนี้จากรุ่นสู่รุ่น “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” จึงเป็นหนังสือที่สามารถเข้าถึงและแพร่กระจายในสังคมอย่างกว้างขวาง อีกทั้งการที่กระทรวงศึกษาธิการได้คัดเลือกและกำหนดให้ใช้ “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” เป็นหนังสืออ่านนอกเวลานั้นย่อมแสดงว่าหนังสือดังกล่าวมีอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและรัฐบาล

ประการสุดท้าย “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” ได้รับการประเมินค่าและตัดสินจากสังคมซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจในสังคมว่าเป็นหนังสือดี อาทิได้รับรางวัลดีเด่นในการประกวดหนังสืองานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ เป็น 1 ในหนังสือดีสำหรับเด็ก 500 เล่ม ปี พ.ศ. 2542 (สมาพันธ์องค์กรเพื่อพัฒนาหนังสือและการอ่าน โครงการคัดสรรหนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน) เป็น 1 ในหนังสือ 101 เล่มในดวงใจนักเขียนและนักอ่าน ปี พ.ศ. 2554 (แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สสส.) และเป็น 1 ในหนังสือดี 100 เล่มเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยปี พ.ศ. 2555 (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน สสศ.)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าหนังสือชุด “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” นี้ น่าจะเป็นพื้นที่หนึ่งของ “สารทางอุดมการณ์” ที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปลูกฝัง ชัดเจน และหล่อหลอมเด็กและสังคมไทยอย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะประเด็น “อุดมการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างความเป็นชาย - ความเป็นหญิง” ตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพื่อเผยให้เห็นอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ยังคงถูกผลิตซ้ำและไหลเวียนอยู่ในสังคมไทย

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

“วาทกรรม หมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต(constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจหรือตัวตนของเราเอง”

(Foucault 1970, อ้างใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2542: 3-4)

วาทกรรมคือวิถีปฏิบัติหรือกระบวนการในการสร้าง “ความหมาย” ให้แก่สิ่งต่างๆ อย่างเป็นระบบ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 6) ซึ่งมีลักษณะเป็นชุดความคิดที่แผ่เร้นด้วยอำนาจและอุดมการณ์ของสังคมผ่านช่วงเวลาหนึ่งๆ (Foucault, 1970; ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2542 อ้างใน กฤษดาวรรณ หงส์ลดาธรรม์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์, 2549: 8)

การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นการวิเคราะห์วาทกรรมโดยมุ่งศึกษาวิธีการใช้อำนาจทางสังคมในทางที่ผิด การครอบงำ และความไม่เท่าเทียมกันที่ถูกตอกย้ำและผลิตซ้ำผ่านตัวบท วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จึงเป็นแนวทางการวิจัยเพื่อเผยให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันในสังคม และต่อต้านความไม่เท่าเทียมนั้น (Fairclough, 1995: 132-133; van Dijk, 2003: 352)

แนวคิดเกี่ยวกับ “อุดมการณ์”

วาทกรรมมีหน้าที่ด้านอุดมการณ์ เป็นพื้นที่ประกอบสร้างและสื่ออุดมการณ์ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 12) อุดมการณ์ตรงกับคำว่า Ideology มีความหมายออกเป็น 2 กลุ่มความหมาย คือ

1. อุดมการณ์ในความหมายที่เป็นกลาง หมายถึง ชุดความคิดที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบซึ่งคนในสังคมหนึ่งๆ ถือปฏิบัติ

2. อุดมการณ์ในความหมายเชิงวิพากษ์ หมายถึง ชุดความคิดที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบซึ่งคนในสังคมหนึ่งๆ ถือปฏิบัติ ชุดความคิดดังกล่าวมักมีลักษณะของการเอื้อประโยชน์ให้แก่คนบางกลุ่ม (Kress, 1985: 29; Blommaert, 2005) อาทิ อุดมการณ์ของมาร์กซ์ หมายถึง ชุดความคิดที่ชนชั้นปกครองใช้เป็นเครื่องมือครอบงำและควบคุมชนชั้นที่ต่ำกว่าเพื่อผลประโยชน์ของตน การครอบงำทางอุดมการณ์นี้ทำให้ชนชั้นถูกปกครองตกอยู่ใต้อำนาจ

และถูกกดขี่โดยไม่ตระหนักรู้หรือมองเห็นอุดมการณ์ที่ตนถูกครอบงำอยู่

พาน ไต้ (van Dijk, 1997; 1998) และแฟร์คลัฟ (Fairclough, 2003 : 218 quoted in Wodak and Meyer, 2009: 9) กล่าวถึงความหมายของอุดมการณ์ในเชิงวิพากษ์ว่าอุดมการณ์คือชุดความรู้ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมที่สมาชิกในสังคมยอมรับและถือปฏิบัติร่วมกัน เป็นเสมือนบรรทัดฐานที่ใช้ตัดสินว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ประเมินค่าว่าสิ่งใดดี สิ่งใดเลว เป็นเครื่องชี้ นำ กำหนดความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมการกระทำและสภาพภาพของคนในสังคม ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ใช้สถาปนาอำนาจ สร้างความไม่เท่าเทียม และเอื้อประโยชน์ให้แก่คนบางกลุ่มด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับ “อำนาจ”

“อำนาจ” เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ อำนาจจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีคู่ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ฝ่ายหนึ่งสามารถควบคุมอีกฝ่ายหนึ่งให้ทำตามที่ต้องการ ฝ่ายที่มีอำนาจมากกว่าสามารถจำกัดเสรีภาพการกระทำ และ/หรือมีอิทธิพลต่อความคิดหรือทัศนคติของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในลักษณะไม่สมมาตร (asymmetrical relation) กล่าวคือ ฝ่ายที่มีอำนาจมากกว่าจะควบคุมอีกฝ่ายหนึ่งและจะไม่เกิดกรณีกลับกัน

อำนาจในสังคมประชาธิปไตยปัจจุบันเป็นอำนาจที่มาจากกรณียินยอมพร้อมใจมากกว่าการบังคับหรือใช้กำลัง อำนาจสัมพันธ์กับวาทกรรม ผู้ที่มีอำนาจและต้องการใช้อำนาจหรือรักษาอำนาจไว้ก็ต้องควบคุมวาทกรรมเป็นอันดับแรก (van Dijk, 2008: 10, ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556 : 20)

ผู้วิจัยจะศึกษาวิจัย “ความเป็นชาย ความเป็นหญิง” ในหนังสือชุด “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” ตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพื่อเผยให้เห็นอุดมการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ชาย-ผู้หญิงที่ถูกประกอบสร้างผ่านตัวบท ทั้งนี้จะเน้นการวิเคราะห์ตัวบทเป็นหลัก

ขอบเขตการวิจัย

หนังสือชุด “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” 4 เล่มของ ทิพย์วาณี สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ได้แก่

- เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 1 ฉบับพิมพ์รวมเล่มครั้งที่ 28 พ.ศ. 2556 จำนวน 40 เรื่อง
- เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 2 ฉบับพิมพ์รวมเล่มครั้งที่ 18 พ.ศ. 2554 จำนวน 40 เรื่อง
- เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 3 ฉบับพิมพ์รวมเล่มครั้งที่ 12 พ.ศ. 2554 จำนวน 40 เรื่อง
- เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 4 ฉบับพิมพ์รวมเล่มครั้งที่ 10 พ.ศ. 2552 จำนวน 39 เรื่อง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์พบว่าอุดมการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างความเป็นชาย - ความเป็นหญิงคือ “ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง” ล้วนเป็นผลทางอุดมการณ์อันเกิดจากการสอนสั่ง ถ่ายทอด และปลูกฝังจากผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสซึ่งมีสถานภาพ อำนาจ ความรู้และประสบการณ์สูงกว่าเด็กหรือผู้อาวุโสน้อยกว่าประกอบด้วยชุดความคิดย่อย ดังนี้

ชุดความคิดย่อยที่ 1 ผู้ชายไม่ต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่บางอย่างที่สังคมถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้หญิง แม้ผู้ชายจะเป็นผู้สร้างความเสียหาย

ตัวอย่าง 1

เด็กผู้ชายอย่างคุณตาไม่ต้องถูกใช้ให้ปะเสื่อหรือก แต่เด็กผู้หญิงอย่างคุณยายต้องโดนใช้ให้ปะ ทั้งๆ ที่ไม่ได้เป็นผู้ทำขาด ... แทนที่จะได้ไปเล่นสนุกๆ ต้องมานั่งปะเสื่อ ผู้ (ใหญ่) ว่าเป็นหน้าที่ของลูกผู้หญิง

(ตอน “เสื่อสาด” เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 3 หน้า 154)

ตัวอย่าง 2

มุ้งขาดที่เลี้ยงแต่ก่อนก็ปะซ่อมแซมให้ ต่อโตขึ้นๆ ให้ปะ ซ่อมเอง ไม่ทำจะถูกตี เพราะเป็นลูกผู้หญิง ผู้ชายสบายไม่ต้องทำ ทั้งๆ ที่เป็นตัวการวิ่งโหมไล่จึงทำให้ขาดแผลใหญ่

(ตอน “มุ้ง” เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 4 หน้า 38 - 39)

จากตัวอย่าง (1)-(2) ปรากฏการใช้กลวิธีทางภาษาหลายกลวิธีร่วมกัน ได้แก่ การใช้คำศัพท์ “เด็กผู้ชายอย่างคุณตา”, “เด็กผู้หญิงอย่างคุณยาย” แสดงการแบ่งแยกกลุ่มผู้ชายกับผู้หญิงออกจากกันแม้จะกล่าวถึงการทำกริยา “ปะเสื่อ” อย่างเดียวกัน แต่ “เด็กผู้ชายอย่างคุณตา”

จะปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ “ไม่” ร่วมกับคำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง” เพื่อบอกปฏิเสธการทำกริยานั้น ขณะที่ “เด็กผู้หญิงอย่างคุณยาย” จะ “ต้อง” ทำกริยา “ปะเสื่อ” แม้จะไม่ได้เป็นผู้ทำขาด ดังปรากฏการเชื่อมโยงความแบบขัดแย้ง “...ทั้งๆ ที่ไม่ได้เป็นผู้ทำขาด” นอกจากนี้การกล่าวอ้างคำพูดของผู้ใหญ่ว่า “เป็นหน้าที่ลูกผู้หญิง” ยังสื่อและต่อยอดความคิดว่าการปะเสื่อซึ่งอาจรวมไปถึงหน้าที่เกี่ยวกับการงานภายในบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิง เป็นลักษณะที่ผูกติดกับความเป็นผู้หญิงโดยธรรมชาติ

ข้อสังเกตที่น่าสนใจจะเห็นว่า การใช้โครงสร้างประโยคกรรม “...ถูก...”, “...โดน...” เพื่อเน้นตัวผู้ถูกกระทำ ซึ่งก็คือ “เด็กผู้ชายอย่างคุณตา”, “เด็กผู้หญิงอย่างคุณยาย” สื่อให้เห็นอุดมการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ใหญ่ - เด็กมีอิทธิพลหรือเป็นตัวกำหนดอุดมการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ชาย - ผู้หญิงอีกชั้นหนึ่ง

ชุดความคิดย่อยที่ 2 ผู้ชายมีอิสระเสรีภาพในการใช้ชีวิต ขณะที่ผู้หญิงถูกจำกัดกรอบ

ตัวอย่าง 3

เด็กผู้ชายนอนดึก นอนละเมอไม่มีใครดูว่า ยกเว้นนอนตื่นสายหรือนอนขี้เซา ก็มักจะถูกดุคุณย่า แต่เด็กผู้หญิงนั้นพอโตสัก 10 ขวบ จะนอนดึก นอนกินเมี่ยงนอนขี้เซา หรือนอนกัดฟันกรอดๆ อย่างเด็กผู้ชายไม่ได้ต้องนอนเรียบร้อย จนคุณยายคิดว่าเกิดมาเป็นเด็กผู้หญิงนี้ช่างลำบากจริงๆ

(ตอน “การนอน” เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 4 หน้า 106)

ตัวอย่าง 4

เป็นอันว่าเด็กผู้หญิงจะนอนกอดหมอนอย่างเด็กผู้ชายไม่ได้ เด็กผู้ชายอย่างคุณตาสบายจะนอนกอดท้ายหมอนอย่างไร ก็ได้ ไม่ถูกห้ามเลย ยกเว้นแต่จะข้ามหมอนหนุนหัวไม่ได้ เหยียบหรือนั่งบนหมอนก็ได้ ถือว่าเป็นของสูงใช้หนุนหัวได้อย่างเดียว เพราะหมอน “เป็นที่กราบพระตอนสวดมนต์ก่อนนอน” นั่นเอง

(ตอน “หมอน” เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 1 หน้า 32)

จากตัวอย่าง (3) การใช้คำศัพท์บรรยายพฤติกรรมนอนของเด็กผู้ชาย ทั้ง “นอนดึก”, “นอนละเมอ” เป็นสิ่งที่ทำได้ ไม่ถูกลงโทษคว่า “แต่” ซึ่งเป็นคำเชื่อมแสดงความขัดแย้งเพื่อบอกเงื่อนไข “ยกเว้น” ไว้คือ

หาก “นอนตื่นสาย”, “นอนขี้เซา” ก็จะถูกดู ขณะที่ได้ถูกผู้หญิงอายุ 10 ขวบขึ้นไปจะ “นอนตื่น”, “นอนกินเมือง”, “นอนขี้เซา”, “นอนกัดฟันกรอดๆ” เหมือนเด็กผู้ชายไม่ได้จะต้อง “นอนเรียบร้อย” เท่านั้น และเมื่อประกอบกับการใช้คำศัพท์บรรยายความรู้สึกนึกคิดของคุณยาย “คุณยายคิดว่าเกิดมาเป็นเด็กผู้หญิงนี้ช่างลำบากจริงๆ” ช่วยตอกย้ำความต้อยอำนาจของผู้หญิงเช่นเดียวกับตัวอย่าง (4) “เป็นอันว่า” เพื่อสรุปความคิดว่า “เด็กผู้หญิงจะนอนกอดหมอนอย่างเด็กผู้ชายไม่ได้”

อย่างไรก็ตาม แม้เด็กผู้ชายจะสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ตามความพึงพอใจ มีอิสระเสรีมากกว่าเด็กผู้หญิง แต่ก็ถูกจำกัดภายใต้กรอบหรือเงื่อนไขของผู้ใหญ่เท่านั้น หากแต่เป็นกรอบที่ “หลวม” หรือ “กว้าง” กว่ากรอบของเด็กผู้หญิง

ตัวอย่าง 5

บางวันที่มีลูกซัด ก็มีขบวนแห่ขันหมากไปหมั้นหรือแต่งงานเจ้าสาว ซึ่งน่าดูและสนุกเหมือนกัน เพราะมีการให้รับกันด้วย ทำให้เด็กๆ ที่ยืนดูอยู่ข้างถนนพลอยผสมโรงให้สนุกสนานไปกับเขาด้วย คุณตาก็ยังเคยให้ตามไปด้วย แต่คุณยายไม่ได้รับอนุญาตให้ทำตาม เพราะเป็นเด็กผู้หญิงต้องสำรวมกิริยา

(ตอน “ดูแห่” เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 2 หน้า 110)

จากการวิเคราะห์กลุ่มข้อมูลปรากฏว่าพฤติกรรมหรือกิจกรรมหลายๆ อย่างผู้ชายสามารถทำได้ แต่ผู้หญิงจะทำได้ได้นั้นมักปรากฏซ้ำๆ ผ่านกลวิธีทางภาษาต่างๆ ดังอธิบายในตัวอย่างข้างต้น นอกจากนี้บางครั้งอาจปรากฏการเชื่อมโยงความแบบเป็นเหตุเป็นผล เช่น “คุณยายไม่ได้รับอนุญาตให้ทำตาม เพราะเป็นเด็กผู้หญิงต้องสำรวมกิริยา” ในตัวอย่าง (5) การให้เหตุผลเช่นนี้เป็นการกำกับความคิดว่าสิ่งนั้นเป็นจริงตามธรรมชาติที่ผูกติดมากับเพศสถานะของผู้ชาย-ผู้หญิง

ชุดความคิดย่อยที่ 3 ผู้ชายมีบทบาทหน้าที่สำคัญกว่าผู้หญิง พื้นที่นอกบ้านเป็นพื้นที่ของผู้ชาย ขณะที่ผู้หญิงถูกจำกัดพื้นที่ภายในบ้าน

ตัวอย่าง 6

ฝ่ายผู้ชายนั้นได้เข้าราชการ...แต่ก็มีบางคนที่เป็นพ่อค้าเหมือนกัน จะอ่านหนังสือออกหรือไม่ก็ตามยึดอาชีพเป็นพ่อค้าเหมือนกัน แต่คำแตกต่างกับผู้หญิง ผู้หญิงค้าขาย

ในตลาดหรือในบริเวณตำบลใกล้บ้าน เย็นขายหมดแทบก็กลับบ้านไปเลี้ยงลูก ทำกับข้าวทำงานบ้านต่อไป แปลว่าไม่ไปค้าขายไกลๆ เอาใกล้ๆ บ้านเท่านั้น เพราะห่วงลูกเต้าและบ้านเป็นสำคัญ

ส่วนพ่อค้าผู้ชายนั้นค้าแบบทางไกล คือรับสินค้าใส่เรือสี่แจวบ้าง เรือลำใหญ่ๆ ใส่สินค้าที่ละมากๆ แจวไปขายไกลๆ คนละจังหวัด ... และหากกลับก็ไม่กลับเรือเปล่า พบอะไรพอที่จะคิดว่ามีกำไร ก็ซื้อใส่เรือมาขายตอนหากลับไม่ปล่อยให้เรือเปล่าๆ และไปซื้อขายจังหวัดต่างๆ เพื่อให้ได้ลูกค้าใหม่ๆ สินค้าใหม่ๆ ด้วย

(ตอน “พ่อค้า” เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 3 หน้า 157 - 158)

จากตัวอย่าง (6) กล่าวถึงอาชีพของผู้ชายและผู้หญิงในสังคมไทย ผู้ชายนิยมรับราชการเพราะจะเป็นที่นับหน้าถือตา เป็นอาชีพที่นายกอง ส่วนผู้หญิงไม่มีโอกาสได้รับราชการ จึงมักประกอบอาชีพค้าขาย จะเห็นว่าการเชื่อมโยงความแบบขัดแย้ง “ฝ่ายผู้ชายนั้นได้เข้าราชการ...แต่ก็มีบางคนที่เป็นพ่อค้าเหมือนกัน...แต่คำแตกต่างกับผู้หญิง” เพื่อสื่อความคิดว่าผู้ชายที่ไม่ได้รับราชการ แม้จะต้องประกอบอาชีพค้าขายเหมือนผู้หญิงซึ่งถือว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติน้อยกว่า แต่การค้าขายของผู้ชายก็มีเกียรติกว่าและแตกต่างจากการค้าขายของผู้หญิง ดังปรากฏคำศัพท์บรรยายลักษณะอาชีพของผู้ชายและผู้หญิงแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงค้าขายได้เพียงสิ่งเล็กๆ น้อยๆ เพียงบริเวณใกล้ๆ บ้านเท่านั้น ขณะที่ผู้ชายสามารถออกไปค้าขายได้ไกลๆ ได้กำไรมากกว่า สื่อความคิดเรื่องพื้นที่นอกบ้าน-ในบ้าน กล่าวคือพื้นที่นอกบ้านเป็นพื้นที่ของผู้ชาย ขณะที่ผู้หญิงถูกจำกัดพื้นที่ภายในบ้าน

นอกจากนี้ยังปรากฏการเชื่อมโยงความแสดงความเป็นเหตุเป็นผล “เพราะเป็นผู้ที่ชอบงานอิสระและชอบท่องเที่ยวและผจญภัยนิดๆ หน่อยๆ ด้วย”

ชุดความคิดย่อยที่ 4 ผู้ชายมีอำนาจในการเลือกคู่ครอง ขณะที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายรอและถูกเลือก

ตัวอย่าง 7

ได้เคยเล่าหลายครั้งแล้วว่า เมื่อสมัยก่อน ลูกผู้หญิงทุกคนต้องมีเส้นหีบปลายจวัก คือลูกผู้หญิงทุกคนต้องทำกับข้าวหรือขนมให้เก่ง จะได้มีผู้ชายดีๆ มาสู่ขอ หรือมีค่าตัวดี ได้สินสอดทองหมั้นแพงๆ ...ค่าตัวของลูกผู้หญิงก็อยู่ที่ฝีมือปรุงอาหารทำขนมนี้เอง

(ตอน “อาหารสี่สอย” เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 3 หน้า 163)

จากตัวอย่าง (7) การใช้อนุภาคยกบอกเวลา “เมื่อสมัยก่อน” สื่อความได้ว่าความคิดนี้เป็นความคิดเมื่อครั้งอดีต ปัจจุบันอาจยังคงเป็นหรือไม่เป็นเช่นนั้นแล้วก็ได้ว่า “ลูกผู้หญิงทุกคนต้องมีเสน่ห์ปลายจวัก...จะได้มีผู้ชายดีๆ มาสู่ขอ หรือมีคำตัวดี ได้สินสอดทองหมั้นแพงๆ “ ซึ่งมีมูลบทแนะนำความว่าผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง ผู้ชายเป็นฝ่ายเลือกผู้หญิง หากผู้หญิงต้องการถูกเลือกก็ต้องมีเสน่ห์ปลายจวัก นอกจากนี้ “คำตัวของลูกผู้หญิงก็อยู่ที่มีอุปถัมภ์อาหารทำขนมเนือง” ยังสื่อความคิดว่าผู้หญิงเป็นเพียงสินค้าที่ถูกผู้ชายประเมินราคา เช่นเดียวกับตัวอย่าง (8)

ตัวอย่าง 8

ถ้าเป็นผู้หญิงสาวมีสายสร้อยทอง ก็ถือว่าเป็นคนไม่ตัวเปล่า มีทรัพย์สินสมบัติติดตัวมาบ้าง ผู้ชายจะมาขอแต่งงานก็ต้องมีสินสอดมาให้มากหน่อย เพราะถือว่าผู้หญิงนั้นมีของติดตัว จึงมีค่าตัวสูงกว่าผู้หญิงตัวเปล่า

(ตอน “เครื่องทอง” เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 3 หน้า 46)

ตัวอย่าง 9

คุณแม่เห็นหุ้มีหลายสีก็จะมาดุอีกว่า “แม่ทำหุ้ด้วยผ้าต่างๆ ดีแล้วนะ ถ้ามันขาดก็เอามาเปลี่ยนใหม่ซีแม่ตัดริมผ้าสลีไว้ให้หุ้หุ้โดยเฉพาเลยนะ เปลี่ยนเสียใหม่ ใครเขามาเห็นหุ้หลายสีอย่างนี้ มันสอนนิสัยลูกเอาเผากิน มือห่างตีนห่าง เป็นลูกผู้หญิงไม่มีใครเขามาขอเป็นลูกสะใภ้หรอก”

(ตอน “มุ้ง” เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 4 หน้า 39 - 40)

จากตัวอย่าง (9) การกล่าวอ้างคำพูดของคุณแม่เพื่อดุลูก “...ใครเขามาเห็นหุ้หลายสีอย่างนี้ มันสอนนิสัยลูกเอาเผากิน มือห่างตีนห่าง” เป็นการกล่าวอ้างคำพูดแบบสทบทอย่างหนึ่งโดยการแทรกสำนวนสุภาษิตไทยเข้ามาในตัวบท อีกทั้ง “เป็นลูกผู้หญิงไม่มีใครเขามาขอเป็นลูกสะใภ้หรือ” ยังมีมูลบทแนะนำความว่าผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายรอและถูกผู้ชายเลือก

อย่างไรก็ตาม แม้ข้อมูลทั้งหมดจะกล่าวถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ชาย - ผู้หญิงในลักษณะที่ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง แต่ก็ปรากฏว่ามีกรกล่าวถึง “การมีโอกาสเท่าเทียมผู้ชาย” อยู่บ้างเพียง 1-2 ตัวอย่างเท่านั้น

ตัวอย่าง 10

ต่อมาก็มีโรงเรียนนางพยาบาล โรงเรียนฝึกหัดครูผู้หญิงอีกด้วย นักเรียนหญิงจึงได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการครู เป็นนางพยาบาล เป็นครูใหญ่โรงเรียนสตรีในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด และบางบริษัทเริ่มรับพนักงานหญิงที่รู้ภาษาฝรั่งอีกด้วย จึงนับเป็นการเริ่มต้นของอาชีพผู้หญิงใหม่เท่าผู้ชายในยุคนั้น

(ตอน “เข้าทำงาน” เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก เล่ม 3 หน้า 178)

จากตัวอย่าง (10) “การเริ่มต้นของอาชีพผู้หญิงใหม่เท่าผู้ชายในยุคนั้น” คำกริยาบอกการเปลี่ยนสภาพ “เริ่มต้น” มีมูลบทแนะนำความว่าเดิมผู้หญิงกับผู้ชายมีอาชีพที่ไม่เท่าเทียมกัน แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ผู้หญิงเริ่มมีอาชีพใหม่เท่าเทียมกับผู้ชาย”

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ที่ตัวบทเผยให้เห็นว่า “ภาษา” เป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้ผลิตวาทกรรมใช้ประกอบสร้างตอกย้ำ และผลิตซ้ำอุดมการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง “ผู้ชาย-ผู้หญิง” หรือก็คือ “ความเป็นชาย-ความเป็นหญิง” ผ่านหนังสือสำหรับเด็กชุด “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” ทั้งการสร้างเรื่องเล่าซึ่งเป็นกลวิธีทางภาษาระดับตัวบทที่สื่ออุดมการณ์ได้ทั้งในลักษณะที่เป็น “ความจริง” เช่น การบรรยายเหตุการณ์ การบรรยายการกระทำหรือสภาพของตัวละครหรือลักษณะที่เป็น “ความคิด” ผ่านคำพูดหรือความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร อุดมการณ์จึงถูกถ่ายทอดผ่านตัวละครได้อย่างแนบเนียน ลักษณะของ “ความจริง” และ “ความคิด” ที่เรื่องเล่าสร้างขึ้นทำให้ผู้อ่านอาจไม่ทันตระหนักรู้ ตั้งคำถาม หรือคิดต่างไปจากสิ่งที่ตัวบทเลือกนำเสนอ ส่วนกลวิธีทางภาษาในตัวบทปรากฏทั้งสิ้น 10 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำศัพท์ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้มูลบท การกล่าวอ้างการใช้สทบท การใช้โครงสร้างประโยคกรรม การใช้โครงสร้างประโยคคำสั่ง การใช้โครงสร้างประโยคเงื่อนไข การเชื่อมโยงความแบบเป็นเหตุเป็นผล และการเชื่อมโยงความแบบขัดแย้ง

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ชาย - ผู้หญิงเป็นอุดมการณ์ในลักษณะที่ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิงทุกประการ ประกอบด้วยชุดความคิดย่อยดังต่อไปนี้

ชุดความคิดย่อยที่ 1 ผู้ชายไม่ต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่บางอย่างที่สังคมถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้หญิง แม้ผู้ชายจะเป็นผู้สร้างความเสียหาย

ชุดความคิดย่อยที่ 2 ผู้ชายมีอิสระเสรีภาพในการใช้ชีวิต ขณะที่ผู้หญิงถูกจำกัดกรอบ

ชุดความคิดย่อยที่ 3 ผู้ชายมีบทบาทหน้าที่สำคัญกว่าผู้หญิง พื้นที่นอกบ้านเป็นพื้นที่ของผู้ชาย ขณะที่ผู้หญิงถูกจำกัดพื้นที่ภายในบ้าน

ชุดความคิดย่อยที่ 4 ผู้ชายมีอำนาจในการเลือกคู่ครอง ขณะที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายรอและถูกเลือก

นอกจากนี้ การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมเผยให้เห็นว่าผู้มีอำนาจในสังคมกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ 1) ผู้เขียนเป็นนักเขียนที่ได้รับความนิยมและยอมรับจากสังคมเป็นผู้ผลิตตัวบทในขั้นแรก 2) กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้เลือกและกำหนดให้หนังสือชุดนี้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาตามหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับจึงถือเป็นผู้ผลิตตัวบทในขั้นที่สอง และ 3) สำนักพิมพ์และผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตและกระจายตัวบทไปยังผู้บริโภคตัวบท ได้แก่ เด็กอายุระหว่าง 12-18 ปีที่อยู่ในระบบการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของตัวบท และผู้อ่านทั่วไป อย่างไรก็ตาม การตีความของผู้บริโภคตัวบทขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ทั้งจากตัวผู้บริโภคและปัจจัยแวดล้อม เช่น ภาพในความคิด (mental model) เกิดจากการประมวลความรู้ใหม่ ประสบการณ์ที่ผ่านมา ความรู้ของแต่ละคน และข้อมูลที่มีสมาชิกในสังคมมีร่วมกัน (van Dijk อ้างใน ญัฐพรพานโพธิ์ทอง, 2556: 48) ด้วยเหตุนี้ผู้บริโภคแต่ละคนจึงอาจตีความตัวบทและถูกครอบงำทางความคิดในระดับที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมปรากฏว่าวาทกรรมหรือตัวบทได้ถูกประกอบสร้างผ่านการเลือกใช้ “ภาษา” เพื่อแสดงหรือปิดบังอุดมการณ์บางอย่างที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจในสังคมบางกลุ่ม รวมทั้งเพื่ออ้างรักษาอำนาจนั้น วาทกรรมจึงมีอิทธิพลต่อสังคม ขณะเดียวกันสังคมก็มีอิทธิพลต่อวาทกรรมดังจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์อุดมการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ปรากฏในตัวบทล้วนเป็นอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ที่มีอยู่เดิมและยังคงไหลเวียนในสังคม ได้แก่แนวคิดเรื่องระบบอาวุโส (seniority system) แนวคิดเรื่องระบบชายเป็นใหญ่ (patriarchy) และแนวคิดเรื่องลักษณะสังคมแบบรวมหมู่ (collectivism society)

ดังนั้น หนังสือชุด “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก” จึงเป็นพื้นที่หนึ่งของ “สารทางอุดมการณ์” เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างความเป็นชายและความเป็นหญิง ในลักษณะที่ “ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง” อุดมการณ์นี้ยังคงถูกตอกย้ำ ผลิตซ้ำและไหลเวียนอยู่ในสังคมไทยซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปลูกฝัง ขัดเกลา หลอหลอม และควบคุมเด็กรวมถึงสมาชิกอื่นๆ ในสังคมอันอ้างรักษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การเอื้อประโยชน์หรือการได้-เสียประโยชน์ของคนบางกลุ่ม ความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมในสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์. (2549). ภาษา สังคม และวาทกรรม. ใน กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์. (บก.) **มองสังคมผ่านวาทกรรม**. (หน้า 1-19). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). **วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). **วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Blommaert, J. (2005). **Discourse: a critical introduction (key topics in sociolinguistics)**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fairclough, N. (1995). **Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language**. London and New York: Longman.
- Kress, G. (1985). Ideological Structures in Discourse. In TeunAdrianus, van Dijk. (ed.) **Handbook of discourse analysis. Volume 4. Discourse Analysis in Society**. (pp. 27-42). London: Academic Press.
- Van Dijk, T.A. (1997). Discourse as Interaction in Society. In Tuen A. van Dijk. (ed.) **Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction Volume 2**. (pp.1 – 37). London: Sage.
- Van Dijk, T.A. (1998). **Ideology: A Multidisciplinary Approach**. London: Sage.
- Van Dijk, T.A. (2003). Critical Discourse Analysis. In Deborah Schiffrin et al. **The Handbook of Discourse Analysis**. (pp. 352 – 363). Malden: Blackwell.
- Van Dijk, T.A. (2008). **Discourse and Power**. New York: Palgrave Macmillan.
- Wodak, Ruth., and Meyer, Michael. (2009). Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory and Methodology. In Wodak, Ruth and Meyer, Michael. (ed.) **Methods of Critical Discourse Analysis**. 2nd ed. London: Sage.

พลวัตทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองในเพลงสร้างชาติลาว

Socio – cultural dynamics in political aspect in Laos national inspiration songs

นิศานาจ โสภาพล¹ / สมชาย ลำदान²
Nisanart Sopapol / Somchai Lamduan

^{1,2} สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Program in Cultural Science, Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมในเพลงสร้างชาติลาว การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการรวบรวมและศึกษาเพลงลาว ศึกษาประวัติศาสตร์ลาว วิเคราะห์การขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองในเพลงสร้างชาติลาว โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยใช้ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-functional Theory) ผลการศึกษาพบว่า บทเพลงสร้างชาติมีเนื้อหาการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองของเพลงสร้างชาติลาว จำนวนทั้ง 27 เพลง อันเกี่ยวกับเหตุการณ์การต่อสู้จากการรุกรานของศัตรูทั้งฝรั่งเศส อเมริกา และการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองและสังคม จากระบอบประชาธิปไตยมาเป็นระบอบประชาธิปไตยประชาชนหรือแบบสังคมนิยม ภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว เนื้อหาเพลงยังมีลักษณะปลุกใจให้ลุกขึ้นมาต่อสู้ เกิดความรักและสามัคคีสร้างชาติดังคำขวัญว่า สันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ วัฒนาถาวร ส่งผลให้ประเทศมีความสงบสุข เจริญรุ่งเรือง จากเพลงสร้างชาติลาว จำนวนทั้ง 27 เพลง ผู้วิจัยได้เลือกมาตัวอย่าง จำนวน 6 เพลง ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองอย่างชัดเจนได้แก่ เพลงป่าไม้สดชื่น เพลงแดนแห่งอิสระ เพลงฮักเมืองลาว สายใจลาว-เวียด เพลงเมืองลาวใหม่มันเย็น และเพลงสามัคคี 3 ชาตินินโดจีน พบว่าเนื้อหาของบทเพลงแสดงออกถึงความรักชาติ การปลุกจิตสำนึกความสามัคคีของคนลาวทั้งชาติให้รักบ้านเกิดเมืองนอน รักเชื้อเผ่าพันธุ์ และความมองอาจลุกขึ้นมาต่อสู้กับความเป็นเอกราช เสรีภาพ ขับไล่พวกศัตรูที่รุกราน

คำสำคัญ: สังคมวัฒนธรรม, การเมือง, การปกครอง, ลาว, เพลงสร้างชาติ

Abstract

This research article aimed to study the socio cultural dynamic in Laos national inspiration songs. The qualitative research was adopted to gather and study about Laos songs, Laos history and to analyze socio cultural dynamic found in the songs using descriptive analysis based on structural-functional theory. The result of the study showed that there were 27 songs that have lyrics related

to socio cultural dynamic showing situation of fighting of Laos against the invasion of French and American, the transition of politic and social from democratic into citizenship democratic or socialism by Lao People's Revolutionary Party. Moreover, the songs was about cheering the people to have love and unity and to build the nation as in the slogan "Peace, Independence, Democratic, Unity and Permanent" resulting the peace and prosperity of the nation. The researcher selected 6 out of 27 songs that showed obvious contents related to socio cultural in politic aspect including Pamai Sotchuen (Fresh Forest), Daen Itsara (Independent Land), Hak Mueang Lao (Love Laos), Sai-chai Lao- Viet (Laos -Vietnam Relationship), Lao Mai Man Yuen (Permanent New Laos), and Samakkhee Sam Chat Indo-chin (Three Indo-china Nation Unity). It was found that the lyrics of the songs presented about nation loving, love nation cheering, own race loving and bravado to reestablish its sovereignty, freedom, fighting against the invasion of the enemies.

Keywords: Socio-cultural, political aspect, Laos, inspiration songs

บทนำ

ความเป็นชาตินิยมหรือวัฒนธรรมของชาวลาวยังสะท้อนผ่านประเพณีต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาอย่างช้านาน นอกเหนือจากประเพณีแล้วยังมีเพลงที่ถือเป็นศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่สืบทอดส่งมาถึงลูกหลาน เพลงยังมีบทบาทสำคัญมายาวนานครั้งสมัยประวัติศาสตร์เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจของคนในชาติ เพลงยังเป็นภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองแต่ละยุคสมัยได้อย่างดี ประเทศลาวเป็นประเทศหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของจักรวรรดิผู้รุกราน ประชาชนลาวได้ลุกขึ้นมาต่อสู้การรุกรานของต่างชาติเพื่อปกป้องรักษาประเทศ

ชาติ (บัวแก้ว จะเลินสังสี, 2536: 5) ได้กล่าวว่าการต่อสู้อันองอาจ เพื่อภารกิจปลดปล่อยชาตินั้น พรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้ยึดมั่นตามแนวทางการเมือง ภาพการต่อสู้ทางการเมือง วัฒนธรรม และสังคม สิ่งสำคัญ พรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้นำเรื่องสั้น นวนิยาย บทกวี บทเพลง และบทขับลำต่างๆ เพื่อเป็นการปลุกระดมประชาชนให้รับรู้และเข้าใจถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตสังคมลาวสมัยนั้น ซึ่งแสดงออกจากการคิดเห็นของเจ้าสุพานวง ท่านได้ให้ความสำคัญของวรรณคดีและหน้าที่ของนักเขียนนักแต่งเพลงว่า แนวทางของศิลปกรรมปฏิวัติต้องมีลักษณะชาติ ลักษณะพรรค และลักษณะประชาชน ส่วนหน้าที่ของนักแต่งเพลงต้องมีน้ำใจปฏิวัติรักประชาชน มีความโกรธมาก มีอุดมการณ์อันยอดเยี่ยม (ปอแสงคำ วงดาลา และคณะ, 2009: 596-600) ที่ปรากฏในบทเพลงให้เห็นเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างชัดเจน

เพลงหรือบทเพลงถือเป็นการบันทึกการเปลี่ยนแปลงจากยุคสู่ยุคและเห็นเรื่องราวจากสังคม วัฒนธรรมของลาว เพลงลาวเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นชาตินิยมในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี (บุญทะนง ชมไชพน, 2553: 58-66) ได้แบ่งเพลงลาว ออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคกำเนิด ยุคปลดปล่อย และยุคเปิดกว้าง โดยเฉพาะเพลงลาวยุคกำเนิด ถือว่าเป็นยุคที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของบทเพลงต่อการสร้างชาติของชาวลาว เนื่องจากเป็นยุคที่ลาวอยู่ภายใต้อาณานิคมของประเทศฝรั่งเศส หรือ ช่วง คริสต์ทศวรรษ 1940 ซึ่งเป็นช่วงที่นักแต่งเพลงลาวถูกผ่อนปรนให้สามารถแต่งเพลงชาติและเพลงปลุกจิตสำนึกความรักชาติได้ เนื่องจากเป็นช่วงฝรั่งเศสเตรียมสงครามต้านญี่ปุ่น ขณะที่เพลงลาวในยุคปลดปล่อยเป็นช่วงที่ชนชาติลาวเป็นอิสระจากการปกครองของประเทศตะวันตกจะมีลักษณะเป็นเพลงปฏิวัติ ชนชาติลาวอยู่ในกระแสของความรักชาติอย่างเข้มข้น มีแนวคิดการต่อสู้ และกระแสการรวมจิตใจเป็นหนึ่งเดียวของคนในชาติ ดังนั้นเพลงปฏิวัติจึงได้รับความนิยมนำมาแต่งตั้งแต่มุมของการต่อสู้จนกระทั่งประเทศชาติได้รับอิสระ นอกจากนั้นยังพบเหตุการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในเนื้อหาเพลงสร้างชาตินิยม สิ่งสำคัญคือ ภาษา ภาษายังมีบทบาทความสำคัญอย่างยิ่งต่อคนในชาติ เพราะภาษามีอิทธิพลในการรักษาความเป็นชาติ ภาษาทำ

หน้าที่สื่อความหมาย แสดงอารมณ์ และยังทำหน้าที่ในการช่วยบันทึกความจริงที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของชนชาติลาวได้อย่างดี สามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งให้เกิดความรักและหวงแหนประเทศชาติของตน

จากความเป็นมาของเพลงสร้างชาติลาวดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงเนื้อเพลงที่เกี่ยวข้องกับพลวัตทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครอง ซึ่งสะท้อนการสร้างชาติลาวในแต่ละยุคสมัยที่น่าสนใจศึกษาอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการขับเคลื่อนหรือพลวัตเชิงการเมืองการปกครองในบทเพลงสร้างชาติลาวอย่างลึกซึ้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองในเพลงสร้างชาติลาว

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะบทเพลงสร้างชาติลาวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองในเพลงสร้างชาติลาว จำนวน 27 เพลง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รวบรวมเพลงลาว
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ลาว
3. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลง
4. วิเคราะห์การขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองในเพลงสร้างชาติลาว โดยใช้ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-functional Theory)
5. สรุปผลและอภิปรายผล
6. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ทราบการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองในเพลงสร้างชาติลาว

นิยามศัพท์เฉพาะ

พลวัต หมายถึง การขับเคลื่อนและการปรับเปลี่ยน

สังคมวัฒนธรรม หมายถึง วิถีการดำรงชีวิตของชุมชน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองให้แก่สังคมโดยยึดแนวทางการปกครอง

การเมืองการปกครอง หมายถึง กฎ กติกาของสังคมในการบริหารกิจการบ้านเมืองเพื่อให้เกิดความสุขความเจริญ

เพลงสร้างชาติลาว หมายถึง เพลงที่มีเนื้อหาส่งเสริมความสุขความเจริญให้แก่สังคม

ผลการวิจัย

ในการศึกษาการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองในเพลงสร้างชาติลาว จากการวิเคราะห์เพลงสร้างชาติลาวที่มีเนื้อหาการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครอง พบเพลงจำนวน 27 เพลง ได้แก่ เพลงชีวิตใหม่ เพลงเมืองลาวใหม่ มั่นยืน เพลงสายใจลาว-เวียด เพลงชมเขยชัยชนะน้ำบาก เพลงพบกันในสันติภาพ เพลงแดนอิสระ เพลงดวงจำปา เพลงป่าไม้สดชื่น เพลงเมืองลาวใหม่ มั่นยืน เพลงมิตรภาพลาว-ไทย เพลงสามัคคี 3 ชาติ อินดูจิ้น เพลงฮักเมืองลาว เพลงบ่อลิมเวียงจันทน์ เพลงอยากให้โลกนี้มีแต่ฮอยยัม เพลงเวียงจันทน์ขวัญใจ เพลงเวียงไซเมืองงาม เพลงทะหาพันทะ เพลงอาลัยรัก เพลงสวรรค์บ้านเฮา เพลงจดจำ บุญคุณพรรค เพลงแม่หญิงลาวก้าวหน้าขึ้น เพลงสาวเชียงขวางทั้งงามทั้งเก่ง เพลงดาวล้อมเดือน เพลงเผ่าลาวเอย เพลงเสียงแคนลาว เพลงไตคำล้าพัน เพลงสาวเชียงขวางทั้งงามทั้งเก่ง จากเพลงดังกล่าว ได้นำมาแยกตัวอย่างในบทความนี้ จำนวน 6 เพลง ได้แก่ เพลงป่าไม้สดชื่น เพลงแดนแห่งอิสระ เพลงฮักเมืองลาว เพลงสายใจลาว-เวียด เพลงเมืองลาวใหม่ มั่นยืน และเพลงสามัคคี 3 ชาติอินดูจิ้น ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองอย่างชัดเจน กล่าวคือเนื้อหาของ

บทเพลงยังแสดงออกถึงความรักชาติ และรื้อฟื้นปณิธาน เพลงสร้างชาติได้ปลุกความสามัคคีของคนลาวทั้งชาติ ให้รักบ้านเกิดเมืองนอน รักเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ และความองอาจลุกขึ้นมาต่อสู้กับความเป็นเอกราช เสรีภาพ ขับไล่พวกศัตรูที่รุกราน จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษายังพบว่า มีพลวัตทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองในบทเพลงสร้างชาติลาว จากตัวอย่างเพลงดังนี้

ตัวอย่าง

เบิกบานสดใสงามวิไลโอ้ป่าไม้เมืองลาว
 ชูชื่อแตกหน่อออกจาว
 เตี้ยวันนี้เมืองลาวสิ้นศึกสงคราม
 ควันมีตระเบิดนาปาน
 จะบ่เผาผลาญเจ้าอีกต่อไป
 ย้อนมีการนำส่งใส
 ย้อนมีการนำส่งใส
 ฎาป่าไม้จึงเขียวสดงาม
 เจ้าจะเป็นระนาดปีแคน
 เสบฟ้อนลาวแพนแอ่นอ่อนฟ้อนรำ
 ชมเขย ชมเขย ชัยชนะ
 สันติภาพคืนมาพวงพญาท้าวดาวได้เปลี่ยนสี....
 (เพลงป่าไม้สดชื่น)

ในเนื้อหาของเพลงป่าไม้สดชื่น แต่งโดย ส.สีเมืองซอง ได้แสดงถึงความยินดีของประชาชนลาว เปรียบกับต้นไม้ในป่าก็แตกหน่อผลิบานมีแต่ความสดชื่น สวยงาม การได้ชัยชนะของชนชาติลาวที่ผ่านพ้นเหตุการณ์สงคราม และการต่อสู้ที่ยาวนาน สะท้อนให้เห็นการต่อสู้ของประชาชนลาวกับอเมริกา เครื่องบินรบของอเมริกาได้ทิ้งระเบิด ทำลายพี่น้องประชาชนลาว ต้องเสียชีวิตจำนวนมาก ส่งผลต่อการขับเคลื่อนและปรับเปลี่ยนทางการเมืองการปกครองของลาว เนื้อเพลงนี้ยังได้ขับร้องเพื่อปลุกใจให้พี่น้องลาวมีพลังร่วมต่อสู้เอาชนะอเมริกา จนประชาชนลาวได้รับความสงบสุข ร่วมเย็น เพลงป่าไม้สดชื่น ผู้แต่งได้นำเหตุการณ์จริงมาแต่งเพลงให้เห็นถึงเหตุที่ใจกับเหตุการณ์ในยุคสังคมนิยมหัวเลี้ยวหัวต่อ ดังที่ (สุนทร โปธิสาร, 2558 : 564-570) กล่าวถึงเหตุการณ์

การต่อสู้ของลาวกับสหรัฐอเมริกา เกิดการทิ้งระเบิดของเครื่องบินอเมริกา ทำให้ป่าไม้ถูกเผาไหม้ทำลายจำนวนมาก คนลาวเกิดความรู้สึกหดหู่ใจในเหตุการณ์นี้ จนในที่สุดการต่อสู้ที่ได้รับชัยชนะเปรียบเหมือนต้นไม้ที่มีความสดชื่น ลมพัดกิ่งไม้ คื่นสันติภาพและคืนความความสงบเย็นให้กับประชาชนพี่น้องลาวและประเทศชาติ

ตัวอย่าง

“แผ่นดินถิ่นลาว	ประเทศของลาว
ประชาชนลาว	สร้างมาหลายปี
อุดมและยังมี	เป็นสง่าราศี
มีภูเขาและป่าไม้	สวยสดงามออนซอน
นี้เป็นบ่อน	เลี้ยงชีพชาวลาว
ชาวลาวอีกเมืองลาว	เปรียบดั่งแก้วในตา”

(เพลงฮักเมืองลาว)

เพลงฮักเมืองลาว แต่งโดย สีชนะ สีสาน ได้กล่าวถึงความรักชาติบ้านเกิดเมืองนอน เพลงฮักเมืองลาว ยังได้กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ในมาตุภูมิของชาติ จึง “เปรียบดั่งแก้วในตา” เปรียบความรักชาติบ้านเมืองของตนเหมือนนัยน์ตา ดวงตา ที่มีความสำคัญมาก และได้สะท้อนให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนการเมืองการปกครองภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว และประชาชนลาวปลุกให้ลุกขึ้นต่อสู้ศัตรูไม่ยอมให้ชาติอื่นเข้ามาทำลายได้ รักษาชาติไว้ให้มีความเป็นเอกราช และเอกภาพ ให้เคียงคู่กับปวงชนลาว

ตัวอย่าง

....ชนชาติทั้งมวล	มีสิดเสลี
ฮ่วมสามัคคี	เป็นพี่น้องเดียว
ต่อสู้เด็ดเดี่ยว	สร้างชีวิตใหม่
เมกมีตผ่านไป	สิดเสลีเข้ามาแทนที่
ดินแดนแห่งนี้	สุดที่ล้ำค่า
เลือดน้กลบ	ได้ทาแดงทั่วแห่งหน
เสียสละสู้ชน	ผาบแพ้โพลี
เขตปลดปล่อยนี้	จะฮักสาสักสี
แผ่ลัดสะหมี	ไปทั่วแผ่นดินลาว

(เพลง แดนแห่งอิสระ)

จากเนื้อเพลงแดนแห่งอิสระหรือเพลงแดนแห่งอิสระหละ แต่งโดย สีสะนะ สีसान ได้เล่าถึงเรื่องราวของชนชาติลาว พี่น้องชาวลาวร่วมกันต่อสู้ด้วยความสามัคคีเพื่อสร้างชีวิตใหม่ ฝ่าฟันความทุกข์จากการสู้รบจนได้รับชัยชนะ ดินแดนแห่งนี้ สุดที่ล้ำค่า ในเนื้อเพลงคือ เขตปลดปล่อยเป็นที่ตั้งของฐานปฏิวัติ เรียกว่า เขตแนวลาวยอิสระ เป็นเขตที่ประชาชนลาวมีสิทธิเสรีภาพ มีความรักความสามัคคี ร่วมกันต่อสู้อย่างเด็ดเดี่ยว เขตปลดปล่อยจึงเป็นดินแดนที่มีค่าที่นักรบปฏิวัติลาวได้ต่อสู้เสียสละเลือดเนื้อเพื่อรักษาศักดิ์ศรี และให้แม่รักมีชัยชนะไปทั่วแผ่นดินลาว สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์การต่อสู้ของประชาชน นักรบของลาว ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองของชาติลาวครั้งใหญ่ที่ทำให้มีความเกิดความสงบสุข มีชีวิตใหม่ในประเทศชาติของตน

ตัวอย่าง

....สองชาดลาว-เวียดนาม ฮ่วมดับสุน...สัดตุตัวเดียว
เสียงเพื่อนไซโย พดสะหนั้น...พวกเขาสะหลองไซ
โอ....งามแท้เด สายใจลาว-เวียดนาม
ดั่งดวงจำปา และบัวหลวงพวมบานขึ้น
เปียบอ้ายน้อง เปิดฮ่วมท้องพ่อแม่เดียวกัน
ฮักแพงกัน เป็นตายด้วยกัน
ฮักด้วยกัน และทุกด้วยกัน
สายใจ ลาว-เวียดนาม

(เพลงสายใจลาว-เวียด)

เพลงสายใจลาว-เวียด แต่งโดย หุมพัน รัตตะนะวง เนื้อหาได้กล่าวถึงการต่อสู้กับศัตรู ทั้งประเทศลาวกับเวียดนามร่วมแรงร่วมใจต่อสู้จนได้รับชัยชนะ การต่อสู้ด้วยความรักและสามัคคี ความสัมพันธ์พี่น้องของลาวกับเวียดนาม ได้เปรียบความสัมพันธ์เวียดนาม เหมือนดวงตา และแขนขา ดั่งเนื้อหาตอนนี้อ่า.....เปียบสองหน่วยตา สองแขนขา คนผู้เดียว ลาว-เวียดนามเพื่อนแพง พวมจับปิ่นยีนอยู่เคียงกัน เพื่อนอยู่เบื้องนั้น เขา...อยู่เบื้องนี้ ประเทศลาวเปรียบดั่งดอกจำปา เวียดนามเปรียบดั่งดอกบัวหลวง ที่เต็มไปด้วยความสวยงาม เบ่งบาน เปรียบดั่งพี่น้องท้องเดียวกัน รักกัน เป็นตายแทนกัน ร่วมทุกข์และสุขด้วยกัน นอกจากนี้เพลงสายใจลาว-

เวียดได้ใช้ประกอบการเดินบาสโลบ ในงานแต่งงานหรืองานตองของคนลาว ถือเป็นการเล่นความสามัคคีของมิตรภาพระหว่างลาว-เวียดนาม ซึ่งแสดงออกถึงความเบิกบาน ม่วนซื่น หวนคิดถึง และรำลึก ทั้งเกิดความความซาบซึ้ง เกิดความสมัครสมานสามัคคี มีความสุขเมื่อได้ฟังเพลงสายใจลาว-เวียด จากเนื้อเพลงสะท้อนให้เห็นการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองของชาติลาว โดยเฉพาะด้านการเมืองมีความเกี่ยวพันกันระหว่างลาวและเวียดนามที่ร่วมกันทำสงครามกู้ชาติมายาว การร่วมต่อสู้ของชาติลาวและเวียดนาม ความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นผลมาจากการร่วมรบเพื่อเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศสในช่วงระหว่างปี ค.ศ 1945-1975 (ดารารัตน์ เมตตาริกานน, 2557 : 24) กล่าวถึงความสัมพันธ์ลาว-เวียดนามช่วงก่อน ค.ศ.1975 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากสายสัมพันธ์ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามมีมายาวนาน หากแต่ทั้งสองชาติมีประวัติศาสตร์ร่วมกันอันเป็นผลมาจากการตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ทำให้ประวัติศาสตร์ของชาติลาว-เวียดนามต้องมาเกี่ยวพันกันและปรากฏในเนื้อเพลงสายใจลาว-เวียด ปัจจุบันเวียดนามยังสนับสนุนและช่วยเหลือชาติลาวให้มีการพัฒนาและเกิดความเจริญมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

ปฏิวัติส่องแสงแจ่มส่องทั่วเมืองลาว
ชาวลาวเขาเข้มแข็งทั้งกายใจ
เดินก้าวขึ้นไปตามทางใหญ่ไพศาล
โอ....ชาตลาว คนลาว ทั่วแดนด้าว แสนสุขชื่นใจ
ชาตลาวได้เกิดใหม่ บ้านเมืองเขาพันภัย
จะก้าวไปสู่พัฒนาถาวร ประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว มิ่งขวัญของชนชาตลาว
จงมันยีน จงมันยีนเรื่อย ๆ ไป
อำนาจใหม่ ประชาชนปฏิวัติลาว

(เพลงเมืองลาวใหม่มันยีน)

เพลงเมืองลาวใหม่มันยืน แต่งโดยบัวเงิน ขาวพวง ผู้แต่งได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับความสำเร็จในการปฏิวัติสังคมในประเทศลาว เกิดจากความเข้มแข็งทั้งกายและใจที่พี่น้องร่วมใจกันสร้างชาติลาวให้เกิดเปลี่ยนแปลง ทั้งวิถีชีวิตของคนลาวให้เกิดความสุขใจ บ้านเมืองเกิดความความเจริญ ประชาชนมีชีวิตใหม่ มีระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐประชาธิปไตยจะนำไปสู่สังคมที่มีความเจริญยั่งยืน วัฒนาถาวร โดยการนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ทำให้ประเทศชาติพ้นภัย เจริญรุ่งเรืองต่อไป จากเนื้อหาเพลงส่งผลต่อการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมทั้งด้านความเป็นอยู่ของคนลาว การเมืองการปกครอง ซึ่งเหตุการณ์สำคัญของการเปลี่ยนแปลงการเมืองปกครองและสังคมในลาว (อ้างแล้ว, 2558: 618) ได้กล่าวว่าในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 ที่ประชุมใหญ่ได้ปิดลงด้วยผลสำเร็จอันสง่างาม ท่ามกลางบรรยากาศแห่งความยินดี อย่างเต็มอกเต็มใจของปวงชนลาวทั้งชาติและประชาชนทั้งประเทศพี่น้องและประเทศเพื่อนมิตรทั่วโลก เหตุการณ์ประวัติศาสตร์นั้นเป็นเครื่องหมายแห่งการสิ้นสุดลงอย่างมีความชัยและสมบูรณ์ของการปฏิวัติชาติ ประชาธิปไตยในประเทศลาว และได้เปิดระยะขยายตัวใหม่ให้มีความรุ่งเรืองสดใสที่สุดในประวัติศาสตร์ของชาติลาว และเป็นช่วงที่ประชาชนบรรดาเผ่าลาว เป็นเจ้าของประเทศชาติ เป็นเจ้าของชะตากรรมของตนอย่างแท้จริง และก้าวขึ้นสู่เส้นทางอันสว่างไสวของลัทธิสังคมนิยม ภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวอย่างภาคภูมิใจ

ตัวอย่าง

ลาวเวียดนามกัมพูชาสามชาติเฮา
ฮ่วมมือกันเข้าได้ฮ่มธงปฏิวัติ
เพื่อก้าจ้ออเมริกาและพวกหมาพาลชายชาติ
ให้อเมริกา
สามชาติเวียด ลาว ขะแม พวกมันเข่นฆ่าเผาผลาญ
เลือดไหลนองลงแม่น้ำโขงอย่างซ้ำอุรา
ลุกขึ้นแก้มันให้ประชาสามชาติเฮานี้
เฮาสามัคคีเฮาพร้อมกันตีเพื่อ ชาติปลดปล่อย
เถิงชาติเฮาน้อย สู้บ่ถอยจนได้รับชัย
เวียด ลาว ขะแม เฮาเอยจงฮีบมาสามัคคีให้แน่น
เพื่อล้างแค้นโจรอเมริกาให้ดับสูญ.....

.....เฮาพร้อมกันตีขับไล่มันหนีจากอินดูจีน

สามถิ่นดินนี้ ให้ได้มืออิตไทย

มาไวไว ไวไวพวกเฮาก้าวขึ้นไป

นำธงชัยให้แน่น บ่หวาดแค่นต่อสิ่งใดเพื่อชิงชัย

(เพลงสามัคคี 3 ชาติอินโดจีน)

จากเพลงสามัคคี 3 ชาติอินโดจีน เนื้อร้องโดยปะเส็ด สีซานน ได้เสนอเนื้อหาเพลงเกี่ยวกับการร่วมกันต่อสู้ขับไล่ฝรั่งเศส และอเมริกา ทั้งลาวเวียดนาม และกัมพูชา ลาวได้ปลุกระดมให้ประชาชนลาว เวียดนาม และกัมพูชา ร่วมใจกันสามัคคีต่อสู้ขับไล่ศัตรู จนได้รับชัยชนะ การต่อสู้ในครั้งนั้นเกิดจากการเจ็บแค้นที่มีต่ออเมริกาที่เข่นฆ่าคน การร่วมมือกัน เพื่อต้องการปลดปล่อยประเทศจากการปกครองของอเมริกา ซึ่งเกิดเหตุการณ์ในยุคสังคมนิยมหัวเลี้ยวหัวต่อ (อ้างแล้ว, 2558 : 587) ได้กล่าวว่า ประชาชนสามชาติอินโดจีนได้ร่วมกันสร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ในการโจมตีขับไล่พวกล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศสให้ปราศัย ความสามัคคีต่อสู้ระหว่างประชาชนสามชาติอินโดจีน เป็นการแสดงถึงความเชื่อมั่นต่อ น้ำใจแห่งมิตรภาพในฐานะพี่น้องและความผูกพันสนับสนุนซึ่งกันและกันในการต่อสู้ศัตรูเดียวกันเพื่อปกป้องรักษาและก่อสร้างชาติ จากเนื้อหาเพลงสามชาติอินโดจีน ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองให้มีอิตไทยทั้ง 3 ประเทศ การต่อสู้ในครั้งนี้เป็นความร่วมมือร่วมใจขับไล่ศัตรูต่างชาติ จนได้รับชัยชนะอย่างภาคภูมิใจ

สรุปผลจากการวิจัย

จากการศึกษาการขับเคลื่อนทางสังคม วัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองในเพลงสร้างชาติลาว พบว่า บทเพลงสร้างชาติลาว จำนวนทั้ง 27 เพลง ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครอง เนื่องจากประเทศลาวหรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเหตุการณ์การต่อสู้จากการรุกรานของศัตรูทั้งฝรั่งเศส อเมริกา และการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองและสังคม จากระบอบประชาธิปไตยมาเป็นมาระบอบประชาธิปไตยประชาชนหรือแบบสังคมนิยม ภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว เนื้อหาเพลงยังมีลักษณะปลุกใจให้ลุกขึ้นมา

ต่อผู้ เกิดความรักและความสามัคคี สร้างชาติตั้งคำขวัญว่า สันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ วัฒนาถาวร ส่งผลให้ประเทศมีความสงบสุข เจริญรุ่งเรือง พบว่า บทเพลงสร้างชาติลาว ที่มีเนื้อหาการขับเคลื่อนทางสังคม วัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองของเพลงสร้างชาติลาว จำนวนทั้ง 27 เพลง อันเกี่ยวกับเหตุการณ์การต่อสู้จากการรุกรานของศัตรูทั้งฝรั่งเศส อเมริกา และการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองและสังคม จากระบอบประชาธิปไตยมาเป็นมาระบอบประชาธิปไตยประชาชนหรือแบบสังคมนิยม ภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว เนื้อหาเพลงยังมีลักษณะปลุกใจให้ลุกขึ้นมาต่อสู้ เกิดความรักและสามัคคี สร้างชาติตั้งคำขวัญว่า สันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ วัฒนาถาวร ส่งผลให้ประเทศมีความสงบสุข เจริญรุ่งเรือง จากเพลงสร้างชาติลาว จำนวนทั้ง 27 เพลง ผู้วิจัยได้เลือกมายกตัวอย่าง จำนวน 6 เพลง ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองอย่างชัดเจนได้แก่ เพลงป่าไม้สดชื่น เพลงแดนแห่งอิสระ เพลงฮักเมืองลาว สายใจลาว-เวียด เพลงเมืองลาวใหม่มันเย็น และเพลงสามัคคี 3 ชาติอินโดจีน พบว่าเนื้อหาของบทเพลงแสดงออกถึงความรักชาติ การปลุกจิตสำนึกความสามัคคีของคนลาวทั้งชาติให้รักบ้านเกิดเมืองนอน รักเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ และความองอาจลุกขึ้นมาต่อสู้กอบกู้ความเป็นเอกราช เสรีภาพ ขับไล่พวกศัตรูที่รุกราน

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ ที่พบว่าเนื้อหาของบทเพลงเกี่ยวกับการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองในเพลงสร้างชาติลาว จำนวนทั้ง 27 เพลง มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์การต่อสู้จากการรุกรานของศัตรูทั้งฝรั่งเศส อเมริกา และการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองและสังคมจากระบอบประชาธิปไตยมาเป็นมาระบอบประชาธิปไตยประชาชนหรือแบบสังคมนิยม ภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว นั้น พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อค้นพบของ (กิตติธรรม กิตติธรรมกุล, 2551: บทคัดย่อ) ที่พบว่าการศึกษาชาติลาวในเพลงปฏิวัติมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางการเมืองของลาว ที่สะท้อนถึงความคิดในเรื่องชาติและบริบท

ของสังคมลาวในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างดี เพลงปฏิวัติยุคต่อต้านฝรั่งเศส เน้นเรื่องศัตรูของชาติในการสร้างสำนึกชาติศัตรูในบทเพลง คือ ฝรั่งเศสมีจุดประสงค์ต้องการปลุกระดมให้ประชาชนร่วมกันต่อสู้

นอกจากนี้ตัวอย่างเพลงสร้างชาติลาวที่ผู้วิจัยยกตัวอย่างมาจำนวน 6 เพลง ที่พบว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรมเชิงการเมืองการปกครองอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีการแสดงออกถึงความรักชาติ การปลุกจิตสำนึกความสามัคคีของคนลาวทั้งชาติให้รักบ้านเกิดเมืองนอน รักเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ และความองอาจลุกขึ้นมาต่อสู้กอบกู้ความเป็นเอกราช เสรีภาพ ขับไล่พวกศัตรูที่รุกรานนั้น พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อค้นพบของ (ประยูร ลิ้มสุข, 2555: 192) ที่ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาและความหมายเกี่ยวกับเพลงปฏิวัติที่พบว่าเนื้อหาเพลงได้แสดงถึงแนวคิด อุดมการณ์ ความรักความสามัคคีกัน ศิลปวัฒนธรรม สภาพสังคมการเมืองและวิถีการต่อสู้ โดยการนำของพรรคประชาชนประชาธิปไตยประชาชนลาว จนได้รับชัยชนะ และได้รับเอกรา มีการปกครองเป็นแบบสังคมนิยม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพลงลาวทั้ง เพลงลาวเดิม เพลงลาวสะไหม เพลงบ้านนา เพลงปฏิวัติ เพลงลาวใหม่ ในด้านสังคมวัฒนธรรม แต่ละด้าน และศึกษาลักษณะการรวมกลุ่ม ศาสนาประเพณีพิธีกรรม อาชีพการงาน และนิเวศวัฒนธรรม
2. ควรมีการศึกษาวิจัยลักษณะการเปรียบเทียบบทเพลงไทยและบทเพลงลาว เพื่อศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ทางด้านสังคมวัฒนธรรมของไทย-ลาว

เอกสารอ้างอิง

- กิตยุตม์ กิตติธรรมกุล. (2551). การสร้างสำนึกความเป็นชาติผ่านเพลงปฏิวัติลาวตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2542). การวิจัยทางมานุษยวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทอน ทัมมะเทโว. (2547). ลวมเพลงลาว 1991 เพลงดังในอดีตและปัจจุบัน. เวียงจันทน์: วิชาหะกิดโฮงพิมพ์ศึกษา.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2552). สังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไซพอน สันทะลาด. (2544). ฮวบฮวมเพลงม่วน. เวียงจันทน์: ปี่มแห่งลัดลาว.
- ดรรารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2557, พฤษภาคม-สิงหาคม). ความสัมพันธ์ลาว-เวียดนาม: มองผ่านทวารอาสาสมัครเวียดนามในลาว (ช่วงก่อน ค.ศ.1975). วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง. 10 (2): 24.
- บัวแก้ว จะเลินลั้งสี. (2536). การปฏิวัติลาวและวรรณคดีปฏิวัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เวียงจันทน์: จำหน่ายหนังสือแห่งรัฐ สปป. ลาว.
- บุญทะนอง ชมไซผน และคณะ. (2553). เวียงจันทน์ 450 ปี. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ประยูร ลิ้มสุข. (2555). บทเพลงปฏิวัติในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต สาขาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปอแสงคำ วงดาลา และคณะ. (2009). วันนะคะตีสลาว. เวียงจันทน์: ศึกษาเหวียดนาม.
- ไม้จัน (นามสมมติ). (2557). ซับ ล้า เพลงลาว มาจากไหน?. กรุงเทพฯ: ทางอีสาน.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2545). การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม: แนวคิด วิธีวิทยา และทฤษฎี. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: อมรินทร์ก๊อปปี้.
- สุนทร โทธิสาร. (2558). ประวัติศาสตร์ลาว. ขอนแก่น: กองทุนผลิตตำราคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- หอสมุดแห่งชาติ. (2008). เพลงลาวร่วมสมัย. เวียงจันทน์: ดวงมากานพิมพ์.

อัตลักษณ์การสร้างสรรคชื่อเรื่องในวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี

Identity on Title Creation in Short Stories of Thassanawadee

สุทัศน์ วงศ์กระบกถาวร¹ / วรวรรณ ศรียาภัย² / บุญยงค์ เกศเทศ³
Suthas Vongkrabakthaworn / Worawat Sriyaphai / Boonyong Ketthet

^{1,2} สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Program in Thai Language, School of Liberal Arts, University of Phayao

³ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Program in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Maharakham University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์การสร้างสรรคชื่อเรื่องในวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ รวมเรื่องสั้นของทัศนาวดี 7 ชุด จำนวน 63 เรื่อง ผลการวิเคราะห์พบว่า การตั้งชื่อเรื่องสั้น ผู้ประพันธ์ได้ยึดหลักเกณฑ์การตั้งชื่อเรื่อง แบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ, ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง, ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ, ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร และตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง ส่วนใหญ่ผู้ประพันธ์มักเลือกใช้วิธีการตั้งชื่อเรื่องโดยอาศัยเหตุการณ์สำคัญในเรื่องมาสรุปเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งนอกจากจะเน้นเลือกสรรคำที่กระชับมีความหมายชัดเจนเข้ากับเรื่องแล้ว ยังให้ความสำคัญกับน้ำเสียงของคำที่นำมาตั้งชื่อเรื่องด้วย

คำสำคัญ: อัตลักษณ์การสร้างสรรค, วรรณกรรมเรื่องสั้น, ทัศนาวดี

Abstract

This article aimed to analyze the identity on title creation in short stories of Thassanawadee. Data used for the analysis included the seven sets of short story series with 63 stories written by Thassanawadee. The results of the analysis indicated that in naming the titles of the stories, the author used the criteria of title creation which was divided into 5 categories; naming the titles from main characters, naming the titles from the main themes, naming the titles of from important reasons, naming the titles from characters' behaviors, and naming the titles from proverbs and songs. In this regard, the characters' behaviors, and naming the titles from proverbs and songs. In this regard, the author mostly tended to create the titles of the stories by using the main events in the stories to conclude as the titles of the stories concerned which was not only the choice of concise and meaning words which were suitable to the stories, but also giving the importance to the tone of words which were used as the titles.

Keywords: Identity creation, Short Story, Thasanawadee

บทนำ

ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมบันเทิงคดีทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นนวนิยาย บทละคร เรื่องสั้นล้วนมีโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร มุมมอง ฉาก-บรรยากาศ และลีลาการใช้ภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ผู้เขียนจะละเลยเสียมิได้ก็คือหัวข้อเรื่องหรือชื่อเรื่อง ซึ่งเป็นสิ่งแรกที่ปรากฏแก่สายตาผู้อ่าน แม้ว่าในบางครั้งนักวิชาการด้านวรรณกรรมที่เน้นการมองตัวบทหรือเนื้อหาเป็นหลักอาจไม่จัดชื่อเรื่องอยู่ในองค์ประกอบก็ตามที่ แต่ชื่อเรื่องถือว่ามีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องกับเนื้อหาและองค์ประกอบอื่นๆ การตั้งชื่อเรื่องจึงถือว่าเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของผู้แต่ง ชื่อเรื่องที่ดีจะเรียกความสนใจจากคนอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนใหญ่มักเป็นถ้อยคำที่ถือเป็นศูนย์กลางของเรื่อง เรื่องราวจะขยายออกจากความหมายของชื่อเรื่องนั้นไปทุกทิศทาง ครอบคลุมองค์ประกอบที่กล่าวมาไว้ในกรอบอันเดียวกัน และนอกจากเสียงและความหมายแล้วยังปรากฏ “น้ำเสียง” อันชี้ทางอารมณ์ของเรื่องซุกซ่อนและเดินทางติดไปกับเสียงนั้นด้วย ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องในเรื่องสั้น ทำให้ได้รู้และเข้าใจแบบวิธีการ แนวคิดของนักเขียนเกี่ยวกับการตั้งชื่อเรื่อง นับว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทั้งด้านการศึกษา วิเคราะห์วิจารณ์หรือเป็นแนวทางในการเขียนเรื่องสั้น ตลอดจนงานเขียนประเภทบันเทิงคดีอื่นๆ บทความนี้มุ่งศึกษาอัตลักษณ์การสร้างชื่อเรื่องในวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี ในด้านที่มาของการตั้งชื่อเรื่องสั้น โดยจัดแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ 2) ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง 3) ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ 4) ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร และ 5) ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ได้แก่ ชื่อเรื่องซึ่งปรากฏในรวมเรื่องสั้นของทัศนาวดี จำนวน 7 ชุด ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 63 เรื่อง มีดังนี้

1. ในโลกแคบ เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือ พี่ชายคนที่สี่, เรื่องเล่าจากชายขึ้นมา, ไทกินปี, เรื่องเล็กๆ ของเด็กๆ, ผู้พิทักษ์, พุทไธเอ่ย, โนโลกแคบ, อ้อมอกอันอุกอึ้ง และมือปืน

2. ความลับที่ซาปา เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือ คว้าไปไม้กับวันสุดท้ายของเลิม, สัมพันธภาพ, ความลับที่ซาปา, เยียวบง, หยาดเหงื่อของแม่ และแจกันที่ว่างเปล่า

3. โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือกำแพง, ตะแบกบานแล้วร่วง, ที่มีแม่ให้เช่า, เทียนดับ ณ ห้วยแกลง, ผู้ช่วยครู, เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง, ปล่อยเกาะ และริมฝั่งโปโตแม็ค

4. นางฟ้าในดวงจันทร์ เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือ สมรภูมิชีวิต, นางฟ้าในดวงจันทร์, นุดสะหวัน, เมืองไมยราบ, บ่าเอยองเอย, ความหวังของซัป, บรรณาการ, สายใย และสุดท้ายที่บางกอก

5. หมู่บ้านแอโรบิก เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือ เคว้ง, มาตามเซียว: นางฟ้าของแฟรงค์, เหตุการณ์ปกติ, กิ๊กของลุงย่น, หมู่บ้านแอโรบิก, สมภารระดับ 8, ในกรอบเขตโทษ และผู้รับร่าง

6. หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือ จึงเรียนมาเพื่อทราบ, ข้างหอนาฬิกา, จากดอนลำตวนถึงสวนอัมพร, นางละคร, นอนสาหล่า, เสื่อม, ทศนิยมไม่รู้จบ, เสาลัก, เจ้า(หน้า)ที่, บ่ม และหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ

7. ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือ มือเย็นของคนยาก, ไฟต์บังคับ, ผู้รอคอย, ความลับของหลวงเพื่อน, ถนนชีวิต, ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม, เรื่องของหมา, เขตชุมชน..ลดความเลว และสภาเหล่าขาว

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

ชื่อเรื่องถือเป็นส่วนแรกของเรื่อง การตั้งชื่อเรื่องนั้นอาจอยู่ในลักษณะของคำหรือกลุ่มคำก็ได้ แต่ไม่ควรยืดเยื้อเกินไปเพราะจะยากต่อการจดจำ การตั้งชื่อเรื่องที่ดีจะเรียกถึงความสนใจจากผู้อ่านได้มาก และใครติดตามตัวเนื้อหาของเรื่องต่อไป ดังนั้นชื่อเรื่องจึงเปรียบเสมือน “ป้ายบอกทาง” แต่มีความพิเศษมากกว่านั้น กล่าวคือ ถ้อยคำต้องมีความแหลมคม ซุกซ่อนเนื้อหา น่าคิด ให้เป็นตั้งไปฉายส่องไปยังตัวเรื่อง ซึ่ง เปลื้อง ณ นคร (2535: 155) กล่าวถึงหลักการตั้งชื่อเรื่องไว้ 3 ข้อคือ ตั้งโดยใช้ชื่อตัวละครสำคัญ ตั้งโดยขมวดปมของเนื้อเรื่อง และตั้งโดยประสงคจะแสดง

คดีหรือความคิดเห็น ส่วนพินาน แจ่มจรัส (2556: 294) กล่าวถึงการตั้งชื่อเรื่อง สรุปได้ 7 ลักษณะ คือ ตั้งชื่อตามตัวละครสำคัญ ตั้งชื่อตามฉากของเรื่อง ตั้งตามเหตุการณ์สำคัญ ตั้งตามชื่อสัตว์ที่มีบทบาทสำคัญ ตั้งตามแบบแผนของเรื่อง ตั้งตามลีลาของเรื่อง และตั้งชื่อด้วยการเข้าใจ

สำหรับอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งประเภทการตั้งชื่อเรื่องสั้นออกเป็น 5 ประเภทคือ 1) ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ 2) ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง 3) ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ 4) ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร และ 5) ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง

อัตลักษณ์การสร้างสรรคชื่อเรื่องในวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี

การศึกษาอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 63 เรื่อง ปรากฏว่า ทัศนาวดีตั้งชื่อเรื่องสั้นจากทุกประเภทที่กล่าวมา เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ, ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง, ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร, ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง และตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ ดังนี้

1. ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ

ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญหมายถึง การตั้งชื่อเรื่องสั้นโดยยึดเอาเหตุการณ์สำคัญที่มีผลต่อเรื่องมากที่สุดมาประมวลเป็นชื่อเรื่อง ปรากฏมากที่สุด จำนวน 23 เรื่อง แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนต้นเรื่อง จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ ไฟต์บังคับ และสภาเหล่าขาว ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนกลางเรื่อง จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากชายซีเมา เรื่องเล็กๆ ของเด็กๆ ความลับที่ซาปา พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม ริมฝั่งโบโตแม็ค สมรภูมิชีวิต เมืองไมยราบ กิกของลุงย่น หมู่บ้านแอรอริก ความลับของหลวงเพื่อน เรื่องของหมา และเขตชุมชน..ลดความเลว ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนจบเรื่อง จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลิม แจกันที่ว่างเปล่า เทียนดับ ณ ห้วยแกลง โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง เหตุการณ์ปกติ ข้างหอนาฬิกา และมือเย็นของคนยาก

1.1 ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนต้นเรื่อง หมายถึง การใช้ข้อความตอนต้นเรื่องหรือตอนเปิดเรื่องมาเป็นข้อพิจารณาในการตั้งชื่อเรื่อง อาจเป็นการเล่าเรื่องโดย

ทั่วไป หรือแสดงให้เห็นฉากเหตุการณ์สำคัญก็ได้ปรากฏจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ ไฟต์บังคับ และสภาเหล่าขาว นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างเรื่องสั้น “เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ” ในรวมเรื่องสั้น “โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม” ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยรูปแบบของ “จดหมาย” ซึ่งบอกเล่าเรื่องราวชีวิตของตัวละครเอกที่เขียนถึงหญิงสาวคนรัก เล่าผ่านสายตาของคนกวาดขยะที่อ่านจดหมายฉบับนั้น ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“..แก้วตาครับ..

คิดอยู่นานเกือบสัปดาห์กว่าจะตัดสินใจเขียนจดหมายฉบับนี้ ความลำบากใจอยู่ที่ว่า เราได้จำกันมานานเหลือเกิน ภายหลังที่เราต่างออกจากบ้านเกิด จนบัดนี้พี่ยังไม่รู้เลยว่า บ้านใหม่ของแก้วอยู่ที่แห่งใด...” (2547: 75)

เรื่องสั้น “ไฟต์บังคับ” ในรวมเรื่องสั้น “พาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม” เป็นตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่งที่ตั้งชื่อโดยใช้เหตุการณ์ตอนต้นเรื่องที่ตัวละครตกอยู่ในสถานการณ์โดนบีบบังคับเมื่อถูกเพื่อนผลักขึ้นไปยืนประคบคุมมวยตั้งดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...กลุ่มที่ยืนอ้อมกันอยู่เบื้องล่างส่งเสียงกันแข็งแข่งพร้อมปรบมือดังซวดๆด้วยความพอใจ เร่งเร้าให้คณะกรรมการรบรัดการประคบมวยคู่สุดท้าย แต่เสียงดอกลีลาวดีดังกล่าวกลับเป็นคำกลางแห่งความหายนะ เสมือนภูตผีปีศาจกำลังร้องเรียกหาดวงวิญญาณของผม...” (2557: 29)

1.2 ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนกลางเรื่อง หมายถึง การใช้เหตุการณ์ช่วงกลางของเรื่องมาประมวลเป็นชื่อเรื่อง ส่วนมากจะเป็นสถานการณ์ที่ตัวละครกำลังเผชิญปัญหาหรือกำลังหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่ปรากฏจำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากชายซีเมา, เรื่องเล็กๆ ของเด็กๆ, ความลับที่ซาปา, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, ริมฝั่งโบโตแม็ค, สมรภูมิชีวิต, เมืองไมยราบ, กิกของลุงย่น, ความลับของหลวงเพื่อน, เรื่องของหมา และเขตชุมชน..ลดความเลว นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “สมรภูมิชีวิต” ในรวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ที่กล่าวถึงกรรมาอินเร่ขายตัวของหญิงสาวริมถนนใต้ต้นไม้ในยามค่ำคืน สถานที่แห่งนี้จึงเปรียบเสมือน “เวทชีวิตร” ของหล่อนดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ริมถนน หนุ่มกัลดมันกลุ่มแล้วกลุ่มเล่าแวง เวียนเข้ามา เพื่อนหล่อนหายไปทีละคนๆ รวมทั้งสองคนที่ร่วมห้องพักซึ่งตามหลังมาก็จากไปแล้ว

หล่อนถอนใจเบาๆ การปลิกมายืนคนเดียวในวันนี้ อาจทำให้หล่อนได้ทำงานซ้ำว่าคนอื่นๆ หรือหากโชคร้าย ก็คงต้องกลับมือเปล่า...” (2550: 13)

เรื่องสั้น “กิ๊กของลุงย่น” ในรวมเรื่องสั้น “หมู่บ้านแอรอริก” เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ใช้ฉากเหตุการณ์สำคัญในตอนกลางเรื่องมาตั้งชื่อ ตัวอย่างบทพรรณนาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของลุงย่น ตัวละครเอกตั้งบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ย่น ปลัดอวย บอกว่า สาวแก่แม่มายใน หมู่บ้านเสร็จแกไปแล้วมากกว่าสิบราย ต่างกรรมต่างวาระ ม่านรูดที่กระจัดกระจายกันอยู่รอบตัวเมือง แกเคยไปใช้ บริการมาแล้วทั้งนั้น บ้างอาศัยผิวเผล บ้างอยากลอง บ้าง เมาแล้วศึก พอโดนแกหยอดคำหวานหน่อยก็เคลิ้มคล้อย ตาม...” (2551: 70)

1.3 ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนจบเรื่อง หมายถึง การใช้ฉาก เหตุการณ์ตอนท้ายเรื่องหรือตอนจบเรื่องมาเป็นชื่อเรื่อง

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “สุดทางที่บางกอก” ในรวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ที่กล่าวถึงฉากสนามบินนอยไปที่ตัวละครกำลังเดินทางออกจากเวียดนามเพื่อกลับสู่มาตุภูมิของตัวละครเอก ตั้งบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...เครื่องบินกำลังเคลื่อนออกจากรันเวย์ หน้าต่างสายฝนยังคงพร่างพรมลงมาไม่หยุดหย่อน คำพูดสุดท้ายของหล่อนยังคงก้องสะท้อนในความรู้สึก... ลาก่อน นอยไป...แล้วเราจะพบกันอีก – แน่นนอน...” (2551: 110)

เรื่องสั้น “ข้างหอนาฬิกา” ในรวมเรื่องสั้น “หวังว่า ประชาชนคงเข้าใจ” กล่าวถึงฉากสำคัญในตอนท้ายเรื่องที่ ลูกสาวและหนุ่มคนรักเฝ้าจากฝั่บแห่งหนึ่ง ขับรถมาชนแม่ตัวเองซึ่งนั่งชายฝั่งอยู่ข้างหอนาฬิกา ตั้งบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ร่างของนางแกลไปกับพื้น ก่อนกระแทกกับ ต้นมะขาม นอนแน่นิ่ง เลือดทะลักออกมาจากปาก จมูกเป็น ลิ้มๆ เพื่อนพ่อค้าแม่ค้ากรูกันเข้ามา สักครูใดคนหนึ่งจึงอุ้ม ร่างนางขึ้น...” (2554: 47)

2. ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง

ตั้งชื่อจากแก่นเรื่องหมายถึงการกำหนดชื่อเรื่องจากสาระสำคัญของเรื่องและผู้เขียนต้องการนำเสนอต่อผู้อ่าน โดยปกติการตั้งชื่อเรื่องด้วยการยึดแก่นเรื่องนี้ มักไม่ปรากฏข้อความหรือชื่อนั้นโดยตรงหากแต่เป็นถ้อยคำสรุปที่สามารถคาดเดาหรือคิดขยายความไปถึงรายละเอียดของเรื่องโดยรวมได้ ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 63 เรื่อง ปรากฏอัตลักษณ์การตั้งชื่อเรื่องจากแก่นของเรื่องจำนวน 13 เรื่อง ได้แก่ ผู้พิทักษ์, อ้อมอกอันอุกอึ้ง, สัมพันธภาพ, หยาดเหงื่อของแม่, กำแพง, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, สายใย, ในกรอบเขตโทษ, จากดอนลำดวนถึงสวนอัมพร, ทศนิยมไม่รู้จัก, เส้าหลัก, บ่ม และผู้รอยคอย

ตัวอย่างเรื่องสั้น “ผู้พิทักษ์” ในรวมเรื่องสั้น “ในโลกแคบ” เป็นการตั้งชื่อเรื่องจากการสรุปเรื่องราวเหตุการณ์ทั้งหมดที่ผู้เขียนนำเสนอเกี่ยวกับความเชื่อด้านไสยศาสตร์ของฝ่ายหนึ่งที่อีกฝ่ายได้พิสูจน์ถึงความจริงดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ทิ้งลงไป พ่อใหญ่ปูกินเหล้าแล้วต้องสูบบุหรี่ ท่านจะคอยพิทักษ์รักษาเราให้อยู่รอดปลอดภัย” ทิดทรงเผด็จการด้วยเสียงอันดัง... (2545: 79)

เรื่องสั้น “กำแพง” ในรวมเรื่องสั้น “โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม” ผู้เขียนตั้งชื่อโดยสรุปจากความขัดแย้งทางความคิดในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันของหนุ่มสาวคู่หนึ่งที่เปรียบเสมือน “กำแพง” ขวางกันไม่ให้สมหวัง ดังบทตัดตอนข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ว่าไปแล้ว ดูเหมือนไม่มีปัญหาอันใดเลยที่ครูบ้านนอกอย่างผมจะร่วมห้องโรงกับหญิงสาวปริญญาตรี ที่ทำงานในบริษัทใหญ่โต โดยภาพรวมแล้วเรื่องมันควรจะราบรื่น หล่อนเองก็เป็นคนดีมีความรับผิดชอบ ทุกอย่างดูเหมาะสมกลมกลืน แต่มีอย่างเดียวที่เป็นปัญหาใหญ่ก็คือความคิดและข้อตกลงเราหลังแต่งงาน...” (2547: 15)

3. ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร

ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละครหมายถึง การกำหนดชื่อเรื่องโดยยึดเอาบทบาทหรือการแสดงพฤติกรรมของตัวละครเป็นหลัก โดยพฤติกรรมที่ว่านั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเรื่อง ซึ่งชื่อเรื่องที่ได้มานั้น มักสรุปโดยวิธีใช้คำแทนหรือเปรียบเทียบการกระทำของตัวละครดังกล่าว ปรากฏจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ ในโลกแคบ, นี่...มีแม่ให้เช่า,

ผู้ช่วยครู, บรรณาการ, เคเว้ง, สมภารระดับ 8, ผู้รับรางวัล, จึงเรียนมาเพื่อทราบ, เสื่อม และถนนชีวิต

ตัวอย่างเรื่องสั้น “ในโลกละแวก” ในรวมเรื่องสั้น “ในโลกละแวก” แสดงให้เห็นถึงชื่อเรื่องที่ยกถึงความ “แปลกแยก” กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ ขัดแย้งกับระบบราชการ ที่คนส่วนใหญ่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ อำนาจ เงินตราและตำแหน่ง จึงเปรียบเหมือนว่าตัวละครเอง “โดดเดี่ยว” อยู่ในอุดมการณ์และโลกของตนเอง ดึงบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...เวร...โลกของผมคับแคบลงทุกที ดูมันจะเหลือพื้นที่เพียงห้องนอนแคบๆ บนบ้านพักครูเท่านั้น

เพื่อนร่วมอาชีพมักจะมองผมเหมือนกับว่า พวกเขาได้เจอเจอตัวประหลาด เวลาพบปะหรือประชุมกลุ่ม พวกเขามักจะหันมามองและซุบซิบ...” (2545: 105-106) เรื่องสั้น “ผู้ช่วยครู” ในรวมเรื่องสั้น “โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม” เป็นเรื่องสั้นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนใช้พฤติกรรมของตัวละครเอกคือ “ยายจันทา” ที่มาคอยเฝ้าหลานชายในห้องเรียนมาเป็นชื่อเรื่อง ดึงบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...เหตุการณ์ต่างๆภายในโรงเรียนดำเนินไปด้วยดี ยายจันทาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนไปแล้ว โดยเฉพาะสำหรับชั้นปอหนึ่ง ช่วงเวลาที่นั่งเฝ้าหลานนั้น แกได้สังเกต ศึกษาเรียนรู้วิธีสอนต่างๆ จากครูประจำชั้น และคอยจดจำรายละเอียดของการเรียนการสอน จนแค้น่อยๆ เกิดความรู้สึกซึมซับ และคิดว่าแกเองก็สามารถสอนเด็กปอหนึ่งได้เช่นกัน...” (2547: 65-66)

เรื่องสั้น “บรรณาการ” ในรวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” การตั้งชื่อเรื่องเกิดจากพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นอาจารย์ ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะเรียกร้องทรัพย์สินของจากลูกศิษย์ ดึงบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...อาจารย์คนนี้น่าเป็นเหมือนมหาชีวิตของหล่อนเลยก็ว่าได้ ที่ห้องมีเล่าว่าคราก่อนเมื่อกลับลาวแกขอตามไปด้วย อ้างว่าเพื่อไปดูศิลปะการสร้างวัดซึ่งเป็นเรื่องหลักในงานวิจัยของหล่อน หล่อนต้องออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดและตลอดระยะเวลาสองสัปดาห์ที่แกอยู่เวียงจันทน์ ที่ห้องมีดูแลแกเสียยิ่งกว่าพ่อ ใส่ใจมากกว่าสามี...เมื่อถึงวันกลับของอาจารย์ พี่ทองมียิงสรรหาของฝากสารพัดจนล้นไม้ล้นมือ...” (2550: 82)

4. ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง

การตั้งชื่อจากคำคม บทเพลงหมายถึง การใช้คำหรือข้อความซึ่งเป็นที่ยกกันมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง อาจอยู่ในลักษณะของ วากรรม คำคม หรือถ้อยคำในบทเพลง บทประพันธ์ ร้อยกรองต่างๆก็ได้ การตั้งชื่อแบบนี้ ปรากฏในเรื่องสั้น จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ ไทกินปี, พุทโธเอ๋ย, มือปืน, เยียวบง, ตะแบกบานแล้วร่วง, ปล่อยเกาะ, ป่าเอ๋ย อยเอ๋ย, นางละคร และหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ไทกินปี” ในรวมเรื่องสั้น “ในโลกละแวก” ผู้เขียนได้ใช้คำว่า “ไทกินปี” (ไทกินปี เป็นคำชู้เด็กชุกชน งอแง “ไท” หมายถึงคนแปลกหน้า คนต่างถิ่น คนที่มากแล้ว “ปี” หมายถึง ดี-อวัยวะภายในของคนและสัตว์ (ภาษาถิ่นอีสาน) “ไทกินปี” จึงมีความหมายคล้ายกับชื่อยุ้ยนั่นเอง) อันเป็นคำสำนวนที่ถกเถียงมาตั้งชื่อเรื่อง เพื่อสะท้อนให้เห็นเรื่องราวที่คนในพื้นที่ถูกรังแกจากคนต่างถิ่นในหลากหลายลักษณะ ไม่ว่าจะด้วยความรักของหนุ่มสาว คนต่างถิ่นที่มาหลอกไปทำงานต่างประเทศ นักการเมืองแปลกหน้า เป็นต้น ดึงบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ต่อเมื่อเวลาเนิ่นนานออกไปหลายปี แม่คงปฏิเสธไม่ลงว่าไทกินปีนั้นมีอยู่จริง ครอบครัวของเราประสบชะตากรรมอันเป็นบทเรียนราคาแพงที่ไม่อาจลบเลือนจากความทรงจำได้เลย...

จะอะไรเสียอีกเล่า...ก็ไอ้คนแปลกหน้าที่มาไปวประกาศหาคนไปทำงานได้หัวนั้นไง...” (2545: 48)

เรื่องสั้น “ตะแบกบานแล้วร่วง” ในรวมเรื่องสั้นชุด “โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม” ผู้เขียนนำเอาข้อความในบทเพลง “เหมือนข้าวคอกเคียว” ท่อนหนึ่งมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง แสดงให้เห็นเนื้อหาของเรื่องที่กำลังถึงชะตากรรมของหญิงสาวคนหนึ่งที่เคยเปลี่ยนไปตามสภาพสังขารว้าวัย อีกทั้งเส้นทางชีวิตที่ตกต่ำเพราะการกระทำของตนเอง ดึงบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ตะแบกบานแล้วร่วง...สีม่วงที่พี่ชื่นชม...หรือคหรีระงม...พี่ปล่อยน้องให้ตรมคนเดียว...”

เพลงเก่าเศร้าซึ่งลอยขึ้นบนโถง...ภาพเด็กสาวผมเปียซ้อนทับกับหน้าตาตาปีของหญิงชี้เมาดูรางเลือน...ขณะที่ภาพนักร้องสาวร่างเปล่าเปลือยที่ผมกอดไว้แนบออกเมื่อสองเดือนก่อนแจ่มชัดขึ้นทุกที...” (2547: 35-36)

เรื่องสั้นชื่อ “บ่าเอย องเอย” ในรวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องตามคำพูดของ “ขอทาน” ชาวเวียดนามที่เป็นคำขึ้นต้นบทร้องสั้น ๆ เพื่อขอเงิน เป็นการเรียกร้องความสงสาร ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องที่กำลังพูดถึงชีวิตของเด็กน้อยขอทานชื่อ “จาง” ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...บ่าเอย องเอย ๆ...งานของจางเริ่มขึ้นอีกครั้ง ไม่มีอะไรยุ่งยาก แค่ว่าพูดดังซำๆ ซากๆ เดินไปเรื่อย มือถือนอนเก่าๆ สายไปมาเพื่อขอเศษเงิน มันดูง่ายและน่าคุ้นเคย เสียจนความรู้สึกตายด้าน แต่บางครั้งจางก็เบื่อหน่ายกับการสั่นเสียงและบ่นสีหน้าท่าทางเพื่อดึงดูดความสงสาร...” (2550: 68)

5. ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ

การตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญหมายถึง การตั้งชื่อเรื่องสั้นที่ยึดเอา “ตัวละครสำคัญ” หรือตัวละครเอกเป็นหลักในการขมวดเรื่องราว ปรากฏจำนวน 8 เรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การใช้ชื่อโดยตรง และการใช้ชื่อโดยนัย นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

5.1 การใช้ชื่อโดยตรง หมายถึง การใช้ชื่อของตัวละครมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง อาจปรากฏในรูปชื่อตัวละครอย่างเดี่ยวหรือมีคำอื่นประกอบเพื่อสื่อถึงแนวทางของการนำเสนอเนื้อหาที่ได้ ข้อมูลที่ปรากฏมีจำนวน 4 เรื่องคือ นุดสะหวัน, ความหวังของซบ, มาตามเซียว : นางฟ้าของแฟรงค์ และฟาตีมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “นุดสะหวัน” ในรวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ชื่อเรื่องมาจากชื่อตัวละครเอก ซึ่งถือเป็นจุดรวมของเรื่อง เพราะเป็นเรื่องปัญหา “รักสามเส้า” หนึ่งหญิงสองชาย อีกทั้งการเขียนตามแบบอักษรวิธีของภาษาลาวก็สามารถเรียกความสนใจได้ ผู้เขียนจึงใช้ชื่อนี้เป็นชื่อเรื่อง ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...เป็นธรรมดาที่กุหลาบงามอย่างนุดสะหวันจะมีชายหมายปองหลายคน แต่ท่าทีของเธอดูจะให้ความสนิทสนมกับจันสะหมอนและพอลซารี มากเป็นพิเศษ...” (2550 : 35)

เรื่องสั้น “มาตามเซียว : นางฟ้าของแฟรงค์” ในรวมเรื่องสั้น “หมู่บ้านแอโรบิก” เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่แสดงให้เห็นการใช้ชื่อตัวละครโดยตรงมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งบ่ง

บอกถึงแนวเรื่องได้เป็นอย่างดี ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่กำลังพูดถึงความเปลี่ยนแปลงในชีวิตของตัวละครเอกว่า

“...บัดนี้โอ้เซียวไม่ใช่นางประแดะอีกต่อไป แต่มันเป็นนางไอ่ค่าที่ควรคู่อยู่กับผาแดง เทพบุตรผมทอง วิศวกรหนุ่มผู้แสนใจดี...โอ้เซียว...โอ้สาเซียว...นางประแดะ...กลายเป็นอดีตไปแล้ว จากนั้นไปมีแต่ “มาตามเซียว” ...นางฟ้าของแฟรงค์...” (2551: 38)

5.2 การใช้ชื่อโดยนัย หมายถึง การตั้งชื่อเรื่องสั้นโดยยึดความหมายหรือสถานภาพ ของตัวละคร ปรากฏจำนวน 4 เรื่องคือ พี่ชายคนที่สี่ นางฟ้าในดวงจันทร์ นางละคร และเจ้า (หน้า) ที่

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ในรวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องจากความหมายของชื่อตัวละครคือ “งา” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสวยงามของหญิงสาว ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...งา – เป็นชื่อของสาวสวยคนนี้ ผมถามถึงความหมาย เธอเงยหน้าพลางชี้มือไปยังจันทร์เต็มดวงที่กำลังลอยอยู่ในโค้งฟ้า ไกด์หนุ่มอธิบายว่า งาเป็นชื่อของนางฟ้าตนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในดวงจันทร์...” (2550: 26)

เรื่องสั้นชื่อ “นางละคร” ในรวมเรื่องสั้น “หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ” ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องสั้นจากสถานภาพด้านหน้าที่การงานของตัวละคร และยังแฝงนัยยะเกี่ยวกับการดำเนินเรื่องไว้ด้วย เช่น การแสดง “ละคร” ของดาราสาวเพื่อสร้างภาพให้ตนเองดูดี ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...สองมือที่เคยหวดซ้ายป่ายขวาเมื่อวันก่อน บัดนี้ค่อยๆ เลื่อนมาประกบติดแน่นในท่าพนม แล้วค้อมหัวกราบลงแทบตัก

ในเหลี่ยมมุมที่บดบังอยู่นั้น...ดาราสาวจุดยิ้มขึ้นอย่างเหี้ยมเกรียม

...เฮอะ..แค่นี้ก็สิ้นเรื่อง..หล่อนคำรามในลำคอ ใ้พวกสื่อมันจะแน่นสั๊กแคไหนกันนักเซียว...” (2554: 80)

บทสรุป

อัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 63 เรื่องที่นำมาศึกษาพบว่าปรากฏการตั้งชื่อเรื่องอยู่ 5 ประเภท คือ ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญจำนวน 23 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 36.51, ตั้งชื่อจากแก่นของเรื่อง จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.64, ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.87, ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.28 และตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญจำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.70 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิถีคิดของผู้ประพันธ์ในการใช้ถ้อยคำของชื่อเรื่องเพื่อสื่อสารกับผู้อ่าน โดยหวังผลให้สะดุดตาสะดุดใจ กระตุ้นความรู้สึกให้อ่านอ่านอยากติดตามเนื้อหาภายใน ในบทความนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ประพันธ์ยึดเอาเหตุการณ์สำคัญมาสรุปรวมเป็นชื่อเรื่องมากที่สุด แสดงให้เห็นอัตลักษณ์การตั้งชื่อเรื่องสั้นของทัศนาวดีว่าให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ในเรื่อง ชื่อเรื่องจึงมีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์สำคัญๆ ในเรื่องเสมอ

เอกสารอ้างอิง

- ทัศนาวดี. (นามแฝง). (2545). ในโลกแคบ. กรุงเทพฯ: น้ำหวาน.
 (2546). ความลับที่ซาปา. กรุงเทพฯ: น้ำหวาน.
 (2547). โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม. กรุงเทพฯ: น้ำหวาน.
 (2550). นางฟ้าในดวงจันทร์. กรุงเทพฯ: แม็พอสฟ.
 (2551). หมู่บ้านแอโรบิก. กรุงเทพฯ: แพรว.
 (2554). หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: ปงใบ
 (2557). ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม. กรุงเทพฯ: ไร่ลอย.
 เปลื้อง ณ นคร. (2535). ศิลปะแห่งการประพันธ์. กรุงเทพฯ: ชั่วฟ้า.
 พิมาณ แจ่มจรัส. (2556). เขียน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แสงดาว.

The Simplification of Complex Onsets in the Sequence of Stop_Obstruent in Khmer Loanwords in Thai

Chom Sonnang ¹/ Thananan Trongdee ²/ Banyat Salee ³/ Rachan Nilawanapha ⁴

¹ Linguistic researcher, Institute of National Language Royal Academy of Cambodia, Phnom Penh, Cambodia
PhD. candidate in Doctor of Philosophy in Thai, Faculty of Humanity and Social Sciences, Mahasarakham University.

^{2, 3, 4} Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

Abstract

The objective of recent study was to investigate how the complex onsets in Khmer loanwords in Thai were simplified. The data of the study were collected from the previous studies on Khmer loanwords in Thai. Only the words contained with complex onsets in the sequence of stop and obstruent (stop_obs) were selected and they are still in use in the present Thai. The result of the study was found that 27 complex onsets in the sequence of stop & obs were attested with Khmer loanwords in Thai and they were simplified. The strategies of simplification were segment deletion, segment insertion or featural change. Thai grammar prefers the segment insertion, by /a/ epenthesis, to the featural change and the segment deletion. The unaspirated stops in the first position, from the featural change, surfaced as aspirated stop in some words. The solving by segment deletion was not popular to Thai grammar. Most of complex onsets were not systematically simplified. The complex onset pd, for example, had surfaced as many alternated form, pha-d, pra-d, or ra-d. The findings could help language learners find their way to understand Khmer language, especially in pronunciation of Khmer words.

Keywords: simplification, complex onsets, Khmer loanwords, obstruent.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอการศึกษาประเด็น “การปรับเปลี่ยนของพยัญชนะควบกล้ำในรูปแบบพยัญชนะเสียงหยุดกับพยัญชนะเสียงอ้อบสตรูอันต์ ในคำยืมภาษาเขมรในภาษาไทย” โดยศึกษาจากข้อมูลคำควบกล้ำภาษาเขมรที่ใช้ในภาษาไทยที่มีผู้ได้รวบรวมไว้เป็นผลงานวิชาการในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา และเป็นคำศัพท์ที่ยังใช้ในภาษาไทยปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า พยัญชนะควบกล้ำในรูปแบบพยัญชนะเสียงหยุดกับพยัญชนะเสียงอ้อบสตรูอันต์จำนวน 27 คู่ ได้ถูกยืมเข้ามาในภาษาไทย และได้เกิดการปรับเปลี่ยนเป็นจากคำเดิมที่ใช้ในภาษาเขมร โดยกระบวนการในการปรับเปลี่ยนที่ปรากฏคือ การแทรกหน่วยเสียงสระ a การปรับเปลี่ยนลักษณะเด่นจำแนก และการลบหน่วยเสียงพยัญชนะสิทธ์ในตำแหน่งแรกของควบกล้ำได้ปรับเป็นพยัญชนะชนิดในบางคำ ลักษณะการปรับเปลี่ยนที่มักจะไม่ค่อย

พบในไวยากรณ์ภาษาไทยคือ การลดหน่วยเสียง ลักษณะการปรับเปลี่ยนพยัญชนะควบกล้ำในแต่ละคำนั้นเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบไม่ได้เป็นระบบตายตัว กล่าวคือ พยัญชนะควบกล้ำหนึ่งเสียงสามารถปรับเปลี่ยนไปได้หลายเสียง เช่น การปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะ pd พบการปรับเปลี่ยนเป็น pha, pra หรือ ra ข้อค้นพบดังกล่าว เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนคำยืมภาษาเขมรในภาษาไทย และทำให้เข้าใจกระบวนการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะควบกล้ำในคำยืมภาษาเขมรในภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น

Introduction

The results of long-time contact between Khmer and Thai are found in both societies. A part from its language, Thai culture has many distinctive features, but a significant part of it, including statecraft and the Hindu-inspired royal cult, along with much of its art, architecture, music and dance, has been adapted from Khmer prototypes following the decline of Angkor in the fifteen century. The Thai script and a portion of its vocabulary have also borrowed from the Khmer. It has thus come as no surprise to find that in Bangkok there is a massive scale model of Angkor Wat right next to the Temple of Emerald Buddha – the Thai kingdom’s Royal Chapel and one of its holiest sites (Michael. 2003: 37).

The motivation of the influence might begin firstly at about the 10th century, starting from Khmer to Thai, then from Thai to Khmer around the 16th century (Pou. 2003: 259).

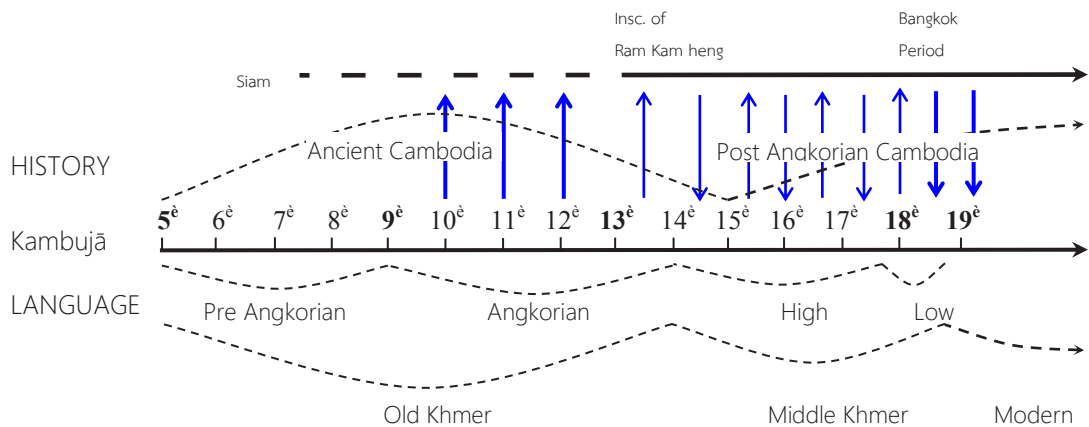

Figure 1: Comparative chart of Kambojā and Siam (Adapted from Pou. 2003 : 259)

From a linguistic contact, thousands of Khmer words were borrowed and around hundreds of Thai words were also borrowed into Khmer language. The large numbers of the loanwords, Khmer words which were borrowed by Thai and vice-versa indicated the good neighborly relations between two natives (Varasarin, 1984: 22; Sonnang. 2010).

Khmer loanwords in Thai have become its prominence since more than five decades ago. The themes of the previous studies were significantly on: 1) the description on the influx of Khmer words into Thai language, 2) Categorizing the loanwords according to language usage, and 3) some history backgrounds between Khmer and Thai. In later times, the scope of the studies moved to a

further step of linguistics: phonology and morphology (Varasarin, 1984; Huffman. 1986; Premin. 1996; Sonnang. 2010) in which the investigation was to the phonological adaptation.

In terms of phonological change, Uraisi (1984: 70-71) claims that the changing took place in loanword could be from the difficulty of articulation in the recipient language. It may briefly be in four phonological aspects:

1. Initial consonant cluster initiated by fricative /s-/ , /as sʔ/, /sk/, /st/, /sd/, /sp/, /sb/, /sl/, /sn/, /sɲ/, /sɳ/, /sm/ sj/sv/sr etc. These clusters¹ / in the borrowing process, could be inserted by /a/, as in:

	Khmer		Thai		Gloss
(a)	/sɲoun/	ស្នូន	/sà ɲǻn/	สงวน	to care for

2. The /ə/ which always occurs the consonant cluster initiated by dental consonant /l-/ will be replaced by /a/ in Thai language. For example:

	Khmer		Thai		Gloss
(a)	/ləʔɑ:/	ល្អ	/lá ʔɑ:/	ลอบ	good, nice

3. Consonant cluster begins in aspirated consonant or consonant cluster followed by fricative /h/, 1). the /a/ will be added or 2). the affricative /h/ will be replaced by /r/ followed by /a/.

	Khmer		Thai		Gloss
(a)	/khca:j/	ខ្លាប	/khà ca:j/	ขจาย	to scatter

Varasarin's work could be considered as the first study, which provided a broad picture of loanword adaptation. Throughout her whole work, the author tried to explain the phonetic changes within the loanwords basing on generative phonology.

Methodology

From the merit of the previous work, the recent study was extended to more deeply into phonetic adaptation to investigate how complex onsets were treated in the environment of Thai grammar. However, the scope of the study was limited to the simplification of complex onsets in the sequence of Stop_Obstruent (hereafter, stop_obs). The study did not put any further investigations or discussions on the origins of the words, since the issue had been studied more enough in the previous work (Kanchana. 1959; Banjob. 1983; Varasarin. 1984; Kantanyu. 2000 and others).

The data were collected from previous studies. Of about 2,000 Khmer loanwords in Thai, the tokens were limited only the words with complex onsets in the sequence of obs_obs. Thus, about 110 words were selected and they are still in use or known by the present Thai.

¹ In this paper, the word "consonant cluster" refers to "complex onsets."

Each word was transcribed by the International Phonetic Alphabet (IPA) following by Khmer orthography in Khmer dictionary by the Phnom Penh-based Institute of Buddhist (1967) (hereafter IB), and, as the loanword form, Thai orthography basing on Thai dictionary by the Bangkok-based Royal Institute of Thailand (1999) (hereafter RIT).

Khmer and Thai Phonotactics

Since the topic is around the phonological theme, some relevant issues should be addressed to pave way for the following analysis in the next section.

Languages differ in the dimension of complexity of syllable margins (Kager, 1999: 95). In native Thai words, the complex onset, which is a kind of syllable margins, is very limited. Since the syllable structure of a language may be more complex than the other, syllable structure adjustments need to be made within loanword adaptation. From this restriction, some complex onsets have been modified or adapted. The segment deletion, segment insertion, and featural changes are simple examples of this adaptation. That is, some clusters were broken up via epenthesis or the like and some cluster components were deleted, so as to conform to phonotactics of the recipient language.

Thai has a much simpler syllable structure than Khmer. There are approximately 80-88 initial consonant clusters (complex onsets) in Khmer, but only 11 in Thai. The richness of complex onsets in Khmer, comparing with Thai, is a hard work for the Thai grammar to adapt those absent complex onsets to fit the Thai syllable pattern. From wordlist, there are approximately 60 clusters attested with Khmer loanwords in Thai. From first glance, a few of these segments might be unchanged and many of those encountered the adaptation.

In the phonological inventory, Khmer has 17 consonant phonemes and Thai has 21 consonant phonemes, table 1 and 2 respectively.

	Bilabial	Alveolar	Palatal	Velar	Glottal
Plosive	p b	t d	c	k	ʔ
Nasal	m	n	ɲ	ŋ	
Fricative		s			h
Trill		r			
Lateral App.		l			
Approximant (App.)	w		j		

Table 1. Khmer Consonant Phonemes (Adapted from Prom Moal, 2006: 29)

From the work of Huffman (1986), the consonant f is included. However, this consonant is not widely known by Khmer language speakers. Only elites and some educated people, especially

ones who could speak English and French, are similar to this consonant. So in this paper the f is absent from the table of Khmer consonant. To suggest, the presence of f, g and z in Khmer, may keep a room for future study.

Consonant	Labial	Labial dental	Alveolar	Palatal	Velar	Glottal
Pl. Unas. Voiced	p		t	c	k	ʔ
Pl. Asp. Voiceless	ph		th	ch	kh	
Pl. Voiced	b		d			
Nasal	m		n		ŋ	
Liquid			l			
Lateral			r			
Fricative		f	s			h
Approximant	w			j	(w)	

(Remark: Pl. = Plosive, Unas. = Unaspirated, Asp. = Aspirated)

Table 2. Thai Consonant Phonemes (Adapted from Kanchana, 2551: 147)

While in Thai language, each aspirated consonant is considered as a phoneme, this kind of consonant in Khmer language is considered as a combination of two consonant phonemes, plosive and fricative. Beside the minimal pair analysis, Khmer has its especial property of word formation via affixation to identify some segment. From this processing, an infix could break aspirated consonant in Khmer. Thus aspirated consonant in Khmer is not a phoneme (Henderson, 1952: 162 cf. Jacob, 1993 : 47; Varasarin, 1984: 46; Prakorb, 1987; Karnchana, 1981: 56; Prum Moal. 2006: 30).

In terms of syllable margins, each consonant of the two languages could stand in simplex onset position. But in the complex onset, Thai permits two consonants in this position, where the first consonant must be an obstruent and followed by one of /l r w/. Table 3 illustrates this possibility.

C _i	p	ph	t	th	k	kh
C _m						
l	pl	phl	--	--	kl	khl
r	pr	phr	tr	thr ²	kr	chr
w	--	--	--	--	kw	khw

Table 3. Thai Onset Clusters (adapted from Panlay. 1997 cf. Rungruang. 2008 : 63)

² A few word begin with cluster thr, as: thrut sadi: ทฤษฎี ‘theory’, can thra: จันทร์ ‘moon’, รุทธะ rut thra? นาคล้วยิ่งนั้ (RIT. 1999 : 960). However, Li (1977 : 4) does not cite this cluster.

Table 3. Thai Onset Clusters (adapted from Panlay. 1997 cf. Rungruang. 2008: 63)

From table 3, Thai complex onsets are strictly only 12. They must be rising in sonority. The sonority hierarchy, ranking the segments from least to most sonorous, is as follows: stop + glide; stop + liquid and fricative + liquid (Barbara. 2000: 217).

Khmer complex onsets are approximately 80-88 in which around 32 constituted by obstruent + obstruent sequence (schematically obs_obs). Table 4 illustrated this combination.

$C_i \backslash C_m$	p	b	t	d	c	k	ʔ	s	h
p	-	-	+	+	+	+	+	+	+
b	-	-	-	-	-	-	-	-	-
t	+	+	-	-	-	+	+	-	+
d	-	-	-	-	-	-	-	-	-
c	+	+	-	+	-	+	+	-	+
k	+	+	+	+	-	-	+	+	+
ʔ	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Table 4. Stop + Obstruent

From table 4, the complex onsets in the sequence of the stop_obs are 25 clusters. Among these sequences four consonants, /b/, /d/, /h/, /ʔ/, are not found in the first position in the sequence. From the database, all complex onsets of stop_obs were attested with Khmer loanwords in Thai. They were simplified, since, as primary hypothesis, they are not allowed in Thai phonotactics. Then, how have they been simplified or adapted?

The simplification of stop_obstruent

The following discussions will be on the simplification of 1). /p + t/, /d/, /c/, /k/, /ʔ/; 2). /c + p/, /b/, /d/, /k/; 3). /t + p/, /b/, /k/; 4). /k + p/, /b/, /t/, /d/, /ʔ/; and 5). /s + p/, /b/, /t/, /d/, /k/, /ʔ/. However, according to the limitation of the length of the paper, not all kinds of all sequences are discussed, only some brief points of adaptation will be dealt. Both terms, adaptation and simplification, are used interchangeably in this study.

The p_obs

The sequence of p_obs in Khmer language are /pt/, /pd/, /pc/, /pk/, /pʔ/, /ps/, and /ph/. They were attested with Khmer loanwords in Thai, as shown in (1):

	Khmer		Thai		Gloss
(1) a.	pdaəm	ផ្ដើម	pra də:m ³	ประเดิม	to start, begin
b.	pdœŋ	ប្ដឹង	pra diaŋ	ประเดียง ⁴	to complaint
c.	pdo:c ⁵	ប្ដូច	pra dūt	ประตู่จ	to compare

From (1), the pd was adapted by inserting two segments, -ra-. Other simplified form of pd shows in example (2).

	Khmer		Thai		Gloss
(2) a.	pdœŋ	ផ្ដឹង	pha diaŋ	เผด็จ	to complaint

The pd in (2) was adapted to pha d. Thus, two adapted forms, the insertion of epenthesis and featural change, of pd were used. All Khmer words in (2) are monosyllabic. They have been adapted into bi-syllable word. Each word had been separated into two syllables by a vowel epenthesis [a] and plosive p of initial segment formerly was unaspirated became an aspirated.

The mapping of p → ph could be illustrated as followings schemata:

There are two assumptions in the output form: 1). the unaspirated stop p mapped to the aspirated stop ph or it could be said that [-asp] mapped [+asp]. 2). the insertion of [a] epenthesis causes the change of the feature of stop, p.

³ In this study, the first syllable in Thai words with [a] epenthesis is transcribed without “or”, since the present of these tone in the first syllable has no contrast. For example, pra də:m and pra də:m conveys the same meaning of “to start, to begin”

⁴ Old Thai.

⁵ In Khmer Dictionary (1967), this word is not found. It is usually used as unofficial word. Literarily, the word is pra do: c i.e. not pdo:c. If it was the form in the ancient time, then modified to pra do:c in the modern Khmer, hence Thai, in hypotheses, borrowed this word from modern Khmer.

Another solving of pd could be found, as shown in (3):

	Khmer		Thai		Gloss
(3) a.	pdom ⁶	ระดม	ra dum	ระดม	to assemble

In (3), the /p/ in /pd/ surfaced as r. From (1)-(3), the p_d sequence underwent in three alternative forms: the insertion of [a], /h/, /r/ and the changing from /p/ to /r/.

The former is that the /p/ in /pd/ surfaces as /ph/, then from /ph/ to /r/. This second step may occur within Thai language. The second assumption is that p in pd took the change directly to /r/.

The relation between Khmer and Thai has not just begun one or two centuries, but it has been started nearly a thousand years ago. Khmer loanwords that come into Thai at time of contact might not stay the same form as seen in the present time. Headley (1998 : 21) proposes that loanword is a fossil of the language. This prediction could be wrong to the Khmer loanwords in Thai or may be to other loanwords of the world, since the words borrowed are in use in the present time. Thus, they may be adapted within the language. This leads to the change, phonetically change.

The /p/ to /ph/ mapping could be the best way for the first assumption. Best way to make sure this prediction is from RIT (1999). Although some words have labeled as an old word⁷, it could give some guide on this issue. From this cue, pd has been mostly mapped as pha d. Thus we could predict that pd from above examples could be adapted as pha d, then this sequence had been changed to ra d in the latter time within the Thai language. However, the result of this investigation reveals that there is no other form, i.e. pha d, of pd found in RIT. Consequently, we could assume that the mapping pd to rd might be from the Khmer directly. Firstly, we could put our attention on the available form of rd in Thai phonotactics. Although a number of Thai words in the form of ra_d are foreign loanwords, it could help us to the assumption that this syllable pattern is permitted in Thai phonotactics. Items in (4), for example, could be used to support this claim.

	Thai		Gloss
(4) (a).	ra dàp	ระดับ	level, grade
(b).	ra diaŋ	ระเตียง	rope for clinging monk's robe
(c).	ra du:	ระดู	menses

However, the ra from items in (4) has not been from pd. In this case, the obstruent p of the pd lost its feature as obstruent to sonorant.

⁶ The word pdom is derived from dom meaning 'to unite, to group; collective' (Bl. 1967 : 316). In this case the prefix p meaning 'to cause' is added to the root word dom.

⁷ คำโบราณ

The schemata of rdom → ra dom are as follows:

Input	p	d	o	m	
Output	r	a	d	o	m

The r could not directly precede the voice stop d. Hence, the grammar needs the epenthesis /a/ comes in between.

The c + obs

The sequence of c_obs was attested with a number of Khmer loanwords in Thai. From loanword database, the sequence of c + obs which came with Khmer loanwords are cp, cb, cd, ck, and ch, as shown in (5).

	Khmer		Thai		Gloss
(5) a.	chpuun	ផ្លឹន	ta phian	ตะเพียน	kind of fish ⁸
b.	chpuoh	ផ្តោះ	cha phá?	เฉพาะ	toward, specify
c.	chkɑok	ផ្តោក	ta kòk	ตะโกก	kind of fish
d.	chdɑo	ផ្តោ	cha do:	ชะโด	kind of fish ⁹
e.	cbap	ច្បាប់	cha bàp	ฉบับ	law, rule
f.	cbah	ច្បាស់	cha màt	ชัด	clear; extreme

From (5), Thai grammar solved the illegal forms of c_b by separating via /a/ epenthesis. The c_b sequence was broken by an epenthesis [a] and the stop c surfaced as ch, see (5b, 5d-5e), and stop c surfaced as t, see in (5a, 5c). That is, the non-aspirated stop was changed to aspirated stop.

Input	a. c b	b. c b
Output	ch a b	ch a b

Besides the /c/ to /ch/ mapping in /cb/, another adapted form of /c/ is /t/, see (5b and 5d). This mapping is different from /c/ to /ch/, since c and t are stop but different in place of articulation.

To sum, cb was simplified by segment insertion and featural change, a epenthesis and /c/ to /ch/ or /c/ to /t/, respectively, /c/ → /ch/ , /c/ → /t/.

⁸ Puntius sp.
⁹ Kind of large fish (Ophicephalus micropeltes (ophicephalidae).

The t + p, b, k, h

The t in Khmer could be preceded some other obstruent consonants to form the complex onset. The sequence of t_obs in Khmer language are tp, tb, tk, and th. They had attested with Khmer loanwords in Thai, as shown in (6):

	Khmer		Thai		Gloss
(6) a.	thpi: ¹⁰	ប៊ិប៊ិ	tha bian	ทะเบียน	enrollment
b.	thkaəŋ	ក្រៃង	tha kə:ŋ	เก็กิ่ง	excellent, noble
c.	tbəŋ	ត្បែង	ta bə:ŋ	ตะแบง	kind of tree ¹¹
d.	tbo:ŋ	ត្បូង	tha buaŋ	ทบวน	head
e.	thəm	ថែម	thǎ:m	แถม	to add
f.	rəa:t tba:t	រាតត្បាត	ra bà:t	ระบาด	to spread

From (6), stop t mapped to th (6d), r (6t). The t_obs was separated by [a] epenthesis. Thus, t_obs → ta_obs, tha_obs.

The /k/ + /p/, /b/, /c/, /t/, /d/, /ʎ/, /s/, /h/

From selecting loanwords, the sequence of /k + obs/ which had attested with Khmer loanwords are /kp/, /kb/, /kc/, /kt/, /kd/, /kʎ/, /ks/, /kh/. The following discussions investigate some adaptation that took place in some of /k + obs/.

The adaptation of Complex Onset /khc-/ → /kh-/

	Khmer		Thai		Gloss
(7) (a).	khca:j	ខ្មាយ	kha ca:j kha ja:j	ขจาย ขยาย	to scatter
(b).	khcɑ: khca:j	ខ្មែរខ្មាយ	kha cɑ:n kha ca:j	ขจรขจาย	spread
(c).	khcej	ខ្មើ	kha ci:	ขจี	young, new

The adaptation of Complex Onset /kht-/

¹⁰ No longer used in Modern Khmer. The word was derived from a verb ter (present Khmer ពេរ) by inserting an infix -p-, thus tpir or thpir, referred to what were listed together in a long list (Uraisi. 1987: 168).

¹¹ *Dipterocarpus intricatus* Dyer “Dipterocarpaceael.”

/kht-/ → /kr-/

	Khmer		Thai		Gloss
(8) a.	khtɔp	ខ្ទប់	kra thóp	กระทบ	to crash against to effect
b.	khtwɔm	ខ្ទឹម	kra thiam	กระเทียม	onion, garlic
c.	khtɔ:m	ខ្ទម	kra thóm	กระท่อม	hut, cotound
d.	khti:nj	ខ្ទឹង	kra thinj	กระทิง	wild cow
e.	khtɛah	ខ្ទះ	kra thá?	กระทะ	frying pan
f.	khtɔp	ខ្ទប់	kra thóp	กระทบ	to crash against to effect

/kht-/ → /s-/

Khmer and Thai have borrowed heavy words from India, Pali and Sanskrit. Phonetically, Pali and Sanskrit have some phonological differences in some words, namely kh and /s/.

kh		s	
សិក្ខា	sek kha:	សិក្ខា	sek sa:
ភិក្ខុ	phik kho	ភិក្ខុ	phi so
រក្សា	ra kha:	រក្សា	rak sa:

From point of view, we will not put our consideration to this difference. We would draw some attention this variation between Khmer and Thai. The above phenomenon doesn't only take place in Pali - Sanskrit, but it's also found in Khmer loanwords in Thai.

	Khmer		Thai		Gloss
(9) a.	khtɔ:	ខ្ទរ	sa thó:n	สะท้อน	resound
b.	khtea:	ខ្ទាវ	sa thá:n	สะท้าน	to shiver,

From (9), /kh/ and /t/ mapped to /s/ and /th/ respectively. However, we will address the alternation within kh to /s/.

The adaptation of Complex Onset /kd-/

The sequence of kd mapped to many forms as follows:

/kd/ → /kr/

	Khmer		Thai		Gloss
(10) a.	kda:	ក្ដារ	kra da:n	กระดาน	board, plank
b.	kdaoŋ	ក្ដោង	kra do:ŋ	กระโดง	sail
c.	kdaʔ	ក្ដក់	kra dɔʔ	กระเดาะ	to click with tongue

Complex onset of items in (12) is a sequence of voiceless obstruent + voiced obstruent, /kd/, is forbidden in Thai. Thai phonotactics blocked this sequence from coming to the language, so /kd/ underwent the adaptation. The strategy that Thai might have employed to solve is to epenthesis. In this case, from (12), the k in the sequence of k_d has mapped to kra d. The schemata of kra da:n are as follows:

Input	k	d	a:	r ¹²
Output	k	r	a	d a: n

From the scheme, kd has been broken up by ra insertion. In terms of syllable, one syllable in Khmer altered to two syllables in Thai, since there are two nuclei in this new form, the a of kra and the a: of da:¹³. That is Khmer one-syllable word had changed into Thai two-syllable word. The sequence of stop k and liquid r (kr cluster) is legal in Thai. The insertion of ra violates the faithfulness constraint. The constraint states that there is not inserted any segment in the output.

The adaptation of Complex Onset /kb-/

/kb-/ → /kh-/

	Khmer		Thai		Gloss
(11) a.	kbo:	ក្បូរ	kha bu:n	ขบัวร์	artistic decoration

¹² In modern Khmer, the underlying form of r does not occur in the surface form, it is deleted. In here we do not discuss about this.

¹³ Owing to our discussion here focuses only on the complex onset, the alternation from open syllable -da: to close syllable -da:n is beyond our scope.

The word *ขบวร* is found in Thai dictionary (1999: 168). However, it is not generally known by Thai speakers. The sequence of /kb/ is a combination which absent in Thai phonotactics. It was broken by epenthesis a and the segment /k /was changed to /kh/ or it could be said the [-aspirated] mapped to [+aspirated].

kb- → kr-

Now let's consider the alternation of kb. Item in (11) illustrates this alternation.

	Khmer		Thai		Gloss
(12) a.	kben	ក្បិន	kra be:n	กระเบน	hem of the sampot
b.	kbo:	ក្បូរ	kra buan	กระบวน	artistic decoration
c.	kbaŋ	ក្បាំង	kra baŋ	กระบัง	diadem, shield

In a similar vein, /kb/ had mapped as the /kd/ was. It altered to kra d. That is it took ra epenthesis.

/kʔ/- → /k-/ , /kr-/

	Khmer		Thai		Gloss
(13) a.	kʔɑ:m	ក្បម	ka ʔɑ:m	กะอ่อม	clay pot
		or	kra ʔɑ:m	กระอ่อม	

It is like a test to find the best form of the word. The word /ka ʔɑ:m/ was adapted as many forms, กะอ่อม น. ภาชนะสานด้วยไม้ไผ่ ยาชั้น รูปคล้ายกระบุง ไม่มีคอใช้ใส่ผ้า, กระอ่อม, กัลอ่อม, หรือ กะละอ่อม ก็ว่า (RIT. 1999 : 100). Finally, two forms had been selected, /ka ʔɑ:m/ and /kra ʔɑ:m/. However, its usage is narrow. That is, a few Thai speakers know this word.

The /s + p/, /b/, /t/, /d/, /k/, /ʔ/

From selecting loanwords, the sequence of /s + obs/ which had attested with Khmer loanwords are /sp/, /sb/, /st/, /sd/, /sk/, /sʔ/.

	Khmer		Thai		Gloss
(14) a.	sbaj	ស្បៃ	sa baj	สไบ	cheesecloth
b.	spɛa:n	ស្បាន	sa pha:n	สะพาน	bridge
c.	sdeŋ	ស្តែង	sa de:ŋ	แสดง	to manifest, perform
d.	skat	ស្តាត់	sa kàt	สกัด	to intercept, obstruct
e.	sʔa:t	ស្តាត	sa ʔà:t	สะอาด	clean, neat, proper
f.	sʔoh	ស្តុះ	ra ʔùʔ	ระอุ	hot and oppressive

The adaptation to the sequence of /s + obs/ is the insertion, the changing of the feature of consonants. As things happened to the other sequence, the insertion is always an epenthesis a. From (15), all words were broken by epenthesis a. For featural change, the s in (15f) had changed to [r], fricative – trill.

Conclusion

One of the reasons of simplification of stop_obs sequence in Khmer loanwords in Thai might be from its absence in Thai phonotactics. Within the Thai context, they were simplified in all words. Thai grammar had to work hard with these sequences. To solve these strange forms, Thai grammar chooses the strategy of segment insertion, featural change, and segment deletion. The epenthesis, [a], was the most favor over featural change. The insertion of segment in some sequences caused some first segment of complex onset alter its feature. Many Khmer first consonant in stop_obs is unaspirated stop. They were adapted to an aspirated one in the context of loan form. However, the solution on these means did not generally or systematically take place with a kind of sequence.

The result of the present study is different from the previous studies. In terms of consonant cluster or complex onset, Varasarin (1984) put investigation on only the consonant cluster initiated with s. This study gives further step to the stop_obs sequence. The simplification of this sequence was not systematically done. That is each sequence was not adapted into only form, but different forms. Furthermore, the epenthesis [a] was not only strategy of complex onset.

Suggestions

1. In terms of complex onset, Khmer loanwords in Thai were not limited in only the sequence of obs_obs, there are still rooms for further researches, as obs_sonorant, sonorant_obstruent, and sonorant_sonorant.
2. In this article, the study was shed the light on how obs_obs was adapted in the environment of Thai grammar within the general framework of phonetic adaptation. Thus, in the coming research should be extended by using any specific theory for picturing on how adaptation was and other aspects of the loanword.
3. Thai is a tonal language. Further studies should put the investigation on how the language put the tone to the foreign words, loanwords?

References

- Bilmes, Leela. (1998). "The /kra-/ and /ka-/ prefixes in Thai", in **Linguistics of the Tibeto-Burman Area**. Vol.21. No.2 (p. 73-96).
- Buddhist Institute. **Khmer Dictionary**. vol.1&2. 5th Ed. Phnom Penh: Buddhist Institute,.
- Headley, Robert. (1998). *Cham Evidence for Khmer Sound Changes*. Pacific Linguistics.
- Huffman, Franklin E. (1986) "Khmer Loanwords in Thai," in **Sealang**. Retrieved August 24, 2009 from <<http://sealang.net/sala/archives/pdf4/huffman1986khmer.pdf>>
- Jacob, Judith M. (1993). *Cambodian Linguistics, Literature and History*. London: School of Oriental and African Studies.
- Kager, René. (2005). **Optimality Theory**. 5th Ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Karavi, Premin. (1996). **Khmer Loanwords in the Southern Thai Dialect**. Doctor's Thesis (in Thai). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Khanittanan, Wilaiwan. (2004). "Khmero-Thai: The Great Change in the History of the Thai Language of the Chao Phraya Basin," in **Sealang**. p. 375-390.
- Kœus, Ieu. (1967). **La langue Cambodgienne: un essai d' etude raisonnée (in Khmer)**. Phnom Penh: Buddhist Institute.
- Li, Fang-Kuei. (1977). **A Handbook of Comparative Tai (PhD. Thesis)**. The University Press of Hawaii.
- Moal, Prum. (2003b). **Khmer Structural Grammar (in Khmer)**. Phnom Penh: Royal Academy of Cambodia. Nacaskul, Karnchana. **Thai Phonology (in Thai)** 4th Ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press, 1998.
- Ngea, Treong. (1974). **Khmer Culture**. Phnom Penh: University of Phnom Penh.
- Pojanee, Siri-Aksornsat. (1996). "The Origin and Development of kra- and ka- words in Siamese Thai." Paper Presented at the Fourth International Symposium on Language and Linguistics: Pan-Asiatic Linguistics. Bangkok.
- Pou, Saveros. (2003). "Old Khmer and Siamese," in **Selected Papers on Khmerology** p. 259-60. Phnom Penh: Reyum Publishing.
- Prakorb Phon-ngam. (1987). **A Phonology Comparison of Spoken Central Khmer (Phnom Penh) and Northern Khmer (Surin)**. M.A.'s Thesis. Bangkok: Mahidol University.
- Royal Institute of Thailand. (1999). **The Royal Institute Dictionary (in Thai)**. Bangkok: The Royal Institute.
- Rungruang, Apichai. (2008). **English Loanwords in Thai and Optimality Theory**. Doctor's Thesis. Indiana: Ball State University.
- Sonnang, Chom. (2010). **The Comparative Study of Khmer Loanwords in Thai and Thai Loanwords in Khmer**. Mahasarakham: Mahasarakham University.
- Varasarin, Uraisi. (1984). **Les éléments khmers dans la formation de la langue siamoise**. Doctor's Thesis. Paris: Société de l'étude Linguistiques et Anthropologiques de France.
- Wyatt, David K. (1984). **Thailand: A Short History**. Ann Arbor: Edwards Brothers, Inc.

ความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ในคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีน

Metaphorical Meaning of The Word “Face” in the Compound Words in Thai and Chinese

เสี่ยว หยุน หยาง¹ / เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา² / โกวิทย์ พิมพวง³
XiaoYun Yang / Mathawee Yuttapongtada / Kowitz Pimpuang

^{1, 2, 3} สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Program in Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่องคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีนที่มีคำว่า “หน้า” โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีน และเปรียบเทียบมโนทัศน์จากความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีน ผลการศึกษาพบว่า ในภาษาไทยและภาษาจีน ได้นำคำว่า “หน้า” ที่เป็นคำเรียกชื่ออวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกายมาประกอบกับคำอื่นเป็นคำประสม ทำให้คำว่า “หน้า” เกิดการขยายความหมายจากสิ่งที่แสดงความเป็นรูปธรรมไปเป็นความหมายนามธรรมตามลำดับดังนี้ 1) หน้าเป็นคนและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน 2) หน้าเป็นพื้นที่ และ 3) หน้าเป็นเวลา ส่วนความแตกต่างทางระบบความคิดของคนไทยกับคนจีนคือ คนไทยมองว่า หน้าเป็นพื้นผิวของสรรพสิ่งที่มองเห็นด้านชัดเจน หน้าเป็นเวลาในอนาคต ส่วนคนจีนมองว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ เป็นพื้นผิวของสรรพสิ่งที่มองเห็นด้านชัดเจน เป็นระยะเวลา และ “面” (miàn) ‘หน้า’ เป็นพื้นผิวของสรรพสิ่งที่มองเห็นด้านชัดเจนกับมองเห็นด้านไม่ชัดเจน เป็นเวลาในอนาคต

คำสำคัญ: ความหมายเปรียบเทียบ คำประสม มโนทัศน์ทางภาษา

Abstract

This article was a part of the comparative study of compound word “face” both in Thai and Chinese. The article aimed to study the metaphorical meaning of the word “face” in the compound words in Thai and Chinese and to compare concept the metaphorical meaning of the word “face” in the compound words in Thai and Chinese. From the study, Thai and Chinese used the word “face” as names for parts of the body and another words synthesis of a compound word, thus the word “face” was expanding the meaning from concrete to abstract as follows: 1) face can imply human and their qualification; 2) face can imply area; 3) face can imply time. However, Thai and Chinese people saw differently in some particular meanings. While the Thai people considered face as the surface of things which was clearly visible and the time in future. The Chinese people considered it as the surface of

things which was clearly visible or unclearly visible and the time in future or period time.

Keywords: metaphor, compound words, concept of language

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันและมีอิทธิพลต่อความคิดของมนุษย์เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า คนไทยและคนจีนมองว่า หน้าเป็นอวัยวะสำคัญส่วนหนึ่งที่อยู่ในระดับสูงของร่างกาย มักได้รับการตกแต่งเป็นพิเศษ ในภาษาไทยและภาษาจีน ได้นำคำว่า “หน้า” มาประกอบกับคำอื่นเป็นคำประสมทำให้ความหมายของคำว่า “หน้า” เกิดการขยายความหมาย ตัวอย่างในภาษาไทยมีคำว่า หน้าเก่า หน้าใหม่ มีความหมายเปรียบถึง คน คำว่า ชายหน้า ชำหน้า มีความหมายเปรียบถึงเกียรติศักดิ์ของคน คำว่า ปีหน้า วันหน้า มีความหมายเปรียบถึง เวลา เป็นต้น ส่วนคำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ หรือคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ในภาษาจีนได้นำคำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ หรือคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ประกอบกับคำอื่นเป็นคำประสม ทำให้ความหมายของคำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ หรือคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ เกิดการขยายความหมายเช่นกัน เช่น “半熟脸” (bànshóuliǎn) มีความหมายเปรียบถึง คนที่เพิ่งเคยเห็น (半 (bàn) หมายถึง ครึ่ง, 熟 (shóu) หมายถึง สุก, 脸 (liǎn) หมายถึง หน้า) “脸面” (liǎnmiàn) มีความหมายเปรียบถึง เกียรติศักดิ์ของคน (脸 (liǎn) หมายถึง หน้า, 面 (miàn) หมายถึง หน้า) “被面” (bèimiàn) ‘หน้าผ้าห่ม’ มีความหมายเปรียบถึง พืนที่ เป็นต้น

จากที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า คำว่า “หน้า” ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีนเหล่านี้ มีความหมายเชิงเปรียบเทียบ กล่าวคือ คำว่า “หน้า” ในภาษาไทยและภาษาจีนไม่ได้หมายถึงอวัยวะร่างกายของ

มนุษย์เท่านั้น แต่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายเมื่อประกอบกับคำอื่นเป็นคำประสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความหมายเปรียบของคำประสมที่มีคำว่า “หน้า” ในภาษาไทยและภาษาจีนว่า มีความเหมือนและความแตกต่างกันอย่างไร โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ พระยาอนุนามราชธนะ (2522) อัญชลี สิงห์น้อย (2548) Goatly Andrew (1997) และ Jean Aithison (2012) ในการวิเคราะห์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายเปรียบของคำว่า “หน้า” ที่เป็นส่วนประกอบของประสมในภาษาไทยและภาษาจีน
2. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์จากความหมายเปรียบของคำว่า “หน้า” ที่เป็นส่วนประกอบของประสมในภาษาไทยและภาษาจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บข้อมูลภาษาไทย ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลคำประสมภาษาไทยที่มีคำว่า “หน้า” เป็นส่วนประกอบจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 จำนวนทั้งสิ้น 230 คำ
2. การเก็บข้อมูลภาษาจีนนั้น เนื่องจากในภาษาจีนมีคำ 2 คำ คือ คำว่า “脸” (liǎn) และ คำว่า “面” (miàn) ซึ่งหมายถึง “หน้า” ในภาษาไทย ดังนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลคำประสมภาษาจีนที่มีคำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ และ คำว่า “面”¹ (miàn) ‘หน้า’ จากพจนานุกรม《现代汉语词典》《xiàndàihànyǔcídiǎn》ซึ่งเป็นพจนานุกรมมาตรฐานที่ใช้ในประเทศจีน จำนวนทั้งสิ้น 222 คำ
3. ทั้งนี้คำประสมที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ มีคำประสมบางคำอาจถูกตีความว่าเป็นสำนวน แต่เนื่องจากผู้วิจัยใช้พจนานุกรมในการเก็บข้อมูล ดังนั้น หากพจนานุกรมไม่ได้ระบุว่าเป็นสำนวนและเข้าเกณฑ์การเป็นคำประสมของงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะถือว่า คำนั้นเป็นคำประสม

¹ คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ในภาษาจีนมีความหมายประจำรูป 2 ความหมาย คือ ส่วนของศีรษะตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง และแบ่งหมี่หรือแป้งที่ทำจากข้าวสาลี ความหมายทั้งสองนี้ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน เป็นความบังเอิญที่มีรูปภาษาเหมือนกันถือว่าเป็นการพ้องรูป

4. ศึกษาความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ในคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีนจากพจนานุกรมทั้งสองภาษาข้างต้นโดยวิเคราะห์ตามแนวคิดของ พระยาอนุমানราชชน (2522) อัญชลี สิงห์น้อย (2548) Goatly Andrew (1997) และ Jean Aithison (2012) ซึ่งแนวคิดของ พระยาอนุमानราชชน และ อัญชลี สิงห์น้อย คือ ความหมายเปรียบเทียบสามารถเกิดขึ้นในระดับคำประสม ส่วนแนวคิดของ Goatly และ Jean Aithison แสดงให้เห็นว่า ความหมายเปรียบเทียบของคลังศัพท์แบบคำประสมที่บรรจุในพจนานุกรมนั้น สามารถสะท้อนระบบความคิดของมนุษย์จากการสร้างคำใหม่ได้

ผลการวิจัย

ความหมายเปรียบเทียบ (metaphor) ไม่ใช่เครื่องมือทางภาษาหรือรูปภาษาที่แสดงจินตภาพหรือวรรณศิลป์ แต่เป็นเรื่องที่อยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อระบบความคิดและการกระทำของมนุษย์ โดยถ่ายโอนจากสิ่งหนึ่งที่มีความหมายประจำรูปในภาษาและมีลักษณะเป็นรูปธรรมไปยังอีกสิ่งหนึ่งที่มีความหมายเปรียบเทียบและมีลักษณะเป็นนามธรรมกว่าเพื่อให้มนุษย์ได้เข้าใจสิ่งใหม่ที่มีความหมายใหม่ง่ายขึ้น (Lakoff & Johnson, 1980 : 3-6) จากการศึกษาวเคราะห์ความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีน ผู้วิจัยพบว่า คำว่า “หน้า” ในภาษาไทยและภาษาจีนเมื่อประกอบกับคำอื่นเป็นคำประสมทำให้เกิดการขยายความหมายของคำว่า “หน้า” ทั้งในภาษาไทยและภาษาจีน จากความหมายของคำว่า “หน้า” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 กับพจนานุกรม 《现代汉语词典》สรุปได้ว่า “หน้า” หมายถึง ส่วนหน้าของศีรษะ ตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง ซึ่งเมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำว่า “หน้า” โดยใช้แนวคิดของ เพียรศิริ วงศ์วิภาณนธ์ (2525: 304-305) สามารถแสดงได้ดังนี้

หน้า

- [อวัยวะร่างกาย]
- [ตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง]
- [ส่วนสำคัญ]
- [เห็นก่อนส่วนอื่น]
- [ลักษณะแบน]

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยทางความหมายของคำว่า “หน้า” จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบย่อยทางความหมายเหล่านั้นเอื้อต่อการนำไปใช้ในวิเคราะห์ความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีน ดังต่อไปนี้

1. ความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาไทย

1.1 “หน้า” เป็นคนและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน

1.1.1 “หน้า” เป็นคน

สนธิ สมัครการ (2518: 496) ได้กล่าวถึงเรื่อง “หน้า” ในสังคมไทยไว้ว่า หน้าเป็นอวัยวะส่วนสูงของร่างกาย แม้ว่าจะไม่ศักดิ์สิทธิ์เท่าส่วนหัว แต่ก็ถือว่าเป็น “ตัวแทน” ของบุคคลแต่ละคน

ตัวอย่าง คำว่า หน้าเก่า หมายถึง ที่เคยเห็นหรือรู้จักกันมาเป็นเวลานานจนคุ้นตา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1287) ความหมายของคำว่า เก่า รวมกับความหมายของคำว่า “หน้า” ที่เป็น “ตัวแทน” ของบุคคลแต่ละคน ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบเทียบเป็น คนที่เคยเห็น

ตัวอย่าง คำว่า หน้าใหม่ หมายถึง ที่เพิ่งเคยเห็นหรือรู้จักกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1291) ความหมายของคำว่า ใหม่ รวมกับความหมายของคำว่า “หน้า” ที่เป็น “ตัวแทน” ของบุคคลแต่ละคน ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบเทียบเป็น คนที่เพิ่งรู้จักกัน

1.1.2 “หน้า” เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน คือ สิ่ง que แสดงถึงคุณลักษณะของคน ได้แก่ ลักษณะนิสัยของคน ความรู้สึกของคน เกียรติศักดิ์ ชื่อเสียงของคน เหล่านี้ล้วนแต่เกี่ยวกับคนทั้งสิ้น

1.1.2.1 “หน้า” เป็นลักษณะนิสัย

ของคน

ตัวอย่าง คำว่า หน้าด้าน หมายถึง มีสีหน้าไม่สลดทั้งที่ควรจะอายแต่ก็ไม่อาย โดยปริยายหมายความว่า ไม่มีความรู้สึกอายในสิ่งที่ควรอาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1288) ความหมายของคำว่า ด้าน รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย[อวัยวะร่างกาย] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบเทียบเป็น ลักษณะนิสัยของคนที่ไม่รู้จักอายเปรียบเหมือนใบหน้าของคน มีความกระด้าง กระทบให้

เจ็บไม่ได้ง่าย ๆ

ตัวอย่าง คำว่า **หน้าตัวเมีย** หมายถึง ลักษณะหน้าตาท่าทางคล้ายผู้หญิงโดยปริยาย หมายความว่า ใจเสาะซี้ซลาด ไม่กล้าสู้ (มักพูดเป็นเชิงเหยียดหยามผู้ชาย) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1288) ความหมายของคำว่า ตัวเมีย รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบเป็น ลักษณะนิสัยของผู้ชายที่ซี้ซลาด มักจะใช้เชิงเหยียดหยามผู้ชายที่อ่อนแอเหมือนผู้หญิง ไม่กล้าสู้

1.1.2.2 “หน้า” เป็นความรู้สึก

ของคน

ตัวอย่าง คำว่า **หน้าซิง** หมายถึง หน้าซึ่งแสดงว่าโกรธหรือไม่พอใจอย่างมาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1287) ความหมายของคำว่า ซิง รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบถึง ความรู้สึกโกรธของคน เปรียบเหมือนผู้ที่อยู่ในสภาพอารมณ์โกรธจนกล้ามเนื้อของใบหน้าบูดบึ้งไม่ยิ้มแย้มมีลักษณะเหมือนเขือกตึง

ตัวอย่าง คำว่า **หน้าบาน** หมายถึง ทำหน้าแสดงอาการดีใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1289) ความหมายของคำว่า บาน รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบถึง ความรู้สึกดีใจของคน เปรียบเหมือนผู้ที่อยู่ในสภาพความรู้สึกดีใจ มีความสุข ใบหน้าของคนมักจะดูสดใสและมีรอยยิ้มอยู่ตลอดเหมือนดอกไม้ที่เบ่งบาน

1.1.2.3 “หน้า” เป็นเกียรติศักดิ์

ชื่อเสียงของคน

ตัวอย่าง คำว่า **กู่หน้า** หมายถึง ช่วยทำให้ชื่อเสียงคงที่อยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 139) ความหมายของคำว่า กู่ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [ส่วนสำคัญ] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของ คำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบถึง รักษาเกียรติศักดิ์ของคน เปรียบเหมือนใบหน้าของคนที่ต้องการการยอมรับชื่นชมจากผู้อื่นคนยอมเสียเงินทองเพื่อตกแต่งใบหน้าของตนเองให้ดูสวยงาม

ตัวอย่าง คำว่า **ขายหน้า** หมายถึง

อับอาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 190) ความหมายของคำว่า ขาย รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [ส่วนสำคัญ] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบถึง เสียเกียรติศักดิ์ ชื่อเสียงของคน เปรียบเหมือนใบหน้าของคนถูกเอาไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งอื่นจนเสียหาย

1.2 หน้า เป็น พื้นที่

1.2.1 ความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ระหว่างสรรพสิ่งกับมนุษย์

คนไทยมักจะใช้ใบหน้าของตน ซึ่งเป็นอวัยวะที่เห็นได้ก่อนของร่างกายมาเป็นแนวทางพื้นฐานในการแสดงความสัมพันธ์ทางพื้นที่ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ใช้อวัยวะใบหน้าของคนในการบอกตำแหน่งของสรรพสิ่งต่างๆ ในโลก (อุทุมพร มีเจริญ, 2542: 196)

ตัวอย่าง คำว่า **ปาดหน้า** หมายถึง แฉงตัดหน้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 741) ความหมายของคำว่า ปาด รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบถึง ตำแหน่งที่เห็นได้ก่อน เปรียบเหมือนการตัดตำแหน่งเดิมอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดตำแหน่งใหม่อีกตำแหน่งหนึ่ง โดยใช้อวัยวะใบหน้าของคนเป็นส่วนที่เห็นก่อน นำไปเปรียบตำแหน่งใหม่ที่มองเห็นได้ก่อน ซึ่งเป็นตำแหน่งที่อยู่ข้างหน้าของคน

ตัวอย่าง คำว่า **วังหน้า** หมายถึง วังที่ประทับของพระมหากษัตริย์ มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เรียกในราชการว่า พระราชวังบวรสถานมงคล ตั้งอยู่ด้านหน้า พระราชวังหลวงหรือพระบรมมหาราชวัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1102) ความหมายของคำว่า วัง รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบถึง ตำแหน่งของพระราชวังบวรสถานมงคล ตั้งอยู่ด้านหน้าของพระราชวังหลวงหรือพระบรมมหาราชวัง เป็นตำแหน่งที่เห็นได้ก่อน โดยใช้อวัยวะใบหน้าของคนเป็นส่วนที่เห็นก่อน นำไปเปรียบตำแหน่งที่มองเห็นได้ก่อน ซึ่งเป็นตำแหน่งของพระราชวังบวรสถานมงคล

1.2.2 ความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ระหว่างสรรพสิ่ง 2 สิ่งขึ้นไป

คนไทยไม่ใช่วัยยะใบหน้าของคนในการบอกตำแหน่งของสรรพสิ่งต่างๆ แต่มีการกำหนดด้านต่างๆ ให้กับสรรพสิ่ง เปรียบเหมือนกับสิ่งนั้นมีใบหน้าที่มีลักษณะแบนเช่นเดียวกับคน

จากข้อมูลความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ในภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่า “หน้า” เป็นพื้นที่ในภาษาไทย ได้ใช้ลักษณะของสรรพสิ่งที่มองเห็นด้านชัดเจนในการบอกตำแหน่งของสรรพสิ่งที่แน่นอน

ตัวอย่าง คำว่า **หน้าปิด** หมายถึง แผ่นที่มีตัวเลข (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1289) ความหมายของคำว่า ปิด รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ลักษณะแบน] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบถึง พื้นที่ของแผ่นที่มีตัวเลข โดยใช้อวัยวะใบหน้าของคนเป็นส่วนที่มีลักษณะแบนของร่างกาย นำไปเปรียบพื้นราบของแผ่นที่มีลักษณะแบนและมองเห็นด้านที่ชัดเจน

ตัวอย่าง คำว่า **หน้าอัด** หมายถึง หน้าตรง หน้าเต็ม หน้าตรงแบน (ใช้แก่รูปวาด รูปถ่าย หรือเหรียญ) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1291) ความหมายของคำว่า อัด รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ลักษณะแบน] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบถึง พื้นที่ของรูปวาด รูปถ่าย หรือเหรียญ โดยใช้อวัยวะใบหน้าของคนเป็นส่วนที่มีลักษณะแบนของร่างกาย นำไปเปรียบพื้นราบของรูปวาดรูปถ่าย ที่มีลักษณะแบนและมองเห็นด้านที่ชัดเจน

1.3 “หน้า” เป็นเวลา

เวลาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์ทุกคน และมีความหมายเป็นความหมายเปรียบเทียบในเชิงนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้ เราจึงต้องนำสิ่งที่มีความสำคัญมาชั่งกันมาใช้ในการเปรียบเทียบ เวลา

จากข้อมูลความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ในภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่า “หน้า” เป็น เวลาในภาษาไทย เป็นการบอกตำแหน่งของเวลาในอนาคต

ตัวอย่าง คำว่า **วันหน้า** หมายถึง วันที่จะมาถึงข้างหน้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1105) ความหมายของคำว่า วัน รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะ

ร่างกาย] [ตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบถึง เวลาในอนาคต เหมือนกับหน้าเป็นอวัยวะที่อยู่ด้านหน้าของร่างกาย เมื่อมนุษย์มองไปทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ทำให้สามารถมองเห็นที่ที่อยู่ไกลออกไปจากร่างกายของมนุษย์ ซึ่งเป็นที่ที่มนุษย์ยังไม่ไปถึง เปรียบเหมือนกับ เวลาที่ยังไม่ถึง

ตัวอย่าง คำว่า ภายหน้า หมายถึง ข้างหน้า ต่อไปอนาคตกาล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 868) ความหมายของคำว่า ภาย รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบถึง เวลาในอนาคต

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า “หน้า” เป็นเวลาในภาษาไทย มีแนวทางพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ โดยใช้คำว่า “หน้า” ที่มีความหมายเปรียบแสดงการบอกตำแหน่งที่อยู่ด้านหน้า นำไปเป็นแนวทางในการแสดงความหมายบอกเวลาในอนาคต

ตัวอย่าง คำว่า เฉพาะหน้า หมายถึง ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นๆ และจะต้องรีบแก้ไขให้ทันท่วงที (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 351) ความหมายของคำว่า เฉพาะ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “หน้า” ทำให้คำว่า “หน้า” มีความหมายเปรียบถึง เวลา ซึ่งเป็นเวลาที่เจาะจงในขณะที่ปัญหาเกิดขึ้น โดยใช้คำว่า “หน้า” ที่มีความหมายเปรียบแสดงถึง ตำแหน่งอยู่ที่ข้างหน้ามาเป็นแนวทางในการแสดงความคิดเรื่องของเวลา

2. ความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาจีน

ในภาษาจีนมีคำ 2 คำ คือ คำว่า “脸” (liǎn) และคำว่า “面” (miàn) ซึ่งหมายถึง “หน้า” ในภาษาไทยความหมายเดิมของคำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ คือ ส่วนของกระดูกโหนกแก้มทั้งสองข้าง ต่อมาขยายความรวมถึงใบหน้าทั้งหน้า และยังหมายถึงด้านหน้ากับด้านนอกของวัตถุ และขยายความในเชิงนามธรรม หมายถึง ศักดิ์ศรีหน้าตา ส่วนความหมายเดิมของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ คือใบหน้าคน เมื่อใช้เป็นคำกริยา หมายถึง ต่อหน้า ขยายความรวมถึงด้านแต่ละด้านของวัตถุ ด้านนอกของสิ่งของ และใช้เป็นคำ

ลักษณะนามของสิ่งของที่เป็นแผ่นเป็นผืน คำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ เป็นภาษาพูดมากกว่า ส่วนคำว่า“面”(miàn) ‘หน้า’ เป็นภาษาหนังสือ ส่วนมากนำมาใช้ในงานวรรณคดี

2.1 ความหมายเปรียบของคำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาจีน

2.1.1 “脸”(liǎn) ‘หน้า’ เป็นคนและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน

2.1.1.1 “脸”(liǎn) ‘หน้า’ เป็นคน

ตัวอย่าง คำว่า 半熟脸(bànshóuliǎn) หมายถึง ที่เพิ่งเคยเห็นหรือรู้จักกัน (现代汉语词典, 2005 : 38) ความหมายของคำว่า 半(bàn) ‘ครึ่ง’ 熟(shóu) ‘สุก’ รวมกับความหมายของคำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ ที่เป็น “ตัวแทน” ของบุคคลแต่ละคน ทำให้คำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็น คนที่เพิ่งเคยเห็นหรือรู้จักกัน เปรียบเหมือนการทำอาหารใช้เวลาไม่นานไม่พอจึงทำให้กับข้าวสุกครึ่งไม่สุกครึ่ง

ตัวอย่าง คำว่า 露脸(lòuliǎn) หมายถึง ปรากฏตัว (ส่วนมากใช้สำหรับปรากฏตัวในงานสังคม) (现代汉语词典, 2005: 884) ความหมายของคำว่า 露(lòu) ‘โผล่’ รวมกับความหมายของคำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ ที่เป็น “ตัวแทน” ของบุคคลแต่ละคน ทำให้คำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็น ผู้ที่แสดงออกสู่สายตาผู้อื่น

2.1.1.2 “脸”(liǎn) ‘หน้า’ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน

“脸”(liǎn) ‘หน้า’ เป็นลักษณะนิสัยของคน

ตัวอย่าง คำว่า 脸皮厚(liǎnpíhòu) หมายถึง ไม่มีความรู้สึกอายในสิ่งที่ควรอาย (现代汉语词典, 2005: 848) ความหมายของคำว่า 皮(pi) ‘ผิวหนัง’ 厚(hòu) ‘หนา’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย[อวัยวะร่างกาย] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็น ลักษณะนิสัยของคนที่ไม่รู้จักอาย เปรียบเหมือนใบหน้าของคน มีความหนากระดกแรงก็ไม่รู้สึกเจ็บได้ง่ายๆ

ตัวอย่าง คำว่า 老脸(lǎoliǎn) หมายถึง ไม่มีความรู้สึกอายในสิ่งที่ควรอาย (现代汉语词典, 2005:

819) ความหมายของคำว่า 老(lǎo) ‘อายุมาก’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย[อวัยวะร่างกาย] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็นลักษณะนิสัยของคนที่ไม่รู้จักอาย เปรียบเหมือนใบหน้าของคนมีผิวหนังหนาเหมือนคนแก่ เวลากระดกใบหน้าก็ไม่รู้สึกเจ็บได้ง่ายๆ เช่นกัน

“脸”(liǎn) ‘หน้า’ เป็นความรู้สึกของคน ตัวอย่าง คำว่า 绷脸(bēngliǎn) หมายถึง หน้าซึ่งแสดงว่าโกรธหรือไม่พอใจอย่างมาก (现代汉语词典, 2005: 67) ความหมายของคำว่า 绷(bēng) ‘ซึ่ง’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็น ความรู้สึกโกรธของคน เปรียบเหมือนผู้ที่อยู่ในสภาพอารมณ์โกรธจนกล้ามเนื้อของใบหน้าบวมตึงไม่ยิ้มแย้มมีลักษณะเหมือนเชือกตึง

ตัวอย่าง คำว่า 变脸(biànliǎn) หมายถึง แสดงท่าทางโกรธไม่พอใจอย่างกะทันหัน (现代汉语词典, 2005: 83) ความหมายของคำว่า 变(biàn) ‘เปลี่ยน’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็น ความรู้สึกโกรธของคน เปรียบเหมือนอากาศบนท้องฟ้าเปลี่ยนอย่างกะทันหันจนทำให้คนเตรียมตัวไม่ทัน

“脸”(liǎn) ‘หน้า’ เป็นเกียรติศักดิ์ชื่อเสียงของคน

ตัวอย่าง คำว่า 丢脸(diūliǎn) หมายถึง เสียเกียรติศักดิ์ ชื่อเสียง (现代汉语词典, 2005: 323) ความหมายของคำว่า 丢(diū) ‘หาย’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [ส่วนสำคัญ] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า“脸”(liǎn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบถึงการเสียเกียรติศักดิ์ชื่อเสียงของคน เปรียบเหมือนสิ่งที่มีค่าหายไปจากตัวจนหาไม่เจอ

ตัวอย่าง คำว่า 顾脸(gùliǎn) หมายถึง ระวังไม่ยอมให้เสียเกียรติศักดิ์ ชื่อเสียง (现代汉语词典, 2005 : 494) ความหมายของคำว่า 顾(gù) ‘คำนึง’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [ส่วนสำคัญ] [เห็นก่อน

ส่วนอื่น] ของคำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบถึง รักษาเกียรติศักดิ์ ชื่อเสียงของคน เปรียบเหมือนใบหน้าของคนเป็นการยอมรับชื่นชมจากผู้อื่น ทุกคนยอมหาทุกวิธีทางมาป้องกันรักษาไว้ไม่ให้ใบหน้าได้รับความเสียหาย

2.1.2 “脸” (liǎn) ‘หน้า’ เป็น พื้นที่

จากการศึกษาความหมายเปรียบของคำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ ที่เป็นส่วนประกอบของ คำประสมในภาษาจีน ผู้วิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่มีระหว่างสรรพสิ่ง 2 สิ่งขึ้นไปอย่างเดียว

คนจีนได้กำหนดด้านต่างๆ ให้กับสรรพสิ่ง เปรียบเหมือนกับสิ่งนั้นมีใบหน้าที่มีลักษณะแบนเช่นเดียวกับคน และใช้ลักษณะของสรรพสิ่งที่มีมองเห็นด้านชัดเจนในการบอกตำแหน่งของสรรพสิ่งที่แน่นอน

ตัวอย่าง คำว่า鞋脸 (xiéliǎn) หมายถึง ด้านบนและด้านหน้าของรองเท้า (现代汉语词典, 2005: 1508) ความหมายของคำว่า鞋 (xié) ‘รองเท้า’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ลักษณะแบน] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็นพื้นที่ด้านบนและด้านหน้าของรองเท้าโดยใช้อวัยวะใบหน้าของคนเป็นส่วนที่มีลักษณะแบนของร่างกาย นำไปเปรียบพื้นราบด้านบนและด้านหน้าของรองเท้าที่มีลักษณะแบนและมองเห็นด้านที่ชัดเจน

ตัวอย่าง คำว่า后脸 (hòuliǎn) หมายถึง ด้านหลังของบุคคลหรือสิ่งของ (现代汉语词典, 2005: 570) ความหมายของคำว่า后 (hòu) ‘หลัง (ทิศ)’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ลักษณะแบน] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็นพื้นที่ด้านหลังของบุคคลหรือสิ่งของ โดยใช้อวัยวะใบหน้าของคนเป็นส่วนที่มีลักษณะแบนของร่างกาย นำไปเปรียบพื้นราบด้านหลังของบุคคลหรือสิ่งของที่มีลักษณะแบนและมองเห็นด้านที่ชัดเจน

2.1.3 “脸” (liǎn) ‘หน้า’ เป็น เวลา

จากข้อมูลความหมายเปรียบของคำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ ที่เป็นส่วนประกอบของ คำประสมในภาษาจีน ผู้วิจัยพบว่า

“脸” (liǎn) ‘หน้า’ เป็น เวลา ในภาษาจีน เป็นการบอกตำแหน่งของระยะเวลา

ตัวอย่าง คำว่า转脸 (zhuǎnliǎn) หมายถึง ช่วงเวลาพริบตาเดียว (现代汉语词典, 2005: 1789) ความหมายของคำว่า转 (zhuǎn) ‘หมุน’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ตั้งแต่น้ำผากลงมาจดคาง] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “脸” (liǎn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบถึงเวลาช่วงพริบตาเดียว เนื่องจากคนจีนมองว่าเวลาเป็นสิ่งที่มีความค่าและวิ่งอย่างรวดเร็ว เมื่อมนุษย์หมุนหน้ามองไปทางใดทางหนึ่งใช้เวลาแค่เสี้ยววินาทีเดียวเปรียบเหมือนกับระยะเวลาสั้นๆ

2.2 ความหมายเปรียบของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาจีน

2.2.1 “面” (miàn) ‘หน้า’ เป็นคน และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน

2.2.1.1 “面” (miàn) ‘หน้า’ เป็นคน
ตัวอย่าง คำว่า面生 (miànshēng) หมายถึง ที่เพิ่งเคยเห็นหรือรู้จักกัน (现代汉语词典, 2005:946) ความหมายของคำว่า生 (shēng) ‘ดิบ’ รวมกับความหมายของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ที่เป็น “ตัวแทน” ของบุคคลแต่ละคนทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็นคน ที่เพิ่งเคยเห็นหรือรู้จักกันเปรียบเหมือนของกินที่สดหรือยังไม่สุกพอเช่นกัน

ตัวอย่าง คำว่า面熟 (miànshú) หมายถึง คนที่เคยเห็นหรือรู้จักกัน (现代汉语词典, 2005 : 947) ความหมายของคำว่า熟 (shú) ‘สุก’ รวมกับความหมายของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ที่เป็น “ตัวแทน” ของบุคคลแต่ละคนทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็นคน ที่เคยเห็นหรือรู้จักกันมาเป็นเวลานานจนคุ้นตา เปรียบเหมือนของกินได้ผ่านขั้นตอนการทำหลายขั้นตอนจึงสุกเช่นกัน

2.2.1.2 “面” (miàn) ‘หน้า’ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน

“面” (miàn) ‘หน้า’ เป็นลักษณะนิสัยของคน

ตัวอย่าง คำว่า 手面 (shǒumiàn) หมายถึง การใช้จ่ายเงิน (มากหรือน้อย) (现代汉语词典, 2005: 1255) ความหมายของคำว่า 手 (shǒu) ‘มือ’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็น ลักษณะนิสัยของคนในการใช้จ่ายเงินทอง

ตัวอย่าง คำว่า 负面 (fùmiàn) หมายถึง ด้านที่ไม่ดีหรือด้านที่ท้อแท้ (现代汉语词典, 2005: 426) ความหมายของคำว่า 负 (fù) ‘ลบ’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็น ลักษณะนิสัยของคนที่ชอบคิดในทางลบ

“面” (miàn) ‘หน้า’ เป็นเกียรติศักดิ์ ชื่อเสียงของคน

ตัวอย่าง คำว่า 面目 (miànmù) หมายถึง เกียรติศักดิ์ ชื่อเสียง (现代汉语词典, 2005: 946) ความหมายของคำว่า 目 (mù) ‘ตา’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [ส่วนสำคัญ] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบถึง เกียรติศักดิ์ ชื่อเสียงของคน

ตัวอย่าง คำว่า 裁面 (zāimiàn) หมายถึง เสียเกียรติศักดิ์ ชื่อเสียง (现代汉语词典, 2005: 1693) ความหมายของคำว่า 裁 (zāi) ‘ล้ม’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [ส่วนสำคัญ] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบถึง เสียเกียรติศักดิ์ ชื่อเสียงของคน เปรียบเหมือน ใบหน้าของคนล้มบนพื้นจนเจ็บเป็นแผล

2.2.2 “面” (miàn) ‘หน้า’ เป็น พื้นที่

จากการศึกษาความหมายเปรียบของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาจีน ผู้วิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่มีระหว่าง สรรพสิ่งกับมนุษย์ และระหว่างสรรพสิ่ง 2 สิ่งขึ้นไปเช่นเดียวกับภาษาไทย

2.2.2.1 ความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ระหว่างสรรพสิ่งกับมนุษย์

คนจีนได้ใช้ใบหน้าของตน ซึ่งเป็นอวัยวะที่

เห็นได้ก่อนของร่างกายมาเป็นแนวทางพื้นฐานในการแสดงความสัมพันธ์ทางพื้นที่ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ใช้อวัยวะใบหน้าที่ของคนในการบอกตำแหน่งของสรรพสิ่งต่างๆ ในโลก

ตัวอย่าง คำว่า 北面 (běimiàn) หมายถึง ด้านเหนือ (现代汉语词典, 2005: 57) ความหมายของคำว่า 北 (běi) ‘เหนือ’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบหมายถึง ตำแหน่งทางด้านเหนือโดยใช้อวัยวะใบหน้าที่ของคนเป็นส่วนที่เห็นก่อนนำไปเปรียบตำแหน่งของทางเหนือที่มองเห็นได้ก่อน ซึ่งเป็นตำแหน่งที่อยู่ก่อนร่างกายของคน

ตัวอย่าง คำว่า 侧面 (cèmiàn) หมายถึง ด้านข้าง (现代汉语词典, 2005: 137) ความหมายของคำว่า 侧 (cè) ‘ข้าง’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบหมายถึง ตำแหน่งทางด้านข้างโดยใช้อวัยวะใบหน้าที่ของคนเป็นส่วนที่เห็นก่อน นำไปเปรียบตำแหน่งของทางข้างๆ ที่มองเห็นได้ก่อนซึ่งเป็นตำแหน่งที่อยู่ก่อนร่างกายของคน

2.2.2.2 ความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ระหว่างสรรพสิ่ง 2 สิ่งขึ้นไป

คนจีนไม่ได้ใช้อวัยวะใบหน้าที่ของคนในการบอกตำแหน่งของสรรพสิ่งต่างๆ แต่มีการกำหนดด้านต่างๆ ให้กับสรรพสิ่งเปรียบเหมือนกับสิ่งนั้นมีใบหน้าที่มีลักษณะแบนเช่นเดียวกับคน

จากข้อมูลความหมายเปรียบของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ในภาษาจีน ผู้วิจัยพบว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ เป็นพื้นที่ในภาษาจีน ได้ใช้ลักษณะของสรรพสิ่งที่มีทั้งมองเห็นด้านชัดเจนกับมองเห็นด้านไม่ชัดเจนในการบอกตำแหน่งของสรรพสิ่ง

2.2.2.3 ใช้ลักษณะของสรรพสิ่งที่มีมองเห็นด้านชัดเจนในการบอกตำแหน่งของสรรพสิ่ง

ตัวอย่าง คำว่า 面砖 (miànzhuan) หมายถึง อิฐที่ทำจากดินเผา บางประเภทมีลายดอกไม้ตกแต่งให้

สวยงามส่วนใหญ่นำมาใช้สร้างเป็นกำแพง (现代汉语词典, 2005: 1788) ความหมายของคำว่า转 (zhuān) ‘อวัยวะ’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ลักษณะแบน] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบถึง พื้นที่ของอวัยวะ โดยใช้อวัยวะใบหน้าของคนเป็นส่วนที่มีลักษณะแบนของร่างกาย นำไปเปรียบพื้นราบของอวัยวะที่มีลักษณะแบนและมองเห็นด้านที่ชัดเจน

ตัวอย่าง คำว่า 地面 (dimiàn) หมายถึง พื้นดิน (现代汉语词典, 2005: 297) ความหมายของคำว่า地 (dì) ‘ที่ดิน’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ลักษณะแบน] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบถึงพื้นผิวของที่ดินโดยใช้อวัยวะใบหน้าของคนเป็นส่วนที่มีลักษณะแบนของร่างกาย นำไปเปรียบพื้นราบของพื้นดินที่มีลักษณะแบนและมองเห็นด้านที่ชัดเจน

2.2.2.4 ใช้ลักษณะของสรรพสิ่งที่มองเห็นด้านไม่ชัดเจนในการบอกตำแหน่งของสรรพสิ่งที่มองเห็น

ตัวอย่าง คำว่า球面 (qiúmiàn) หมายถึง พื้นผิวของปริมาตรทรงกลม (现代汉语词典, 2005: 1123) ความหมายของคำว่า球 (qiú) ‘ปริมาตรทรงกลม’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ลักษณะแบน] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบถึงพื้นผิวของปริมาตรทรงกลมโดยใช้อวัยวะใบหน้าของคนเป็นส่วนที่มีลักษณะแบนของร่างกาย นำไปเปรียบพื้นผิวของปริมาตรทรงกลมที่มีลักษณะแบนและมองเห็นด้านที่ไม่ชัดเจน

2.2.3 “面” (miàn) ‘หน้า’ เป็น เวลา

จากข้อมูลความหมายเปรียบของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ที่เป็นส่วนประกอบของ คำประสมในภาษาจีน ผู้วิจัยพบว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ เป็น เวลา ในภาษาจีนเป็นการบอกตำแหน่งของเวลาในอนาคต

ตัวอย่าง คำว่า 下面 (xiàmiàn) หมายถึง ภายหลังก่อนต่อไป (现代汉语词典, 2005: 570) ความหมายของคำว่า下 (xià) ‘ล่าง’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง] [เห็น

ก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบถึงเวลาในอนาคต เหมือนกับหน้าเป็นอวัยวะที่อยู่ด้านหน้าของร่างกาย เมื่อมนุษย์มองไปทางใดทางหนึ่งทำให้สามารถมองเห็นที่อยู่ไกลออกไปจากร่างกายของมนุษย์ ซึ่งเป็นที่ที่มนุษย์ยังไม่ถึงเปรียบเหมือนกับเวลาที่ยังไม่ถึงเป็นเวลาในอนาคต

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ เป็นเวลาในภาษาจีนมีแนวทางพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่โดยใช้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ที่มีความหมายเปรียบแสดงการบอกตำแหน่งที่อยู่ด้านหน้าไปเป็นแนวทางในการแสดงความหมายบอกเวลาในอนาคต

ตัวอย่าง คำว่า 面临 (miànlín) หมายถึงเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้นๆ (现代汉语词典, 2005 : 946) ความหมายของคำว่า临 (lín) ‘ชิด’ รวมกับองค์ประกอบทางความหมาย [อวัยวะร่างกาย] [ตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง] [เห็นก่อนส่วนอื่น] ของคำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ทำให้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ มีความหมายเปรียบเป็น เวลา ซึ่งเป็นเวลาที่เจาะจงในขณะที่เกิดปัญหาเกิดขึ้น โดยใช้คำว่า “面” (miàn) ‘หน้า’ ที่มีความหมายเปรียบแสดงถึง ตำแหน่งอยู่ที่ข้างหน้ามาเป็นแนวทางในการแสดงความคิดเรื่องของเวลา

ตารางแสดงเปรียบเทียบความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ในคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีน

ความหมายเปรียบเทียบ	“หน้า” ภาษาไทย	“脸” (liǎn) ‘หน้า’ ในภาษาจีน	“面” (miàn) ‘หน้า’ ในภาษาจีน
หน้าเป็นคนและ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน	หน้าเป็นคน ✓	✓	✓
	หน้าเป็นลักษณะนิสัยของคน ✓	✓	✓
	หน้าเป็นความรู้สึกของคน ✓	✓	×
	หน้าเป็นเกียรติศักดิ์ ชื่อเสียงของคน ✓	✓	✓
หน้าเป็นพื้นที่	ระหว่างสรรพสิ่งกับมนุษย์ ✓	×	✓
	ระหว่างสรรพสิ่ง 2 สิ่งขึ้นไปแบบ สรรพสิ่งที่มองเห็นด้านชัดเจน ✓	✓	✓
	ระหว่างสรรพสิ่ง 2 สิ่งขึ้นไปแบบ สรรพสิ่งที่มองเห็นด้านไม่ชัดเจน ×	×	✓
หน้าเป็นเวลา	เวลาอนาคต ✓	×	✓
	ระยะเวลา ×	✓	×
	แนวทางพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ ทางด้านพื้นที่ ✓	×	✓

สรุปและอภิปรายผล

อัญชลี สิงห์น้อย (2557: 10) ได้กล่าวว่า การศึกษาเรื่องมโนทัศน์ซึ่งเป็นการศึกษาวัฒนธรรมโดยการวิเคราะห์ผ่านทางภาษานั้น สามารถทำได้โดยการศึกษาคำต่างๆ ในแต่ละวัฒนธรรม Frake (1961 อ้างถึงใน อัญชลี สิงห์น้อย, 2557: 10) มองว่า การที่เราศึกษาคำในวัฒนธรรมใดๆ ก็ตามนอกจากการเก็บข้อมูลภาษาเพื่อที่เราจะได้ทราบความหมายของคำนั้นโดยเทียบกับภาษาของเราแล้ว เรายังสามารถทราบถึงการมีหรือไม่มีของสิ่งต่างๆ ในแต่ละวัฒนธรรมได้เพราะคำเหล่านั้นจะเป็นตัวบอกให้เราทราบว่า คนในแต่ละวัฒนธรรมมองเห็นความสำคัญและเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างไร

จากการศึกษาวิเคราะห์ความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีนที่กล่าวมาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ที่เป็นส่วนประกอบของประสมในภาษาไทยและภาษาจีนมีความเหมือนและความแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

ความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ในคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีนเหมือนกัน ดังนี้

1. ความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ในภาษาไทยและภาษาจีน แสดงให้เห็นมโนทัศน์ของคนไทยและคนจีนว่า หน้า เป็นคนและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนได้แก่ ลักษณะนิสัย และเกียรติศักดิ์ ชื่อเสียงของคน

2. ความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ในภาษาไทยและภาษาจีน แสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ระหว่างสรรพสิ่งกับมนุษย์ โดยใช้อวัยวะใบหน้าของคนเป็นจุดกลางในการบอกตำแหน่งของสรรพสิ่ง และความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ระหว่างสรรพสิ่ง 2 สิ่งขึ้นไปโดยกำหนดด้านต่างๆ ให้กับสรรพสิ่งเหมือนกับสิ่งนั้นมีใบหน้าที่มีลักษณะแบนเช่นเดียวกับคนและกำหนดตำแหน่งที่แน่นอนของสรรพสิ่งโดยพิจารณาจากด้านที่เห็นได้ชัดเจนและรูปทรงแบนของสรรพสิ่ง

3. ความหมายเปรียบเทียบของคำว่า “หน้า” ในภาษาไทยและภาษาจีนแสดงให้เห็นว่า หน้า เป็นเวลาซึ่งเป็นเวลาในอนาคต และเวลาในทั้งภาษาไทยและภาษาจีน

มีแนวทางพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่โดยใช้คำว่า “หน้า” ที่มีควาหมายเปรียบแสดงการบอกตำแหน่งที่อยู่ด้านหน้า นำไปเป็นแนวทางในการแสดงควาหมายบอกเวลาในอนาคต

คำว่า **เฉพาะหน้า** ในภาษาไทยกับ คำว่า **面临** (miànlín) ‘ขีดหน้า’ ในภาษาจีนทั้งสองคำมีความหมายเปรียบถึง เวลา ซึ่งเป็นเวลาที่เจาะจงในขณะที่ปัญหาเกิดขึ้นเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า เวลาในภาษาไทยและภาษาจีนมีแนวทางพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ โดยใช้ไวยวะใบหน้าของคนที่มีควาหมายเปรียบแสดงการบอกตำแหน่งที่อยู่ด้านหน้า นำไปเป็นแนวทางในการแสดงความคิดเรื่องเวลาเช่นกัน ดังนั้น การขยายควาหมายของคำว่า “หน้า” ทั้งในภาษาไทยและภาษาจีน มีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Heine, Claudi and Hunnemeyer (1991) โดยการขยายควาหมายจากสิ่งทีแสดงควาหมายจากรูปธรรมไปเป็นควาหมายนามธรรม เรียงลำดับได้ดังนี้ มนุษย์ > วัตถุ > กิจกรรม > พื้นที่ > เวลา > คุณสมบัติ กล่าวก็คือ เวลาทีมีแนวทางพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ อาจเนื่องจากว่า เวลา เป็นสิ่งทีนามธรรมกว่าพื้นที่ ส่วนควาแตกต่างของ มโนทัศน์ของคำว่า “หน้า” ในคำประสมระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน มีดังนี้

1. ความหมายเปรียบของคำว่า “หน้า” ในภาษาไทยและภาษาจีนทีมีมโนทัศน์ว่า หน้า เป็นคนและเรื่องทีเกี่ยวกับคน คำว่า “หน้า” ในภาษาไทยกับคำว่า **脸** (liǎn) ‘หน้า’ ในภาษาจีนมีความหมายเปรียบถึงความรู้สึกของคน แต่คำว่า **面** (miàn) ‘หน้า’ ในภาษาจีนไม่ได้มีความหมายเปรียบถึงความรู้สึกของคน

2. ความหมายเปรียบของคำว่า “หน้า” ในภาษาไทยและภาษาจีนทีมีมโนทัศน์ว่า หน้า เป็นพื้นที่ คำว่า “หน้า” ในภาษาไทยกับคำว่า **面** (miàn) ‘หน้า’ ในภาษาจีนมีความหมายเปรียบถึงความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ระหว่างสรรพสิ่งกับมนุษย์แต่คำว่า **脸** (liǎn) ‘หน้า’ ในภาษาจีนไม่ได้มีความหมายเปรียบถึงพื้นที่ระหว่างสรรพสิ่งกับมนุษย์

3. ความหมายเปรียบของคำว่า “หน้า” ในภาษาไทยและภาษาจีนทีมีมโนทัศน์ว่า หน้า เป็นพื้นที่ คำว่า “หน้า” ในภาษาไทยกับคำว่า **脸** (liǎn) ‘หน้า’ ในภาษาจีนไม่ได้มีความหมายเปรียบถึงความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่

สรรพสิ่ง 2 สิ่งขึ้นไปโดยลักษณะของสรรพสิ่งทีมองเห็นด้านไม่ชัดเจนแต่คำว่า **面** (miàn) ‘หน้า’ ในภาษาจีน มีความหมายเปรียบถึงความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ระหว่างสรรพสิ่ง 2 สิ่งขึ้นไปโดยใช้ลักษณะของสรรพสิ่งทีมองเห็นด้านชัดเจนกับมองเห็นด้านไม่ชัดเจนในการบอกตำแหน่งของสรรพสิ่ง

4. ความหมายเปรียบของคำว่า “หน้า” ในภาษาไทยและภาษาจีนทีมีมโนทัศน์ว่า หน้า เป็น เวลา คำว่า “หน้า” ในภาษาไทยกับคำว่า **面** (miàn) ‘หน้า’ ในภาษาจีน มีความหมายเปรียบถึง เวลาในอนาคต ส่วนคำว่า **脸** (liǎn) ‘หน้า’ ในภาษาจีนไม่มีความหมายเปรียบถึงเวลาในอนาคตแต่มีความหมายเปรียบถึงช่วงระยะเวลาสั้นๆ ซึ่งคำว่า “หน้า” ในภาษาไทยกับคำว่า **面** (miàn) ‘หน้า’ ในภาษาจีน ไม่มีความเปรียบลักษณะนี้

5. ความหมายเปรียบของคำว่า “หน้า” ในภาษาไทยและภาษาจีนทีมีมโนทัศน์ว่า หน้า เป็น เวลา คำว่า “หน้า” ในภาษาไทยกับคำว่า **面** (miàn) ‘หน้า’ ในภาษาจีน มีความหมายแสดงถึง เวลา มีแนวทางพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ โดยใช้คำว่า “หน้า” ทีมีความหมายเปรียบแสดงการบอกตำแหน่งที่อยู่ด้านหน้า นำไปเป็นแนวทางในการแสดงควาหมายบอกเวลาในอนาคต แต่คำว่า **脸** (liǎn) ‘หน้า’ ในภาษาจีนไม่มีความหมายแสดงควาเปรียบลักษณะนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า คำประสมทีประกอบด้วยคำทีเหมือนกันในภาษาไทยและภาษาจีนมีความหมายเหมือนกัน เช่น ในภาษาไทยมีคำว่า หน้าซึ่ง หมายถึง หน้า ซึ่งแสดงว่าโกรธหรือไม่พอใจอย่างมาก เช่นเดียวกับในภาษาจีนมีคำว่า **绷脸** bēngliǎn (绷 (bēng): ซึง **脸** (liǎn): หน้า) ซึ่งมีความหมายเหมือนกันภาษาไทย ในภาษาไทยมีคำว่า หน้าท้อง หมายถึง ส่วนหน้าของท้อง ตั้งแต่ลิ้นปี่จนถึงบริเวณต้นขา เช่นเดียวกับในภาษาจีนมีคำว่า **腹面** fùmiàn (腹 (fù): ท้อง **面** (miàn): หน้า) ซึ่งมีความหมายเหมือนกันภาษาไทย เป็นต้น แต่คำประสมบางคำทีประกอบด้วยคำเหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกัน เช่น ในภาษาไทยมีคำว่า หัวหน้า หมายถึง ผู้เป็นใหญ่ในหมู่หนึ่งๆ เช่นเดียวกับในภาษาจีนมีคำว่า **头脸** tóuliǎn (头 (tóu): หัว **脸** (liǎn): หน้า) แต่มีความหมายต่างกับภาษาไทย หมายถึง รูปร่างหน้าตา, หน้า(เกียรติยศศักดิ์ศรี) ในภาษาไทยมีคำว่า สีหน้า

หมายถึง อารมณ์ที่ปรากฏทางหน้า เช่นเดียวกับในภาษาจีน มีคำว่า 面色 miànsè (面(miàn): หน้า 色(sè): สี) แต่มีความหมายต่างกับภาษาไทย หมายถึง หน้าตาราดี เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าสังคมไทยและสังคมจีนให้ความสำคัญกับใบหน้าคนเหมือนกัน มีมุมมองเหมือนกันว่า หน้าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต้องรักษาป้องกันไว้ให้ดี คนไทยและคนจีนใช้หน้าของคนเป็นจุดกลางในการบอก

ตำแหน่งของสรรพสิ่ง และใช้ใบหน้าของคนเป็นการบอกเวลาในอนาคต ส่วนมุมมองที่ต่างกันว่า คนไทยใช้หน้าของคนเปรียบถึงสรรพสิ่งที่มองเห็นด้านชัดเจนอย่างเดียว ส่วนคนจีนใช้หน้าของคนเปรียบถึงสรรพสิ่งที่มองเห็นด้านชัดเจนกับมองเห็นด้านไม่ชัดเจน และคนไทยใช้หน้าของคนเปรียบถึงเวลาในอนาคตอย่างเดียว ส่วนคนจีนใช้หน้าของคนเปรียบถึงเวลาในอนาคต และระยะเวลาสั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

- เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์. (2525). เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3 หน่วยที่ 13. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- สนธิ สมัครการ. (2518). เรื่อง “หน้า” ของคนไทย วิเคราะห์ตามแนวคิดทางมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์. พัฒนบริหารศาสตร์. 15(4): 492 - 505
- สุนันท์ อัญชลินุกูล. (2546). ระบบคำภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุমানราชธน, พระยา. (2522). นิรุกติศาสตร์. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.
- อุทุมพร มีเจริญ. (2542). การศึกษาความหมายเปรียบเทียบของคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัญชลี สิงห์น้อย. (2548). คำนามประสมศาสตร์และศิลป์ในการสร้างคำไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2557). คำเรียกชื่อพืชแบบพื้นบ้านไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Jean, Aithison. (2012). *Words in the Mind: An Introduction to the Mental Lexicon*. Oxford UK & Cambridge USA: Blackwell.
- Goatly, Andrew. (1997). *The Language of Metaphor*. London: Routledge.
- Heine, Bernd. Claudi, Ulrike. and Hunnemeyer, Friederike. (1991). *Grammaticalization: A Concept Framework*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, George. and Johnson, Mark. (1980). *Metaphor we live by*. USA: Chicago Press.
- The Institute of Linguistics of Chinese Academy of Social Science (中国社会科学院研究所词典编辑室). (2005). *The Contemporary of Chinese Dictionary 《现代汉语词典(第五版)》*. Beijing: The Commercial Press.

การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

The Study of Language and Culture in Folk Songs,
Chaloem Phra Kiat District, Nakhon Ratchasima Province

จิริฐิพร ไทยงูเหลือม¹ / นนทียา จันทรเนตร²

Jirathipon Thaingoolaum / Nonthiya Junnat

^{1, 2} สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Program in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ปรากฏเพลงพื้นบ้าน 1 ประเภท ได้แก่ 1) เพลงกล่อมเด็ก 2) เพลงร้องเล่น 3) เพลงประกอบการละเล่นของเด็ก 4) เพลงร้องรำพัน 5) เพลงประกอบการละเล่นของผู้ใหญ่ 6) เพลงประกอบพิธีกรรม ภาษาที่ใช้ในการร้องเพลงส่วนใหญ่เป็นภาษาพื้นถิ่นโคราช การใช้คำเฉพาะถิ่นเกิดภาษาภาพพจน์ แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการใช้ภาษา การใช้ภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงส่วนใหญ่เป็นการสร้างมโนภาพให้เกิดขึ้นในใจผู้อ่าน เป็นถ้อยคำง่ายๆ ส่วนใหญ่สื่อในเรื่องความรัก การดำรงชีวิต คติความเชื่อ คำสอน ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ผู้ร้องเพลงใช้เป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอน ทำให้เกิดความไพเราะน่าฟัง และทำให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายได้ดียิ่งขึ้นโดยเฉพาะวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน การศึกษาเพลงพื้นบ้านทำให้ทราบถึงวิธีการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน รวมทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา การนับถือศาสนาพุทธซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เนื้อหาส่วนใหญ่จึงเป็นเพลงที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งเป็นบทเพลงสร้างสรรค์จรรโลงสังคมให้ยั่งยืนสืบต่อไป

คำสำคัญ: เพลง, เพลงพื้นบ้าน

Abstract

This research aimed to study the language and culture in folk songs, Chaloem Phra Kiat district Nakhon Ratchasima province. The findings revealed that six categories: as 1) Lullaby 2) play singing music 3) children's activities songs 4) vocals screed 5) adult's activities songs and 6) ritual songs. The language used to sing, mostly in vernacular Korat. The use of figurative language was endemic and demonstrating the culture of the language. The use of the language and culture in music mainly generated imagery to reader. A simple majority of the language and songs had a words of love, lives, beliefs, traditions, religious and principle of faith. Singer used a song as a tool to teach. They are made a good melody to listen and make the audience understand a deep meaning better. The study of folk songs revealed

the lifestyle, different wisdom of local people in terms of the Buddhist faith, which was the anchor for the soul. Most content was music to entertain a guests and the song was originally to maintain social sustainability in the future.

Keywords: Song, Folk Songs

บทนำ

วัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านเกิดจาก ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ หรือสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในถิ่นนั้นๆ ได้ใช้ร้องสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมา เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นตนโดยคำร้องจะมีลักษณะรูปแบบของการใช้ภาษาที่งดงาม และถ้อยคำที่เรียบง่ายต่อการเข้าใจ มีท่วงทำนองไปตามแบบของท้องถิ่นนั้นๆ สะท้อนให้เห็นภาพของสังคม ยังเป็นสัมพันธ์กับการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนเหล่านั้น เมื่อนครราชสีมาเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่ง มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ ที่ได้ถ่ายทอดมาหลายชั่วอายุคน ภาษากับวัฒนธรรมมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน กล่าวคือภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ภาษา สอดคล้องกับแนวคิดของประกาศศรี สีหอำไพ (2550 : 8-9) กล่าวว่า ภาษากับวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์ที่ต้องส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพราะภาษาบันทึกวัฒนธรรมเก็บรวบรวมไว้ ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารสามารถสะท้อนวัฒนธรรมเจ้าของภาษา การเรียนรู้วัฒนธรรมล้วนต้องผ่านภาษา ภาษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ส่วนบุญยงค์ เกศเทศ (2548: 2) กล่าวว่า การใช้ภาษามีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในสังคม ภาษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถแสดงความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจให้ปรากฏออกมา อาจกล่าวได้ว่า วิถีชีวิตแห่งอดีตขยายมาสู่ปัจจุบัน และส่งต่อไปสู่นาคตอันไม่มีที่สิ้นสุดนั้น ก็ด้วยมีภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญ ภาษาจึงเป็นสื่อสำคัญที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสัมพันธ์ติดต่อกันและกัน

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดนครราชสีมา เป็นอำเภอที่เก่าแก่ที่แยกออกมาจากอำเภोजักราช ในช่วงปีพุทธศักราช 2539

เดิมอำเภอเฉลิมพระเกียรติเป็นชุมชนเล็กๆ ริมแม่น้ำมูล เรียกว่าหมู่บ้านท่าช้าง เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความเจริญแห่งหนึ่งจากจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากสถานที่ตั้งบ้านเรือนมีความเหมาะสมเพราะตั้งอยู่บริเวณชุมชนทางน้ำ ในอดีตท่าช้างเป็นเมืองขนถ่ายสินค้า จากเรือกลไฟที่แล่นมาจากแม่น้ำโขง และแม่น้ำชี จึงมีความสำคัญในระดับเมืองท่าของมณฑลนครราชสีมา การขนถ่ายสินค้าในอดีตกระทำได้ด้วยความยากลำบาก เนื่องจากไม่มีถนนหนทางสะดวก เช่นปัจจุบัน ส่วนใหญ่จึงใช้ช้างเป็นพาหนะในการขนถ่ายสินค้าเป็นสำคัญ ประกอบกับเป็นเส้นทางของบรรดาช่างป่าที่มักลงมาหากินยังบริเวณชุมชนทางน้ำและความสมบูรณ์ของป่าในอดีต จึงถูกบริเวณนี้เรียกว่า "ท่าช้าง" ซึ่งมีหลักฐานที่เก่าแก่ จากการบอกเล่าของปราชญ์ชาวบ้านได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอลาดบัวหลวงเดิมพระเกียรติว่ามีประวัติอันยาวนาน อีกทั้งชาวอำเภอลาดบัวหลวงเดิมยังมีอัตลักษณ์ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของชาวโคราชนับว่าเป็นภาษาที่น่าสนใจอีกภาษาหนึ่ง

จากการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านของอำเภอลาดบัวหลวงเดิมพระเกียรติ ได้พบว่า มีเพลงกล่อมเด็ก เพลงเพลงในงานพิธีกรรมต่างๆ เพลงที่ใช้ร้องกันในช่วงเทศกาล และเพลงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันนี้กำลังจะสูญหายไป ด้วยผลแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชาวอำเภอลาดบัวหลวงเดิมพระเกียรติ กำลังจะถูกเลื่อนหายไปกับกระแสวัฒนธรรมจากภายนอก และเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านของชาวจังหวัดนครราชสีมาซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน อำเภอลาดบัวหลวงเดิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ทราบภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน อำเภอลาดบัวหลวงเดิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจะจำแนกประเด็นในการศึกษา ได้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตพื้นที่/ชุมชนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล พื้นที่ในตำบลของอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด นครราชสีมา จำนวน 5 ตำบล ดังนี้

- ตำบลช้างทอง
- ตำบลท่าช้าง
- ตำบลพระพุทธร
- ตำบลหนองยาง
- ตำบลหนองงูเหลือม

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล เพลงพื้นบ้าน มีคุณสมบัติดังนี้

2.1 เป็นผู้อาศัยอยู่ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

2.2 ไม่จำกัดเพศ มีอายุ 50 ปีขึ้นไป

2.3 มีความรู้สามารถถ่ายทอดบทเพลง

พื้นบ้านได้ หากเป็นผู้มีอายุมากต้องเป็นผู้มีความจำดี สามารถสื่อสารได้

2.4 ไม่เคยอพยพไปอยู่ที่อื่นมาก่อน เนื่องจาก ผู้ที่เคยอาศัยที่อื่นจะได้รับอิทธิพลของเพลงมาจากท้องถิ่น อื่น ๆ ทำให้เนื้อหาของเพลงพื้นบ้านอาจเปลี่ยนไป

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา/ตัวแปรศึกษา

ผู้วิจัยจะศึกษาบทเพลงที่ใช้ร้องสืบทอดต่อกันมาปากต่อ ปาก ได้แก่

- 3.1 เพลงกล่อมเด็ก
- 3.2 เพลงเพลงในงานพิธีกรรมต่างๆ
- 3.3 เพลงที่ใช้ร้องกันในช่วงเทศกาล
- 3.4 เพลงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการทำวิจัย 1 ปี 6 เดือน มีรายละเอียดดังนี้

ศึกษาเอกสารและงานวิจัย ศึกษาประวัติความเป็นมาของเขตพื้นที่ในการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2558 – 30 กันยายน 2559

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาตามทฤษฎีบริบททางสังคม (Social Context) โดยใช้เกณฑ์ของศิริพร ณ ถลาง และ ประภาศรี สีหอำไพ ดังนี้

ศิริพร ณ ถลาง (2539: 73-77) กล่าวว่า ในช่วงทศวรรษ 1960 วิชาการหลายแขนงได้อิทธิพลทางความคิดจากมานุษยวิทยาในการนำเอาบริบททางสังคม (Social Context) มาศึกษาประกอบกับสิ่งที่ตนศึกษา นักมานุษยวิทยานั้นโดยปกติถือว่านิทานมีความเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของวิชามานุษยวิทยาในเรื่องการให้ความสำคัญกับชาติพันธุ์ (Ethnography) อันเป็นเรื่องราวของสังคมหนึ่งๆ อย่างรอบด้านนั้น มีผลต่อการเปลี่ยนแนวการศึกษาในวิชาภาษาศาสตร์ แต่ก่อนนักภาษาศาสตร์นิยมศึกษา ไวยากรณ์หรือโครงสร้างของภาษา ในช่วงทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา มีแนวโน้มใหม่เกิดขึ้น เรียกว่า ชาติพันธุ์วรรณนา (Ethnography of Speaking) ซึ่งเป็นความนิยมที่จะศึกษาการใช้ภาษาในบริบททางสังคม เพื่อพิจารณาสถานการณ์ที่แวดล้อมคำพูดหรือประโยคที่กำลังศึกษา

ประภาศรี สีหอำไพ (2550: 8) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดก่อนแล้วขยายตัวขึ้นเป็นอารยธรรม อารยธรรมจึงเป็นการรวมตัวของวัฒนธรรมนั่นเอง นักมานุษยวิทยาจึงถือเอาความเจริญยิ่งของวัฒนธรรมเป็นอารยธรรม แต่ความเจริญในทางวัฒนธรรมนั้นมีลักษณะประจำชาติแอบแฝงอยู่ อันถือเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ลักษณะของวัฒนธรรมมีจุดเด่นที่ควรมอง คือ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เรียนรู้และถ่ายทอดสู่สังคมอย่างเหมาะสม กับวิถีทางการดำรงชีวิต สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการ สิ่งที่พึงระวัง คือ บางครั้งการเปลี่ยนแปลงอาจเกิดจากอิทธิพลของวัฒนธรรมนำไปสู่การสูญเสียวัฒนธรรมของตนเองไป การเล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ทางสังคมคือ ความสำคัญของชนชาติ

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพลง หมายถึง เพลงที่แต่งขึ้น ใช้ในการขับร้อง เป็นท่วงทำนอง และเป็นจังหวะดนตรี

เพลงพื้นบ้าน หมายถึง เพลงชาวบ้านที่มีการประดิษฐ์รูปแบบเนื้อร้อง ทำนองขึ้นเอง มีลักษณะเป็น

วรรณกรรมมุขปาฐะที่คนในกลุ่มชนยอมรับและนำมาใช้ร่วมกัน
จารุวรรณ ธรรมวัตร (2545: 83) ได้แบ่งประเภท
ของเพลงพื้นบ้าน ไว้ดังนี้

1. เพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม
2. เพลงร้องเล่น
3. เพลงเด็ก

แบ่งตามวัยของบุคคล ซึ่งแยกออกได้เป็น 2
ลักษณะกว้างๆ คือ

1. แบ่งตามวัยของ
2. เพลงผู้ใหญ่

สรุปได้ว่า การแบ่งเพลงพื้นบ้านสามารถแบ่ง
ออกได้หลายลักษณะตามรูปแบบของเพลง แบ่งตามความ
สั้น-ยาว แบ่งตามรูปแบบของกลอน แบ่งตามวิธีการเล่น
แบ่งตามเวลาเล่น นอกจากนี้ยังมีแบ่งตามสภาพพื้นบ้านที่
ปรากฏ และแบ่งตามวัยของบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏใน
เพลงพื้นบ้าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีกระบวนการดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือ เพลงพื้น
บ้าน ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ ประชาชนผู้มีความรู้เรื่อง
เพลงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเพลง
ได้แก่

- 1) เพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม
- 2) เพลงร้องเล่น เป็นเพลงที่ชาวบ้านใช้ร้อง
เล่นกันเพื่อความสนุกสนานในฤดูกาล
- 3) เพลงเด็ก เป็นเพลงสำหรับเด็กที่จะนำมา
ร้องให้เด็กฟัง

ผู้วิจัยจะศึกษาเพลงพื้นบ้าน 5 ตำบล ในอำเภอ
เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

1. ตำบลช้างทอง
2. ตำบลท่าช้าง
3. ตำบลพระพุทธร
4. ตำบลหนองยาง
5. ตำบลหนองสูงหล้อม

2. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสโนว์บอล
(Snowball) เป็นตัวแทนของคนอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ซึ่ง
ได้ทำการคัดเลือกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการให้ข้อมูล
เพลงพื้นบ้าน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล
เพลงพื้นบ้าน มีคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นผู้อาศัยอยู่ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ
จังหวัดนครราชสีมา
- 2) ไม่จำกัดเพศ มีอายุ 50 ปีขึ้นไป
- 3) มีความรู้สามารถถ่ายทอดบทเพลงพื้น
บ้านได้ หากเป็นผู้มีอายุมากต้องเป็นผู้มีความจำดี สามารถ
สื่อสาร

4) ไม่เคยอพยพไปอยู่ที่อื่นมาก่อน เนื่องจาก
ผู้ที่เคยอาศัยที่อื่นจะได้รับอิทธิพลของเพลงมาจากท้องถิ่น
อื่นๆ ทำให้เนื้อหาของเพลงพื้นบ้านอาจเปลี่ยนไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้
ได้แก่ แบบสอบถาม การจดบันทึก แลบบันทึกเสียง วิทยุทัศน์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

- 1) ศึกษาความเป็นมาและรายละเอียดเกี่ยวกับ
เพลงพื้นบ้าน
- 2) ศึกษาและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน
- 3) สร้างแบบสอบถามในการเก็บรวบรวม
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4) ลงพื้นที่สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหา
ของเพลงพื้นบ้านจากประชากรที่อาศัยอยู่ใน อำเภอ
เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บ
รวบรวมข้อมูลดังนี้

ผู้วิจัยชี้แจงขั้นตอน วิธีปฏิบัติให้แก่อาสา
สมัคร เกี่ยวกับวิธีการเก็บข้อมูลเพลงพื้นบ้านในอำเภอ
เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

- 1) เป็นบุคคลที่มีความรู้สามารถถ่ายทอด
บทเพลงพื้นบ้านได้
- 2) ไม่จำกัดเพศ มีอายุ 50 ปีขึ้นไป

3) อาศัยอยู่ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด นครราชสีมา ไม่เคยอพยพไปอยู่ที่อื่นมาก่อน เนื่องจากผู้ที่ เคยอาศัยที่อื่นจะได้รับอิทธิพลของเพลงมาจากท้องถิ่นอื่นๆ ทำให้เนื้อหาของบทเพลงอาจเปลี่ยนไป ข้อมูลส่วนตัวของ อาสาสมัครจะเก็บเป็นความลับ ไม่เปิดเผยชื่อ และนำเสนอ เป็นภาพรวมเชิงวิชาการเท่านั้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่ได้มา จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิชาการ งานวิจัย และ จากการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก โดยมีรายละเอียด การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1) ศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ เพลงพื้นบ้านอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

2) ที่ตั้งและอาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การคมนาคม จำนวนประชากร การ สาธารณูปโภค การสาธารณสุข การศึกษาและสถานศึกษา สภาพบ้านเรือน

3) ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ เพลงพื้นบ้านอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา โดยมีรายละเอียดในการศึกษาดังนี้

3.1 ด้านภาษา

3.2 ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ สภาพครอบครัว ศึกษาวถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมประจำ ท้องถิ่น เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมที่ ปรากฏในเพลงพื้นบ้านอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด นครราชสีมา ในประเด็น ภาษาและวัฒนธรรม วิเคราะห์ เพลงพื้นบ้าน การใช้ภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏใน บทเพลงพื้นบ้านและนำเสนอผลแบบพรรณนาวิเคราะห์ ภาษาที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นภาษาถิ่นโคราช ดังนี้

- เพลงหัวล้านนอนเปล “เอ้อ หัวล้านนอนเปล อกเข้าเม่า มากิน” (นางทองอยู่ ทินกระโทก; สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2558) อก แปลว่า ซอเมย, เข้าเม่า แปลว่า

ข้าวเม่า จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า เนื้อเพลงมีความขัดแย้งกัน กล่าวถึงคนนอนเปล แต่สามารถขโมยขนมข้าวเม่า มากินได้

- เพลงควายน้อยหลงแม่ “แอ๊ะแอ้ออย ควายน้อยหลงแม่จะกินนมใคร กินนมจ๊กโป้มท้องโป่งตาใส” (นาง กอบแก้ว ญาติโพธิ์, สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2559) จ๊กโป้ม แปลว่า แมลงตัวเล็ก แสดงให้เห็นว่า ผู้ร้องเพลงมีความกังวลใจควายน้อยหลงจากแม่จะกินนมใคร กินนมจ๊กโป้ม (แมลงตัวเล็ก) ซึ่งเป็นกรกล่าวเกินจริง ควายน้อยไม่สามารถกิน นมจากแมลงตัวเล็กได้

- เพลงตุ๊กแก “ตุ๊กแกเอ๋ย ตัวลายอ่อมอ้อย งูเขียวน้อย ห้อยหัวลงมา คนนอนไม่หลับ มากินตับมันเถาะวา” (นางทองอยู่ ทินกระโทก, สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2558) ตัวลายอ่อมอ้อย แปลว่า ตัวลายพริ้ว, ห้อย แปลว่า ห้อย จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า ตุ๊กแกตัวลายพริ้ว งูเขียวน้อยห้อยหัวลงมา เป็นเพลงร้องขู่มด ก่อให้เกิดความกลัวว่า ตุ๊กแกตัวลายพริ้ว และงูเขียวห้อยหัว หากใครนอนไม่หลับ ตุ๊กแกจะลงมากินตับ ซึ่งตุ๊กแกไม่สามารถลงมากินตับเด็กได้

สำหรับวัฒนธรรมที่ปรากฏ ดังตัวอย่าง

- ประเพณีการขอฝน ปรากฏในบทเพลงนางแมว “...ขอน้ำมนต์รดแมวข้าที่ แมวข้าตีมีแก้วในตา...วันศุกร์ วันเสาร์ชวนกันแห่นางแมว ร้องแกวๆ ฝนตกลงมา...” (นางไพศาล ชมายกลาง, สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2558) จะเห็นว่าข้อความข้างต้นสะท้อนวัฒนธรรมประเพณีการขอฝน โดยเชื่อว่าแมวเป็นสื่อกับเทวดาในการขอฝน เมื่อเกิดความแห้งแล้ง เมื่อแห่นางแมวทำให้ฝนตก

- ประเพณีเรียกขวัญนาค ความเชื่อเรื่อง เทวดา เทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพลงเรียกขวัญนาค “เส เส ตีโล พรหมมะค่า จะขอประนมนิ้วขึ้นเหนือเศียร เส เส ตีโลโรค ข้าจะขอภัยโทษ แต่เทพยดา เทพเจ้า” (นางไพศาล ชมาย กลาง, สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2558) จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้ภาพของประเพณีเรียกขวัญนาค ซึ่งปรากฏ ความเชื่อในเรื่องเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แสดงให้เห็นความ ศรัทธา ความเชื่อมั่น สะท้อนการเคารพผู้อาวุโส ทำให้เกิดความอบอุ่นใจและสังคมสงบเย็น

- วัฒนธรรมการทำนา และการรับประทาน อาหาร เพลงนอนชะเหล้า “นอนชะลูกเหล้าแม่สิกล่อม

แม่ซีไปนา สีเอาปาลามาฝาก หาปาลามาบั้ง มาอ่อมให้ลูกน้อย
นั้นได้กิน ลูกแม่เอย นอนหลับชะหล่าอย่าอ่อนเดี่ยวแม่ซีก็ด...”
(นางโร ชำนาญนอก: สัมภาษณ์ 17 กรกฎาคม 2558)
จะเห็นว่า ในสมัยก่อนเมื่อพ่อแม่ไปทำงานก็จะนำลูกไปด้วย
แสดงให้เห็นวัฒนธรรมการทำนา และการจับปลาในท้องถิ่น
และใช้เพลงกล่อมเพื่อไม่ให้ลูกบกรวนในขณะที่ตนมาทำนา
จากการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้น
บ้าน บริบททางสังคมที่ปรากฏในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ
จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ส่วนใหญ่ใช้ภาษาถิ่นโคราช
ด้านวัฒนธรรม พบว่า การปฏิบัติตนที่ปรากฏในเพลง มี
การเคารพผู้อาวุโส ความซื่อสัตย์ ซยัน อดทน ด้านความ
รักปรากฏความรักระหว่างแม่ที่มีต่อลูก ความรักระหว่าง
ชายหนุ่มและหญิงสาว ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและ
วัฒนธรรม ปรากฏในด้านประเพณีการแต่งงาน การแห่
นางแมวขอฝน การบวช ฯลฯ ด้านอาชีพ ปรากฏอาชีพ
เกษตรกรรม การเก็บผัก หาปลา ซึ่งสะท้อนภาพส่วนใหญ่
เป็นสิ่งสังคมเกษตรกรรม เพลงที่ปรากฏมีมีโนภาพเกี่ยวกับ
วิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติที่สมบูรณ์ส่งผลให้คนในสังคมมี
ความสุข ซึ่งถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลง เกิดความคิดและ
จินตนาการ ทำให้เกิดความซาบซึ้งใจ ประทับใจผู้ฟัง

อภิปรายผล

การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลง
พื้นบ้านอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ผู้ร้อง
เพลงใช้ภาษาถิ่นโคราชในการขับร้อง ทำให้เกิดอรรถรส
สร้างความสนุกสนานขบขัน ในขณะที่ฟัง และเป็นเครื่องมือ
ในการอบรมสั่งสอน เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ลักษณะเฉพาะ
ของเพลงพื้นบ้านอำเภอเฉลิมพระเกียรติ คือเป็นเพลงที่ใช้
ภาษาถิ่นโคราช เป็นคำที่สื่อเข้าใจง่าย แต่งเข้ากับวิถีชีวิต
ความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตของคนในพื้นที่นี้ ทั้งนี้เพื่อให้
เข้ากับสถานการณ์จริง ทำให้คนในท้องถิ่นมีความสุขตาม
ที่ได้ถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลง

เพลงพื้นบ้านที่ปรากฏเกิดจากความคิด
สร้างสรรค์ของคนในแต่ละยุคที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจาก
รุ่นสู่รุ่น เกิดขึ้นท่ามกลางกลุ่มคนพื้นบ้าน ในยุคอดีตที่มัก
จะไม่ปรากฏหลักฐานผู้แต่ง ไม่อาจจะระบุได้แน่นอน มีเนื้อ
ร้องและทำนองไม่ซับซ้อน ง่ายแก่การเข้าใจ เพลงพื้นบ้าน
เป็นเพลงที่ใช้ร้องเล่นกันอยู่เสมอ จนกลายเป็นส่วนหนึ่ง

ของวิถีชีวิต ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมีทำนองและลีลาการ
ขับร้องแตกต่างกันไปตามความนิยมของท้องถิ่นเหล่านั้น
มีการใช้คำภาษาถิ่นของท้องถิ่นนั้นด้วย เพลงที่ชาวบ้านขับ
ร้องกันมาตั้งแต่อดีตเป็นศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็น
สื่อในการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด เป็นส่วน
หนึ่งของวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกอยู่ในแนวทางการดำเนิน
ชีวิตของคนในท้องถิ่น เพลงพื้นบ้านได้รวมถึงเพลงที่ชาย
หญิงใช้ร้องโต้ตอบกัน (เรียกว่า เพลงปฏิพากย์) เพลงที่ใช้
ประกอบพิธี เพลงที่ร้องประกอบการละเล่น เพลงที่ใช้เป็น
ทำนองประกอบการแสดง และเพลงสำหรับเด็ก

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาเพลงพื้นบ้านในเขตอำเภอ จังหวัด
นครราชสีมา เพื่อเปรียบเทียบเนื้อหาของบทเพลง

เอกสารอ้างอิง

- กอบแก้ว ญาตีโพธิ์. (2558, กรกฎาคม 17). อายุ 60 บ้านประกายปรัง ตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- ทองอยู่ ทินกระโทก. (2558, กรกฎาคม 17). อายุ 80 ปี บ้านกรูด ตำบลช้างทอง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). **วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์**. กรุงเทพฯ: ยงสวัสดิ์การพิมพ์.
- _____. (2548). **วิถีคิด วิธีเขียน**. กรุงเทพฯ: หลักพิมพ์.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2538). **วัฒนธรรมทางภาษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล ชม้ายกลาง. (2558, กรกฎาคม 17). บ้านหนองงูเหลือม ตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- ไร ชำนาญนอก. (2558, กรกฎาคม 17). อายุ 57 ปี บ้านกรูด ตำบลช้างทอง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- ศิริพร จิตะฐาน ณ ถกลาง. (2539). **ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น...การศึกษาคติชนในบริบทสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: มติชน.

หน่วยสรรพนามที่ใช้เชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงในกฎหมายตราสามดวง*

Pronouns used as Cohesive Device to Reference in the Law of the Three Seals

ศิขรินทร์ แสงเพชร¹ / วรวรรณ์ ศรียาภัย²

Sikharin Saengpetch / Warawat Sriyabhaya

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Program in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajbhat University

² สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
Thai Program, School of Liberal Arts, University of Phayao

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน่วยสรรพนามที่ใช้เชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงในกฎหมายตราสามดวงใน 5 ส่วน ได้แก่ กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยมรดก, กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยพระไอยการลักษณะผ้า-เมีย, กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยพระไอยการลักษณะพัช-เมียท่าน, กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยลักษณะพิสูจน์ค่าน้ำ-ลุยเพลิง และกฎหมายตราสามดวงว่าด้วยกฎหมายเทียรบาล โดยจะวิเคราะห์การใช้หน่วยสรรพนามบุรุษที่ 3 และหน่วยนามซึ่งทำหน้าที่เหมือนสรรพนาม ผลการศึกษาพบการใช้หน่วยสรรพนามแสดงการอ้างถึง 2 ลักษณะ คือ บุรุษสรรพนาม และหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนาม

คำสำคัญ: การเชื่อมโยงความ, กฎหมายตราสามดวง, หน่วยสรรพนาม

Abstract

This article aimed to study pronouns used as cohesive device to reference in the Law of the Three Seals in five parts: Heritage Law, Spouses Law, Abduction Law, Law on proof through diving and fire and Royal Law. From an analytical study on pronouns, there was the use of the 3rd personal pronouns and nouns used as pronouns. From the investigation, there were two uses of pronouns: personal pronouns and nouns used as pronouns.

Keyword: Cohesion, Three Seals Law, Pronouns

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ลักษณะการเชื่อมโยงความในกฎหมายตราสามดวง กฎหมายอาญา และกฎหมายรัฐธรรมนูญ”
หลักสูตร ศศ.ต.(ภาษาไทย) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

บทนำ

การศึกษาภาษาระดับข้อความโดยเริ่มต้นที่ การวิเคราะห์รูปภาษาในตัวบทมักจะต้องวิเคราะห์องค์ ประกอบภายในตัวบทที่ทำให้ตัวบทมีความหน่วยเดียวกัน (Unity) หรือมีความเป็นเอกภาพ ซึ่งนับว่าเป็นคุณสมบัติอีก ประการหนึ่งที่ทำให้ตัวบทเป็นข้อความ องค์ประกอบหนึ่ง ที่ทำให้ตัวบทหรือข้อความมีเอกภาพเป็นเรื่องเดียวกันหรือ มีการผูกโยงกันทางความหมาย ได้แก่ การเชื่อมโยงความ (Cohesion) จันทิมมา อังคพณชกิจ (2557: 89)

การอ้างอิง (Reference) เป็นการใช้รูปภาษา อ้างอิงสิ่งเดียวกัน เป็นกลไกการเชื่อมประสานให้ข้อความ มีความสัมพันธ์ทางความหมาย เกิดจากการใช้รูปภาษา หนึ่งแทนรูปภาษาหนึ่งเพื่อไม่ต้องกล่าวรูปภาษานั้นซ้ำ แต่ ความหมายยังเป็นความหมายของรูปภาษาหลักที่ต้องการ กล่าวถึง กล่าวคือ การอ้างอิง ถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ (Deixis) ที่ ใช้กำหนด ตำแหน่ง สถานภาพ และบ่งบอกลักษณะเฉพาะ ของสิ่งที่กล่าวถึง Chanawangsa W. (1986: 35-72) กล่าว ถึงการอ้างอิงของหน่วยสรรพนาม เป็นการใช้รูปภาษา 3 ประเภท คือ สรรพนามบุรุษที่ 1 สรรพนามบุรุษที่ 2 และ สรรพนามบุรุษที่ 3 สำหรับหน่วยนามที่ใช้เป็นสรรพนามที่มีปรากฏอยู่ในการร่างตัวบทกฎหมายของกฎหมายตราสามดวงนั้น ได้แก่ คำเรียกญาติ คำเรียกญาติ คำเรียกชื่อ คำระบุ อาชีพ เป็นต้น หน่วยนามที่ใช้เป็นสรรพนามเหล่านี้ มีการเชื่อมโยงความในส่วนที่เป็นสัมพันธ์สารของแต่ละกรณีไป ในส่วนของการศึกษาเกี่ยวกับการอ้างอิงในเอกสารต่างๆ นั้น มีการศึกษาและอธิบายไว้ในงานวิจัยต่างๆ ได้แก่ วรวรรธน์ ศรียาภัย (2552) ศึกษาเรื่อง “รูปภาษาที่ใช้ อ้างอิงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย” วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ศึกษาถึงรูปภาษาที่ใช้ อ้างอิงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย คือ หน่วยสรรพนามและหน่วยนาม และกษมาภรณ์ มณีขาว (2533) ศึกษาเรื่อง “รูปภาษาที่ใช้อ้างอิงตัวแสดงบทบาท ในปริเฉทเรื่องเล่าภาษาเมียน” วิทยานิพนธ์หลักสูตรอักษร ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เป็นต้น

หน่วยสรรพนามที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงนั้น มีรูปภาษาที่ใช้แตกต่างจากปัจจุบัน รูปภาษาของ

หน่วยสรรพนามที่ใช้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น มีรูปแบบแตกต่างจากปัจจุบันอยู่ไม่น้อย บทความนี้จะนำเสนอหน่วยสรรพนามที่ใช้เชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงในกฎหมายตราสามดวงในรูปภาษาปัจจุบัน เพื่อสะดวกแก่การศึกษาของผู้สนใจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาหน่วยสรรพนามที่ใช้เชื่อมโยงความ โดยการอ้างถึง ในกฎหมายตราสามดวง

ขอบเขตการวิจัย

บทความเรื่อง “หน่วยสรรพนามที่ใช้เชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงในกฎหมายตราสามดวง” ในด้านข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1 และเล่ม 2 เฉพาะ 5 ส่วน ดังนี้

1. กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยมรดก
2. กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยพระไอยการลักษณะผิว-เมีย
3. กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยพระไอยการลักพาลูก-เมียท่าน บานแพน
4. กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยลักษณะพิสูจน์ดำเนิน-ลุยเพลิง
5. กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยกฎหมายเถียรบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความเรื่อง “หน่วยสรรพนามที่ใช้เชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงในกฎหมายตราสามดวง” ผู้วิจัยนำได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกฎหมายตราสามดวงใน 5 ส่วน ดังที่ได้กล่าวไว้ในขอบเขตการวิจัย จากนั้นได้นำแนวคิดและทฤษฎีการอ้างอิง (Reference) มาปรับใช้วิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาในกฎหมายตราสามดวง โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ และการวิเคราะห์ ข้อมูล ดังนี้

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

การเชื่อมโยงความโดยการอ้างอิง ผู้วิจัยได้ประมวลจากแนวคิดของ Halliday, M.A.K and Hasan,

R. (1976), สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537) และ Chanawangsa W. (1986) เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์

Halliday, M.A.K and Hasan, R. (1976: 37-39) กล่าวถึง การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงไว้ 3 ประเภท คือ การอ้างถึงสิ่งเดียวกันที่เป็นบุคคล (Personal Reference) เป็นการอ้างถึงโดยใช้ความหมายที่หมายถึงบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ของการสื่อสาร ภาษารูปแบบที่ใช้แสดงการอ้างถึงมี 3 ประเภท ได้แก่ บุรุษสรรพนาม (Personal Pronouns) นามที่เป็นตัวกำหนดแสดงความเป็นเจ้าของ (Possessive Determiners) และสรรพนามแสดงความเป็นเจ้าของ (Possessive Pronouns) การอ้างถึงสิ่งเดียวกันที่แสดงการบ่งชี้เป็นการอ้างถึงโดยใช้รูปภาษาหนึ่งแสดงการอ้างถึงรูปภาษาหนึ่ง โดยบอกตำแหน่งของสิ่งของนั้นตามระยะห่าง (Scale of Proximity) ลักษณะการใช้รูปภาษาแสดงการอ้างถึงสิ่งเดียวกันที่แสดงความบ่งชี้ และการอ้างถึงสิ่งเดียวกันโดยการเปรียบเทียบ เป็นการอ้างถึงโดยใช้รูปภาษาที่อ้างถึง แสดงความต่างและความเหมือน (Means of Identity or Similarity)

สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 126-127) ได้แบ่งประเภทของการอ้างถึง เป็น 3 ประเภท คือ การอ้างถึงที่จำแนกตามบุรุษ ได้แก่ การอ้างถึงบุรุษที่ 1 การอ้างถึงบุรุษที่ 2 และการอ้างถึงบุรุษที่ 3 รูปภาษาที่ใช้อ้างถึง ประกอบด้วย คำสรรพนาม และคำที่ทำหน้าที่เหมือนคำสรรพนาม เช่น คำเครือญาติ ชื่อเฉพาะ ชื่อแสดงตำแหน่งหรือฐานะ ชื่อแสดงอาชีพ การอ้างถึงเชิงบ่งชี้ สามารถตีความได้จากคำประเภท คำบ่งชี้ เช่น นี้ โน้น โนน ที่นี้ ที่นั่น ตอนนี่ ตอนนั้น เป็นต้น และการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ เป็นการอ้างถึงสิ่งหนึ่งเพื่อเปรียบเทียบกับ

Chanawangsa W. (1986: 35-72) กล่าวถึง การอ้างถึง โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึงโดยสรรพนาม เป็นการใช้รูปภาษา 3 ประเภท คือ สรรพนามบุรุษที่ 1 สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 โดยหน่วยนามที่ใช้เป็นสรรพนาม ได้แก่ คำเรียกญาติ คำเรียกมิตร คำเรียกชื่อ อาชีพ เป็นต้น การอ้างถึงเชิงบ่งชี้ เป็นการใช้คำบ่งชี้แสดงการอ้างถึง โดยพิจารณาจากระยะห่างระหว่างพื้นที่ หรือเวลา และการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ เป็นการอ้างถึงโดยใช้รูปภาษาหนึ่งแสดงการอ้างถึงรูปภาษาหนึ่ง เพื่อแสดงการเปรียบเทียบในแง่ความเหมือน ความ

คล้าย และความต่าง

ตามที่กล่าวข้างต้นนั้น เป็นแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ กล่าวโดยสรุปว่า การอ้างถึง เป็นการใช้รูปภาษาอ้างอิงสิ่งเดียวกัน เป็นกลไกการเชื่อมโยงประสานให้ข้อความมีความสัมพันธ์ทางความหมาย เกิดจากการใช้รูปภาษาหนึ่งแทนรูปภาษาหนึ่ง เพื่อที่จะไม่ต้องกล่าวรูปภาษานั้นซ้ำอีก แต่ความหมายยังเป็นความหมายของรูปภาษาหลักที่ต้องการกล่าวถึงอยู่

บทความนี้จะวิเคราะห์ลักษณะของหน่วยสรรพนามที่ใช้ในการอ้างถึง และศึกษาวิเคราะห์หน่วยนามซึ่งทำหน้าที่เหมือนสรรพนาม

ผลการวิจัย

การอ้างถึงโดยสรรพนาม (Personal Reference) เป็นการใช้สรรพนามแสดงการอ้างถึงบุคคลหรือสิ่งที่ได้กล่าวแล้ว หรือที่กำลังจะกล่าวถึงในบริบททางภาษา จากการศึกษาภาษาในกฎหมายตราสามดวง พบรูปภาษาที่แสดงการอ้างถึงโดยสรรพนาม 2 ลักษณะ คือ บุรุษสรรพนาม และหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนาม มีรายละเอียดดังนี้

1. บุรุษสรรพนาม

นวรรธ พันธุมธา (2549: 22) กล่าวเกี่ยวกับหน่วยสรรพนามว่า คือ หน่วยภาษาที่ใช้แทนคำนามในการสนทนา บุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการสนทนา จำแนกได้ 3 บุรุษ คือ หน่วยสรรพนามบุรุษที่ 1 หมายถึง คำสรรพนามที่ใช้แทนตัวเอง หรือผู้พูด เช่น ผม ฉัน ข้า ข้าพเจ้า เป็นต้น หน่วยสรรพนามบุรุษที่ 2 หมายถึง คำสรรพนามที่ใช้แทนชื่อผู้ฟังหรือผู้ที่สื่อสารด้วย เช่น เธอ ท่าน เรา คุณ ส่วนบุรุษที่ 3 ใช้แทนผู้ที่พูดถึง เช่น เขา เธอ ท่าน เป็นต้น

กฎหมายตราสามดวงมีปรากฏการใช้รูปภาษาที่เป็นหน่วยสรรพนามบุรุษที่ 3 เท่านั้น ซึ่งมักมักจะเป็นการอ้างถึง ผู้ที่ตัวบทกฎหมายต้องการสื่อสารด้วย อันได้แก่ประชาชนทั่วไป ผู้กระทำผิดกฎหมาย หรือผู้ถูกกระทำแล้วแต่กรณี หรือเป็นการกล่าวอ้างถึงตัวแทนของพระมหากษัตริย์ ศาล และตุลาการ เป็นต้น โดยปรากฏรูปที่ใช้ได้แก่ ผู้ใด, ผู้นั้น, ท่าน, มัน

ตัวอย่างตัวบทในกฎหมายตราสามดวงที่ปรากฏการใช้หน่วยสรรพนามบุรุษที่ 3 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“มาตราหนึ่ง ว่าเนื้อความ มันทั้งสอง1 พิพาทถึง พิสุทธิยเพลิง ถ้า มัน2 ข้างหนึ่งเปนกลโกทรูเวทอาคมมน ตราเสกเป่า มัน3 ผู้นั้นไม่พองให้ข้างหนึ่งพองแลพองด้วยกัน ก็ดี ให้เสมียนผู้คุมระวังดู ถ้าเหนพิรุทมัน4 ทำดั่งนั้น เอามา พิจารณาต่อไป”

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 101)

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏหน่วยสรรพนามบุรุษ ที่ 3 “มัน2” “มัน3” “มัน4” เป็นการใชหน่วยนามบุรุษที่ 3 เพื่อกล่าวอ้างถึง “มันทั้งสอง1” ซึ่งหมายความถึงคู่พิพาท ในคดี หรือโจทก์ จำเลยในคดีนั้นนั่นเอง

ตัวอย่างที่ 2

“ถ้าทรงม้าคสีแลเรียก ขุน1 หมื่น2 หัวพัน3 แล นายม้า4 จูงเข้าด้วยอินั่งไซ้ แลจขงโคคนั้นให้ล้วงท้องตัด ชายหาง อย่าเอาหน้าม้า ม้าขุนม้านั้น ให้แต่หัวเทียมท้าย ม้าพระอินั่ง ผู้ใดมิได้ทำตาม โอยการแลละเมิดไซ้ โทษคัก ถ้าดาบโทษลงหญ้าโทษฆ่าเสีย”

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 183)

ตัวอย่างข้างต้นปรากฏหน่วยสรรพนามบุรุษที่ 3 คือ “ผู้ใด” ใชหน่วยสรรพนาม “ผู้ใด” อ้างถึง ขุน1 หมื่น2 หัวพัน3 นายม้า4

นอกจากการใชบุรุษสรรพนามแสดงการอ้างถึง แล้ว ยังใชหน่วยนามซึ่งทำหน้าที่เหมือน สรรพนาม คือ ทำหน้าที่แทนหน่วยนามแสดงการอ้างถึงหน่วยนามที่ใชแสดง การอ้างถึง อาจเป็นค่านามหรือนามวลก็ได้

การตีความหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนคำ สรรพนามจะปรากฏอยู่ในบริบทภาษา อาจปรากฏมาก่อน หรือตามหลังรูปภาษาหลักก็ได้ จำเป็นต้องอ้างถึงรูปภาษา หลักจึงจะเข้าใจความหมายได้โดยสมบูรณ์ (ชลธิชา บำรุง รักษ์, 2539: 75)

2. หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนาม

การใชค่านามที่ทำหน้าที่เหมือนคำสรรพนามทำหน้าที่แสดงการเชื่อมโยงความ โดยการอ้างถึงในกฎหมาย ตราสามดวงนั้น จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ค่านามที่ท่า

หน้าที่เหมือนคำสรรพนาม พบใน 3 ลักษณะ ได้แก่ หน่วย เรียกชื่อเฉพาะ หน่วยเรียกชื่อตำแหน่ง และหน่วยเรียกญาติ ดังนี้

2.1 หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ

หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ หมายถึง รูปภาษาที่ใชเรียก ชื่อเฉพาะของสิ่งต่างๆ เช่น บุคคล สิ่งของ จากการศึกษา วิเคราะห์ พบหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏในกฎหมาย ตราสามดวง ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราช รามาริบัติ, นายบุญศรี, อำแดงป้อม, นายพิม, นายต่อน บาเรียน

ตัวอย่างตัวบทในกฎหมายตราสามดวง ที่ ปรากฏการใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...ด้วยข้อความ นายบุญศรี1 ข้างเหล็กหลวง ร้องทุกคราขกล่าวโทษพระเกษม นายราชาอรธ ใจความ ว่าอำแดงป้อม1 ภรรยา นายบุญศรี2 พ้องหย่า นายบุญศรี3 ๆ ให้การแก่พระเกษมว่าอำแดงป้อม2 นอกใจทำชู้ด้วยนาย ราชาอรธ แล้วมาฟ้องหย่า นายบุญศรี4 ๆ ไม่หย่าพระเกษม หาพิจารณาตามคำให้การ นายบุญศรี5 ไม่...”

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 373)

ตัวอย่างข้างต้นปรากฏหน่วยเรียกชื่อเฉพาะ คือ “นายบุญศรี2” “นายบุญศรี3” “นายบุญศรี4” “นายบุญ ศรี5” เป็นรูปภาษาที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนามในการอ้าง ถึง นายบุญศรี1 ที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนแรก และ “อำแดง ป้อม2” ทำหน้าที่ในการอ้างถึง “อำแดงป้อม1”

ตัวอย่างที่ 2

“...จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม จัดข้าทูลละอองทูลีพระบาทที่มีปัญญาได้อาลักษณ ๔ ตำแหน่ง ได้แก่ ขุนสุนทรโวหารผู้ว่าที่พระอาลักษณ๑ ขุน สาระประเสริฐ๑ ขุนวิเชียรอักษรรด ขุนวิจิตรอักษรรด ราชบัณฑิตย ๔ ตำแหน่ง ได้แก่ พระมหาวิชาธรรม๑ ขุนศรี วรรณ๑ นายพิม๑ นายต่อนบาเรียน๑ ลูกขุน ๓ ตำแหน่ง ได้แก่ ขุนหลวงพระไกรลือ พระราชพิณิจใจ ราชประหลัด๑ หลวงอภัย๑ ...”

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 376)

จากตัวอย่าง พบรูปภาพที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนามในลักษณะหน่วยเรียกชื่อเฉพาะ ได้แก่ นายพิม และ นายด่อนบาเรียน ซึ่งอ้างอิง ข้าทูลละอองธุลีพระบาท

2.2 หน่วยเรียกตำแหน่ง

หน่วยเรียกตำแหน่ง หมายถึง รูปภาพที่ใช้เรียกชื่อตำแหน่งซึ่งได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากผู้ปกครองหรือผู้บริหาร และใช้ชื่อตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นสรรพนามเรียกแทนชื่อเฉพาะของบุคคล

จากการศึกษากฎหมายตราสามดวง พบหน่วยเรียกตำแหน่ง ได้แก่ พระ, ขุน, หมื่น, พญา, หลวง, ลูกขุน, ราชบัณฑิตย, อาลักษณ์, สมเด็จ, พระสัคดี, สมุขาณูชัย, สมุหะนายก, สมุหพระกลาโหม, เจ้ากรมปลัด, ทนาย, พระสุภาวดี, โหราจารย์, ทหาร

ตัวอย่างตัวบทในกฎหมายตราสามดวง ที่ปรากฏการใช้หน่วยเรียกตำแหน่ง ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“มาตราหนึ่ง ฝี่จะปันสำรคนในฝ่ายทหารโยธาแลตะพุ่นใช้ ให้ปันโดยทำเนียบทหารนั้น แต่ฝ่ายพลเรือนด้วยกัน พระเทพาผู้เป็นพระเพชบุรีพระสีกาสมุดพร้อมกัน ได้แบ่งกันแต่ก่อนสึบๆ มา กรมช้าง กรมม้า กรมตพุ่นเปนทหารโยธา จะแบ่งปันลูกหมู่ที่ได้เลือก ฝ่ายพลเรือนแต่ข้าพระและสมสงฆตั้งพันหมู่ ลีบสองก้านลข้าส่วยลัทธิพิทยากร แต่ฝ่ายพลเรือนแลทหารโยธา ฝ่ายพลเรือนจะแบ่งปันบานพะเนกกับหมู่ ๔ ดำรวจแลทหารโยธาในซ้ายขวาอาสาหกเหล่าชายหญิงเปนทหาร...”

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 812)

จากตัวอย่างปรากฏหน่วยเรียกตำแหน่ง คือ “ทหาร” เป็นการใช้รูปภาพที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนามโดยใช้หน่วยเรียกตำแหน่ง “ทหาร” เพื่ออ้างอิง “ทหารโยธา” ที่ได้กล่าวมาแล้วก่อนหน้านั้น

ตัวอย่างที่ 2

“...จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมจัดข้าทูลละอองธุลีพระบาทที่มีปัญญาได้อาลักษณ์ ๔ ตำแหน่ง ได้แก่ ขุนสุนทรโวหารผู้ว่าที่พระอาลักษณ์๑ ขุนสาระประเสริฐ๑ ขุนวิเชียนอักษร๑ ขุนวิจิตรอักษร๑ ราชบัณฑิตย ๔ ตำแหน่ง ได้แก่ พระมหาวิชาธรรม๑ ขุนศรี

วรโวหาร๑ นายพิม๑ นายด่อนบาเรียน๑ ลูกขุน ๓ ตำแหน่ง ได้แก่ ขุนหลวงพระไกรสี๑ พระราชพินิจไจราชประหลัด๑ หลวงอภัย๑...”

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 374)

จากตัวอย่างพบรูปภาพที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนามในลักษณะหน่วยตำแหน่ง ได้แก่ “ขุนสุนทรโวหารผู้ว่าที่พระอาลักษณ์” “ขุนสาระประเสริฐ” “ขุนวิเชียนอักษร” “ขุนวิจิตรอักษร” “ราชบัณฑิตย” “พระมหาวิชาธรรม” “ขุนศรีวรโวหาร” “นายพิม” “นายด่อนบาเรียน” “ลูกขุน” “ขุนหลวงพระไกรสี” “พระราชพินิจไจราชประหลัด” “หลวงอภัย” ซึ่งอ้างอิง ข้าทูลละอองธุลีพระบาท

2.3 หน่วยเรียกญาติ

หน่วยเรียกญาติ หมายถึง รูปภาพซึ่งเป็นนามวลีใช้แทนชื่อบุคคล เพื่อแสดงความสัมพันธ์ในฐานะญาติพี่น้อง และบุคคลที่สนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี

จากการศึกษาวิเคราะห์ พบหน่วยเรียกญาติที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ได้แก่ บิดา, มารดา, สามี, ภริยา, พ่อ, แม่, พี่, น้อง, ด้ว, เมีย, หลาน, เหลน, ปู่, หล้า, ตา, ยาย, ลุง, อาว, อา, น้ำ, เมียกลางเมือง, เมียหลวง, ภรรยาหลวง, เมียกลางนอก, อนุภรรยา, เมียกลางทาศี, ทาส, ภรรยา

ตัวอย่างตัวบทในกฎหมายตราสามดวง ที่ปรากฏการใช้หน่วยเรียกญาติ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“... มาตราหนึ่ง ถ้าแลหลานเหลน1ก็ตีปู่หญ้าตายาย1แต่่งให้มีเรือนและให้ทรัพย์สิ่งสินนั้นน้อย แลปู่หญ้าตายาย2 นั้นมรณภาพ ทรัพย์สิ่งสินนั้นยังมีมาก ให้หลานเหลน2 ผู้มีเรือนแล้วนั้น ได้ทรัพย์แต่กึ่งส่วน ...”

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 380)

จากตัวอย่างข้างต้น พบหน่วยเรียกญาติ ได้แก่ “หลานเหลน2” อ้างถึง “หลานเหลน1” และ “ปู่หญ้าตายาย2” อ้างถึง “ปู่หญ้าตายาย1”

ตัวอย่างที่ 2

“ประการหนึ่งชายขอหญิง1มาเลี้ยงเปนอนุภรรยาหลังเมียหลวงลงมา ได้ชื่อว่า เมียกลางนอก ประการหนึ่งหญิง 2 ไตมิทุกขยาก ชายช่วยไถ่ได้มาเหนมดหน้าเลี้ยงเปนเมีย ได้ชื่อว่าเมียกลางทาชี”

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2550 : 556)

จากตัวอย่างปรากฏหน่วยเรียกญาติ คือ “อนุภรรยา” และ “เมียกลางนอก” อ้างถึง “หญิง1” ส่วน “เมีย” และ “เมียกลางทาชี” อ้างถึง “หญิง2”

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์หน่วยสรรพนามที่ใช้เชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงในกฎหมายตราสามดวง 5 ส่วน คือ กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยมรดก, กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยพระไอยการลักษณะผ้า-เมีย, กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยพระไอยการลักพาลูกเมีย-ผู้คนท่านบานแพนง, กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยลักษณพิสูจน์ด้านน้ำ-ลุยเพลิง และกฎหมายตราสามดวงว่าด้วยกฎมณเฑียรบาลนั้นพบการใช้หน่วยสรรพนาม 2 ลักษณะ คือ 1) บุรุษสรรพนาม โดยจะเป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 เท่านั้น รูปภาษาที่ใช้ ได้แก่ ผู้ใด, ผู้นั้น, ท่าน, มัน และ 2) หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนาม พบการใช้หน่วยภาษา 3 ลักษณะ คือ หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ เช่น พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี, นายบุญศรี และอำแดงป้อม หน่วยเรียกตำแหน่ง เช่น พระ, ขุน และหมื่น และหน่วยเรียกญาติ เช่น บิดา, ภริยา และอาว

การที่กฎหมายตราสามดวงปรากฏเฉพาะการใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 นั้น เนื่องจากกฎหมายตราสามดวงเป็นเอกสารราชการที่ใช้ภาษาในระดับทางการ จึงใช้เฉพาะสรรพนามบุรุษที่ 3 เท่านั้น สำหรับหน่วยนามซึ่งทำหน้าที่เหมือนสรรพนามที่พบ 3 ลักษณะ คือ หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ ซึ่งจะปรากฏในกฎหมายตราสามดวงส่วนที่เป็นการยกฎีกาหรืออุทธรณ์ อันเป็นคดีที่เป็นเหตุให้เกิดข้อกฎหมาย จึงปรากฏชื่อเฉพาะของทั้งโจทก์และจำเลย ส่วนหน่วยเรียกตำแหน่ง จะปรากฏในส่วนที่เป็นบานแพนง ตารางแบ่งปันไพร่หลวงหรือกฎหมายระบุหน้าที่รับผิดชอบให้กับผู้รับผิดชอบในตำแหน่งต่างๆ และหน่วยเรียกญาติจะพบในกฎหมายตราสามดวงว่าด้วยมรดก และกฎหมายตราสาม

ดวงว่าด้วยพระไอยการลักษณะผ้า-เมีย เป็นกฎหมายในส่วนของครอบครัวและระบบเครือญาติ จึงปรากฏหน่วยเรียกญาติเป็นจำนวนมาก

กฎหมายตราสามดวงเป็นเอกสารทางราชการที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะ ดังนั้นการใช้ภาษาจึงเป็นภาษาเฉพาะกิจทางด้านกฎหมายเช่นเดียวกัน การใช้หน่วยสรรพนามแสดงการอ้างถึงบุคคลนั้นจึงมีไม่หลากหลาย ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของวรวรรณ ศรียาภัย (2552) ที่ศึกษารูปภาษาที่ใช้อ้างถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย เพราะวรรณคดีร้อยกรองไทยเป็นงานเขียนประเภทร้อยกรองและเป็นเรื่องบันเทิงคดี จึงต้องใช้รูปภาษาให้หลากหลาย สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและอารมณ์ของตัวละคร เช่นเดียวกับที่ Chanawangsa W. (1986) ใช้ข้อมูลทางภาษาไทยระดับข้อความที่เป็นภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันมาศึกษาวิเคราะห์ จึงพบการใช้หน่วยสรรพนามแสดงการอ้างถึงบุคคลทั้ง 3 บุรุษ คือ บุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 ส่วนผลงานการศึกษาของกษมาภรณ์ มณีขาว (2533) ซึ่งเป็นการศึกษารูปภาษาที่ใช้อ้างถึงตัวแสดงบทบาทในปริเฉทเรื่องเล่าภาษาเขียน ซึ่งภาษาเขียนเป็นภาษาในตระกูลจีน-ทิเบต ซึ่งเป็นคนละตระกูลกับภาษาที่ใช้เขียนกฎหมายตราสามดวงคือภาษาตระกูลไท แม้ในภาษาเขียนสรรพนามหน่วยสรรพนามบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 อ้างถึงบุคคลในการสื่อสารในชีวิตประจำวันและในเรื่องเล่า แต่รูปภาษาที่ใช้ก็จะแตกต่างจากรูปภาษาที่ใช้ในกฎหมายตราสามดวง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นภาษาคนละตระกูลกัน

อย่างไรก็ตาม ในมิติของความเหมือนกันระหว่างผลการศึกษาของ Chanawangsa W. (1986), วรวรรณ ศรียาภัย (2552), กษมาภรณ์ มณีขาว (2533), สมทรงบุรุษพัฒน์ (2537), ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) และ Halliday, M.A.K and Hasan, R. (1976) กับผลการศึกษาเรื่องหน่วยสรรพนามที่ใช้เชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงในกฎหมายตราสามดวง คือ แนวคิดความเป็นหน่วยสรรพนามและความเป็นหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนคำสรรพนาม ได้แก่ หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ หน่วยเรียกชื่อตำแหน่ง และหน่วยเรียก การใช้หน่วยภาษาดังกล่าวแทนหน่วยนามซึ่งไม่จำเป็นต้องกล่าวซ้ำรูปภาษาเดิม

เอกสารอ้างอิง

- กษมาภรณ์ มณีขาว. (2533). *รูปภาษาที่ใช้อ้างอิงถึงตัวแสดงบทบาทในปริศนาเรื่องเล่าภาษาเมียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทิมา อังคพัฒนิกิจ. (2557). *การวิเคราะห์ข้อความ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลธิชา บำรุงรักษ์. (2539). *การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความประเภทต่างๆ ในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นววรรณ พันธเมธา. (2549). *ไวยากรณ์ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2550). *กฎหมายตราสามดวง เล่ม ๑-๒*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรวรรณ ศรียาภัย. (2552). *รูปภาษาที่ใช้อ้างอิงถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2537). *วจนะวิเคราะห์: การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Chanawangsa, W. (1986). *Cohesion in Thai*. Ph.D. Dissertation, Georgetown University.
- Halliday, M.A.K and Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. London: Longman.

กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องในสารคดีเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

Naming Strategies of the Features Written on the Occasion of the Celebrations
of the Sixtieth Anniversary of His Majesty King Bhumibol's Enthronement

กุลวดี พุทรมงคล^{1/} ประเทือง ทินรัตน์²

Koonwadee Buddhamongkol / Pratuang Dinnaratna

^{1, 2} สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Program in Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สารคดีเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้านกลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากสารคดีที่แต่งเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี จำนวน 10 เล่ม รวมเป็นบทความทั้งสิ้น 86 บทความ ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องมี 2 ประเด็น คือ แบบบอกเนื้อหา และใช้กลวิธีทางภาษา แบบบอกเนื้อหาพบมากที่สุด เป็นกลุ่มคำหรือวลี ข้อความ หรือประโยค รองลงมาได้แก่ การตั้งชื่อเรื่องที่เป็นคำราชาศัพท์ ที่พบน้อยที่สุดเป็นแบบใช้เครื่องหมาย : แล้วอธิบายความ สำหรับกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องในประเด็นกลวิธีทางภาษา พบการเล่นเสียงสัมผัสคล้องจองมากที่สุด และพบน้อยที่สุดเป็นเชิงเปรียบเทียบ

คำสำคัญ: ชื่อเรื่อง, สารคดี, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

Abstract

The purpose of this research was to analyze the features written on the occasion of The Sixtieth Anniversary Celebrations of His Majesty's Accession to the Throne in the aspect of naming strategies. The analytical data were taken from 10 books written on the occasion of H.M. the King's 60th Anniversary of His Accession to the Throne which there were 86 articles altogether. The findings show that naming strategies have two strategies; the first strategy was telling the content and using language strategy. The most found strategies of telling the content were using phrases or sentences. The second strategy was giving titles by royal words and the least finding was using symbol and giving explanation. The second finding was using language strategy which rhyme was found most; the least finding was using analogy.

Keywords: Title, Feature, His Majesty King Bhumibol

บทนำ

ประเทศไทยมีอารยธรรม มีความเจริญก้าวหน้ามานานกว่า 700 ปี โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของประเทศ พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงทำนุบำรุงประเทศชาติ ให้เจริญทัดเทียมกับนานาประเทศ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ของทุกพระองค์ ทรงเป็นที่พึ่งแก่อาณาประชาราษฎร์ โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระปรีชาสามารถ ทรงชี้ทางในการดำเนินชีวิตแก่ประชาชน ทรงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทรงสืบสานศิลปวัฒนธรรม ทรงพระเมตตาแก่ประชาชน เพื่อให้มีความร่มเย็นเป็นสุข พระองค์จึงทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ

วันที่ 9 มิถุนายน 2549 เป็นวันมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงครองราชย์ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทย และยาวนานที่สุดในโลกอีกด้วย (อำพรธณ วะสิโน, 2554:138) รัฐบาลได้จัดงานเฉลิมพระเกียรติอย่างยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะได้ทูลเชิญพระมหากษัตริย์จากประเทศต่างๆ มาร่วมงานฉลองครั้งนี้ ทางด้านประชาชนได้ร่วมกันจัดกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ และมีการแต่งวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ ปรากฏในรูปบทประพันธ์ร้อยกรอง และร้อยแก้วประเภทสารคดีในรูปแบบบทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร นิตยสาร หรือจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม เนื้อหาในวรรณกรรมเหล่านั้นมุ่งสรรเสริญ ยกย่องเชิดชู และสดุดีพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ พระอัจฉริยภาพ และพระราชกรณียกิจด้านต่างๆ ของพระองค์ที่ทรงดูแลเอาพระราชหฤทัยใส่ในชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรผู้ยากไร้ ทรงตรากตรำพระวรกายเพื่อประโยชน์สุขของอาณาประชาราษฎร์อย่างแท้จริง ในการเขียนสารคดีเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระที่เป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง และกลวิธีการนำเสนอข้อเท็จจริงความรู้ความคิดเหล่านั้นด้วยความสามารถและความสันตจิตต์ของผู้เขียน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลวิธีการตั้งชื่อเรื่องของบทความสารคดีเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล

อดุลยเดช ว่า ผู้เขียนเลือกใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่องานเขียนสารคดีทั้งผู้เขียนและผู้อ่านเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสารคดีเนื่องในโอกาสพิเศษเช่นนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องของบทความสารคดีเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

วิธีดำเนินการวิจัย

ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาใช้ศึกษา เป็นข้อมูลจากสารคดีเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จำนวนประชากร 20 เล่ม ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (จรัลวิไล จรุงโรจน์, 2556 : 91) โดยเลือกจากสารคดีที่มีผู้แต่งหลากหลาย เช่น กลุ่มบุคคล บุคคล หน่วยงานเอกชน หน่วยงานราชการ เนื้อหาเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นจึงได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาจำนวน 10 เล่ม ในแต่ละเล่มมีจำนวนบทความ (ดังได้แสดงไว้ในตารางที่ 1) รวมทั้งสิ้น 86 บทความ

กรอบแนวคิดด้านการตั้งชื่อเรื่อง ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์โดยอาศัยเกณฑ์ของมาลี บุญศิริพันธ์ (2535: 68 – 71) ที่กล่าวว่า การตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหาเป็นการตั้งชื่อเรื่องที่ผู้อ่านเห็นชื่อเรื่องก็จะทราบได้ทันทีว่าใจความสำคัญของเรื่องเกี่ยวกับเรื่องอะไร และการตั้งชื่อเรื่องแบบใช้กลวิธีทางภาษา เช่นการเล่นสำนวน สัมผัส คล้องจอง หรือเป็นบทร้อยกรอง เป็นต้น เพื่อให้ผู้อ่านสื่อความบางอย่างที่แฝงอยู่โดยกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ คล้อยตาม หรืออยากติดตามอ่านสาระสำคัญของเรื่องที่สะกิดใจในเนื้อเรื่องภายหลัง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเชิงวิเคราะห์สารคดีเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ศึกษาเนื้อหาในสารคดี จำนวน 10 เล่ม มีบทความรวม 86 บทความ จำแนกเนื้อหาได้เป็น 5 เรื่อง

ได้แก่ พระราชประวัติ พระมหากษัตริย์คุณ พระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถ พระราชกรณียกิจ และพระราชดำรัส และพระบรมราโชวาท มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาของบทความที่ปรากฏในสารคดีเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สารคดีเรื่อง (เล่ม)	พระราชกรณียกิจ (บทความ)	พระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถ (บทความ)	พระราชประวัติ (บทความ)	พระมหากษัตริย์คุณ (บทความ)	พระราชดำรัส และพระบรมราโชวาท (บทความ)	รวม (บทความ)	ร้อยละ
1. ในหลวงในดวงหฤทัย	5	1	2	1		9	10.5
2. สาธารณสุขของแผ่นดิน	14	2	-	2	1	19	22.1
3. อุตสาหกรรมไทยได้ร่มพระบารมี	9	2	1	-	1	13	15.1
4. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระอัจฉริยภาพ ในด้านการบริหารจัดการ	3	6	1			10	11.6
5. สมเด็จพระนวมินทราชาธิราช หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี	2	6	2	2		12	14.0
6. ออมสินร้อยดวงใจ เทิดไท้องค์ราชัน			1			1	1.1
7. ในหลวงกษัตริย์นักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่	4	2	2			8	9.3
8. จ้าวแผ่นดินไทย ราชันแห่งโลก	2	1	3			6	7.0
9. ได้ร่มพระบารมี 60 ปี ทรงครองราชย์	1	3		1		5	5.8
10. พระผู้ทรงเป็นนักวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์		2	1			3	3.5
รวม	40	25	13	6	2	86	100
ร้อยละ	46.5	29.1	15.1	7.0	2.3		100
อันดับ	1	2	3	4	5		

จากตาราง แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนสารคดีได้นำเสนอพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 46.5 อันดับรองลงมาได้แก่ พระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถ ร้อยละ 29.1 อันดับที่ 3 ได้แก่ พระราชประวัติ ร้อยละ 15.1 อันดับที่ 4 ได้แก่ พระมหากษัตริย์คุณ ร้อยละ 7.0 อันดับสุดท้าย ได้แก่ พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท ร้อยละ 2.3

กลวิธีการเขียนนับว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้งานเขียนนั้นประสบความสำเร็จ เนื่องจากกลวิธีการเขียนที่ดีช่วยให้ผู้เขียนสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆ มายังผู้อ่านได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามเจตนาของผู้เขียน กลวิธีการเขียนในงานวิจัยนี้ หมายถึง วิธีการหรือเทคนิค ในการเขียนเนื้อหาอย่างมีศิลปะ ผ่านองค์ประกอบ

สำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง ความนำ เนื้อเรื่อง และบทลงท้าย ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบผู้เขียนจะใช้กลวิธีต่างๆ ในการนำเสนอให้งานเขียนของตนเองมีลักษณะเด่นและน่าสนใจมากขึ้น

จากการศึกษาทฤษฎีการเขียนสารคดีเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการเขียน ในประเด็นกลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง ผู้วิจัยพบว่า มีวิธีการนำเสนอกลวิธีการเขียนทั้ง 4 ส่วน ได้อย่างน่าสนใจและสามารถเชื่อมโยงแต่ละองค์ประกอบเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างมีศิลปะ สื่อความหมายได้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอนำเสนอกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องของสารคดีดังกล่าว

ชื่อเรื่องเป็นองค์ประกอบแรกของงานเขียน การตั้งชื่อเรื่องเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะชื่อเรื่องเป็นจุดแรกที่สะดุดตาและกระทบใจผู้อ่าน ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความสนใจใคร่รู้และอยากติดตามอ่านเรื่องราวภายในเล่มต่อไปจนจบ ดังนั้นผู้เขียนจำเป็นต้องพิถีพิถันในการคัดสรรถ้อยคำมาใช้ในการตั้งชื่อเรื่องเพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่านจากการศึกษาทฤษฎีการตั้งชื่อเรื่อง ผู้วิจัยพบว่า มีกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องด้วยลักษณะเด่นๆ 2 วิธี ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา และ แบบใช้กลวิธีทางภาษา โดยนำเสนอกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 2 กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องบทความในสารคดีเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องบทความในสารคดี	จำนวนเรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	อันดับ
1. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา	73	85	1
2. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบใช้กลวิธีทางภาษา	13	15	2
รวม	86	100	

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องในงานสารคดี จำนวน 86 เรื่อง ปรากฏว่ากลวิธีการตั้งชื่อเรื่องมากที่สุด คือ การตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา ร้อยละ 85 รองลงมาได้แก่กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบใช้กลวิธีทางภาษา ร้อยละ 15

1. ในการตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา จำนวน 73 เรื่อง นั้น คิดเป็นร้อยละ 85 จำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 3 การตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา

แบบบอกเนื้อหา	จำนวนเรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	อันดับ
1. เป็นกลุ่มคำวลีข้อความหรือประโยค	24	33	1
2. เป็นคำราชาศัพท์	15	20	2
3. เป็นแบบสันกระชับตรงไปตรงมา	10	14	3
4. เป็นคำนาม 2 คำมาเชื่อมต่อกัน	10	14	3
5. นำพระนามของพระมหากษัตริย์มาตั้งเป็นชื่อเรื่อง	10	14	3
6. ใช้เครื่องหมาย: แล้วอธิบายความ	4	5	6
รวม	73	100	

จากตารางปรากฏว่า การตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหาที่มีจำนวนมากที่สุด คือ การตั้งชื่อเรื่องบอกเนื้อหาแบบเป็นกลุ่มคำหรือวลีหรือข้อความหรือประโยค ร้อยละ 33 เป็นคำราชาศัพท์ ร้อยละ 20 ใช้คำสัน กระชับ ตรงไปตรงมาร้อยละ 14 แบบเป็นคำนาม 2 คำเชื่อมต่อกัน ร้อยละ 14 การนำพระนามของพระมหากษัตริย์มาตั้งเป็นชื่อเรื่องร้อยละ 14 และการ

ตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหาที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ แบบใช้เครื่องหมาย: แล้วอธิบายความ มีจำนวนร้อยละ 5

สาระสำคัญในการใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องบทความสารคดีเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ปรากฏสาระสำคัญดังนี้

1.1 การตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหาที่เป็นกลุ่มคำหรือวลีเรียงต่อกันหรือข้อความหรือเป็นประโยค ซึ่งการตั้งชื่อเรื่องในรูปแบบที่เป็นการสื่อความไปยังผู้อ่านอย่างตรงไปตรงมาและเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ดังชื่อเรื่องต่อไปนี้

กษัตริย์นักพัฒนา เป็นการตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหาที่เกิดจากกลุ่มคำที่สื่อความชัดเจน และสอดคล้องโดยตรงกับเนื้อหาภายในของสารคดีที่ได้กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนา พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนดูแลทุกข์สุขของราษฎร ทำให้ทรงทราบถึงสภาพภูมิประเทศ ชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ปัญหาความทุกข์ร้อน และโรคภัยไข้เจ็บของราษฎร พระองค์จึงมีพระราชดำริต่างๆ เพื่อนำการพัฒนาไปสู่พื้นที่ห่างไกลความเจริญ และเป็น การแก้ปัญหาภาวะความแห้งแล้งของเกษตรกร หาท่างช่วยเหลือนักวิชาการ หาท่างพัฒนาพื้นที่ทุรกันดารให้ดีขึ้น เพื่อให้ราษฎรสามารถทำมาหากินในที่เดิมได้ การเสด็จพระราชดำเนินแต่ละครั้งได้พระราชทานเสื้อผ้า อาหาร ยารักษาโรค ฯลฯ

ถวายเลี้ยงพระกระยาหารค่ำพระราชอาคันตุกะ เป็นชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหาอย่างตรงไปตรงมา ชื่อเรื่องสามารถทำให้ผู้อ่านรับรู้เนื้อหาสาระของเรื่องได้อย่างชัดเจน และสื่อความถึงเนื้อหาที่บรรยายภาพงานถวายพระกระยาหารค่ำแด่พระประมุขและพระราชวงศ์ต่างประเทศ ความงดงามของงานหัตถศิลป์ที่นำมาจัดแต่งบนโต๊ะเสวย ณ พระที่นั่งบรมราชสถิตยมโหฬาร เมฆอาหารในงานเลี้ยงนี้ ใช้ผลิตภัณฑ์สดจากโครงการหลวงจัดทำอย่างพิถีพิถันงดงามด้วยหัตถศิลป์ รังสรรค์จากสมาชิกโรงฝึกศิลปาชีพ เป็นงานสะสมกันมาหลายปี

1.2 การตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา ที่เป็นคำราชาศัพท์ เช่น

พระราชพิธี เป็นการตั้งชื่อเรื่องแบบบอก

เนื้อหาที่เกิดจากการนำคำราชาศัพท์มาตั้งเป็นชื่อเรื่องสั้นๆ กระชับ และสื่อความตรงตามเนื้อหา กล่าวคือ เนื้อหาในสารคดีได้กล่าวบรรยายและอธิบายความหมาย ประวัติ และพระราชพิธีต่างๆ ของพระราชพิธีตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงรัชกาลปัจจุบัน ดำเนินเรื่องตามปีปฏิทินจากอดีตถึงปัจจุบัน พระราชพิธีที่ให้รายละเอียดมากคือ พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 ปี

พระราชกรณียกิจ เป็นการตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหาที่เกิดจากการนำคำราชาศัพท์มาตั้งเป็นชื่อเรื่องสั้น ๆ และสื่อความตรงตามเนื้อหา กล่าวคือ เนื้อหาในสารคดีได้บรรยายพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระองค์ทรงเห็น้อยากลำบากพระราชวรกาย ทรงทุ่มเทและทรงมุ่งมั่น ที่จะช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์ โดยพระราชทานพระราชดำริต่างๆ เพื่อให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ จนเกิดเป็นโครงการที่พระราชทานพระราชดำริไว้ไม่น้อยกว่า 3,000 โครงการ เช่น โครงการบำบัดน้ำเสียแหลมผักเบี้ย โครงการตามพระราชดำริทางด้านเกษตร เป็นต้น

1.3 การตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา สั้นกระชับตรงไปตรงมา เช่น

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการตั้งชื่อเรื่องที่สั้นกระชับ ตรงไปตรงมา ชื่อเรื่องบอกเนื้อหาของเรื่องอย่างชัดเจน มีเนื้อหา กล่าวถึงมีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน เป็นแนวทางการดำรงอยู่ และการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอประมาณรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา เป็นต้น

โครงการหลวง เป็นการตั้งชื่อเรื่องที่สั้นกระชับ ตรงไปตรงมา ชื่อเรื่องบอกเนื้อหาของเรื่องอย่างชัดเจน กล่าวคือ สารคดีเรื่อง “โครงการหลวง” นี้มีเนื้อหาที่กล่าวถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ซื่อที่ดินตั้งโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา ต่อมาเปลี่ยนเป็นโครงการหลวง โดยทดลองปลูกพืชเมืองหนาว ผักสวนครัว ดอกไม้ ชา กาแฟ เห็ดหอม สมุนไพร ปัจจุบันมีผลผลิตจากโครงการหลวงนำ

ออกสู่ตลาด นอกจากนี้ยังกล่าวถึง โครงการด้านการศึกษา และการพัฒนาพื้นที่รอบวัดญาณสังวรารามฯ เพิ่มเติม ซึ่ง ถือเป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่ม

1.4 การตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา ที่เป็นค่านาม สองคำมาเชื่อมต่อกัน เช่น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับยานยนต์ เป็นการนำค่านามสองคำมาเชื่อมต่อกัน กลายเป็นกลุ่ม คำที่สื่อความหมาย และบอกเรื่องราวในสารคดีได้อย่าง ชัดเจน กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระปรีชา สามารถและพระอัจฉริยภาพด้านวิศวกรรม เป็นที่ประจักษ์ แก่ประชาชนทั่วไป พระองค์ทรงนำความเจริญก้าวหน้าและ ความภาคภูมิใจให้แก่ราษฎร เช่น โครงการทดลองผลิตแก๊ส โซฮอล์ เป็นต้น

ในหลวงกับคอมพิวเตอร์ เป็นการตั้งชื่อเรื่อง แบบบอกเนื้อหา โดยเกิดจากการนำค่านามสองคำมาเชื่อม ต่อกัน กลายเป็นกลุ่มคำที่สื่อความหมาย และบอกเรื่อง รวในสารคดีได้อย่างชัดเจน โดยกล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงตรากตรำพระวรกายเพื่อปวงประชา ด้วยการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจมากมายอันมีประโยชน์ แก่ประชาชนและประเทศชาติ รวมทั้งโครงการต่างๆ ตามพระราชดำริ พระองค์ทรงเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศโดยประยุกต์เข้ากับการดำเนินงานตามโครงการ ต่างๆ อย่างเหมาะสม พระองค์ทรงเรียนรู้และศึกษาวิธี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างฉลาด โดยทรงเน้นถึง การประหยัดและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ดาวเทียม อุปกรณ์สื่อสาร ต่างๆ ประยุกต์เข้ากับการปฏิบัติงานในโครงการต่างๆ ให้ บรรลุวัตถุประสงค์ ฉะนั้น พระองค์จึงทรงเป็นผู้นำในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาประเทศและเพื่อประโยชน์ สุขของพสกนิกร

1.5 การตั้งชื่อเรื่องบอกเนื้อหา โดยนำ พระนามของพระมหากษัตริย์มาเป็นชื่อเรื่อง เช่น

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราช รัชกาลที่ 1 (ครองราชย์ พ.ศ. 2325 – พ.ศ. 2352) ได้นำพระนามของพระมหากษัตริย์มาตั้งเป็นชื่อเรื่อง โดย สื่อความหมายและบอกเรื่องราวในสารคดีได้อย่างชัดเจน กล่าวถึงเรื่องราวในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาโลกมหาราชว่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวม จารึกตำรายา และจัดวางรูปปั้นฤๅษีตัดตนไว้ตามศาลาราย เพื่อให้การศึกษาด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนไว้ที่พระ อารามหลวง วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามด้วย

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (ครองราชย์ พ.ศ. 2394 – 2411) เป็นการตั้งชื่อเรื่อง แบบ บอกเนื้อหา โดยนำพระนามของพระมหากษัตริย์มาเป็น ชื่อเรื่อง เป็นการสื่อความหมายและบอกเรื่องราวในสารคดี อย่างชัดเจน กล่าวถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงส่งเสริมวิชาการแพทย์ ทั้งแผนไทยโบราณและแผนตะวันตก ทรงแนะนำให้ชาว สยามได้รู้จักกับคำว่า “Hospital” และทรงสนพระทัย เรื่องอาการป่วยทางจิตด้วย โดยได้ทรงริเริ่มวิธีการดูแลผู้ ป่วยโรคจิตเวชตามแบบฉบับของชาติตะวันตก และทรง เปิดรับแนวทางการแพทย์แผนตะวันตกมากขึ้น เช่น ในด้าน สูติกรรมทำคลอด เป็นต้น

1.6 การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้เครื่องหมายทวิภาค (:) แล้วอธิบายความ เช่น

แฝก: หล้ามัทศรชร์ยที่อนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นชื่อเรื่องที่มีค่าสำคัญ คือ แฝก และหลังเครื่องหมาย ทวิภาค (:) เป็นการอธิบายขยายความคุณประโยชน์ของ แฝกให้ชัดเจน โดยการตั้งชื่อเรื่องสารคดีนี้เป็นการตั้งชื่อ เรื่องแบบบอกเนื้อหา เพราะชื่อเรื่องสามารถบอกเรื่องราว ภายในสารคดีได้อย่างชัดเจน โดยได้กล่าวถึงความเป็นมา และความสำคัญของหล้าแฝก และกล่าวถึงพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ให้ปลูกหล้าแฝกเพื่อ ใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมทั้งปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ ดีขึ้น

รักษัอมัพวา: แบบจำลองเศรษฐกิจพอเพียง จากตัวอย่างข้างต้นเป็นชื่อเรื่องสารคดีที่ใช้กลวิธีการตั้งชื่อ เรื่องแบบบอกเนื้อหาอย่างชัดเจน โดยมีการขยายความ คำหลักด้วยกลุ่มคำที่ตามหลังเครื่องหมายทวิภาค (:) ซึ่ง สารคดีเรื่อง “รักษัอมัพวา: แบบจำลองเศรษฐกิจพอเพียง” กล่าวถึงโครงการรักษัอมัพวา ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ตำบล อัมพวา ตำบลสำคัญตำบลหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรโดยทำสวนผล ไม้เป็นหลัก วิถีชีวิตของชุมชนอัมพวา เป็นเอกลักษณ์ของ

วิถีชีวิตไทยที่เรียบง่าย สมดุลด้วยรากฐานที่มั่นคงทั้งทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เป็นแบบอย่างที่สุดคล้องกับรูปแบบจำลองเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้อย่างสมบูรณ์แบบ จึงสมควรจะอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมชีวิตพอเพียงอัมพวา ให้เป็นมรดกของแผ่นดินไทยตลอดไป

2. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบใช้กลวิธีทางภาษา จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15 จำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 4 การตั้งชื่อเรื่องแบบใช้กลวิธีทางภาษา

แบบกลวิธีทางภาษา	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ	อันดับ
1. แบบเล่นเสียงสัมผัสคล้องจอง	10	77	1
2. แบบเชิงเปรียบเทียบ	3	23	2
รวม	13	100	

จากตารางที่ 4 ปรากฏว่า ผลการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบใช้กลวิธีทางภาษา มีจำนวน 13 เรื่อง กลวิธีทางภาษาที่มีจำนวนมากที่สุดอันดับแรก ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่องแบบเล่นเสียงสัมผัสคล้องจอง ร้อยละ 77 และที่มีจำนวนน้อยที่สุดได้แก่ แบบเชิงเปรียบเทียบ ร้อยละ 23

สาระสำคัญของกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบใช้กลวิธีทางภาษา จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ปรากฏสาระสำคัญดังนี้

2.1 การตั้งชื่อเรื่องที่ใช้กลวิธีทางภาษา แบบเล่นเสียงสัมผัสคล้องจอง

คำสัมผัสคล้องจอง คือ เสียงคล้องจอง อาจสัมผัสอักษร คือ ใช้อักษรเดียวกันหรือ สัมผัสสระ คือ ใช้สระเดียวกัน เสียงสัมผัสเหล่านี้ทำให้เกิดเสียงคล้องจอง เป็นเสียงดนตรี ภาษาที่ปรากฏมีลีลาจังหวะที่งดงาม ช่วยให้เกิดเสียงเสนาะและให้ความรู้สึกในด้านความหมาย (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2547: 163) การตั้งชื่อเรื่องแบบเล่นเสียงสัมผัสคล้องจอง เป็นการตั้งชื่อเรื่องให้ผู้เขียนเลือกใช้คำที่มีรูปหรือเสียงสัมผัสคล้องจองกัน เพื่อเล่นเสียงและความหมาย ทำให้เกิดความไพเราะ สละสลวยชวนอ่าน นอกจากนี้การตั้งชื่อเรื่องที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองทำให้ได้วรรณกรรมที่ไพเราะด้วย เช่น พระราชนิพนธ์ **ชูปชีวิตไผทราชฎร์** จากตัวอย่างข้างต้นชื่อเรื่อง “พระราชนิพนธ์ชูปชีวิตไผทราชฎร์” มีการสัมผัสคล้องจองในคำว่า /กิจ/กับ/ชีวิต/ จัดเป็นการตั้งชื่อเรื่องแบบเล่นเสียงสัมผัสคล้องจองที่นอกจากจะสร้างความไพเราะให้ชื่อเรื่องแล้วยังสื่อความหมายที่ลึกซึ้งกินใจ กล่าวคือ เนื้อหาสารคดีกล่าวถึงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงบำบัดทุกข์อันเกิดจากโรคภัยไข้เจ็บและทรงเห็นความสำคัญของการบำรุงสุขด้วยการส่งเสริมสุขภาพพลานามัยของประชาชนอย่างแท้จริง

2.2 การตั้งชื่อเรื่องเชิงเปรียบเทียบ

การตั้งชื่อเรื่องในเชิงเปรียบเทียบ เป็นการตั้งชื่อเรื่องที่ใช้คำที่สื่อความหมายแฝงหรือเป็นลักษณะคำเปรียบเทียบแทนสาระสำคัญของเรื่องของผู้เขียนต้องการกล่าวถึง ผู้อ่านจะต้องตีความและติดตามรายละเอียดของเนื้อหาต่อไปจึงจะเข้าใจความหมายที่ชัดเจน เช่น **พลังของแผ่นดิน** เป็นการตั้งชื่อเรื่องในเชิงเปรียบเทียบที่เปรียบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของปวงชนชาวไทยเปรียบเป็นพลังของแผ่นดินไทยนั่นเอง ถึงแม้ว่าเนื้อหาของสารคดีเรื่องนี้จะมีบางส่วนที่กล่าวว่า พระนามของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งรัชกาลที่ 7 พระราชทานนามว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ภูมิพลอดุลยเดช มีความหมายว่า พลังของแผ่นดินเป็นอำนาจที่หาสิ่งใดเปรียบมิได้ แต่ใจความโดยรวมของสารคดีเรื่องพลังของแผ่นดินก็เป็นการเปรียบเทียบความหมายเป็นนัยว่าแผ่นดินไทยพัฒนาและร่มเย็นเป็นสุขได้เพราะมีพระราชผู้เป็นต้นพลังของแผ่นดินไทยนั่นเอง

วิจารณ์และสรุปผล

การตั้งชื่อเรื่อง จากการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องสารคดีที่แต่งเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องที่ปรากฏมากที่สุด คือ การตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนดา อางวิชัย วิเคราะห์สารคดีของธีรภาพ โลหิตกุล (พ.ศ. 2533 – 2545) ซึ่งพบว่าการตั้งชื่อเรื่องสารคดีของธีรภาพ ใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา ตรงไปตรงมา และแบบกลุ่มคำหรือวลีเรียงต่อกัน เพื่อบอกเนื้อหาเป็นจำนวนมาก ซึ่งการตั้งชื่อเรื่องรูปแบบนี้เป็นการแสดงถึงเรื่องราวในเนื้อเรื่อง กล่าวถึงสาระสำคัญของเนื้อหานั้นว่าเกี่ยวกับเรื่องอะไร ชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหาของสารคดีที่แต่งเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้ผู้อ่านสารคดีรับรู้เรื่องราวหรือสื่อความสาระสำคัญของสารคดีได้อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้โดยง่าย เพราะไม่ต้องตีความหมายมากนัก ผู้เขียนจึงนิยมใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา มากกว่ากลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบอื่นๆ จึงแสดงให้เห็นว่า สารคดีที่แต่งเนื่องโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อความอย่างตรงไปตรงมาสู่ผู้อ่าน ผู้อ่านจะได้รับรู้ถึงเรื่องราวต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชกรณียกิจ พระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้อย่างชัดเจน และชื่อเรื่องจะเชื่อมโยงไปสู่เนื้อเรื่องได้อย่างตรงประเด็นและน่าสนใจ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2550). **สาธารณสุขของแผ่นดิน**. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2549). **อุตสาหกรรมไทยใต้ร่มพระบารมี**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- กุหลาบ มลลิกะมาส. (2547). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จรัลวีไล จรูญโรจน์. (2556). **เทคนิคการวิจัยของภาษาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนาคารออมสิน. (2550). **ออมสินร้อยดวงใจ เทิดไท้องค์ราชัน**. กรุงเทพฯ: ประชุมช่าง.
- พลาดิศัย สิทธิชัยกิจ. (2549). **ในหลวงฯ กษัตริย์นักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่**. กรุงเทพฯ: บุ๊คส์ไมล์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. (2550). **พระผู้ทรงเป็นนักวิทยาการคอมพิวเตอร์**. อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- มาลี บุญศิริพันธ์. (2535). **การเขียนสารคดีสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์**. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- รัตน์ดา อัจฉวิชัย. (2547). **วิเคราะห์สารคดีของธีรภาพ โลหิตกุล (พศ. 2533 – 2545)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสารคาม.
- สมาคมเดอะบอสส์. (2549). **ในหลวงในดวงหฤทัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สมาคมนักเรียนทุนบริติชเคานซิล. (2549). **ใต้ร่มพระบารมี 60 ปี ทรงครองราชย์**. กรุงเทพฯ: สมาคมนักเรียนทุนบริติชเคานซิล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). **สมเด็จพระนวมินทรราชาธิราช**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2549). **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระอัจฉริยภาพในการบริหารจัดการ**. กรุงเทพฯ: วิชั่น พริ้น แอนด์ มีเดีย จำกัด.
- สุทธิ ภิบาลแทน, คม คำทับัน และรัศมี ภิบาลแทน. (2551). **จ้าวแผ่นดินไทยราชันแห่งโลก**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- อำพรธณ วะลีโน. (2554). **พระนามและนามบุคคลสำคัญคนไทยที่โลกยกย่อง (ลำดับที่1-10)**. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญาสร้างสรรค์.

คน สัตว์ สวนสัตว์: จริยธรรมแห่งการดูแล

Human, Animal and Zoo: the ethic of caring

เอนก สุวรรณบัณฑิต¹
Anek Suwanbundit

¹ สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
program in Philosophy and Ethics, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

จริยธรรมในการดูแลเป็นข้อขัดแย้งที่น่าสนใจระหว่างฝ่ายนักอนุรักษ์เพื่อสิทธิสัตว์และฝ่ายสนับสนุนการมีสวนสัตว์ การโต้เถียงกันถึงการครอบครองสัตว์ป่าและการดูแลสัตว์ในสวนสัตว์ขนาดเล็ก มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกักขังสัตว์ป่าไว้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนอันเป็นการลดทอนอิสรภาพของสัตว์ป่า ทั้งนี้ ทั้งสองฝ่ายเชื่อในสมมติฐานโกอาว่าธรรมชาติมีสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายลงกว่าอดีตและการปรับสมดุลธรรมชาติกำลังเกิดขึ้น มนุษย์จำเป็นต้องคำนึงถึงความเมตตาตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายในระดับคุณค่าชีวิตที่เท่าเทียมกันบนโลกแห่งความหลากหลาย การใช้วิจรรณญาณของมนุษย์ด้วยกระบวนการทางความคิดเชิงปรัชญาหลังนวยุคจะเปลี่ยนวิถีการโต้เถียงมาเป็นการเสวนาและการเปิดใจของทั้งสองฝ่ายที่จะแสวงจตุรร่วมเพื่อให้เกิดการปฏิบัติและการดูแลจากความร่วมมือกันเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ชีวิตของสัตว์ในถึงระดับของโลกธรรมชาติ

คำสำคัญ: จริยธรรม การดูแล สวนสัตว์ สัตว์ป่า

Abstract

The ethic of care was the interest conflicts between the animal free activists and the zoo supporters. Their discourses were argued in the field of the wildlife possession and small zoo caring in the issue of captivity as the limitation of animal free just for the entertainment of people. However, both of them believed in Gaia hypothesis and concerned that the quality of nature was poorer than those days and the regulation of nature will be occurring. According to Buddhist belief, human will give the Metta to all animals as the value of equality within the world of diversity. So the critical thinking of the postmodern philosophy paradigm will raise them for the dialogue and the openness to share the cooperation to treat the animal in the zoo for the better quality of life up to the nearest of the mother nature.

Keywords: ethic, care, zoo, wild animal

บทนำ

ประเทศไทยตื่นตัวกันอย่างเต็มกำลังเมื่อรัฐได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2557 โดยมีส่วนบทลงโทษที่รุนแรงคือระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์และดูเหมือนจะเป็นความหวังและหลักยึดสำคัญของนักณรงค์เพื่อสิทธิสัตว์ที่จะใช้เพื่อกำกับการครอบครอง การดูแล และสวัสดิภาพของสัตว์ซึ่งพระราชบัญญัติได้นิยามรวมสัตว์เลี้ยงทุกประเภทและสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ได้ถูกถกเถียงกันในหลากหลายประเด็น หลากหลายมิติ และมักเชื่อมโยงไปสู่เรื่องจริยธรรมในการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันระหว่างคนกับสัตว์ในฐานะเผ่าพันธุ์ที่มีความเท่าเทียมกันของโลกแห่งชีวิตนี้ ในทางปรัชญาเห็นว่าสรรพสิ่งต่างก็เป็นสิ่งเป็นอยู่ (being) ของโลกจึงมีคุณค่าในตัวเอง กระแสดังนี้ทำให้เกิดคู่ถกเถียงในชุดความสัมพันธ์ เช่น สัตว์เลี้ยงของมนุษย์ สัตว์ป่าในฐานะสัตว์เลี้ยง สัตว์ต่างถิ่นกับการย้ายถิ่นสัตว์โดยมนุษย์ อุตสาหกรรมเนื้อสัตว์ สวนสัตว์ และการวิจัยในสัตว์ทดลอง เป็นต้น นักณรงค์เพื่อสิทธิสัตว์ได้กระตุ้นให้สังคมสนใจจริยธรรมในการปฏิบัติของการเลี้ยงดูและการเพาะเลี้ยงสัตว์ซึ่งก้าวกระโดดจากการเลี้ยงดูและการปรับปรุงสายพันธุ์ไปสู่การเพาะเลี้ยงในระบบฟาร์ม และขยายขอบข่ายไปยังการครอบครองสัตว์ป่าและการจัดการสวนสัตว์

การครอบครองสัตว์ป่าและการจัดการสวนสัตว์อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งได้กำหนดนิยามของสวนสัตว์สาธารณะไว้ว่าเป็นสถานที่หรือบริเวณซึ่งรวบรวมสัตว์ป่าไว้เพื่อประโยชน์แก่การพักผ่อนหย่อนใจ การศึกษา การค้นคว้าหรือวิจัยของประชาชนและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ป่า นักณรงค์เพื่อสิทธิสัตว์ได้เพิ่มเติมเนื้อหาของกรถกเถียงส่วนหนึ่งคือการมีอยู่ของสวนสัตว์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมมนุษย์ในยุคปัจจุบันนี้หรือไม่? ข้อถกเถียงสำคัญนี้ได้มีการถกเถียงกันในระดับโลกมาอย่างต่อเนื่อง ด้วยมโนคติหนึ่งคือสารัตถะของมนุษย์คืออิสรภาพซึ่งมนุษย์ให้ความสำคัญตามอัตถิภาวะนิยม ซึ่งสัตว์ไม่สามารถบอกได้ แต่ไม่ว่าคนหรือสัตว์ต่างก็ต้องการอิสรภาพ เมื่อย่อมไม่ใช่บ้านของสัตว์ป่า ดัง

นั้นการกักขังชีวิตสัตว์อื่นเพื่อเอาไว้ดูเล่นพักผ่อนหย่อนใจ สถานภาพของสัตว์ป่าที่ถูกจับขังก็ไม่ต่างกับซากสัตว์ที่ถูกสถาปนาไว้ในพิพิธภัณฑ์ นั่นคือมีแต่รางวัลแต่ไร้ซึ่งจิตวิญญาณ ในขณะที่ปัญหาสำคัญของสวนสัตว์ต่างๆ ทั่วโลกก็คือการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดข้อกังขากันว่าหากสวนสัตว์ต้องปิดตัวลงไปจะมีใครสนใจหรือไม่ในขบวนการของสัตว์ในสวนสัตว์เหล่านั้น หรือต่างพากันมองในแง่ดีว่าสัตว์ป่าเหล่านั้นจะถูกส่งต่อไปยังสวนสัตว์อื่นหรือส่งคืนกลับธรรมชาติได้อย่างดีทั้งหมด

กระแสอนุรักษ์สัตว์ป่าไว้ในธรรมชาติในถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของสัตว์ได้รับการขานรับและกระจายไปทั่วโลก ตัวอย่างเช่น กลุ่ม Animal activist alliance (AAA) Thailand ได้โจมตีการมีสวนสัตว์ในประเทศไทยไว้ในประเด็นสำคัญคือ การปฏิบัติต่อคุณภาพชีวิตสัตว์ที่ถูกคัดเลือกให้ถูกจองจำอยู่ในสวนสัตว์ การจองจำเผ่าพันธุ์อื่นไว้เพียงเพื่อจัดแสดงให้คนได้ดูโดยอ้างว่าเป็นไปเพื่อการศึกษ ส่งเสริมให้มนุษย์รู้จักรักษารักษาธรรมชาติ ทั้งที่จริงแล้วเป็นเพียงแค่การจัดแสดงสัตว์ให้คนดูได้รู้สึกตื่นตาตื่นใจและเมื่อแยกย้ายกลับไปก็ลืมเลือนจนหมด เมื่อพิจารณาเพียงวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาขอยอมพบข้อข้อยกเว้นสำคัญคือการเรียนรู้ที่แท้จริงสามารถเรียนรู้ได้จากสารคดีชั้นยอดซึ่งผู้ที่ได้เรียนรู้จะได้คิดและมีจิตสำนึกเพื่อสัตว์ป่าผู้ถูกเลือกมากกึ่งเหล่านี้ยิ่งขึ้นไปอีก สัตว์ป่าล้วนถูกควบคุมจับขังไว้ในสวนสัตว์ที่มีอยู่มากมายหลายแห่งและส่วนใหญ่ยังขาดมาตรฐาน ไม่ใช่เพียงการจัดให้มีอาหารหรือรังนอน แต่สวนสัตว์จะต้องมีคนเลี้ยงที่เข้าใจพฤติกรรม สภาพสิ่งแวดล้อมที่สัตว์นั้นอยู่แต่ดั้งเดิม พฤติกรรมทางสายพันธุ์ วิธีการอยู่รอด การออกแบบสวนสัตว์ที่ไม่เอื้อให้สัตว์สามารถใช้ชีวิตแบบในธรรมชาติแท้ๆ ของมันทำให้สัตว์มีความเครียดและความเบื่อหน่ายซึ่งเป็นปัญหาทางจิตของสัตว์ และเป็นภัยคุกคามของชีวิตสัตว์ในสวนสัตว์ทุกตัวไม่มากก็น้อย นักณรงค์เพื่อสิทธิสัตว์ซึ่งถึงประเด็นสำคัญคือมนุษย์ต้องคำนึงว่าสัตว์เหล่านี้มีศักดิ์ศรีและสิทธิเสรีภาพในชีวิตไม่น้อยไปกว่ามนุษย์

ฝ่ายที่เห็นว่าการมีสวนสัตว์นั้นเป็นความจำเป็นก็ได้ให้เหตุผลสำคัญคือ ในธรรมชาตินั้นมีสัตว์ป่าที่ต้องสูญพันธุ์ไปหรือใกล้จะสูญพันธุ์มากขึ้นเรื่อยๆ อันเนื่องมาจากเหลือจำนวนน้อย ถูกคุกคามไล่ล่า ไม่สามารถแพร่พันธุ์เองได้ทันตามสภาพธรรมชาติ การช่วยให้สัตว์บางชนิดได้

รอดพ้นจากการสูญพันธุ์จำเป็นต้องใช้การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ (Norton, 1996) โดยมีสวนสัตว์เป็นสถานที่เพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า สวณพันธุ์สัตว์ การขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ยังเป็นการสร้างความสมดุลของระบบทางธรรมชาติผ่านการคืนสัตว์กลับสู่ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันเป็นสถานที่เพื่อการให้ความรู้ทางด้านการเรียนการศึกษ การวิจัย ค้นคว้าด้านสัตว์ป่า และการนันทนาการในฐานะเป็นสถานที่สำหรับพักผ่อน หย่อนใจแก่ประชาชน เมื่อเห็นถึงประโยชน์ส่วนรวมที่ได้ในหลายทางเช่นนี้ สวนสัตว์จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับมนุษย์ที่จะได้ช่วยเหลือสัตว์และเป็นกลไกอย่างหนึ่งในการรักษาความสมดุลของชีวิตบนโลกนี้เช่นกัน

บทความนี้ต้องการชี้แจงให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายล้วนมีเหตุผลสนับสนุนทางปรัชญาที่เชื่อได้ว่าเป็นจุดยืนของแต่ละฝ่ายเพื่อแสดงความชอบธรรมในการจัดการสัตว์ป่านั้นคือ ความเชื่อในสมมติฐานไกอา ความเมตตาของมนุษย์ต่อสรรพชีวิต มโนธรรมตามสัญชาตญาณปัญญา โดยมีชุดแนวคิดเชิงจริยศาสตร์กับสวนสัตว์ซึ่งน่าจะใช้วิจารณ์ญาณด้วยปรัชญาหลังนวยุค (postmodern philosophy) ได้เพื่อการร่วมมือกันยกระดับคุณภาพชีวิตของสัตว์ป่าในสวนสัตว์ได้ เหตุผลสนับสนุนย่อมสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. สมมติฐานไกอา

ข้อถกเถียงหนึ่งที่ฝ่ายอนุรักษ์มักจะใช้เป็นเหตุผลคือ การดำเนินไปอย่างปกติของโลก แนวคิดนี้เป็นมโนคติจากทฤษฎีทางนิเวศวิทยาสมัยใหม่เรื่องพระแม่ธรณี (Mother Gaia, Mother Earth) ซึ่งเป็นเทพตามเทววิทยากรีก พระแม่ธรณีเป็นผู้ให้กำเนิดโลกและจักรวาลทั้งหมด โดยตั้งเป็น “สมมติฐานไกอา” (Gaia hypothesis) โดยเจมส์ เลิฟล็อก (James Lovelock) นักชีวเคมี มีข้อสังเกตว่าในสภาวะปกติ ร่างกายของมนุษย์รักษาอุณหภูมิ 37°C ไว้คงที่ด้วยระบบต่างๆ อันได้แก่ ระบบการหายใจ ระบบย่อยอาหาร ระบบประสาท เป็นต้น สำหรับโลกก็เช่นกัน อุณหภูมิของพื้นผิวโลกไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก แม้ว่าโลกจะมีอายุหลายพันล้านปีแล้วก็ตาม ทั้งนี้เป็นเพราะโลกมีกลไกหลายระบบ อาทิ บรรยากาศ น้ำ ธรณี และสิ่งมีชีวิตทำงานร่วมกันเพื่อที่จะรักษาสมดุลไว้เช่นเดียวกับร่างกายของมนุษย์ เลิฟล็อกจึงได้เขียนหนังสือเรื่อง Gaia: A New

Look at Life on Earth. (1979) ที่แสดงแนวคิดที่ว่าสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตทั้งหลายต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบที่มีพลวัตคือเปลี่ยนแปลงไม่จบสิ้น และได้กลายเป็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อชีวิตต่างๆ บนโลก ต่างก็แสดงหน้าที่ที่ร่วมกันเพื่ออารงโลกไว้เพื่อให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่อง

ด้วยแนวคิดนี้ โลกโดยตัวของมันเองจึงเปรียบเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีหน้าที่สำคัญในการกำกับตัวเอง (Self-regulation) ไว้ให้เป็นปกติอยู่เสมอ เลิฟล็อกจึงได้ตั้งเป็น “สมมติฐานไกอา” โดยให้โลกมีจิตวิญญาณในนามพระแม่ธรณีที่จะกำกับโลกให้อยู่ในสภาวะที่สมดุลเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของสิ่งเป็นจริงทั้งหลาย

ฝ่ายอนุรักษ์จึงมีทรรศนะว่ามนุษย์เป็นผู้แทรกแซงความสมดุลของโลก และกำลังทำให้โลกเสื่อมคุณภาพลงไปเรื่อย ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การแตกดับของโลก พระแม่ธรณีย่อมจะรักษาตัวเองด้วยการสร้างภัยพิบัติต่างๆ เพื่อทำลายล้างมนุษย์ ดังเช่น การเกิดภัยพิบัติจำนวนมากขึ้นและมีความถี่มากขึ้นในปัจจุบันอันนำมาซึ่งการสูญเสียชีวิตและการทำลายล้างอย่างรุนแรง

ถ้าพวกแมลงทั้งหมดหายไปจากโลกนี้ ภายใน 50 ปี ทุกชีวิตบนโลกก็จะสิ้นไป แต่หากมนุษย์หายไปจากโลกนี้ ภายใน 50 ปี สิ่งมีชีวิตทุกชนิดก็จะขยายเผ่าพันธุ์ได้สมบูรณ์ – (Jonas Salk, 1914-1995)

ฝ่ายจิตนิยม (idealism) เน้นสารัตถะแห่งจิตและเชื่อว่าทุกสิ่งมีจิต จิตเป็นสารัตถะสำคัญของสิ่งเป็นจริง (reality) ดังนั้นการกักขังสัตว์ไว้ในพื้นที่จำกัดของสวนสัตว์จึงเป็นการกดทับจิตอื่น โดยยกจิตมนุษย์ไว้สูงกว่า เป็นการเอาเปรียบต่อกัน และสิ่งปรารถนาสูงสุดของจิตคืออิสรภาพซึ่งแม้แต่สิทธิมนุษยชนยังรับรองสิทธินี้ให้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และย่อมไม่เชื่อว่าสิทธินี้จะไม่เป็นสิ่งมีชีวิตอื่น หากแต่มนุษย์ต่างหากไปกำหนดด้วยกฎหมายให้คุ้มครองสิทธินี้แก่มนุษย์เท่านั้น ซึ่งในอดีตมนุษย์เคยมีกฎหมายก็ไม่ได้คุ้มครองสิทธิของทาส โดยถือว่าทาสเป็นเพียงสิ่งของหรือดั่งสัตว์เลี้ยงของเจ้าของผู้มีกรรมสิทธิ์ ในปัจจุบันจึงมีกระแสอนุรักษ์ที่ส่งเสริมการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิของสัตว์ด้วยข้อถกเถียงต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อเรียกร้องสิทธิในฐานะสิ่งมีชีวิตของโลกนี้เช่นเดียวกันกับมนุษย์

ในการถกเถียงประเด็นสวนสัตว์นี้ ฝ่ายอนุรักษ์

จึงปฏิเสธสาระดีของการมีอยู่ (exist) ของสวนสัตว์ โดยเน้นการปฏิบัติอย่างเท่ากัน (equality) ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในฐานะสิ่งมีอยู่ของโลกนี้เช่นเดียวกัน สวนสัตว์ได้กระทำกรลิดรอนสิทธิในการมีอิสรภาพ (freedom) ของสัตว์ อีกทั้งในทางปฏิบัติที่ผ่านมา ก็มีหลักฐานเชิงประจักษ์จำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าสวนสัตว์ส่วนใหญ่ไม่ได้จัดให้มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีแก่สัตว์แม้กระทั่งด้านการอยู่รอด โดยที่ยังไม่ได้ขยายขอบเขตรวมไปถึงด้านคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย ดังจะเห็นได้จากสภาพการจำกัดอาณาเขตของที่อยู่อาศัยของสัตว์ไว้ในกรงเล็กๆ ซึ่งไม่ใช่สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของสัตว์ไม่ว่าจะชนิดใดเลยก็ตาม

กระแสนิยมวิหยาสมัยใหม่ได้กระพือโหมผ่านกระแสโลกาภิวัตน์ผ่านองค์กรเอกชนและองค์กรไม่แสวงหากำไรต่างๆ ที่ถือเอาแนวคิดนี้เป็นจุดยืน (stand point) ในการเดินหน้าประท้วงต่อต้าน ขัดขวางและทำลายกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อได้ว่าเป็นการทำทารุณกรรมสัตว์ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม เช่น การต่อต้านอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์ การต่อต้านการค้าสัตว์ป่า ซึ่งรวมถึงการรณรงค์ให้ปิด เลิกสวนสัตว์เอกชนขนาดเล็กๆ ด้วยเชื่อว่าสวนสัตว์ขนาดเล็กนั้นไม่มีสมรรถนะในระดับการจัดการสวนสัตว์อย่างเพียงพอที่จะดูแลสัตว์ป่าต่างๆ ได้ในระดับคุณภาพชีวิตที่ดี และพากันโจมตีในข้อหาของการเป็นสถานที่นั้นหนาแน่น โดยระบุว่า เป็นความไม่คุ้มค่า และเป็นความรู้คุณธรรมที่นำสัตว์มาหักขังเพียงเพื่อความสุขของมนุษย์ที่เกี่ยวข้อง ด้วยการดูสัตว์ อีกทั้งยังเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนของเจ้าของสวนสัตว์ผ่านการจัดจำหน่ายอาหารเลี้ยงสัตว์ หรือสัตว์เหล่านี้เป็นดังสิ่งพึงสังเวชเพื่อขอรับเงินบริจาคจากผู้มีจิตเมตตา ซึ่งเท่ากับลิดรอนคุณภาพชีวิตของสัตว์เหล่านี้ให้ต่ำลงไปอีกด้วย ดังวลีที่ฝ่ายอนุรักษ์มักใช้สื่อถึงสวนสัตว์ เช่น สวน (ทรมาน) สัตว์ หรือคุกขังสัตว์ เป็นต้น

ปรากฏการณ์เช่นนี้ยังไม่เกิดในสวนสัตว์ขนาดใหญ่ เนื่องจากยังยอมรับได้กับเหตุผลของการมีสวนสัตว์เพื่อการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า การสงวนพันธุ์สัตว์เพื่อคืนสู่ธรรมชาติ และการเป็นสถานที่เพื่อการเรียนการศึกษา การวิจัย ค้นคว้าด้านสัตว์ป่า ซึ่งสวนสัตว์ขนาดเล็กไม่มีบทบาทในด้านนี้ ในขณะที่เดียวกันสวนสัตว์ขนาดใหญ่ยังมีความพร้อมในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัยที่ใกล้เคียงธรรมชาติของสัตว์นั้น จึงอยู่ในจุดยอมรับได้อย่าง

ไม่เต็มใจ อย่างไรก็ตามยังมีแนวปะทะสำคัญในด้านการดำเนินการสวนสัตว์ นั่นคือ มีการต่อต้านการแลกเปลี่ยนสัตว์ป่าระหว่างสวนสัตว์หรือการจัดหาสัตว์ป่าเพิ่มเติมของสวนสัตว์ โดยนำประเด็นในด้านเหตุผลเชิงเศรษฐศาสตร์ ธรรมเนียม ประเพณี สังคม เพื่อให้เห็นว่ากระบวนการจัดการของสวนสัตว์นั้นไม่ได้ทำไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และไม่ได้นำมาซึ่งความสุขแก่ประชาชนจำนวนมาก นั่นคือวิพากษ์ผ่านหลักมสุขของลัทธิประโยชน์นิยม ดังตัวอย่างกรณีแพนด้าของสวนสัตว์เชียงใหม่ โดยชี้ถึงความไม่คุ้มค่าของการสร้างที่อยู่อาศัยที่มีมูลค่ามหาศาลสำหรับแพนด้า รวมถึงการบ่งชี้ถึงการให้ความสำคัญกับแพนด้ามากกว่าช้างซึ่งเป็นสัตว์ที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์และเป็นสัตว์ประจำชาติไทย กระแสความคิดเช่นนี้เป็นต้นเหตุอันก่อให้เกิดการถกเถียงในระดับต่างๆ ทั้งในโลกโซเชียลเน็ตเวิร์ค รวมไปถึงในวงวิชาการต่างๆ อีกด้วย

1. ความเมตตา

สวนสัตว์มีพันธกิจในการส่งเสริมให้มนุษย์มีเมตตา กรุณาต่อสัตว์เป็นพื้นฐานสำคัญของจิตสำนึก ด้วยเชื่อว่าเป็นคุณสมบัติของคนดี หากแต่เมตตาในความเชื่อของพระพุทธศาสนา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ผู้อื่นในที่นี้ขยายกว้างได้จนถึงโลกทั้งใบนี้ แม้เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ไม่ขยายกรอบความคิดมาถึง แต่คติ “เมตตาธรรม คำจุนโลก” ก็ได้แสดงไว้ อีกทั้งหากกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด สิ่งนั้นย่อมกระทบและส่งผลต่อโลกที่เป็นบ้านที่ใหญ่ที่สุด เป็นศูนย์รวมที่ให้อยู่อาศัยแก่สรรพสิ่งและสรรพสัตว์ ดังคติ “เด็ดดอกไม้สะเทือนถึงดวงดาว” สิ่งใดที่เราทำย่อมส่งผลต่อโลก ความกรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มนุษย์เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับทุกข์ก็มีใจที่จะช่วยเหลือ บรรเทา ชี้แนะ แจกแจง กระทำเพื่อให้เขาได้พ้นทุกข์ ความกรุณา จึงมักปรากฏคู่กับเมตตาอยู่เสมอ

ความเมตตาต่อโลกจึงต้องเมตตาให้เขามีความสุขในความสมดุลของธรรมชาติ โลกมีความสุข มนุษย์ก็มีความสุข จึงเป็นสุขแท้ โลกทุกวันนี้ไม่สุข แม้มนุษย์จะบอกตนเองว่ามีความสุขก็ย่อมไม่เป็นสุขแท้ หลายคนย่อมย้อนแย้งว่าโลกไม่เคยสุข เช่นนั้นมนุษย์ก็ย่อมไม่มีวันพบสุขแท้ ยิ่งทำให้หมดหวังกับความสุขในโลกนี้ หากมนุษย์ไม่มีเมตตาต่อโลก ไม่ปรารถนาให้โลกมีความสุขโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนจากโลก โลกจะมีความสุขได้อย่างไร แต่หากทุกคนเมตตา

ต่อโลก โลกมีความสุข ทุกคนก็จะพบสุขแท้ได้ อะไรคือโลกมีความสุข นั่นคือ ความเป็นธรรมชาติของโลก สรรพสิ่งที่เกิดในโลกล้วนเดินตามธรรมชาติด้วย นั่นหมายรวมถึง สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต ทั้งหมดพึ่งพิงอิงกันโดยธรรมชาติเพื่อการอยู่รอด ทำให้เกิดเป็นวัฏจักรของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมที่เกื้อหนุนกัน เป็นสมดุลของโลก การอยู่รอดของโลกต้องมีคุณภาพที่ดี ธรรมชาติสร้างให้ต่างต้องพึ่งพากันและกัน โลกถึงจะอยู่รอด โลกจะเป็นบ้านที่เราสามารถอาศัยอยู่ได้อย่างมีความสุขสบายและนานตราบนาน

หากมนุษย์ขาดเมตตาต่อโลก คือเข้าไปจัดการโลกจนโลกขาดสมดุล ความปรารถนาที่ไม่สิ้นสุดทำให้มนุษย์ใช้ทรัพยากรต่างๆ หรือแม้แต่จัดการต่อมนุษย์ด้วยกันเองอย่างที่ไม่ได้พิจารณาสมดุล สงครามและภาวะมลพิษของสิ่งแวดล้อมจึงเกิดขึ้น เป็นการมีความสุขบนความทุกข์ของผู้อื่น ไม่ใช่สุขแท้ ดังนั้นมนุษย์ทุกวันนี้จึงรู้สึกไม่มีความสุขกลัวสิ่งต่างๆ รอบตัวไปหมด กลัวจะถึงวันโลกแตกเสียด้วยซ้ำไป

เมื่อโลกมีทุกข์ ความกรุณาจึงเป็นสิ่งสำคัญ คือการปรารถนาให้โลกพ้นทุกข์ นั่นคือแนวทางของฝ่ายอนุรักษที่จะฟื้นฟูโลก เขาได้ช่วยเหลือโลกโดยลงแรงกระทำส่วนหนึ่ง ชี้แนะและแจกแจงข้อเสียของการทำลายโลกอย่างหนึ่งเพื่อให้มนุษย์ผู้มีปัญญาได้เข้าใจและตระหนักถึงโลกและสำนึกได้ว่ามนุษย์มิใช่ผู้กระทำ ผู้พิชิต หรือผู้ครอบงำ ธรรมชาติแต่มีฐานะเป็นสิ่งมีอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมจะต้องใช้ปัญญาหรือศักยภาพที่พัฒนาแล้วนั้น มาใช้เป็นเครื่องดำรงรักษาส่งเสริมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ให้เกื้อกูลส่งผลดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดผลดีด้วยกันทั้งระบบ ฉะนั้นควรหันมาเมตตาต่อโลก ปรารถนาให้โลกมีความสุข ช่วยกันดูแลทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สภาวะสิ่งแวดล้อมดี สิ่งมีชีวิตอยู่รอดได้โดยธรรมชาติ หันกลับมาพิจารณาองค์รวมของการพึ่งพาธรรมชาติเพื่อความสมดุลของธรรมชาติที่จะดำเนินต่อไปอย่างไม่มีสิ้นสุด โลกก็จะพัฒนาไปสู่คุณภาพที่ดียิ่งขึ้น

ความเมตตากรุณานี้จึงมีในใจผู้ที่เรียกร้องให้อนุรักษธรรมชาติและดูแลเหล่าสัตว์ป่าให้เขามีความสุขในธรรมชาติได้ตามสายพันธุ์ของเขา และเรียกร้องต่อสวนสัตว์ที่ได้จับสัตว์มาขังไว้ สัตว์เหล่านั้นดูเหมือนจะทุกข์มากกว่าสุข ดังนั้นด้วยความกรุณาจึงพากันเรียกร้องให้มี

การปฏิบัติต่อสัตว์ป่าในสวนสัตว์ด้วยดี และความด้วยกรุณาที่จะช่วยให้สัตว์เหล่านี้พ้นไปจากทุกข์ของการถูกขัง จึงได้พยายามยิ่งขึ้นไปอีกในการชี้แจง แยกแยะถึงความไม่ดีของสวนสัตว์และเสนอให้กำจัดการมีอยู่ของสวนสัตว์ให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้เพื่อสัตว์เหล่านี้จะได้คืนสู่ธรรมชาติและสามารถใช้ชีวิตได้ตามรูปแบบการดำรงชีวิตของเผ่าพันธุ์ของมัน

2. มโนธรรมตามสัญชาตญาณปัญญา

มนุษย์ให้ความสำคัญกับมโนธรรม และเชื่อว่าวิถีที่ถูกต้องย่อมนำไปสู่ความดีสูงสุด ดังนั้นเมื่อวิถีมีความบกพร่องจะต้องยอมรับและปรับปรุง ความรับผิดชอบเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดีซึ่งเป็นคุณภาพของการอยู่ร่วมกันอย่างมีกฎระเบียบที่มากกว่าบทบาทหน้าที่และกฎหมาย เพราะจะต้องมีฐานของในฐานะมนุษย์ที่ดี หากแต่มนุษย์ส่วนใหญ่ชอบอยู่ในพื้นที่ที่ตนสบายใจ (comfort zone) ซึ่งเป็นส่วนที่จะต้องใช้วิจารณ์อย่างจริงจังเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นทั้งฝ่ายอนุรักษ์และฝ่ายสนับสนุนสวนสัตว์จึงต่างมีเหตุผลในส่วนที่ตนสบายใจเป็นหลักยึดสำคัญในการถกแถลงต่อกัน

คนและสัตว์ต่างก็เป็นสิ่งเป็นจริง (being) ที่มีอยู่ของโลก มโนคติทางปรัชญาที่น่าสนใจคือ สัญชาตญาณ (instinct) ซึ่งกิริติ บุญเจือ (2556) ได้เสนอว่ามีอยู่ในทุกสิ่งเป็นจริง ทั้งสสาร พืช สัตว์และมนุษย์ โดยมีระดับคุณภาพที่แตกต่างกัน ได้แก่ สัญชาตญาณก้อนหินมีคุณภาพคือ การอยู่เฉยๆ ไม่ทำอะไรเลย สัญชาตญาณพืชมีคุณภาพคือ การแสวงหาให้มากที่สุด สัญชาตญาณอารักขายินอย่างสัตว์มีคุณภาพคือการสืบทอดเผ่าพันธุ์และการปกป้องเผ่าพันธุ์ และสัญชาตญาณปัญญาของมนุษย์มีคุณภาพคือการได้คิด กิริติ บุญเจือ ยังชี้ว่าทุกสิ่งย่อมทำทุกอย่างเพื่อสนองตอบสัญชาตญาณเพื่อให้เกิดความสุขตามระดับสัญชาตญาณนั้นของตน

จิตนิยมย่อมเชื่อได้ว่าสสารมีจิต แต่สสารต้องการความสุขตามสัญชาตญาณสสาร คืออยู่เฉยๆ การคิดของสสาร ถ้ามีคงใช้เวลาคิดตัดสินใจได้ตามค่าครึ่งอายุของมัน เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มนุษย์พอจะสังเกตเห็นได้ พืชมีจิตอย่างพืช แต่มันก็ต้องสนองตอบสัญชาตญาณพืช ดังนั้นมันจึงคิดและตัดสินใจเรื่องเติบโต ถ้าจะตายก็ต้องรีบตัดสินใจว่าจะทิ้งใบ หรือเร่งยืนรากไปให้ยาวที่สุด

หรือถ้าตัดสินใจเข้าไปก็ตายเสียก่อน สัตว์มีสัญชาตญาณ อารักขาอื่น มันจึงคิดและตัดสินใจตามความอยากของตัวเองอย่างเต็มกำลัง แม้แต่สัตว์ในสายพันธุ์ต่างๆ ยังตัดสินใจไปตามสัญชาตญาณของมัน ไม่เคยท้อถอยแม้เสี่ยงภัยก็ยอมซึ่งสัตว์ย่อมมีสัญชาตญาณอยู่รอด การเสี่ยงภัยจึงเป็นการคิดและตัดสินใจที่จะไม่ทำตามสัญชาตญาณปกติของสัตว์ ซึ่งเปรียบเทียบกับเจตจำนงเสรี (free will) สัตว์จึงอาจมีเสรีภาพที่จะตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำตามสัญชาตญาณก็ได้ ตัวอย่างเช่น แมวมีสัญชาตญาณเป็นศัตรูกับหมา แต่ก็มีแมวกับหมาที่อยู่ด้วยกันได้ แสดงว่ามันมีสิ่งที่ฝืนสัญชาตญาณเช่นกัน แต่เรียกสิ่งนั้นว่าสำนึกอย่างสัตว์ (psyche) เป็นความฉลาด แต่ไม่ถึงระดับปัญญา สัตว์สามารถฝืนพฤติกรรมหรือสัญชาตญาณได้ จึงฝึกฝนได้ เมื่อเทียบกับพืชซึ่งมีเพียงชีวิต มีเพียงเจตจำนงอยู่รอด (will to survive) ดังนั้นมันจึงเพียงแต่เติบโต ไม่ตาย พืชไม่ได้ตัดสินใจได้เองว่ามันจะโตไปถึงไหน หรือควรหยุดโต มันเติบโตไปเรื่อย ๆ トラบเท่าที่มีปัจจัยเกื้อหนุนชีวิต ไม่มีปัจจัยเมื่อใดมันก็หยุดคือตายลง ไม่ได้เป็นแม้กระทั่งจำศีล ดังนั้นการเล่นดนตรีให้พืชฟังจึงเป็นปัจจัยเสริมสำหรับชีวิตในการเติบโต ดนตรีมิได้ทำให้พืชพอใจในความเพราะได้ แต่สัตว์จึงมีสิ่งนี้ มนุษย์ก็มีเช่นกันแต่ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ถึงกับมีศักยภาพในการกระตุ้นสมรรถนะคิดของมนุษย์ให้คิดพัฒนาจนได้ความรู้ต่างๆ มากมายเพื่อใช้ในการตัดสินใจ

มนุษย์ยอมตัดสินใจทำดีได้ตามมโนธรรมของตนเอง คานท์ ได้เสนอการทำดีโดยหน้าที่ (Kant, 1969) การทำดีเกิดจากเหตุผลบริสุทธิ์คือความรู้เกิดจากการใช้ปัญญาของมนุษย์ และเหตุผลปฏิบัติ คือมโนธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียม เมื่อมนุษย์ได้ใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลได้แล้วยอมเกิดเป็นคำสั่งเด็ดขาด (categorical imperative) และมุ่งมั่นที่จะทำดี คือ เป็นหน้าที่ที่จะทำความดี การใช้เหตุผลทางศีลธรรมของมนุษย์เป็นการใช้เหตุผลเพื่อตัดสินใจว่าจะประพฤติตนอย่างไรให้อยู่ในกรอบหรือกฎเกณฑ์ที่เป็นอุดมคติของสังคม

จากแนวคิดของคานท์ยอมเห็นได้ว่าทั้งสองฝ่ายต่างยึดมั่นในการทำดีตามหน้าที่ และถือเป็นความดีสูงสุดตามเหตุผลบริสุทธิ์และเหตุผลปฏิบัติ ซึ่งไม่อาจหักล้างกันลงได้หมด ความขัดแย้งในการทำดีในการดูแลสัตว์ป่าจึงเกิด

ขึ้นและสร้างศัตรูมากกว่ามิตร เพราะเหตุใดความดี 2 ฝ่ายจึงไม่ตรงกัน คำถามนี้ ไฮด์ต์ (Jonathan Haidt, 2012) ชี้ว่าอารมณ์เป็นปัจจัยสำคัญของการแยกแยะผิด-ถูก ชั่ว-ดีของมนุษย์ ซึ่งฝ่ายเหตุผลนิยมมักจะเน้นว่าก่อนที่มนุษย์จะตัดสินใจใดๆ ในการคิดดี-ชั่ว ถูก-ผิด ชอบ-ไม่ชอบจะต้องมีเหตุผลมารองรับก่อนเป็นอันดับแรก อารมณ์ความรู้สึกเกิดตามมาหลังเหตุผล ซึ่งกลายเป็นฐานสำคัญทำให้มนุษย์สามารถยอมรับได้กับความไม่เท่าเทียมกันของคน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะเห็นว่ามีเหตุผลเบื้องหลังคำประกันอยู่ แต่งานวิจัยของไฮด์ต์ชี้ว่ามโนคติของฝ่ายเหตุผลนิยมนั้นผิด โดยไฮด์ต์ได้ตั้งคำถามถึงการที่พี่น้องจะมีเพศสัมพันธ์กันเอง โดยกำหนดสถานภาพคำถามว่าได้มีการคุมกำเนิดและทั้งสองคนรักกัน กลุ่มตัวอย่างได้พยายามแสดงเหตุผลต่างๆ ที่จะแสดงว่าการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องเป็นสิ่งผิด จนคำตอบสุดท้ายคือมีความรู้สึกที่ไม่ถูกต้อง คำตอบวิจัยของไฮด์ต์ชี้ชัดว่าอารมณ์เป็นรากฐานของการตัดสินใจผิด-ถูกของมนุษย์ ไม่ใช่เหตุผล นั่นคือ ในขั้นตอนของการตัดสินใจผิด-ถูกนั้น มนุษย์มักจะใช้อารมณ์ที่มาจากจิตใต้สำนึกของตนเป็นตัวชี้้นำในการตัดสินใจ ก่อนที่จะหาเหตุผลมาเพื่อมาสนับสนุนว่าทำไมถึงรู้สึกอย่างนั้น ถ้าเหตุผลแรกถูกอีกฝ่ายใช้เหตุผลอื่นที่ดีกว่ามาหักล้างก็จะทำการหาเหตุผลอื่นๆ มาสนับสนุนความรู้สึกของตนเองต่อไปจนกระทั่งถึงทางตัน เมื่อหมดเหตุผลที่จะใช้อ้างแล้วก็ยังคงมีความรู้สึกไม่ชอบหรือยอมรับสิ่งนั้นว่าถูกไม่ได้อยู่นั่นเอง และด้วยความยึดมั่นถือมั่นในคำตอบนี้ก็เป็นการยากมากที่อีกฝ่ายจะสามารถใช้เหตุผลหักล้างที่ดีกว่าในการทำให้ยอมรับความถูกต้องตามเหตุผลของฝ่ายตรงข้ามได้ ดังนั้นความขัดแย้งระหว่างฝ่ายอนุรักษ์กับฝ่ายสนับสนุนสวนสัตว์จึงมีอารมณ์มาเป็นฐานในการตัดสินใจผิด-ถูก จึงเป็นการยากที่จะทำให้ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องต้องกันได้ด้วยเหตุผล ในทางปฏิบัติมนุษย์ชอบจะอยู่ในพื้นที่ที่ตนสบายใจ (comfort zone) จึงทำการด้วยอารมณ์นี้และยกอ้างเหตุผลฝ่ายตนและไม่ยอมรับเหตุผลฝ่ายตรงข้าม หากมุ่งกระทำดีเพียงเพราะเป็นพื้นที่สบายใจเฉพาะฝ่ายตน การทำดีตามความคิดของตนนั้นยอมทำให้ต่างฝ่ายต่างใช้อารมณ์เข้าหากันและโต้เถียงกันไม่สิ้นสุด แต่การโต้เถียงนี้จะนำไปสู่ระดับคุณภาพในการดูแลสัตว์ป่าที่ดีขึ้นตามครรลองของแนวคิดวิชาชีพวิธี

3. จริยศาสตร์กับสวนสัตว์

แนวคิดเชิงจริยศาสตร์กับการจัดการสวนสัตว์ เป็นชุดความคิดที่เกิดจากการโต้เถียงกันถึงคุณภาพชีวิตของสัตว์ นักคิดและนักวิชาการจึงได้ย้อนอ่านหลักปรัชญาและใช้วิจารณ์ญาณคติวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสัตว์ในสวนสัตว์ และถือเป็นหน้าที่ที่จะทำดีของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลสัตว์ซึ่งแตกต่างจากมาตรฐานการดูแลสัตว์ในสวนสัตว์แต่เดิมที่มุ่งหวังเพียงเลี้ยงดูเพื่อความอยู่รอดของสัตว์เท่านั้น บอสตอค (1993) ได้เขียนหนังสือเรื่อง *Zoos and Animal Rights* เพื่อชี้ให้เห็นถึงจริยศาสตร์ในการดูแลสัตว์ในสวนสัตว์ โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์จากธรรมชาติ และ นอร์ตันและคณะได้ร่วมกันเขียนหนังสือ *Ethics on the Ark* ในปี 1996 ได้ชี้ถึงความเป็นสถาบันของสวนสัตว์ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการสืบทอดเผ่าพันธุ์ การศึกษา การวิจัย การอนุรักษ์พันธุ์และการดูแลสัตว์ที่มีชีวิตโดยไม่มีสถาบันอื่นใดในสังคมที่มีหน้าที่เช่นนี้ แต่ด้วยภาระหน้าที่จำนวนมากทำให้เกิดการย้อนแย้งภายใน (inherent paradox) นั่นคือสวนสัตว์มีหน้าที่เลี้ยงดูสัตว์ให้อยู่รอด (survival) และมีสุขภาพที่ดี (well-being) ในขณะที่สิ่งแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัยที่สวนสัตว์จัดไว้นั้นก็ไม่อาจตรงตามอุดมคติของการดำรงชีวิตจริงตามธรรมชาติ (existence) ดังนั้นจึงได้เกิดข้อขัดแย้งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ระหว่างการเลี้ยงดูสัตว์แต่ละตัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีกับความจำเป็นในการอนุรักษ์เผ่าพันธุ์ นอร์ตันถกเถียงถึงการจัดการสวนสัตว์อย่างมีอาชัพโดยแสดงเหตุผลทางปรัชญาและจริยธรรมในการพิทักษ์รักษาสัตว์ป่าไว้ผ่านการจับมาขัง (captive) โดยแสดงให้เห็นเหตุผลของการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์และการรักษาความหลากหลายของสัตว์ป่าไว้ให้อยู่รอดจากธรรมชาติ รวมไปถึงการผสมพันธุ์เพื่อเพิ่มจำนวน โดยได้แสดงให้เห็นถึงภัยของการอยู่รอดของสัตว์ในธรรมชาติ และการอนุรักษ์ไว้ในสวนสัตว์ (zoo based conservation) โดยได้แสดงจริยธรรมในการจับสัตว์จากป่ามาขังกรงเพื่ออนุรักษ์พันธุ์ที่ไม่ละเมิดสิทธิของสัตว์ (animal right) และแนวทางการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัย (environmental ethics) โดยมีกรถถกเถียงด้านจริยธรรมของการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ตัวอย่างเชิงประจักษ์หนึ่งคือสวนสัตว์แห่งรัฐโอเรกอน

(Oregon zoo) ที่ได้ปรับปรุงปรัชญาในการดูแลสัตว์ในสวนสัตว์โดยใช้คติ “ไม่ทิ้งสัตว์ไว้แต่ในกรง” (no animal left indoors) นั่นคือจัดการให้สัตว์ได้มีที่อยู่อาศัยในสภาพป่าอย่างเหมาะสมของมัน (wild habitat) โดยปรับมโนคติในการปฏิบัติกรอกแบบสวนสัตว์ใหม่ให้สัตว์ทุกตัวสามารถที่จะผ่านออกไปสู่พื้นที่เปิดโล่ง ได้เห็นท้องฟ้า ได้รับอากาศบริสุทธิ์และได้รับการสัมผัสจากสายลม สายฝน รวมไปถึงแสงแดดอ่อนอบอุ่น สัตว์ทุกตัวมีทางเลือกมากมายที่จะใช้ชีวิตของมันในแต่ละวันและใช้ชีวิตกับใคร สัตว์แต่ละตัวสามารถที่จะอยู่เพียงตัวเดียวตามใจมัน หรืออยู่กันเป็นครอบครัว เป็นฝูงตามลักษณะของสายพันธุ์และเพศของมันก็ได้

ปัญหาของสวนสัตว์คืออะไร ปัญหาทั่วไปคือที่พักอาศัย กรง ถ้าซึ่งต้องจัดให้เหมาะสมและมีพื้นที่เพียงพอ ซึ่งการจัดการสวนสัตว์แต่แรกเริ่มเน้นไปที่การจัดแสดงสัตว์ในพื้นที่สะอาดและป้องกันผู้คนจากเชื้อโรคจากสัตว์ ดังนั้นจึงเห็นพื้นที่เทปูนคอนกรีตเพื่อให้ทำความสะอาดได้ง่ายและมีรางสำหรับระบายของเสีย แต่ด้วยปรัชญาแห่งการดูแลสวนสัตว์อย่างใหม่จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนผ่านให้ได้ ดังนั้นการก่อสร้างพื้นที่อาศัยใหม่ การปรับปรุงพื้นที่อาศัยเดิม การสร้างวัสดุเทียมธรรมชาติเพื่อนำมาจัดสถานที่พักของสัตว์จึงได้เป็นส่วนสำคัญซึ่งเมื่อพิจารณาการดูแลอย่างยั่งยืนนี้ย่อมทำให้การอนุรักษ์สัตว์เกิดขึ้นได้โดยที่สัตว์สามารถแสดงนิสัยตามสายพันธุ์ของมันได้

จริยธรรมแห่งการดูแลสัตว์ จึงมุ่งไปที่รูปแบบที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ สวัสดิภาพ การดูแลประจำวัน และการดูแลด้านสุขภาพสัตว์โดยสัตวแพทย์สัตว์ป่าเพื่อให้สัตว์ได้แสดงพฤติกรรมธรรมชาติ จับคู่ ตั้งท้อง ออกลูก และเลี้ยงลูกของมันในลักษณะตามสายพันธุ์ และสวนสัตว์จึงต้องมีแผนปฏิบัติการหลักเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อม น้ำ พลังงานต่างๆ เพื่อใช้ในสวนสัตว์อย่างยั่งยืนด้วยเช่นเดียวกัน การจัดการสวนสัตว์เชิงอนุรักษ์เช่นนี้จะเรียกว่านโยบายสวนสัตว์สีเขียว (Green zoo)

จูนโฮลด์และโอเบอร์เวมเมอร์ (2010) ได้ชี้ว่าภาวะโลกร้อนได้ส่งผลกระทบต่อปรัชญาในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ จากเพียงบทบาทในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์เนื่องจากมนุษย์ทำลายธรรมชาติ ทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์

ป่า มาสู่การเป็นเรืออาร์ค (Ark) ให้แก่สัตว์ที่ได้รับผลกระทบจนใกล้สูญพันธุ์จากภาวะโลกร้อนและต้องมีปริมาณพอที่จะดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ด้วย ในขณะที่สวนสัตว์เองก็จะต้องคัดเลือกสัตว์ที่จะเลี้ยงจากปัจจัยสำคัญ 2 อย่าง คือ สุขภาพอนามัยและการดูแลสุขภาพของมันที่ต้องไม่ยุ่งยากเกินไป และความจำกัดในการปรับตัวของสายพันธุ์ให้เข้ากับอากาศที่ร้อนขึ้นซึ่งจะต้องพิจารณาความเร่งด่วนในการนำมาอนุรักษ์สายพันธุ์ไว้

อย่างไรก็ตาม เบสท์ (1999) ได้แสดงทรรศนะตรงข้ามไว้ว่าการอนุรักษ์เช่นนี้ต่างหากที่เป็นเหตุแห่งการสูญสิ้นไปของธรรมชาติในหัวข้อ “สวนสัตว์และจุดจบของธรรมชาติ” (zoo and the end of nature) โดยชี้ให้เห็นว่าเป็นเพราะแนวคิดของบอสตอคและนอร์ตันนั่นเองที่ทำให้มนุษย์วางใจว่ามีการอนุรักษ์สัตว์ป่าแล้ว เป็นความจริงลวง (pseudo-realities) ของการจัดแสดงสัตว์ มนุษย์จึงมีการทำลายธรรมชาติมากขึ้นไปอีกซึ่งกระทบต่อการอยู่รอดของสัตว์ในธรรมชาติ เมื่อสัตว์ในธรรมชาติมีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์จึงกลายเป็นความถูกต้องของการจับสัตว์มาไว้ในสวนสัตว์มากยิ่งขึ้นไปอีก สวนสัตว์เป็นตัวแทนของลัทธิจักรวรรดินิยม (imperialism) ที่มนุษย์มีเหนือเผ่าพันธุ์อื่นบนโลกนี้ โดยอ้างว่ามีไว้เพื่อการศึกษา ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นความบันเทิงรูปแบบหนึ่ง สวนสัตว์จำนวนมากอ้างว่าเป็นสถานที่หลบภัยจากการสูญพันธุ์และลวงล่อเงินบริจาคเท่านั้น ทั้งที่ในความเป็นจริงการจะได้สัตว์มาไว้ที่สวนสัตว์ย่อมมีการจับ การล่า การฆ่า และการคุมขังเพื่อเคลื่อนย้ายซึ่งได้ทำให้สัตว์ป่าล้มตายไปจำนวนมาก สวนสัตว์จำเป็นต้องแสดงกระบวนการได้มาซึ่งสัตว์ป่าที่โปร่งใส การจับขังที่มีมาตรฐานการปฏิบัติที่ดี เพื่อแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์แก่ทุกฝ่ายได้

4. จริยธรรมแห่งการดูแลตามกระบวนทรรศน์ความคิดเชิงปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

ไฮด์ (2012) ได้ชี้ว่ามนุษย์มีจริยธรรมตามสัญชาตญาณคุณธรรม (moral instincts) โดยมีทรรศนะว่ามนุษย์มีคุณธรรมพื้นฐาน (moral foundation) อยู่ 5 ด้าน ได้แก่ ความรุนแรงและการดูแล (harm/care) 2) ความยุติธรรม เสมอภาค (fairness) 3) ความภักดีต่อกลุ่ม (loyalty to groups) 4) การยอมรับนับถือต่ออำนาจตำแหน่ง (respect for authority) 5) การทำให้บริสุทธิ์

และความสูงส่งบริสุทธิ์ (purity/sanctity) ด้วยคุณธรรมทั้ง 5 ด้านนี้ได้มีผลต่อความประพฤติดีของมนุษย์ ทำให้เกิดรูปแบบสังคม วัฒนธรรม และกฎหมายต่างๆ เมื่อพิจารณาผ่านสัญชาตญาณคุณธรรมในประเด็นเรื่องสัตว์ป่า จะเห็นว่าคุณธรรมทั้ง 5 ด้านได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดการสัตว์ป่าถูกนำเสนอในแง่ความรุนแรงและการดูแลที่ดี ความเสมอภาคในการดูแล การแสดงความคิดเห็นที่ย่อมเป็นไปตามเหตุผลของกลุ่มตน และการยอมรับต่ออำนาจหน้าที่ ทำให้มีการชั่งชั่งตำแหน่งของคู่กถถลง และสุดท้ายการยกอ้างเหตุผลเพื่อชิงความสูงส่งกว่าของเหตุผลเหนือกว่าอีกฝ่าย

ไม่ว่าฝ่ายอนุรักษ์ที่ต้องการให้สัตว์ป่าอยู่ตามธรรมชาติในป่า หรือฝ่ายสวนสัตว์ที่ได้นำเสนอแนวทางการจัดการสวนสัตว์อย่างมีจริยธรรมแห่งการดูแลเพื่อการอนุรักษ์สายพันธุ์สัตว์ไม่ให้สูญพันธุ์ไปนั้น ต่างฝ่ายต่างก็ยึดถือเหตุผล มีการตัดสินใจกระทำด้วยมีอารมณ์เป็นพื้นฐานอย่างสำคัญในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าถูกต้อง หากยังยึดมั่นถือมั่นเช่นนี้ย่อมแบ่งแยกและกีดกันกัน ความขัดแย้งในทางความคิด การแสดงออกผ่านคำพูด ข้อเขียน ข้อวิพากษ์ต่างๆ จะยิ่งทำร้ายทำลายกันไปอย่างไม่จบสิ้น และย่อมนำไปสู่การปฏิบัติที่มีคุณภาพเลวลงไปได้

ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate postmodern philosophy) จึงเป็นหลักยึดที่สำคัญของการถกเถียงที่จะช่วยหาทางออกได้ หลักยึดของกระบวนทรรศน์ความคิดหลังนวยุคคือ การไม่ยึดมั่นถือมั่น (detachment) เมื่อลดความยึดมั่นถือมั่นได้จึงจะรักกัน ห่วงใยกัน ดูแลกัน ฝ่ายอนุรักษ์และฝ่ายสวนสัตว์ที่วางตัวอยู่บนหลักการนี้ย่อมเปิดใจพร้อมรับฟังด้วยการเสนาหา พร้อมกับการแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง อันจะนำไปสู่การกระทำดีร่วมกัน

สัญชาตญาณปัญญาของมนุษย์ย่อมมีพลังที่จะมุ่งไปสู่เป้าหมายคือคุณภาพชีวิตที่ดีซึ่งมีความแตกต่างกันไป จุง (Carl Jung, 1875-1961) เสนอว่าอะไรที่ดีสำหรับเราอาจไม่เหมาะสมสำหรับเขาก็เป็นได้ ดังนั้นต้องเปิดใจรับรู้คนอื่นในมุมมองที่ไม่ตัดสิน ไม่มีอคติ แล้วย่อมจะเข้าใจอีกฝ่ายมากยิ่งขึ้น เมื่อมนุษย์กระทำได้ดีเช่นนี้ก็จะบรรลุเป้าหมายสูงสุดนั่นก็คือความสุขแท้ เจตจำนงเสรีของมนุษย์จึงมุ่งไปข้างหน้าอย่างมีพลัง พลังที่สำคัญที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการไม่ยึดมั่นถือมั่น และการแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง

นั้นกิริติ บุญเจือ (2546) ได้ระบุว่า มี 4 พลัง ได้แก่

1. สร้างสรรค์ (creativity) การคิดหรือทำสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน เป็นการเพิ่มความก้าวหน้าแก่นุษุชชาติ เปิดโอกาสให้มีการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์โดยทั่วไป
2. การปรับตัว (adaptivity) การดัดแปลงการประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับ ปราสจากโทษ หรือดัดแปลงโทษให้เป็นคุณ
3. การแสวงหา (requisitivity) ปัญญาของมนุษย์มีศักยภาพที่จะคิดเข้าใจถึงโลก จึงต้องการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นเรื่อยๆ
4. การร่วมมือ (collaboration) การร่วมมือทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เกินความคาดหมายต่างๆ และเป็นความปรองดองสามัคคีกันของกลุ่มชนนั้นๆ

หากพลังทั้งสี่ได้กระทำการด้วยมนุษย์ผู้มีปัญญา และด้วยหลักยึดสำคัญของกระบวนการทรรศน์หลังนวยุค ย่อมจะปลูกให้แต่ละคนตื่นจากความหลงไปตามกระแส คือมนุษย์ที่มีกระบวนการทรรศน์หลังนวยุคจะใช้ปัญญาในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณต่อทุกๆ ประเด็น และยอมรับความคิดเห็นของฝ่ายต่างๆ การพร้อมรับฟังกระแสความคิดและประมวลความคิดอย่างใหม่ให้ก้าวหน้า ย่อมจะทำให้เขาสามารถคิดแนวทางปฏิบัติที่ดีอื่นๆ เพิ่มขึ้นได้มากกว่าเท่าที่มีอยู่

อย่างไรก็ตามคนส่วนใหญ่หลงติดกับหลักความขัดแย้งของอริสโตเติล (Aristotle, 384-322 B.C.E.) ที่มองความเป็นจริงเพียง 2 แ่ง เท่านั้นคือ จริง-เท็จ ถูก-ผิด โดยมองแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดและอยู่ตรงข้ามกัน ความยึดมั่นต่อภาวะคู่ตรงข้ามเช่นนี้จึงทำให้หลงผิดยึดมั่นถือมั่นในทรรศนะของตนอย่างสุดโต่ง จนขัดแย้งกันอย่างไม่สามารถที่จะประสานกลมกลืนกันได้ หากแต่ในทรรศนะของเฮเกิล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel, 1770-1831) ความเป็นจริงไม่ขัดแย้งกันชัดเจนแบ่งเป็น 2 ฝ่ายแต่ทุกอย่างต่อเนื่องกันเป็นเนื้อเดียวจนหาเส้นแบ่งเขตกันไม่ได้ เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะพบความจริงและความเท็จที่แสดงในลักษณะเดี่ยว เป็นเอกเทศคงที่ตายตัว ดังนั้นคุณค่าจึงอยู่ที่การมองเห็นถึงสิ่งที่อยู่ตรงกลางและสามารถยกขึ้นมาแสดงได้ เหตุผลใหม่นี้ย่อมทำให้มนุษย์คิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาของสัตว์ป่าและสวนสัตว์ได้ เมื่อได้แนวทางแก้ไขปัญหาย่างใหม่ย่อมทำให้ระดับของจริยธรรมแห่ง

การดูแลที่มนุษย์มีต่อสัตว์ป่าที่อยู่ตามธรรมชาติและสัตว์ป่าที่อยู่ในสวนสัตว์ยกระดับให้ดีขึ้น โดยเน้นคุณภาพชีวิตที่ดีของสัตว์ป่าในบริบทของมันเป็นเอง ด้วยกระบวนการคิดที่ไม่ยึดมั่นถือมั่นนี้ย่อมจะทำให้มนุษย์ได้โอกาสคิดสรรแสวงหาแนวทางใหม่ๆ เพิ่มเติมได้ยิ่งขึ้นไปอีก และพลังแห่งความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้นั้นการร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ย่อมเป็นสิ่งจำเป็น โดยให้ต่างๆ ฝ่ายต่างนำเสนอต่างที่ได้สงวนไว้แต่แรก มาสร้างสรรค์และแสวงหาสิ่งที่ดียิ่งขึ้นในฝ่ายตน โดยมีการปรับตัวระหว่างกันเป็นกาวเชื่อมประสานความสามัคคีของหมู่ชนไว้ เมื่อสิ่งแวดล้อมในการคิดเป็นบรรยากาศแห่งการเกื้อหนุนย่อมทำให้ปัญญาได้กระทำการอย่างเต็มกำลังยิ่งขึ้นไปอีก

มนุษย์ย่อมมุ่งสู่แนวทางปฏิบัติเชิงจริยธรรมต่อสัตว์ทุกกลุ่มเหล่าได้อย่างเท่าเทียมกัน กระนั้นปัญหาสำคัญคือ กระบวนการทรรศน์ของแต่ละฝ่าย อันเป็นความเชื่อพื้นฐาน เป็นกรอบความคิดที่ซ่อนความชอบ ความพอใจและเป็นเกณฑ์ตัดสินใจสุดท้ายของมนุษย์ หากทั้งสองฝ่ายยังตั้งข้อปัญหาในเชิงวิพากษ์ตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสุดขีด (Extreme postmodern) ย่อมแสดงได้ว่าพวกเขา ยังมิได้ข้ามมาจากกระบวนการทรรศน์นวยุคที่ยึดมั่นวิธีการวิทยาศาสตร์และความแน่นอนตายตัวของระบบ ดังนั้นจึงมุ่งวิพากษ์วิจารณ์อย่างเดียว และมองทุกอย่างว่าไม่ได้มาตรฐานและไม่รู้จักการวิจักษ์ (appreciation) ข้อดีและคุณค่าของสิ่งที่ได้กระทำที่แล้วมา อีกทั้งไม่รู้วิธาน (application) คือการเสนอทางประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไข ปัญหา ดังนั้นกระบวนการทรรศน์หลังนวยุคสายกลางจะส่งเสริมจริยธรรมแห่งการดูแลได้ก็เมื่อมนุษย์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องเต็มใจที่จะเปลี่ยนความเชื่อพื้นฐาน พร้อมใจที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการคิดและการดำเนินชีวิตของพวกเขาไปพร้อม ๆ กัน

5. กฎหมายกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตสัตว์

นอกจากการที่มนุษย์ต้องการสนองตอบต่อสัญชาตญาณปัญญาด้วยการคิด เมื่อได้คิดก็จะรู้วิธีแห่งการปฏิบัติเพื่อความดีสูงสุด จึงเกิดมโนธรรมในการปฏิบัติ เรียกว่ามีจริยธรรม คนและสัตว์ต่างก็มีลักษณะสำคัญคือการอยู่ร่วมกัน สังคมที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ย่อมต้องมีกฎระเบียบที่ดีเป็นหลักในการปกครองเพื่อให้ความยุติธรรม การกำกับสิทธิ เสรีภาพ ความรับผิดชอบ อำนาจและ

หน้าที่ของพลเมือง สัตว์มีกฎของฝูง มนุษย์ก็มีกฎระเบียบที่จะควบคุมสังคมได้คือกฎหมาย ด้วยสัญชาตญาณปัญญาจึงทำให้มนุษย์มองประเด็น เนื้อหาเดียวกันได้จากหลากหลายด้าน หลายมิติและมีการคิดเหตุผลได้แตกต่างหลากหลาย ซึ่งปรัชญากระบวนการหลังนวยุคเสนอให้ยอมรับความแตกต่างหลากหลายนี้ การยอมรับสิทธิอันเท่าเทียมกันของสัตว์ในฐานะเผ่าพันธุ์ที่อิงอาศัยโลกนี้อยู่ด้วยเช่นเดียวกับมนุษย์จึงได้การยอมรับผ่านสมมติฐานโกอา และด้วยหลักคุณธรรมคือความเมตตากรุณา และได้ขยายไปสู่การยอมรับความมีอยู่นี้และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคุ้มครองสิทธิของสัตว์ต่างๆ ด้วยกระแสยอมรับโดยคุษฎีนี้จึงได้เกิดกฎหมายคุ้มครองสัตว์ในระดับต่างๆ ขึ้นทั่วโลก

สังคมไทยส่วนหนึ่งวางใจว่าเมื่อมีพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 บังคับใช้แล้วยอมทำให้มนุษย์เกรงกลัวการลงโทษและเลิกกระทำการทารุณต่อสัตว์ และจะระมัดระวังในการดูแลสัตว์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในการนี้รวมสัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่าทั้งหลายไว้ด้วยกัน หากแต่ เอียริง (Rudolph von Ihering, 1913) เห็นว่ากฎหมายเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ กฎหมายเป็นเครื่องมือสำหรับใช้เพื่อตอบสนองความจำเป็นของสังคม กฎหมายจะทำหน้าที่เพียงการส่งเสริมและคุ้มครองประโยชน์ของสังคม และการตีความกฎหมายขององค์กรที่มีหน้าที่ตีความจะต้องมุ่งไปสู่จุดหมายของกฎหมาย คือตีความตามเจตนาของกฎหมาย หากแต่จริยธรรมของการดูแลสัตว์นั้นเป็นปัญหาเชิงสังคมที่ต้องการการประสานระหว่างสัญชาตญาณศีลธรรมและการไม่ยึดมั่นถือมั่น และในกรณีที่ขัดแย้งกัน ก็จะต้องเน้นประโยชน์ของสังคม เอียริงเห็นว่า จำเป็นต้องส่งเสริมกิจกรรมของสังคม (social activities) เพื่อจุดหมายของสังคมด้วยกฎเกณฑ์คานยกสังคม (levers of social motion) ได้แก่ การสนับสนุนกับการบังคับโดยมาตรการทางกฎหมาย และมาตรการทางประเพณีสังคมกับและจริยธรรม ด้วยหลักการคานยกสังคมนี้นำไปสู่การสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายและการแสวงหาการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การส่งเสริมจริยธรรมแห่งการดูแลมีอาจสำเร็จได้ด้วยการบังคับใช้กฎหมายฝ่ายเดียว หากแต่จะต้องส่งเสริมประเพณี

สังคมที่เกี่ยวข้องให้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมและการส่งเสริมจริยธรรมให้การดูแลสัตว์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นเป็นการทำด้วยสำนึกมโนธรรมและเป็นความสามัคคีของหมู่คณะที่จะทำร่วมกัน หลักยึดของกระบวนการทรรศน์ความคิดเชิงปรัชญาหลังนวยุคจึงมีบทบาทสำคัญในการปรับตัวและร่วมมือระหว่างนักธรรมรงค์เพื่อสิทธิสัตว์ ฝ่ายดูแลสวนสัตว์ รัฐ ประชาชนทั่วไปที่จะร่วมมือกันและส่งเสริมกันในการร่วมกันดูแลสัตว์ป่าในธรรมชาติและสัตว์ป่าในสวนสัตว์โดยไม่ยกให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายใดเพียงฝ่ายเดียว การร่วมมือกันยอมมุ่งไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือโลกที่ทุกเผ่าพันธุ์อยู่ร่วมกันได้ด้วยความสุข

สรุป

จริยธรรมแห่งการดูแลเป็นแนวปฏิบัติที่ขึ้นอยู่กับหลักปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังคุณค่าของคน สัตว์ และสวนสัตว์ ทั้งนี้ ฝ่ายนักธรรมรงค์เพื่อสิทธิสัตว์ได้โต้เถียงเชิงเหตุผลกับฝ่ายสวนสัตว์มาอย่างต่อเนื่องถึงการครอบครองสัตว์ป่าและการจัดการสวนสัตว์ในด้านคุณภาพ หลักเสรีภาพตามปรัชญาอรรถิภาวะนิยมได้ถูกยกเป็นประเด็นสำคัญที่มีต่อการจับขังสัตว์ป่า และเมื่อมีกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ของประเทศไทยยิ่งทำให้ฝ่ายธรรมรงค์เพื่อสิทธิสัตว์ช่วงชิงความได้เปรียบต่อปัญหาเชิงจริยธรรมนี้ ทั้งนี้นักธรรมรงค์เพื่อสิทธิสัตว์ได้ปรับกระบวนการทรรศน์ทางความคิดให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นในการจัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ให้เท่าเทียมกัน โดยมีแนวคิดของสมมติฐานโกอามาสืบสนุน พระแม่ธรณีโกอา จะทำการปรับสมดุลโลกธรรมชาติเพื่อให้ทุกสิ่งสามารถอยู่ร่วมกันได้ ทั้งนี้มนุษย์ต้องยอมรับว่าแนวคิดที่ว่าเผ่าพันธุ์มนุษย์มีลำดับสูงสุดนั้นได้ลดความสำคัญลงไปแล้ว ฝ่ายสวนสัตว์มีเหตุผลในเชิงคุณค่าของการอนุรักษ์และสงวนพันธุ์สัตว์และเพื่อการศึกษาวิจัย มีใช่เพื่อการนันทนาการเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป ในทางพระพุทธศาสนานั้นส่งเสริมความเมตตาที่มนุษย์จะมีต่อผู้อื่น ดังนั้นความเมตตาต่อสัตว์ได้ถูกหยิบยกเป็นคุณธรรมข้อสำคัญที่มนุษย์ควรที่จะประพฤติเป็นประจำ ฝ่ายสวนสัตว์ถือเป็นหน้าที่ในการส่งเสริมให้มนุษย์มีเมตตาต่อสัตว์และขยายผลเป็นความเมตตาต่อโลกเพื่อการพึ่งพากันของสรรพชีวิตและเกิดสมดุลในโลก ทั้งนี้

มนุษย์มีบทบาทสำคัญก็ด้วยมโนธรรมตามสัญชาตญาณ ปัญญาอันมีเฉพาะในมนุษย์ทำให้มนุษย์คิดถึงการทำดี เป็นหน้าที่และมีความรู้สึกที่หนักแน่นที่จะทำดี แต่หากมุ่งกระทำดีเพียงเพราะเป็นพื้นที่สบายใจเฉพาะฝ่ายตน การทำดีตามความคิดของตนนั้นย่อมทำให้ต่างฝ่ายต่างใช้อารมณ์เข้าหากันและโต้เถียงกันไม่สิ้นสุด แม้จะมุ่งให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแก่สัตว์ป่า แต่การโต้เถียงเรื่องความดีด้วยอารมณ์ย่อมนำไปสู่ความขัดแย้ง ดังนั้น การเสนอความคิดทางปรัชญาจึงเน้นให้ทั้งสองฝ่ายได้ย้อนกลับไปทบทวนหลังเหตุผลเชิงปรัชญาที่ตนใช้ แล้วย้อนคิดใหม่ด้วยวิจรรณญาณ การคิดใหม่นี้อาจจะทำให้ทั้งสองฝ่าย อันได้แก่ นักธรรมชาติเพื่อสิทธิสัตว์และเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลสัตว์ป่าหันมาสนใจเนื้อหาทางความคิดเชิงจริยศาสตร์ที่เน้นการดูแลสัตว์ในสวนสัตว์ให้มีที่อยู่และสภาพที่อยู่ใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุดเพื่อให้เขาได้แสดงพฤติกรรมตามเผ่าพันธุ์ได้ และเกิดความเข้าใจถึงความเสี่ยงในการสูญพันธุ์ของสัตว์ในโลกภายนอก สวนสัตว์จึงมีหน้าที่ในการช่วยรักษาเผ่าพันธุ์ไว้ไม่ให้สูญพันธุ์ เนื่องจากธรรมชาติภายนอกได้ถูกทำลายลงไปมากและภาวะโลกร้อนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่อาศัยจนกระทั่งไม่เหมาะสมกับสัตว์ป่าเหล่านั้นอีก แต่กระนั้น ทุกฝ่ายจะต้องไม่หลงไปกับความจริงลวงนี้จนละเลยธรรมชาติและปล่อยให้ธรรมชาติถูกทำลายไปมากกว่านี้

อย่างไรก็ตามการยื้อแย่งในด้านการจับขังก็ยังเป็นประเด็นสำคัญซึ่งนักธรรมชาติเพื่อสิทธิสัตว์ยังคงยืนกรานที่จะโต้เถียงเชิงเหตุผลต่อไป กระบวนทรรศน์ความคิดเชิงปรัชญาหลังนวยุคสายกลางย่อมมีได้ให้คำตอบชี้ขาดว่า ฝ่ายใดถูก ฝ่ายใดผิด หากแต่ชี้ชวนให้ทั้งสองฝ่ายลดความยึดมั่นถือมั่นและแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่างเพื่อที่จะได้ร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสัตว์ป่าในธรรมชาติและสัตว์ป่าในสวนสัตว์ด้วยกัน และเสนอจริยธรรมแห่งการดูแลตามกระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลางที่เน้นให้ทุกฝ่ายมาร่วมมือกันเพื่อแสวงหาสิ่งที่ดีกว่า แต่ก็ไม่ได้ชี้ว่าความขัดแย้งที่มีอยู่ไม่ดี ทั้งนี้ ภาวะคู่ตรงข้ามเกิดขึ้นในโลกตามอิทธิพลทางปรัชญาของอริสโตเติล มนุษย์จึงพึงเข้าใจและตระหนักว่าความเป็นจริงมิได้มีสองฝาก หากแต่มีพื้นที่ตรงกลางที่มีความน่าสนใจซึ่งอาจเป็นจุดร่วมของการแก้ไขปัญหาคาดูแลสัตว์ป่าได้ ทั้งนี้การประยุกต์ใช้แนวทางการแก้ปัญหาจะต้องสร้างให้เกิดการปฏิบัติที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการคิดและการดำเนินชีวิตไปพร้อมๆ กัน ฝ่ายธรรมรงค์เพื่อสิทธิสัตว์และฝ่ายสวนสัตว์จะต้องไม่เพียงกระทำตามกฎหมายเพียงอย่างเดียว เพราะกฎหมายไม่อาจส่งเสริมจริยธรรมแห่งการดูแลนี้ได้ ฝ่ายธรรมรงค์เพื่อสิทธิสัตว์และฝ่ายสวนสัตว์จะต้องทำกิจกรรมทางสังคมที่เน้นประเพณีและจริยธรรมต่างๆ ที่ได้ปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เช่น นักธรรมรงค์เพื่อสิทธิสัตว์ ฝ่ายสวนสัตว์ ภาครัฐและประชาชนทั่วไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของสัตว์ป่า

เอกสารอ้างอิง

- กีรติ บุญเจือ. (2546). **เริ่มรู้จักปรัชญา ในชุด ปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย เซนต์จอห์น.
- กีรติ บุญเจือ. (2551). **คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. _____ . (2552). แพนด้าถูกรัก ช่างไทยถูกทิ้ง. ค้นเมื่อ 4 มกราคม 2558 จาก <http://www.siamzone.com/board/view.php?sid=1127748>
- _____. (n.d.). **สวนสัตว์: ภาพลวงตาของการอนุรักษ์**. Animal Activist Alliance (AAA) Thailand. ค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <https://www.facebook.com/aaathailand/posts/507645195995500>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2558). **พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557**. ราชกิจจานุเบกษา. 131(87ก); หน้า 11 ค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/2557/A/087/4.PDF>
- สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า. (2558). **พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535**. ค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2558 จาก http://www.dnp.go.th/wildlifednp/index.php?option=com_content&view=article&id=30&Itemid=6
- Best, S. (1999). **Zoos and the end of nature**. Retrieved 6 January 2015 from <http://www.drstevebest.org/ZoosAndTheEnd.htm>
- Bostock, S.C. (1993). **Zoos and animal rights: the ethics of keeping animals**. London: Routledge.
- Craig, E. (1998). **Routledge encyclopedia of philosophy**. London: Routledge.
- Haidt, J. (2012). **The righteous mind: why good people are divided by politics and religion**. New York : Pantheon.
- Ihering, R. (1913). **Law as a means to an end**. trans Husik I. Boston: Boston Book. Retrieved 20 October 2014 from <http://socserv2.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/ihering/LawMeansEnd.pdf>
- Junhold, J., Oberwemmer, F. (2010). **How are animal keeping and conservation philosophy of zoos affected by climate change?**. *Int Zoo YB.*, 45: 99-107.
- Lovelock, J. E. (1979). **Gaia : A new look at life on Earth**. NY: Oxford University Press.
- Norton B.G. (1996). **Ethics on the ark (zoo & aquarium biology & conservation)**. Washington: Smithsonian Books.
- Oregon zoo. (n.d.). **Thanks to you a better Zoo**. Retrieve 6 January 2015 from <http://www.oregonzoo.org/discover/new-zoo/thanks-you-better-zoo>
- Salk J. (n.d.) **33 best Jonas Salk quotes**. ค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <http://nlcatp.org/33-best-jonas-salk-quotes/>

ความเป็นหลังนวยุคของ นิโคโล มาเคียเวลลี ตัดสินในหนังสือเจ้าผู้ปกครอง:
การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย วิธาน

Postmodernism of Nicolo Machievalli Justified in “The Prince”:
An Analytic, Appreciative and Applicative Study

วีระชัย ยศโสธร ¹/ กิรติ บุญเจือ ²

Weerachai Yossothorn / Kirti Bunchua

^{1,2} สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Program in Philosophy and Ethics, Graduate School, Saun Sunandha Rajabhat University.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญา มีวัตถุประสงค์เพื่อถกคำถามว่าความคิดทางการเมืองของนิโคโล มาเคียเวลลี ในหนังสือ เจ้าผู้ปกครอง เป็นปรัชญาหลังนวยุคหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่า เหตุผลของฝ่ายตรงข้ามที่สนับสนุนว่าไม่เป็นปรัชญาหลังนวยุค มีเหตุผล 2 ข้อ คือ 1) รูปแบบการปกครองมุ่งเฉพาะเรื่องผลประโยชน์โดยละเอียดลุ่ม และ 2) รัฐในรูปแบบต่างๆ ใช้เพียงกฎหมายในการบริหารปกครองประเทศเพื่อรวมศูนย์อำนาจไว้ที่เจ้าปกครองเท่านั้น แต่ผู้วิจัยกลับคิดเห็นตรงกันข้ามว่าเหตุผลของฝ่ายตรงข้ามทั้งสองข้อต่างมีจุดอ่อน ได้แก่ 1) ติความแบบแยกส่วน ไม่คำนึงถึงความจำเป็นและไม่แยกแยะเส้นแบ่งระหว่างเรื่องการปกครองกับเรื่องศีลธรรมทางศาสนา ทำให้เข้าใจผิดว่ามาเคียเวลลีพยายามทำลายความเชื่อทางศาสนาและเน้นการปกครองโดยมุ่งผลประโยชน์เฉกเช่นกลุ่มนวยุคนิยม และ 2) ติความไม่รัดกุม คือ นำเฉพาะประเด็นที่มีประโยชน์ต่อการนำไปตีความแบบนวยุคเท่านั้น แต่ไม่มองถึงเรื่องของศีลธรรมที่เป็นเกณฑ์เสริมเพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลในการบริหารปกครอง และละเอียดประเด็นด้านภูมิศาสตร์และวิธีการบริหารปกครองที่ต้องมีการกระจายอำนาจไปยังภาคส่วนต่างๆ ทั่วประเทศ ผู้วิจัยเสนอคำตอบใหม่ว่า ความคิดทางการเมืองของมาเคียเวลลี ในหนังสือ เจ้าผู้ปกครอง เป็นปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ 1) ความคิดทางการเมืองของ นิโคโล มาเคียเวลลี สนับสนุนให้เกิดการแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างด้วยพลังสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา 2) ความคิดทางการเมืองของ นิโคโล มาเคียเวลลี มีเส้นแบ่งเรื่องกฎหมายและศีลธรรมอย่างชัดเจน และ 3) ความคิดทางการเมืองของ นิโคโล มาเคียเวลลี มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งโดยส่วนตนและส่วนรวม

คำสำคัญ : หลังนวยุค, มาเคียเวลลี, เจ้าผู้ปกครอง

Abstract

This dissertation was a philosophical research, the objective of which was to discuss and find solution to the research question whether Machiavelli's political thought in "The Prince" was postmodernist. The counterpart argued that Machiavelli's political thought in "The Prince" could not be accepted as postmodernist due to two reasons:- 1) his public administration focuses exclusively on the benefits for state without any concern for political ethics; 2) his government approved public laws that endorsed central administration in which administrative power was bestowed on the supreme ruler only. The researcher objected to their proposal and discovered that their two arguments had defects due to the following reasons. 1) There was a partial and biased explanation of Machiavelli's political thought: they did not see the fine line that separates the objectives of public administration from ethics, morality and religions. Their misinterpretation eventually led to their misunderstanding, misjudgment and pseudo accusation that Machiavelli had an objective to destroy religions and concerns exclusively the public utility without caring a violation of morality in the same way as politico-philosophical approach of modernism. 2) Their selective reading of Machiavelli's text: they did not have a holistic understanding of Machiavelli's political writing in "The Prince". They draw only parts of his writings that supported their modern political philosophy. They ignored other parts of Machiavelli's text that advised the princes/ rulers/ administrators to care for moral and good governance principles in public administration. They failed to bring into consideration the politico-geographical facts during Machiavelli's

lifetime which needed the decentralization of political power. In this research, the researcher discovered that Machiavelli's political thought in "The Prince" was a kind of 'Moderate Postmodern Philosophy' by three reasons. 1) Machiavelli's political thought supported the use of creative, adaptive, cooperative and inquisitive powers to reach common standpoint and to withhold the differences. 2) Machiavelli's political thought indicated a divide-line between laws and morality. 3) Machiavelli's political thought supported quality life development of each individual and that of the public.

Keywords: Postmodernism, Machiavelli, The Prince

บทนำ

ความสำคัญของปัญหานี้มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัยว่า ความคิดทางการเมืองของ นิโคโล มาเคียเวลลี ในหนังสือ เจ้าผู้ปกครอง (The Prince) เป็นปรัชญาหลังนวยุคหรือไม่ เพราะจากการศึกษาพบว่า นักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่มองว่าแนวคิดทางการเมืองการปกครองของมาเคียเวลลีเป็นแนวคิดที่ไร้ศีลธรรมจรรยา สอนให้ผู้ปกครองเป็นคนเจ้าเล่ห์ หน้าไหว้หลังหลอก ทำให้ไวใจไม่ได้ ในช่วงที่เขาเขียนหนังสือเจ้าผู้ปกครองเผยแพร่ในช่วงแรกก็พบว่า สภาแห่งเตรินท์ (Council of Trent) ก็มีมติยืนยันโองการของสันตะปาปาที่ออกมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1559 ในการกำหนดให้หนังสือเจ้าผู้ปกครองเป็นหนังสือต้องห้ามรวมทั้ง พระเจ้าเฟรดเดอริกมหาราชแห่งปรัสเซียด้วยที่ไม่ละเลยโอกาสที่จะเขียนอะไรออกมาในนามของตนเองเพื่อต่อต้านและโจมตีงานเขียนเรื่องเจ้าผู้ปกครองของมาเคียเวลลี นอกจากนี้ หนังสือ เจ้าผู้ปกครอง ยังถูกมองว่าเป็นเพียงผลงานของผู้แสวงหางานทำ หรือเป็นตัวแบบความคิดอันชั่วร้ายอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ก็เชื่อว่าจะไม่มีการมองงานเขียนเรื่องเจ้าผู้ปกครองของมาเคียเวลลีในแง่ดีหรือแง่ธรรมดาศาเอาเสียเลย หลังจากมรดกกรรมของมาเคียเวลลี มีตรสหาย

ของมาเคียเวลลีบางคนกล่าวว่า มาเคียเวลลีเขียนหนังสือเรื่อง เจ้าผู้ปกครอง โดยมุ่งหวังว่าหากพวกเมดิชีปฏิบัติตามนโยบายที่เสนอแนะไว้ก็จะได้ประสบกับความพิ้นาศไปใบที่สุด (Niccolo Machiavelli, 1950, p. 103) นักปรัชญานามกระเดื่องอย่าง สปิโนซาเห็นว่ามาเคียเวลลีเขียนหนังสือเรื่องเจ้าผู้ปกครองขึ้นเพื่อแสดงให้ประชาชนผู้เป็นเสรีทั้งหลายได้ระมัดระวังการที่จะมอบสวัสดิภาพของตนให้อยู่ในมือของคนคนเดียว เพราะผู้เป็นทรราชนั้นหากไม่ห่อเหิมจนเกินเลยถึงขนาดที่คิดว่าจะสามารถทำให้ทุกคนพอใจได้แล้ว ก็ย่อมต้องกลัวเกรงต่อภัยที่จะคุกคามตน และเพราะฉะนั้นจึงต้องทำทุกอย่างเพื่อตนเองและวางแผนต่อต้านประชาชนมากกว่าที่จะปฏิบัติงานเพื่อความผาสุกของประชาชน และว่ากันว่ารัฐโซซก็มีความเห็นอย่างเดียวกันกับสปิโนซา ในยุคหลังๆ นักวิชาการเริ่มมองมาเคียเวลลีในแง่ที่ดีขึ้น โดยเห็นว่า หนังสือ เจ้าผู้ปกครอง ไม่ได้เป็นอะไรมากกว่าคู่มือสำหรับผู้ปกครองเล่มหนึ่งในบรรดาหลายๆ เล่มของสมัยกลาง ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวประเพณีนิยมแบบเดิมๆ บ้างก็ว่า การที่มาเคียเวลลีเขียนบรรยายความสามารถของซีซาร์ บอร์เจีย อย่างเกินเลยความเป็นมนุษย์ปฎุชนธรรมดา แสดงว่าจริงๆ แล้ว หนังสือ เจ้าผู้ปกครอง ก็ไม่ได้มีอะไรมากไปกว่างานล้อเลียนที่ต่อต้านตระกูลเมดิซินั่นเอง และยังมียีกหลายคนที่เห็นว่าบทสุดท้ายของหนังสือเรื่องเจ้าผู้ปกครอง ที่มาเคียเวลลีเรียกร้องให้อิตาลีรวมตัวกันเพื่อต่อต้านรุกราน เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกชาตินิยมอิตาลีอันเป็นโฉมหน้าที่แท้จริงของมาเคียเวลลี นอกจากนี้ยังเห็นว่ามาเคียเวลลีเป็น “นักวิทยาศาสตร์” ที่พยายามสังเกตเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ทั้งในอดีตและร่วมสมัย แล้วนำมาสรุปอย่างเป็นวัตถุวิสัยหรืออย่างที่เป็นอยู่จริง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจความคิดทางการเมืองของการปกครองของ มาเคียเวลลี โดยเฉพาะที่ปรากฏในหนังสือ เจ้าผู้ปกครอง (The Prince) โดยต้องการศึกษาให้ทราบว่า ความคิดทางการเมืองของ นิโคโล มาเคียเวลลี ในหนังสือ เจ้าผู้ปกครอง (The Prince) เป็นปรัชญาหลังนวยุคหรือไม่ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปรัชญาเพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุดจากการประนีประนอมทุกฝ่าย เท่าที่จะทำได้และมีเหตุผลเหนือกว่าทุกฝ่าย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตอบคำถามวิจัยในเชิงปรัชญา
2. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่

คำถามวิจัย

ความคิดทางการเมืองของ นิโคโล มาเคียเวลลี ในหนังสือ The Prince เป็นปรัชญาหลังนวยุคหรือไม่?

สถานการณ์ของคำถาม

นักรัฐศาสตร์ล้วนได้เรียนแนวคิดทางการเมืองของ นิโคโล มาเคียเวลลี ในฐานะแนวคิดแบบอำนาจเผด็จการ โดยกำหนดให้เป็นไปตามปรัชญานวยุค และดูเหมือนว่าจะเชื่อกันเช่นนั้นอย่างไม่คิดสงสัยเพิ่มเติมขึ้นไปอีก หากแต่แนวคิดของมาเคียเวลลี มีจุดเด่นที่ชี้ถึงธรรมชาติของมนุษย์ที่ยึดตัวเองเป็นหลัก ซึ่งชี้ตามสารัตถะของมนุษย์อันสอดคล้องกับปรัชญาอัตถิภาวนิยม แต่ทำยที่สุดก็เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีพอเพื่อนำสังคมสู่ความสุขความเจริญได้ จึงสามารถใช้วิจารณ์ญาณมองได้ว่าเป็นปรัชญาหลังนวยุค

คำตอบสมมติฐาน

ความคิดทางการเมืองของ นิโคโล มาเคียเวลลี ในหนังสือ เจ้าผู้ปกครอง (The Prince) เป็นปรัชญาหลังนวยุค เพราะมาเคียเวลลีส่งเสริมระบบการเมืองการปกครองที่มีระบบการบริหารงานที่ดี ได้แก่ หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หลักคุณธรรม (Morality) หลักความโปร่งใส (Accountability) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หลักความคุ้มค่า (Cost – effectiveness or Economy) หลักการบริหารจัดการที่ดีนี้ถูกขับเคลื่อนด้วยจริยธรรมดูแลตามแนวทางของปรัชญาหลังยุคสายกลางด้วยการสร้างสรรค์ ปรับตัวร่วมมือ และแสวงหาซึ่งความสุข เป็นความสุขบนความสุขของตนเองและผู้อื่น เป็นคุณภาพชีวิตของคนในรัฐ

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้วางกรอบการวิจัยเกี่ยวกับมโนคติทางการเมืองของนิโคโล มาเคียเวลลี โดยศึกษาจากงานเขียนในหนังสือที่ชื่อว่า The Prince ค.ศ. 1513 โดยใช้ฉบับ

แปลเป็นภาษาไทยของสมบัติ จันทรวงศ์ ปี พ.ศ. 2542 เป็นหลัก ส่วนหนังสือแปลเล่มอื่นๆ จัดว่าเป็นหนังสือสำหรับขยายความเพิ่มเติม

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยทางปรัชญาสองแนวทางอันได้แก่ วิชาภาษวิธี (dialectics) และวิธีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discursive)

วิชาภาษวิธี คือการตั้งคำถามที่อาจตอบได้หลายคำตอบที่เป็นไปได้ (pluralistic)

วิธีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น คือการรับฟังเหตุผลที่สนับสนุนแต่ละคำตอบ เพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุดจากการประนีประนอมทุกฝ่ายเท่าที่จะทำได้ และมีเหตุผลเหนือกว่าทุกฝ่ายเท่าที่จะเป็นไปได้

เนื้อหาที่เสนอมีองค์ประกอบทั้งหมด 3 ส่วนคือ วิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของฝ่ายตรงข้ามที่ให้เหตุผลสนับสนุนว่า มาเคียเวลลีเป็นนักคิดตามแนวคิดของกลุ่มนวยุกนิยม สามารถแยกได้เป็น 2 ประเด็น ประเด็นแรก ได้แก่รูปแบบการปกครองมุ่งเฉพาะเรื่องผลประโยชน์โดยละเอียดศีลธรรม ประเด็นที่สอง ได้แก่รัฐในรูปแบบต่างๆ ใช้เพียงกฎหมายในการบริหารปกครองประเทศเพื่อรวมศูนย์อำนาจไว้ที่เจ้าปกครองเท่านั้น

ผู้วิจัยวิจารณ์ทรรศนะของฝ่ายตรงข้ามว่า เหตุผลของฝ่ายตรงข้ามทั้งสองประเด็นต่างมีจุดอ่อน 2 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นแรก เกิดจากการตีความแบบแยกส่วน ไม่คำนึงถึงความจำเป็นและไม่แยกแยะเส้นแบ่งระหว่างเรื่องการปกครองกับเรื่องศีลธรรมทางศาสนา ทำให้เข้าใจผิดว่า มาเคียเวลลีพยายามทำลายความเชื่อทางศาสนาและเน้นการปกครองโดยมุ่งผลประโยชน์เฉกเช่นกลุ่มนวยุกนิยม ประเด็นที่สอง เกิดจากการตีความที่ไม่รัดกุม คือ นำเฉพาะประเด็นที่มีประโยชน์ต่อการนำไปตีความแบบนวยุกเท่านั้น แต่ไม่มองถึงความจำเป็นและความเป็นจริงที่เกิดขึ้นว่า การปกครองรัฐจะปกครองในรูปแบบใดก็ตาม จำเป็นที่จะต้องมีเรื่องของศีลธรรม จริยธรรม มาเป็นเกณฑ์เสริมเพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลในการบริหารปกครองด้วยกันทั้งนั้น จะอาศัย

เพียงกฎหมายบีบบังคับควบคุม ประเทศชาติก็ไม่อาจอยู่รอดได้ อีกทั้งฝ่ายตรงข้ามได้ละเลยประเด็นด้านภูมิศาสตร์และวิธีการบริหารปกครองที่ต้องมีการกระจายอำนาจไปยังภาคส่วนต่างๆ ทั่วประเทศ เพราะประเทศอิตาลีมีอาณาเขตที่กว้างขวาง จะอาศัยเพียงเจ้าผู้ปกครองปกครองอย่างทั่วถึงนั้นไม่อาจเป็นไปได้ เจ้าผู้ปกครองปกครองจึงเป็นเพียงผู้ให้นโยบายและรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน แสวงหาฉันทมติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ชอบธรรม มีความโปร่งใส ดังนั้น รัฐในรูปแบบต่างๆ ที่มาเคียเวลลีเสนอจึงไม่ได้ใช้เพียงกฎหมายในการบริหารปกครองประเทศเพื่อรวมศูนย์อำนาจไว้ที่เจ้าปกครองเพียงผู้เดียวอย่างที่ฝ่ายตรงข้ามได้กล่าวอ้าง

อภิปรายผลการวิจัย

คำตอบใหม่ของผู้วิจัย อาจยังมีประเด็นที่ก่อให้เกิดข้อสงสัยและสามารถทำให้เกิดฝ่ายแย้งขึ้นมาได้ว่า “ความคิดทางการเมืองของ นิโคโล มาเคียเวลลี ในหนังสือเจ้าผู้ปกครอง (The Prince) เป็นปรัชญานวยุกนิยม” เพราะเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับลัทธิปฏิญาณนิยม ลัทธิประโยชน์นิยม และลัทธิปฏิบัตินิยม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องตอบข้อข้องใจเหล่านี้ไว้ว่า ข้อแย้งของฝ่ายตรงข้ามที่อ้างนั้นเกิดจากการตีความแบบแยกส่วนเพื่อให้เห็นเพียงมุมมองที่เป็นนวยุกนิยม นอกจากนี้ยังตีความผิดบริบทจึงมีแนวโน้มที่สร้างความคลุมเครือต่อเนื้อหา นอกจากนี้ปัญหายังเกิดจากการตีความภาษาที่ไม่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ของมาเคียเวลลี เช่นคำว่าคุณธรรม ในความหมายของหนังสือเจ้าผู้ปกครองนั้น หมายถึง “ศาสนาที่ผูกพันมนุษย์ให้อยู่ด้วยกันในนครและในยามคับขันเป็นศาสนาซึ่งจะป้องกันนครด้วยความศรัทธา”(สมบัติ จันทรวงศ์, 2542: 36) แต่ฝ่ายแย้งกลับตีความว่ามาเคียเวลลีเป็นคนไม่มีศาสนา เป็นต้น อนึ่ง แม้ว่ามาเคียเวลลีจะยอมรับว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เห็นแก่ตัว แต่เขาก็ไม่ได้สอนให้มนุษย์เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเหมือนกับเบนเอมิ และประโยชน์ส่วนรวมที่เขาเน้นนั้นก็ไม่ใช่ประโยชน์เชิงวัตถุแต่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทั้งชาติ

มาเคียเวลลีแยกแยะระหว่าง “การมีชีวิตอยู่จริง” กับ “การที่เราควรมีชีวิตอย่างไร” แต่เขาทำให้ “การที่เราควรมีชีวิตอย่างไร” มีความหมายอย่างเดียวกันกับ “จินตนาการของสิ่งนั้น” นั่นคือ เป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์

และไม่เป็นจริง คือมันไม่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความเป็นจริงในปัจจุบันได้

แม้ว่าการเป็นตัวของตัวเองจะเป็นสิ่งที่ดี แต่มาเคียเวลลีก็ได้เป็นนักปรัชญาปฏิบัตินิยมที่เน้นความเป็นปัจเจกบุคคลมากจนเกินไป เขากลับแนะนำให้เจ้าผู้ปกครองแสวงหาการมีส่วนร่วมทั้งกับผู้ปกครองในเขตอื่น เหล่าอำมาตย์ กองทหาร และประชาชน และควรมีการฝึกฝนตนเองเพื่อประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วม เช่น 1) การเอาชนะธรรมชาติของตนเอง 2) การสร้างกองกำลังด้วยตนเอง 3) การสร้างรากฐานด้วยตนเอง 4) เจ้าผู้ปกครองจะต้องมี “คุณธรรม” (สมบัติ จันทรวงศ์, 2542: 32-33)

การฝึกฝนของเจ้าผู้ปกครองทั้งหมดทั้งหมดที่มาจากมาเคียเวลลีแนะนำนั้นเป็นการก้าวข้ามข้อเสียของนักปรัชญาปฏิบัตินิยม เพราะการเน้นความเป็นปัจเจกบุคคลมากจนเกินไปจะทำให้คนคนนั้นกลายเป็นคนเห็นแก่ตัวมองเข้าหาตนเองเป็นหลัก ทำให้ขาดการมองประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ข้อสงสัยที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเสนอคำตอบใหม่ของผู้วิจัย อาจมีผู้โต้แย้งขึ้นมาได้ว่า “ความคิดทางการเมืองของ นิโคโล มาเคียเวลลี ในหนังสือเจ้าผู้ปกครอง เป็นปรัชญานวยก” ผู้วิจัยได้ตอบข้อข้องใจที่อาจเกิดขึ้นดังกล่าวแล้วว่า การตีความของฝ่ายตรงข้ามนั้นมีจุดอ่อนอยู่ ทั้งในด้านความสับสนกำกวมทางภาษา การตีความโดยไม่คำนึงถึงบริบท และเจตนาธรรมณของผู้แต่งหนังสือเรื่อง เจ้าผู้ปกครอง ฝ่ายตรงข้ามอาศัยเพียงการวิเคราะห์แยกส่วนเพื่อให้ได้มาซึ่งประเด็นที่ช่วยสนับสนุนว่าความคิดทางการเมืองของมาเคียเวลลีเป็นเพียงแนวคิดนวยกนิยามเท่านั้น ทั้งๆ ที่ความเป็นจริงแนวคิดของเขาที่ปรากฏในหนังสือเรื่องเจ้าผู้ปกครองยังมีแนวคิดที่น่าสนใจอื่นๆ และสามารถตีความเป็นหลังนวยกได้ ซึ่งผู้วิจัยมองว่าหากตีความไปในแนวนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีกว่ากระบวนทรรศน์นวยก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน การบริหารปกครองก็ต้องคิดปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดความเหมาะสม เมื่อเราประเมินค่าอย่างรอบคอบแล้ว

สิ่งที่ต้องคิดต่อไปก็คือ เป้าหมายของการบริหารปกครองประเทศ ประเทศได้ตั้งเป้าหมายและทิศทางไว้ว่าอย่างไร เป้าหมายที่มีความเหมาะสมในยุคสมัยของมาเคียเวลลีกับยุคสมัยนี้ก็มีความแตกต่างกันไป เมื่อจะประยุกต์ใช้ในสมัยปัจจุบันเป้าหมายดังกล่าวที่ควรจะเป็นก็คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทั้งประเทศ เมื่อได้ตั้งเป้าหมายไว้ดังนี้แล้ว เจื่อนไขสำคัญที่ผู้บริหารปกครองในระดับสูงจำเป็นต้องนำมาใช้คำนึงถึงต่อวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายนี้ได้แก่

1) ถ้าในปัจจุบัน การบริหารปกครองประเทศเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจการปกครอง ผู้บริหารปกครองในระดับสูงจะมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในภาพรวมทั้งหมด และผู้บริหารในระดับล่างจะมีอำนาจหน้าที่ลดลง ซึ่งทำให้ผู้บริหารระดับล่างเกิดความหวาดกลัวต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบ และผู้บริหารระดับล่างอาจรู้สึกขาดอิสรภาพในการแก้ไขปัญหา ระหว่างกลุ่มและแผนงานของตนเอง

2) ถ้าการบริหารปกครองประเทศเป็นแบบกระจายอำนาจการปกครอง บุคลากรจะมีอิสระในการปฏิบัติงานและตัดสินใจเกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามหน้าที่งานของตนเอง ดังนั้น ต้องกระจายอำนาจอย่างระมัดระวังและเหมาะสมเพื่อให้อำนาจหน้าที่ที่มอบหมายนั้นสามารถสร้างประโยชน์แก่ประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

ดังนั้น ควรมีการสร้างสมดุลระหว่างการรวมอำนาจและการกระจายอำนาจของผู้บริหารระดับกลางและผู้บริหารระดับล่าง ถ้ากรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นจะต้องมีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจแก้ปัญหา และผู้บริหารระดับสูงควรรับผิดชอบตัดสินใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ในระยะยาว ซึ่งจะก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการจัดทำกลยุทธ์ในระยะยาวและความยืดหยุ่นของการปฏิบัติงานในระยะสั้นและส่งผลให้เกิดการพัฒนาวัตกรรมใหม่ เพราะผู้บริหารระดับล่างสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติให้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่

แนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาดังกล่าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทั้งประเทศจึงอยู่ที่การมีส่วนร่วม ผู้บริหารปกครองในระดับสูงควรมีนโยบายผลักดันให้ทุกภาคส่วน ทุกจังหวัด ทุกพื้นที่ ได้จัดกิจกรรมเพื่อแสวงหาการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้บริหารในระดับ

ล่างได้มีบทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจและปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารปกครองในระดับสูงควรมีการประจุมวางแผนกับผู้บริหารระดับล่าง เพื่อให้เกิดการประชุมสาธารณะ เพราะการประชุมสาธารณะจะทำให้ผู้บริหารในพื้นที่ต่างๆ ได้เข้าถึงปัญหาที่แท้จริงของภาคประชาชน และเป็นการยืนยันปัญหาอย่างตรงจุดที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ บุคคลากร เครื่องมือในการปฏิบัติงาน ฯลฯ ต่อไป

ในด้านการเผยแพร่เพื่อให้เกิดการศึกษาปรัชญาการเมืองของมาเคียเวลลีในรูปแบบของหลังนวยุคนิยมสายกลาง ควรมีการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ในส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป นั้น ผู้วิจัยขอเสนอให้นำเอาหนังสือเรื่องเจ้าผู้ปกครองหรือ The Prince ของนิโคโล มาเคียเวลลีนี้มาวิเคราะห์ตีความในแง่มุมที่ผู้วิจัยยังไม่ได้กล่าวถึงหรือให้นำหนักความสำคัญในระดับลึก ยกตัวอย่างเช่น การวิจัยเรื่อง “ปัญหาและแนวทางแก้ไขการคอร์รัปชันทางการเมืองในหนังสือเรื่องเจ้าผู้ปกครองของนิโคโล มาเคียเวลลี” ในงานวิจัยเล่มนี้ควรมีการ

ศึกษาถึงปัญหาที่เป็นรากเหง้าของการคอร์รัปชันของรัฐในรูปแบบต่างๆ ที่มาเคียเวลลีกล่าวถึงในหนังสือเจ้าผู้ปกครองจำแนกได้เป็น 4 รัฐ คือ รัฐที่ผู้ปกครองต่อกันมาโดยราชตระกูล หรืออาณาจักรเก่า (Hereditary Principalities) รัฐที่มีราชวงศ์หรือขุนนางหรือประชาชนที่สถาปนาตนเองขึ้นปกครอง หรืออาณาจักรใหม่ (New Principalities) รัฐที่เรียกว่าอาณาเขตร่วม (Composite Principalities) หมายถึง รัฐเก่ารวมกับรัฐใหม่ที่ไปยึดมาได้ และรัฐที่ปกครองโดยสันตะปาปา (Ecclesiastical Principalities) ทั้ง 4 รัฐนี้ย่อมมีจุดอ่อนที่อาจทำให้เกิดการคอร์รัปชันขึ้นได้ซึ่งมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไป ตามรูปแบบการปกครองจะเอื้ออำนวยให้เกิด จากนั้นก็ศึกษาแนวคิดการบริหารปกครองที่มาเคียเวลลีเสนอว่าสามารถแก้ปัญหาคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นนี้ได้หรือไม่เพียงใด ส่วนใดที่ขาดหายก็ควรเป็นหน้าที่ของผู้วิจัยที่จะใช้วิจารณ์ญาณและพลังสร้างสรรค์ของตนในการแสวงหาต่อเติม ตลอดทั้งแนะนำการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน ก็จะเป็นงานวิจัยที่น่าสนใจและเกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ทั้งในด้านแนวคิดและในทางปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

สมบัติ จันทรวงศ์. (2542). *เจ้าผู้ปกครอง (The Prince)* โดย Niccolo Machiavelli. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ. Machiavelli, N. (1950). *The Discourses*. translated by Christian E. Detmold. New York : The Modern Library.

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ในเขตอำเภอวังสามสีบ จังหวัดอุบลราชธานี
Roles of Local Administrative Organization to Improving Quality of Life
of Older People in Muang Sam Sip District, Ubon Ratchathani Province

สรรยา รักษพงศ์¹ / อลงกรณ์ อรรคแสง² / วรพจน์ พรหมสัตยพรต³
Sanya Rakphong / AlongKorn Akkaseng / Vorapoj Promasatayaprot

^{1, 2} สาขาวิชาการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Program in Politics and Governance, College of Politics and Governance, Mahasarakham University.

³ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Faculty of Public Health, Mahasarakham University.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอวังสามสีบ จังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mix Medtodology) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล งานวิจัยนี้มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจ ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน และด้านสภาพแวดล้อม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในเขตอำเภอวังสามสีบ ผู้ศึกษากำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamané จำนวน 400 คน และผู้ให้ข้อมูล คือ ประธานชมรมผู้สูงอายุ หรือกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอวังสามสีบ จำนวน 15 แห่ง แห่งละ 1 คน รวม จำนวน 15 คน และเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบล แห่งละ 1 คน รวม จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) สามารถวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้เท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (f) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกัน ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอวังสามสีบ จังหวัดอุบลราชธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($t = 2.46$) และมีข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมให้เกิดการสร้างงานแก่ผู้สูงอายุ ควรจัดตั้งชมรม สมาคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมต่างๆ ควรให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ และควรส่งเสริมให้ประชาชนแต่ละครัวเรือนจัดบ้านพักที่อยู่อาศัยให้มีความเหมาะสม สะอาด อากาศถ่ายเทได้สะดวก

คำสำคัญ: บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

The purposes of this research were 1) investigate the opinions of the elderly toward the roles of local administrative organization in life quality of the elderly development, 2) to obtain the suggestions by the elderly toward the roles of local administrative organization in life quality of the elderly development in Muang Sam Sip District, Ubon Ratchathani Province. The study used a mix-methodology and collected the data through questionnaires, and in depth – interview. The content scope of the research consisted of 4 aspects in the roles of local administrative organization in life quality of the elderly development; physical health, mental health, community participation, and environment. There were a total of 30 informants, 15 of whom were from Elderly Clubs in Muang Sam Sip District, and 15 of whom were from sub-district administrative organizations in Muang Sam Sip District. Cronbach's Alpha Coefficient was used to test the reliability of the questionnaires. Questionnaire's reliability was 0.94. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. Data was analyzed by interpretation and concluded to construct the analytic induction which was using the data obtained from the interviews to draw conclusions together. The study showed that the opinions of the elderly toward the roles of local administrative organization in life quality of the elderly development in Muang Sam Sip District, Ubon Ratchathani province were low (\bar{X} = 2.46). Their suggestions for the local administrative organization consisted of holding the health check for senior people and track the health problems regularly, promoting careers for the elderly, senior people, providing elderly clubs where they can take part in meeting each other and supporting

people to keep their house clean, tidy and ventilate.

Keywords: Roles of Local Administrative Organization, Quality of Life, Older People

บทนำ

สภาวะของประชากรไทยในปัจจุบัน ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นที่เรียบริ้อยแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 10.5% และจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543-2573 คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 15.7% ในปี 2573 ส่วนประชากรวัยเด็ก (0-14 ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มลดลงอย่างรวดเร็วจาก 24.6% ในปี 2543 เหลือ 11.2% ในปี 2573 ขณะที่ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเช่นนี้ สิ่งสำคัญอย่างยิ่งก็คือการมีความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมก่อนจะถึงวัยสูงอายุเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554)

จากข้อมูลตัวเลขของจำนวนผู้สูงอายุ ที่มีการสำรวจจากหน่วยงานต่างๆ แล้ว พบว่า จำนวนสัดส่วนผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้น รวมทั้งอายุเฉลี่ยของคนไทยก็มากขึ้นด้วย ในขณะที่จำนวนเด็กเกิดมีน้อยลง ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการประมาณการแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากรไทยไว้ว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุ จะเพิ่มจากร้อยละ 7.2 ในปี 2533 เป็นร้อยละ 15.3 ในปี พ.ศ. 2563 เช่นเดียวกับข้อมูลจากทะเบียนราษฎร พบว่า เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยจะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุประมาณ 6.2 ล้านคน จากประชากรทั้งหมด 62 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ขณะที่ข้อมูลจากการประมาณการประชากร โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประมาณว่า ณ กลางปี 2547 ประเทศไทยมีจำนวนประชากรสูงอายุ 6.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10.0 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งในอนาคตประมาณ พ.ศ. 2568 ทั้งจำนวนและสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุของไทยจะเพิ่มขึ้นเท่าตัว คือจากจำนวนประมาณ 6.5 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2547 เป็น 14 ล้านคน สัดส่วนจำนวนประชากร

ผู้สูงอายุ เพิ่มเท่าตัวเช่นกัน จากประมาณร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2547 เป็นร้อยละ 20.0 ข้อมูลนี้แสดงถึงอัตราความเร็วของการสูงอายุของประชากรไทยที่เร็วที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2545)

จากแนวโน้มของผู้สูงวัยที่กำลังเพิ่มสูงขึ้นทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทอย่างสูงในการเข้าไปดูแล เกื้อหนุนผู้สูงอายุ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะตามมาตรา 6 โดยให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยท้องถิ่นต้องมีการส่งเสริมสงเคราะห์ และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดและรู้ความต้องการของผู้สูงอายุ และผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งทำให้รู้ถึงปัญหาและความต้องการของคนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดภารกิจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเข้ามามีบทบาทในการกระจายสวัสดิการจากแผนงานของรัฐ เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพ กองทุนสวัสดิการชุมชน/กองทุนสัจจะออมทรัพย์ การจัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีบทบาทในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัย ผ่านการรณรงค์และสนับสนุนกิจกรรมด้านสุขภาพ การป้องกันการเจ็บป่วย การให้ผู้สูงอายุรู้จักดูแลตัวเอง เป็นต้น (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2542)

อำเภอวังสามสี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ มีประชากรทั้งสิ้น 82,757 คน มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 12,764 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งถือได้ว่าเป็นจำนวนที่ค่อนข้างมากและมีแนวโน้มว่าผู้สูงอายุในอำเภอวังสามสีจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (ที่ทำการอำเภอวังสามสี, 2557) การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง

ประชากรของอำเภอวังสามสีที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น แต่การดูแลผู้สูงอายุซึ่งเป็นหน้าที่ของบุตรหลานได้เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต เนื่องจากการที่บุตรหลานต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และนิยมแยกครอบครัวออกไปอยู่ตามลำพัง ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ต่อบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุจึงมากขึ้นด้วย

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาถึง ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และที่สำคัญที่สุด คือ ผู้ศึกษาต้องการทราบถึง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานี ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุว่าสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ ทั้งในด้านสวัสดิการและบริการทางสังคมต่อความต้องการของผู้สูงอายุ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นในอนาคตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่ามีประสิทธิผลและประสิทธิผลหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย องค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบลอำเภอวังสามสี องค์กรบริหารส่วนตำบลเหล่าบก องค์กรบริหารส่วนตำบลดุมใหญ่ องค์กรบริหารส่วนตำบลหนอง

ช่างใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลเตย องค์การบริหารส่วนตำบลยางสักกระโหล่ม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไข่นก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองฮาง องค์การบริหารส่วนตำบลยางโยภาพ องค์การบริหารส่วนตำบลไผ่ใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลนาเลิง และองค์การบริหารส่วนตำบลโพนแพง เทศบาลตำบลม่วงสามสิบ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ มุ่งที่จะศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสภาพแวดล้อม

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2557

4. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1 ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จำนวน 12,764 คน (ที่ทำการอำเภอม่วงสามสิบ)

4.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในเขตอำเภอม่วงสามสิบ ผู้ศึกษากำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamané จำนวน 400 คน

4.3 ผู้ให้ข้อมูล คือ ประธานชมรมผู้สูงอายุ หรือกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จำนวน 15 แห่ง แห่งละ 1 คน รวม จำนวน 15 คน และเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบล แห่งละ 1 คน รวมจำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส อาชีพ ที่อยู่อาศัย สุขภาพ โรคประจำตัว รายได้ ที่มาของรายได้ ความพึงพอใจของรายได้

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนา

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการสร้างแบบสอบถาม ตามกรอบแนวคิดที่มีตัวแปรหลักทั้งหมด 4 ตัวแปร คือ ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจ ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน และด้านสภาพแวดล้อม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

นอกจากแบบสอบถามแล้วผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติมโดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการแบ่งแบบสัมภาษณ์ เป็น 2 ชุด และการสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน คือ

ชุดที่ 1 สัมภาษณ์ตัวแทนผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

ชุดที่ 2 สัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบล

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส รายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จึงวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (f) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเพื่อหาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจำแนกและจัดระบบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกัน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสภาพแวดล้อม พบว่าความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (\bar{X} = 2.46) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านปรากฏผล ดังนี้ ด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.67) เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏผลว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการตรวจสอบจำนวนผู้สูงอายุในชุมชนและมีการให้ความรู้ในการดูแลตัวเองเบื้องต้นกับผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวจำพวกเบาหวาน ความดัน ไชข้อ (\bar{X} = 3.37) รองลงมาคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดหาเครื่องออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ (\bar{X} = 3.02) ด้านสภาพแวดล้อมโดย

รวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.56) เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏผลว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการดูแลเส้นทางการคมนาคมเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ (\bar{X} = 3.69) รองลงมาคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดให้มีถังขยะหน้าบ้านในหมู่บ้านเพื่อเป็นการกำจัดขยะมูลฝอยอันนำไปสู่การเกิดโรคต่อผู้สูงอายุได้ง่าย (\bar{X} = 3.01) ด้านจิตใจโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (\bar{X} = 2.32) เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏผลว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐานที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึงและยารักษาโรคได้อย่างรวดเร็ว (\bar{X} = 3.37) รองลงมาคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการสนับสนุนให้ชุมชนเห็นความสำคัญแก่ผู้สูงอายุโดยมีการจัดกิจกรรมหรืองานต่างๆ ในชุมชน (\bar{X} = 2.43) และด้านการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (\bar{X} = 2.29) เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏผลว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ทราบโดยทั่วถึงเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นในชุมชน (\bar{X} = 2.96) รองลงมาคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดให้มีกิจกรรมในชุมชน เช่น กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ (\bar{X} = 2.62) ตามลำดับ

การศึกษาข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานี การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ด้านสุขภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ควรติดตามปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการตรวจสอบวิธีการประกอบอาหารของแต่ละครัวเรือนว่าได้มาตรฐานหรือไม่ ควรมีการอำนวยความสะดวกในการเดินทางไปรับบริการตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุด้านจิตใจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้เกิดการสร้างงานแก่ผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมให้เกิดผู้นำด้านอาชีพภายในกลุ่มผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมเพื่อให้จิตใจสงบสุขแก่ผู้สูงอายุด้านการ

มีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดตั้งชมรม สมาคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ควรให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ ควรจัดให้มีการพบปะกันระหว่างผู้สูงอายุแต่ละท้องที่เพื่อให้เกิด การทำกิจกรรมร่วมกัน และด้านสภาพแวดล้อม องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ประชาชนแต่ละครัว เรือนจัดบ้านพักที่อยู่อาศัยให้มีความเหมาะสม สะอาด อากาศถ่ายเทได้สะดวก ควรมีมาตรการจัดหาถังขยะไว้ทุก ครัวเรือน ควรรณรงค์เกี่ยวกับความสะอาดภายในหมู่บ้าน ควรมีการส่งเสริมเกี่ยวกับการป้องกันรักษาความปลอดภัย ภายในหมู่บ้าน และควรมีการตรวจสอบความสะอาดปลอด ภัยของน้ำประปาที่แจกจ่ายออกมาสู่ชุมชน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอวังสามสีบ จังหวัด อุบลราชธานี พบว่าบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับ น้อย อาจเป็นเพราะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เล็ง เห็นความสำคัญในการพัฒนาด้านงานโครงสร้างพื้นฐานที่ เป็นภารกิจหลักอันดับแรกที้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีการดำเนินการปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ ว่าจะเป็นการพัฒนาปรับปรุง ถนนหนทาง การจัดหา น้ำ เพื่ออุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตร รวมทั้งการจัดให้มี ไฟฟ้าแสงสว่างที่เพียงพอแก่ชุมชน ซึ่งถือว่ามีความจำเป็น อย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของทุกคน และโครงสร้างพื้นฐาน เหล่านี้ล้วนแล้วเป็นสิ่งทีประชาชนทุกคนมีความต้องการให้ เกิดขึ้นเพื่อความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตของทุกคน ซึ่ง สอดคล้องกับ วลัยพร เอกนิยน์และคณะ ได้ศึกษาบทบาท ของเทศบาลตำบลบางยี่รงค์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูง อายุ อำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า บทบาท ของเทศบาลตำบลบางยี่รงค์ อำเภอบางคนที่ จังหวัด สมุทรสงครามในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภาพรวม อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน โดยผู้สูงอายุมีความคิดเห็นต่อบทบาทของเทศบาลในด้านสาธารณสุขสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสังคม ด้านสันตนาการ และด้านเศรษฐกิจ จาก

ผลการวิจัยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสุขภาพ โดย รวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าการจัดตรวจ สุขภาพประจำปีสำหรับผู้สูงอายุที่จัดขึ้นมีระยะเวลาใน การออกมาบริการน้อยเกินไป กอปรกับผู้สูงอายุบางราย ไม่สามารถเดินทางมารับบริการตรวจสุขภาพเองได้ต้องรอ ให้บุตรหลานพามาตรวจทำให้ผู้สูงอายุได้รับบริการไม่ทั่ว ถึงหรือพลาดโอกาสในการตรวจสุขภาพประจำปีในครั้ง นั้น รวมทั้งการที่ผู้สูงอายุไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ อย่างสม่ำเสมอ ด้านจิตใจและด้านการมีส่วนร่วม โดยรวม อยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมุ่งเน้นที่จะพัฒนาในส่วนที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อน เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า เป็นต้น แต่บางโครงการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและด้าน การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุก็มีจัดขึ้นตามแต่สถานการณ์ เช่น เทศกาลสงกรานต์หรือวันผู้สูงอายุแห่งชาติก็ได้จัดงาน รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมาดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาในด้านนี้เกี่ยวข้องกับคุณภาพ ชีวิตของประชาชนทุกคนไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงถนน หนทางให้มีการเดินทางไปมาสะดวก น้ำประปา ไฟฟ้า การ สาธารณูปโภคต่างๆ ให้เพียงพอ ซึ่งถือว่ามีความจำเป็นต่อ การดำรงชีวิตของทุกคน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงค่อนข้างที่จะดำเนินการพัฒนามากกว่าด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้อง กับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) ที่กล่าวว่า ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์มีอยู่ 5 ขั้นตอนเริ่มจาก ต่ำสุดไปสูงสุดโดยที่มนุษย์จำเป็นต้องได้รับการตอบสนอง ความต้องการทั้ง 5 ขั้นตอนนี้ ผลการวิจัยได้สอดคล้องกับ ความต้องการในขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 ดังนี้คือความต้องการ ทางด้านร่างกาย ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่ อยู่อาศัยเพื่อความอยู่รอดของตน และความต้องการความปลอดภัย ได้แก่ ความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย อันตรายทั้งร่างกายและจิตใจ

2. ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุ อยากรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุทั้งในด้านสุขภาพ ด้านจิตใจ ด้านการมี ส่วนร่วม และด้านสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพ

ชีวิตที่ดีขึ้น สามารถดูแลตัวเองได้และดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบมีข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์สำหรับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ดังต่อไปนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีบทบาทด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมากขึ้นในทุกๆ ด้าน ด้านสุขภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำกองทุนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของผู้สูงอายุ ควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับรู้เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของตนเองและจะได้รับการรักษาอย่างถูกต้อง ด้านจิตใจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมด้านความคิด การเรียนรู้ ความจำและสมาธิของผู้สูงอายุ เช่น มีการจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุแก่บุตรหลาน ควรส่งเสริมให้เกิดผู้นำด้านอาชีพในกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น จัดกิจกรรมค้นหาผู้นำต้นแบบด้านอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถด้านอาชีพต่างๆ ควรมีโอกาส

ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุตรหลาน ด้านการมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น จัดเวทีประชาคมผู้สูงอายุ เพื่อเก็บข้อมูลปัญหาต่างๆของผู้สูงอายุแล้วนำมาเร่งส่งเสริม แก้ไขให้ตรงตามความต้องการ ควรจัดให้ผู้สูงอายุในแต่ละท้องถิ่นได้พบปะกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน และด้านสภาพแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรหามาตรการในการดูแลความปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุที่ดูแลตนเองไม่ได้ ควรส่งเสริมให้ประชาชนแต่ละครัวเรือนจัดบ้านพักที่อยู่อาศัยให้สะอาดร่มรื่นน่าอยู่ เช่น จัดโครงการประกวดบ้านสะอาด น่าอยู่ และควรมีมาตรการจัดหาถังขยะไว้ทุกครัวเรือนเพื่อเป็นสร้างนิสัยการรักษาความสะอาดให้กับคนในชุมชน

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อหน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่แตกต่างกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2545). **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). **รายงานสถิติประชากรและเคหะ**. ค้นเมื่อ 21 กันยายน 2556 จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/population.html>

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542. ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2556 จาก http://www.khaothapra.go.th/project_detail.php?hd=1&id=566

กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนคริทธาเดิม
ของชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกอนาง อำเภอบำบอ จัังหวัดหนองคาย

The Process of Promoting Ethics based on Community's Original Faith Identity
of Ban Nong Yang Kham, Kong Nang Sub-District, Tha Bo District, Nong Khai

พระมหายศรัลล์ จันทะสุนย์^{1/} สัญญา เคนาภุมิ^{2/} ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ³

Phra Maha Yodsaran Juntasoon / Sanya Kenaphoom / Songsak Jeerasombat

¹ สาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Program in Innovation for Local Development, Graduate School, Rajabhat Mahasarakham University.

^{2, 3} สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Program in Public Administration, Faculty of Political Science and Public Administration,
Rajabhat Mahasarakham University.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ที่เป็นต้นตุนคริทธาเดิมในพื้นที่ขับเคลื่อนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง แยกแยก สร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนเข้มแข็งโดยใช้หลักพุทธธรรม เรื่องคริทธา 4 โดยการปรับประยุกต์สร้างกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์สู่กลุ่มเป้าหมายและนำชุมชนจริยธรรมขับเคลื่อนแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี ซึ่งใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก การวิจัยเชิงปริมาณเป็นรองและประยุกต์ใช้วิธีวิทยาของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research: CBR) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ การสำรวจชุมชน การทำแผนที่ภูมิสังคม การเสวนาทงาวิชาการ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนที่เป็นต้นตุนคริทธาเดิมในพื้นที่ขับเคลื่อนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า จากสถานการณ์ของชุมชนที่มีปัญหาความขัดแย้งกันมาเป็นระยะเวลาานานกว่า 10 ปี ผู้คนในชุมชนเกิดความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม ปัญหาความขัดแย้งของชุมชนทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ แต่บนฐานแห่งความขัดแย้งแตกแยกของคนในชุมชนยังมีสิ่งทีไครพคริทธานับถือร่วมกันอย่างเหนียวแน่น อันเป็นอัตลักษณ์ต้นตุนคริทธาเดิมทีโดดเด่นมาแต่บรรพบุรุษประกอบด้วย (1) หลวงพ่ออินทร์แปลง (2) หนองเลิงแซ่ (3) สัญลักษณ์นกระยางคำ (4) ตำนานห้องดั่ง (5) ใบโพธิ์หอม และ (6) เจดีย์พระนางเขียวค่อมไชยเชษฐา อันเป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชน 2) กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนคริทธาเดิม เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งชุมชนและสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (1) สร้างครอบครัวจริยธรรม (2) การตั้งกลุ่มชุมชนจริยธรรมโดยผ่านการรับรู้ มีทำทีตอบรับ และแสดงความเป็นเจ้าของ (3) การออกแบบกิจกรรมกลุ่มทีได้กิจกรรมทีหลากหลาย (4) การขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมและจิตสำนึกให้มีพลังในการขับเคลื่อน และ (5) การเสริมสร้างพลังกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน พบว่า กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนคริทธาเดิมขับเคลื่อนด้วยการเรียนรู้ผ่าน อัตลักษณ์ของชุมชนร่วมกันและปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมเรื่องคริทธา 4 ฐานคิด และคุณลักษณะ 6 ประการของชุมชนจริยธรรมสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งและสร้าง

ภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนก้าวพ้นความขัดแย้งในชุมชน 3) การทดลองใช้และประเมินผลกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นทุนศรัทธาเดิมในชุมชนพื้นที่ขับเคลื่อนได้เกิดผลเชิงประจักษ์ในพฤติกรรม 3 ประเด็น คือ (1) อัตลักษณ์ที่ค้นพบกับชุมชนจริยธรรม (2) ผลจากการจัดกิจกรรมกับชุมชนจริยธรรม และ (3) การแก้ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชนจริยธรรม พบว่า หลังจากที่ชุมชนได้ขับเคลื่อนตามกระบวนการได้ยืนยันในอัตลักษณ์ ด้วยการรับรู้ การมีท่าทีตอบรับและแสดงความเป็นเจ้าของอย่างมีพลัง จากผลการดำเนินกิจกรรมเกิดความมั่นใจในกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมว่ามีจำนวนประชากรเข้าร่วมเพิ่มมากขึ้นเท่าตัว มีความพึงพอใจของผู้กลุ่มและเกิดผลสัมฤทธิ์แก้ปัญหาความขัดแย้งแตกแยกของชุมชนได้จริงเชิงประจักษ์ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันต่อการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเกิดความรัก สามัคคี มีจิตใจงาม เกิดสุขที่ยั่งยืนได้ ส่วนความยั่งยืนเข้มแข็งของชุมชนจะอยู่ได้ยาวนานเพียงใด ก็ไม่สามารถคาดคะเนได้เพราะย่อมเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไป

คำสำคัญ: อัตลักษณ์, ศรัทธา 4

Abstract

This research aimed to study the community's original faith identity driven from the past to present in order to resolve conflicts and disharmony, and strengthen the community by using Buddha Dharma called, "4 Saddhas". The research applied the Buddha Dharma to create the process of promoting ethics based on the identity, then transferred to the target group, and led the ethical community exchange knowledge with others. The research employed mixed methodology which majorly focused on the qualitative data and the quantitative data subsequently. Community-based research of The Thailand Research Fund was also applied to the study. Data collection tools included community survey, social map, academic conference, unstructured interview, in-depth

interview, and focus group. Content analysis was also used to analyze collected data. The research results present as follows. 1) The study of the community's original faith identity driven from the past to present found that the community had been in conflict over 10 years. People's morality, ethics, value, tradition and good culture began to decline. The conflicts of the community tended to be more and more severe. However, among the disharmony situations, there were still the things which were original faith identity and mutually respected by people since the period of their ancestors. Those spiritual anchors were such as (1) Inplaeng Buddha image, (2) Nong Loeng khae Swamp, (3) the symbol of Egret, (4) the legend of gong, (5) scented Pho leaves and (6) Phra Nang Kheaw Khom Chaiyachettha Pagoda. 2) The process of promoting ethics based on the community's original faith identity to resolve the conflicts and disharmony, and strengthen the community comprised 5 steps: (1) forming the ethical family, (2) establishing the ethical community by building the recognition, acceptance, and possession, (3) designing various group activities, (4) driving group activities for building ethics and consciousness, and (5) empowering the groups for learning together. The results showed that the process of promoting ethics through learning the community identity together and following Buddhist practices called, "4 Saddhas" and "6 main characteristics" could solve the problems and disharmony, and build the immunity for people to avoid the conflicts in the community. 3) The trial and evaluation of the process of promoting ethics based on the community's original faith identity present empirical consequences in 3 important ways : (1) the identity discovered with the ethical community, (2) feedback from arranging activities with the ethical community, and

(3) resolution of the conflicts with the ethical community. After the community was driven following the planned process, and confirmed the identity with recognition, acception and possession, the results showed that people were more confident in the process of promoting ethics. Numbers of population that joined the activities were double growing. People in the group were satisfied, in which the conflicts were solved successfully and empirically. It created the immunity for people to live in the community together and strengthened the community of love, harmony, good-hearted and lasting happiness. However, the sustainability and strength of the community cannot be predicted, because it is based on the change of society.

Keywords: Identity, 4 Saddhas

บทนำ

สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น การเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและอัตลักษณ์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทั้งความเสื่อมถอยทางคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมไทย ส่งผลให้สถาบัน ทางสังคมมีแนวโน้มอ่อนแอ คนในสังคมขาดความไว้วางใจและขาดการมีส่วนร่วมทางสังคม วิกฤตปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นความเสียหายที่จะส่งผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างลำบากมีความถี่ในการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหามากขึ้น ทั้งปัญหาในระดับครอบครัว และความคิดเห็นแตกต่างทางการเมือง ประกอบกับกระบวนการยุติธรรมแก้ไขปัญหาค่าไม่ได้เต็มที่ ทำให้ขาดความไว้วางใจกัน นอกจากนี้ กระแสทางวัฒนธรรมเสมือนจริงที่แพร่เข้ามาผ่านโลกไซเบอร์ ทำให้มี การสร้างเครือข่ายทางสังคมมากขึ้น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและวิจารณญาณในการเลือกรับปรับใช้วัฒนธรรม ส่งผลให้ค่านิยมไทยมีการปรับเปลี่ยนไป

ตามวัฒนธรรมที่ได้รับมา เด็กและเยาวชนที่ไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดีพอ หรือขาดการใช้วิจารณญาณใน การกลั่นกรอง จะเสี่ยงต่อการรับวัฒนธรรมที่ไม่ดีงามมาใช้โดยง่าย นอกจากนี้ยังมีการปรับใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเสมือนจริงในเชิงของการสร้างปัญหามากกว่าเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ความสัมพันธ์กับคนรอบข้างลดลง สร้างพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น นำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัวและชุมชนทำให้การมีส่วนร่วมในสังคมลดลงเรื่อยๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 4 – 7)

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบล กองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายก็เช่นเดียวกันได้เกิดภาวะการณ์การขาดผู้นำทางด้านจิตวิญญาณคือ พระสงฆ์ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของหมู่บ้านและเกิดการเปลี่ยนแปลงผู้นำของหมู่บ้าน วัดเป็นสถานที่หลักของศูนย์รวมกิจกรรมแทบทุกอย่างของหมู่บ้านและเป็นสถานที่ที่ศักดิ์สิทธิ์เคารพนับถือกลับถูกปล่อยปละละเลยไม่ได้รับความเอาใจใส่ขาดการพัฒนา มีการหวังผลประโยชน์มากกว่าการสร้างประโยชน์อย่างแท้จริงในช่วงระยะเวลาที่ศูนย์รวมจิตใจอ่อนแอลงไม่มีเจ้าอาวาสบริหารจัดการวัดที่ถูกต้องอันเป็นสถานที่ตั้งแห่งอัตลักษณ์ที่เคารพศรัทธาของชุมชนนั้นคือ หลวงพ่ออินแปลง

จากนั้นการประพฤติปฏิบัติของคนในหมู่บ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ชุมชนมีความขัดแย้งกันทั้งมีพฤติกรรมและความคิดที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกไม่มีความเคารพนับถือเมตตาปราณีมีน้ำใจต่อกัน โดยได้แสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงอาการแห่งความเกลียดชังกันไม่มีการพูดจาปราศรัย มีการหาเรื่องใส่ความในทางเสียหายแก่กันซึ่งแบ่งกลุ่มเป็นฝักเป็นฝ่ายการแตกแยกของชุมชนหนองยางคำนั้นได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยส่วนหนึ่งก็เกิดจากทั้งผู้นำคนแก่ รวมไปถึงเด็กเยาวชนการประพฤติปฏิบัติต่อกันก็ไม่มีความเป็นธรรมของฝ่ายผู้นำมีการเลือกปฏิบัติต่อฝ่ายตรงข้ามปรากฏการณ์สถานการณ์ชุมชนขณะนี้ในสถานการณ์ปัจจุบันได้สืบทอดประวัติดั้งเดิมของหมู่บ้านที่กำลังจะลบเลือนความเชื่อ สิ่งที่เคารพนับถือกันมากกว่าหลายร้อยปี ประเด็นปัญหาทุกอย่างแม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ถูกเชื่อมโยงมาเป็นข้อขัดแย้งให้เกิดภาวะการณ์ขาดความสมัครสมานสามัคคีอย่างเห็นได้ชัด สถานการณ์ดังกล่าวของชุมชนหนองยางคำได้ประสบพบปรากฏการณ์อันนำมา

ซึ่งความเสื่อมในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาย้อนหลังกว่า 10 ปี มาจนถึงปัจจุบัน โดยหลายความขัดแย้งกัน ทั้งสองฝ่ายก็จะมีที่พึงศรัทธาสิ่งเดียวกันจึงทำให้มองเห็นว่าถึงจะมีความขัดแย้ง มีพฤติกรรมที่แสดงออกไม่ตรงกัน แต่ความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่เป็นศูนย์รวมของชุมชนก็ไม่เสื่อมไปจากชุมชนเลย โดยเฉพาะอัตลักษณ์ศรัทธาเดิมของชุมชน คือ หลวงพ่ออินทร์แปลง หนองเล็งแซ่ ตำนานห้องดง ใโบโพธิ์หอม เจดีย์เก่านางเขียวค้อมไชยเชษฐารวมถึงศาลปู่ย่า ยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนที่จะนำชุมชนหนองยาง คำสู่ชุมชนจริยธรรมใหม่จากศรัทธาเดิมที่มีอยู่ในชุมชน ฉะนั้น แนวทางสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนหนองยางคำ คือ สถาบันทางพระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์เป็นตัวกลางที่ดี ในขณะที่จะร่วมกับชุมชนในการแก้ปัญหาของชุมชนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ผ่านอัตลักษณ์ของชุมชนโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความเข้าใจที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชนอย่างอบอุ่นและเข้มแข็ง ฉะนั้น จึงได้เกิดแรงบันดาลใจมีแนวคิดออกแบบนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในชุมชนผ่านการค้นหาอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งส่งเสริมกลไกเชิงสถาบันในชุมชนท้องถิ่นอันจะนำไปสู่การใช้หลักความเชื่อดั้งเดิมสร้างฐานการเรียนรู้จริยธรรมของชุมชนให้เกิดเป็นชุมชนจริยธรรมที่จิตใจงาม มีความเข้มแข็ง เกิดความสุขที่ยั่งยืนในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนที่เป็นต้นตุนศรัทธาเดิมของบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นตุนศรัทธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นตุนศรัทธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ

จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตการวิจัย

พื้นที่ทำงานวิจัย

1. พื้นที่ขับเคลื่อนการวิจัยคือ ชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
2. พื้นที่ขับเคลื่อนนวัตกรรม คือชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยมีศูนย์ชุมชนจริยธรรมวัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นสถานที่ขับเคลื่อนงาน

ระยะเวลาวิจัย

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนที่เป็นต้นตุนศรัทธาเดิมของ บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556

ระยะที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นตุนศรัทธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ภายในเดือนธันวาคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557

ระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นตุนศรัทธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบล กองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ภายในเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2557

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิมใช้การวิจัยแบบผสมวิธี คือ วิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณร่วมกัน (Mixed Methodology) และประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิทยาของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หรือ CBR

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายเจาะจงเลือกจากการทบทวนเอกสารและโดยจัดเวทีชุมชนสำรวจความคิดเห็น สนทนา กลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ พระสงฆ์ ประชาชนชาวบ้าน ผู้สูงอายุ

ผู้นำชุมชน ผู้แทนชุมชน เด็กและเยาวชนที่มีความเคารพศรัทธาในสิ่งเดียวกัน จำนวนทั้งหมด 178 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แบบการบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ การเขียนบันทึก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด
2. เครื่องมือเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้ แบบสำรวจความคิดเห็น แบบสอบถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การศึกษาวิจัยเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research)
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เริ่มต้นจากการลงพื้นที่สำรวจชุมชน พหุลักษณะ ท้องถิ่นการเปิดเวทีชาวบ้าน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participative Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้งยังใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantative Research)
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งมุ่งเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลทั้งหมดในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ระดับความต้องการ กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิม โดยใช้สถิติขั้นพื้นฐาน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ด้วยการใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

(Content Analysis) และวิเคราะห์สรุป

ผลการวิจัย

1. การศึกษาอัตลักษณ์ที่เป็นต้นตุนศรัทธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ ผ่านการตั้งถิ่นฐานวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบทสรุปแบ่งออกเป็น 4 ยุค คือ ยุคดงยาง ยุคป่าสักใต้ ยุคหนองยางคำ และยุคจำปาทองหนองยางคำ ในเวทีชุมชนได้ข้อสรุปค้นพบอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิมของชาวชุมชนหนองยางคำ ประกอบด้วย

1. หลวงพ่ออินทร์แปลง
 2. หนองเลิงแซ่
 3. นกกระยางคำ
 4. ซ้องดั่ง
 5. ใบโพธิ์หอม
 6. เจดีย์นางเสียวค่อมไชยเชษฐา
2. กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิมบ้านหนองยางคำ ตำบลกอนนางอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่า กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิมที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนชุมชนบ้านหนองยางคำมี 5 ขั้นตอน คือ
- ขั้นตอนที่ 1 สร้างครอบครัวจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิม
 - ขั้นตอนที่ 2 การตั้งกลุ่มชุมชนจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิม
 - ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบกิจกรรมกลุ่ม
 - ขั้นตอนที่ 4 การขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่ม
 - ขั้นตอนที่ 5 การเสริมสร้างพลังกลุ่มจริยธรรมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน
3. การประเมินผลกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ พบว่า จุดแข็งที่มีอยู่ในชุมชนบ้านหนองยางคำ มาเสริมสร้างกระบวนการจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิมที่เหมาะสมมาขับเคลื่อนกิจกรรมให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามฐานคิดและคุณลักษณะของชุมชนจริยธรรมพบว่า ผู้คนในชุมชนบ้านหนองยางคำมีความรับรู้ มีทำที่ตอบรับ แสดงความเป็นเจ้าของอย่างมีจิตสำนึกและมีพลังแม้จุดแข็งในเรื่องศรัทธาต่ออัตลักษณ์ร่วมกันจะเป็นสิ่งที่ยากต่อความเข้าใจ แต่การแสดงออกที่มีต่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่น

ของชุมชนทำให้มองเห็นถึงพฤติกรรมของคนในชุมชน
ที่มีความเคารพนับถือและเห็นคุณค่าร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นกระบวนการ
การเสริมสร้างจริยธรรมเรียนรู้ร่วมกันเป้าหมายแก้ปัญหา
ความขัดแย้งของคนในชุมชนผ่านอัตลักษณ์ต้นทุนศรัทธา
เดิมของท้องถิ่นที่ได้ยึดตามความเชื่อศรัทธามาตั้งแต่ดั้งเดิม
ของชุมชน ซึ่งอธิบายผ่านชนบ ธรรมเนียม ประเพณีและ
วัฒนธรรม

**ประเด็นที่ 1 การศึกษาค้นหาอัตลักษณ์ที่
เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำจาก
อดีตและปัจจุบันเพื่อนำศรัทธาเดิมเคลื่อนตัวสู่การ
แก้ปัญหาความขัดแย้ง พบว่า**

1. อัตลักษณ์ที่เป็นต้นทุนศรัทธาเดิมของคนใน
ชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกอนาง อำเภอบำบ่ง จังหวัด
หนองคาย เป็นความโดดเด่นที่มีเส้นทางแห่งประวัติศาสตร์
หลายร้อยปีของความเป็นมาของความเจริญรุ่งเรืองในทาง
พระพุทธศาสนา โดยมีอัตลักษณ์ของชุมชน 6 ประการ คือ
1) หลวงพ่ออินทร์แปลงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ 2) หนองเล็ง
แซ่ที่หล่อเลี้ยงชุมชน 3) เคารพในนกกระยางคำ 4) ตำนาน
ฮ่องดั่ง 5) โบโพธิ์หอมมีมาแต่นาน และ 6) เจดีย์เก่าพระนาง
เขี้ยวคอมไฮเซษฐา

2. การขับเคลื่อนชุมชนจริยธรรมจากอัตลักษณ์
ต้นทุนศรัทธาเดิมที่ผ่านมาทำให้เห็นการเคลื่อนตัวที่
เป็นการสนับสนุนฐานคิดที่ว่าไว้คือ “ศรัทธาในอัตลักษณ์
ต้นทุนเดิม เสริมสร้างจริยธรรมนำชุมชนจิตใจงาม” เป็นฐาน
คิดที่ใช้เป็นคำถำมนำในการศึกษาค้นหาอัตลักษณ์ที่ศรัทธา
ร่วมกัน พบว่าการศึกษาค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนทำให้ได้
เห็นความเคารพศรัทธาผ่านการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียม
ประเพณี วัฒนธรรม ทำให้เห็นภาพของความศรัทธาใน
ชุมชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาและอัตลักษณ์ที่ศรัทธาร่วม
กันได้ชัดเจนและสอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกัน กับแผน
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เป็นอย่างดี

**ประเด็นที่ 2 ศึกษากระบวนการเสริมสร้าง
จริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นทุนศรัทธาเดิมชุมชนบ้าน
หนองยางคำ**

1. การขับเคลื่อนกระบวนการเสริมสร้าง
จริยธรรมจากอัตลักษณ์นั้น พบว่า ในการขับเคลื่อนกิจกรรม
ผ่านกระบวนการที่มีอัตลักษณ์ซึ่งชุมชนได้มีความศรัทธา
มาเป็นต้นทุนเดิมแล้ว การรับรู้สู่ความเป็นเจ้าของร่วมกัน
แต่ความเชื่อศรัทธาต่ออัตลักษณ์ที่นับถือร่วมกันถือเป็นจุด
แข็งของชุมชนเกิดการยอมรับของคนในชุมชนต้องพึ่งผู้นำ
ทางศาสนาเป็นจุดหลัก เพราะพื้นฐานความเชื่อเดิมแล้ว
ชุมชนยังมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเชื่อบุญ กรรม
เป็นหลักเดิมในจิตใจคน ฉะนั้นการขับเคลื่อนกิจกรรมผ่าน
อัตลักษณ์จึงต้องเป็นไปตามทิศทางเดียวกันและสอดคล้อง
กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

2. เมื่อการรับรู้และชุมชนแสดงความเป็นเจ้าของ
โดยได้รับความเชื่อมั่น ยุติธรรมไร้อคติต่อกันและกันมีความ
เป็นกัลยาณมิตรของชุมชนจริยธรรมแล้ว กระบวนการ
เสริมสร้าง จริยธรรมก็สามารถขับเคลื่อนไปได้โดยไม่ยาก
สิ่งที่น่าพาก้าวข้ามความขัดแย้งสู่ความเป็นเจ้าของชุมชน
จริยธรรม คือ การเคารพศรัทธาต่ออัตลักษณ์นั้นแสดงออก
ให้เห็นได้คือ คุณลักษณะ 6 ประการ การยอมรับความ
เป็นชุมชนจริยธรรมนั้นคือ การยอมรับในคุณลักษณะ 6
ประการ คือความเป็นเจ้าของคุณลักษณะ 6 ประการนั่นเอง
ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาท้องถิ่นเชิงพหุลักษณะ (ศักดิ์พงศ์
หอมหวาน, 2557: 11) ที่ว่า ธรรมชาติและธรรมชาติของผู้คน
มีการเชื่อเชียวและผลักออก ดังนั้นจึงมีการเพิ่มและ
ลดจำนวนลงในกลุ่มเป้าหมายทั้งที่เป็นตัวแทนชุมชนและ
ครอบครัวต้นแบบ คนและครอบครัวต่างมีชุดความรู้เดิม
เป็นของตน สิ่งที่เป็นชุดความรู้ใหม่คือชุมชนจริยธรรมจาก
อัตลักษณ์เข้ากันได้กับชุดความรู้เดิมของเขาก็จะทำหน้าที่
เชื่อเชียว ส่วนที่ไม่สามารถจะเข้าเป็นเนื้อเดียวกับชุดความ
รู้เดิมก็จะรับไว้ได้เพียงชั่วคราวและจะถูกผลักออกในที่สุด

3. ความเป็นชุมชนจริยธรรมที่มีอัตลักษณ์ที่
ศรัทธาร่วมกันอย่างเหนียวแน่นและหลอมดวงใจของคนใน
ชุมชนได้จริงแม้จะถูกมองว่าเป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม
การสร้างบ่มเพาะจนเป็นจิตสำนึก นำสู่พลังที่ระเบิดออก
จากภายใน จึงเกิดความมั่นใจว่า ชุมชนจริยธรรมจากอัต
ลักษณ์ต้นทุนศรัทธาเดิมไม่ใช่แค่การศรัทธาสังคคีสิทธิ์ที่
เป็นอัตลักษณ์เท่านั้นแต่เป็นศรัทธาที่ปฏิบัติต่อบรรพบุรุษ
ให้ไว้ด้วยจิตวิญญูญาณ ได้เห็นผลจริงเชิงประจักษ์และจะ

สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ด้วยดี โดยมีการเคลื่อนตัวของกลุ่มชุมชนจริยธรรมทั้งเยาวชนจิตอาสาต้นทุเรียนศรีธาเดิมและกลุ่มสตรีจิตอาสาต้นทุเรียนศรีธาเดิมที่เกิดขึ้นและเชื่อมั่นว่าจะเป็นพลังแห่งชุมชนผ่านรุ่นสู่รุ่นสืบทอดรักษาซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชนด้วยศรีธาที่จะนำชุมชนเกิดความรัก สามัคคี มีจิตใจงาม เกิดสุขที่ยั่งยืนสืบไป

สรุปผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์ชุมชนที่เป็นต้นทุเรียนศรีธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลก่องนาง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย อัตลักษณ์คือ ตัวตนของชุมชนซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของชุมชนเป็นวิถีตัวตนเฉพาะของชาวบ้านหนองยางคำได้มีการยึดถือปฏิบัติเคารพนับถืออันเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ที่ปรากฏแก่สาธารณชนมาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งมีสถานะเป็นต้นทุเรียนศรีธาเดิม โดยได้ค้นพบอัตลักษณ์ต้นทุเรียนศรีธาเดิมของชุมชนหนองยางคำอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกันของคนในชุมชนสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ 1) หลวงพ่ออินทร์แปลงพระศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ 2) หนองเล็งแซ่แหล่งน้ำที่หล่อเลี้ยงชุมชน 3) นกกระยางคำ สัญลักษณ์ชุมชนบ้านหนองยางคำ 4) ตำนานฆ้องดังปริศนาที่เล่าขานกันมา 5) ใบโพธิ์หอมต้นไม้แห่งการตรัสรู้ปริศนา ความหอม และ 6) เจดีย์เก่าพระนางเขียวค่อมไชยเชษฐา ซึ่งจากปัญหาความขัดแย้งของชุมชนที่เกิดขึ้นและมีที่ท่าว่าจะเกิดความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนและปรับเปลี่ยนค่านิยมวิถีชีวิตใหม่ด้วยกิจกรรมกระบวนการผ่านอัตลักษณ์ชุมชนนำหลักพุทธธรรมศรีธา 4 พรหมวิหาร 4 และคุณลักษณะ 6 ประการ สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีงาม

2. กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นทุเรียนศรีธาเดิมของชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลก่องนาง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคายได้นำกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมมาขับเคลื่อนกิจกรรมผ่านอัตลักษณ์ จนเกิดท่าทีในการแสดงความต้องการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมศรีธา 4 พรหมวิหาร 4 และคุณลักษณะ 6 ประการ ของกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจาก

อัตลักษณ์ต้นทุเรียนศรีธาเดิม เพื่อให้เกิดพลังสู่การปฏิบัติ เกิดคุณค่าที่ดั่งามต่อระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระดับรากหญ้าภายใต้การเสริมสร้างความรัก สามัคคี มีเมตตา กรุณา เกิดจากกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นทุเรียนศรีธาเดิม เครือญาติที่ศรีธาตามแบบแผนของบรรพบุรุษหลอมรวมจิตใจให้เกิดชุมชนจริยธรรมจิตใจงาม ที่สืบทอดส่งผ่านกระบวนการจากรุ่นสู่รุ่นจนเกิดชุมชนจริยธรรมแห่งปัญหาที่นำเอาความรัก ความศรัทธาเป็นจุดแข็งใช้แก้ปัญหาขับเคลื่อนจนเกิดความรัก ความสามัคคี มีจิตใจงาม เกิดสุขที่ยั่งยืนแก่ชุมชน

3. การประเมินผลกระบวนการผ่านกิจกรรมจากอัตลักษณ์ต้นทุเรียนศรีธาเดิม จากการวิเคราะห์พบว่า พฤติกรรมการแสดงออกของคนในชุมชนผ่านกิจกรรมกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นทุเรียนศรีธาเดิมทั้งหมด 23 กิจกรรม ซึ่งการขับเคลื่อนชุมชนทำให้คนในชุมชนได้มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปเกิดองค์ความรู้ใหม่ จริยธรรมใหม่ โดยเรียนรู้ได้เชิงประจักษ์ในพฤติกรรมกรรมการแสดงออกผ่านกิจกรรมหลักในการปฏิบัติและเรียนรู้ร่วมกันใน 2 ช่องทางคือ 1) การนำชุมชนปฏิบัติต่ออัตลักษณ์ต้นทุเรียนศรีธาเดิม และ 2) การนำชุมชนปฏิบัติตามประเพณีฮีตสิบสอง ทำให้ชุมชนเกิดจริยธรรมแห่งการแสดงออกซึ่งการยิ้มให้ ทักทาย ไหว้กัน ผูกพัน สามัคคี มีน้ำใจ ให้อภัย ใฝ่พอเพียง อันเป็นผลจาก การประเมินได้พบว่าชุมชนเกิดความรัก สามัคคี มีจิตใจงาม เกิดความสุขแก่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นทุเรียนศรีธาเดิม เพิ่มศักยภาพชุมชนจริยธรรมจาก อัตลักษณ์ต้นทุเรียนศรีธาเดิม ได้เกิดครอบครัวจริยธรรมต้นแบบเชื่อมโยงภูมิธรรมและสังคมเดียวกัน กรณีศึกษาบ้านหนองยางคำ ตำบลก่องนาง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้ค้นพบวิธีการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเกิดความรัก สมัคสมานสามัคคี ปรงอดอง สมานฉันท์ มีจิตใจดีงาม และการสร้างครอบครัวจริยธรรมต้นแบบโดยใช้หลักพุทธธรรมศรีธา 4 พรหมวิหาร 4 และคุณลักษณะ 6 ขับเคลื่อนในชุมชนบ้านหนองยางคำหรือชุมชนอื่นจะนำ

ไปประยุกต์ใช้

1. ต้องนำผลการวิจัยไปปรับใช้กับครอบครัวที่อยู่ในชุมชนอื่น ให้เป็นครอบครัวจริยธรรมต้นแบบโดยใช้หลักพุทธธรรมศรัทธา 4 พรหมวิหาร 4 และคุณลักษณะ 6 เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของชุมชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นงานวิจัยที่สามารถใช้ได้กับทุกชุมชนแต่การนำไปใช้จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและบริบทของชุมชนนั้นๆ

2. ต้องสร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิม ตามหลักพุทธธรรมศรัทธา 4 พรหมวิหาร 4 และคุณลักษณะ 6 โดยสร้างความตระหนักเห็นคุณค่ามีจิตสำนึกเพื่อการขับเคลื่อนแก้ปัญหาความขัดแย้งของชุมชนและสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

3. ต้องพัฒนาชุมชนกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมจากอัตลักษณ์ที่เป็นต้นตุนศรัทธาเดิม สร้างจิตใต้สำนึก สร้างองค์ความรู้ สร้างความตระหนักเกิดปัญญาจริยธรรมแนวคิดใหม่ เปลี่ยนพฤติกรรมแก้ปัญหาความขัดแย้งของชุมชน ผู้วิจัยต้องอาศัยความมุ่งมั่น ทุ่มเท วิริยะ อุตสาหะ อดทน มีภาวะการณ์เป็นผู้นำที่สูง เพราะนวัตกรรม

ชุมชนจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิม เป็นกระบวนการเรียนรู้ใหม่ จริยธรรมใหม่ เพื่อยกระดับให้เป็นชุมชนจริยธรรมข้ามพ้นความขัดแย้งที่ตระหนักถึงคุณค่าในอัตลักษณ์ ได้ทำให้ชุมชนเกิดความศรัทธาประกอบด้วยปัญญาโดยการนำหลักพุทธธรรมศรัทธา 4 พรหมวิหาร 4 และคุณลักษณะ 6 ทำให้เกิดชุมชนจริยธรรมที่ยึดหลักเหตุผล ยกกระดับจิตใจของชุมชนให้สูงขึ้นและเข้มแข็งยิ่งขึ้น

4. ต้องมีความเข้าใจว่างานวิจัยเป็นงานวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชนจริยธรรม สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยมให้ดีขึ้น ผู้วิจัยต้องสร้างพลังศรัทธา ค่านิยมที่มีต่อชุมชนจริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิม สามารถเข้าถึงจิตวิญญาณของคน ครอบครัวและชุมชนนำหลักพุทธธรรมศรัทธา 4 พรหมวิหาร 4 และคุณลักษณะ 6 เป็นกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมยกระดับให้เป็นจริยธรรมต้นแบบ ของบุคคล ครอบครัวและชุมชนที่ใช้จริยธรรมจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิมและองค์ประกอบทางคุณธรรม หากปราศจากอัตลักษณ์ต้นตุนศรัทธาเดิมและกลุ่มผู้วิจัยขับเคลื่อนก็จะไม่เกิดปัญหาทางจริยธรรมใหม่ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11**

พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ศักดิ์พงศ์ หอมหวล. (2557). **การศึกษาท้องถิ่นเชิงพหุลักษณะ**. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พฤติกรรมสื่อสารและการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊ก ของประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

Communication Behavior and Use of Facebook among People of School Age and
Working Group in Mueang District, Buriram Province

พานวัฒน์ แก้ววงศ์¹ / ไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค² / สุภาภรณ์ ศรีดี³
Panuwat Kaewwong / Paiboon Kachentaraphan / Supaporn Sridee

1, 2, 3 สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

บทคัดย่อ

การศึกษาวัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) พฤติกรรมสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก (2) การใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊ก (3) เปรียบเทียบพฤติกรรมสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก และ (4) เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กของประชากรกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียน นักศึกษา และประชากรวัยทำงาน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิในกลุ่มวัยเรียน แบบโควตาในกลุ่มวัยทำงานจำนวนกลุ่มละ 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่ และการทดสอบค่า t ผลการวิจัยพบว่า (1) ประชากรกลุ่มวัยเรียนมีพฤติกรรมสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กมากที่สุด ได้แก่ การรับชมรูปภาพของเพื่อนหรือบุคคลทั่วไป และประชากรกลุ่มวัยทำงานมีพฤติกรรมสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กมากที่สุด ได้แก่ การอัปเดตสถานะ (2) ประชากรกลุ่มวัยเรียนมีการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กมากที่สุด ได้แก่ สร้างความบันเทิง ความสนุกสนาน และประชากรกลุ่มวัยทำงานมีการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กมากที่สุด ได้แก่ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร (3) ประชากรกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีพฤติกรรมสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 (4) ประชากรกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05

คำสำคัญ: พฤติกรรมสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก, การใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊ก

Abstract

The purpose of this research was (1) to study communication behavior through Facebook, (2) to study the use of Facebook, (3) to compare communication behavior through Facebook, and (4) to compare the use of Facebook of the people of school-age and working group in Mueang district, Buriram Province. The samples of this survey research were 400 school-age people and 400 working

people in Mueang district, Buriram Province gained by stratified random sampling and accidental quota respectively. The instrument used for data collection was a questionnaire. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and T-test. The results indicated as follows. (1) Viewing photos of their friends and others was found the most among the school-age people while updating status was found the most among the working people for communication behavior through Facebook. (2) The school-age people used Facebook for entertainment the most and the working people used Facebook for searching for information. (3) Communication behavior through Facebook of the school-age people and the working people in Mueang district, Buriram Province was statistically significant difference at the 0.05 level. (4) The use of Facebook of the school-age people and the working people in Mueang district, Buriram Province was statistically significant difference at the 0.05 level.

บทนำ

ปัจจุบัน เครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์มากขึ้น เป็นการเชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลที่เกิดจากความสัมพันธ์จากเพื่อนสู่เพื่อนกลายเป็นความสัมพันธ์ของกลุ่มสังคม และกลายเป็นความสัมพันธ์ที่สามารถสื่อสารกันได้ทั่วโลก สามารถที่จะแลกเปลี่ยน แบ่งปันข้อมูล ความรู้ กิจกรรม หรือตามแต่ความสนใจของบุคคลที่ต้องการจะแลกเปลี่ยน ซึ่ง Social Network เป็นเครือข่ายที่สามารถเชื่อมโยงให้เราได้เจอกับบุคคลที่สนใจในเรื่องเดียวกัน สามารถเชื่อมโยงเพื่อนที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ซึ่ง Social Network เป็นรูปแบบการสื่อสารประเภทหนึ่งที่มีระบบในการดำเนินการผ่านสังคมออนไลน์ในเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ต ที่ผู้ใช้งานสามารถตอบสนองได้ทุกทิศทาง สามารถเขียนและอธิบายความสนใจในกิจการที่ได้ทำ และเชื่อมโยงกับความสนใจและกิจกรรมของผู้อื่น ในบริการเครือข่ายสังคมมักจะ

ประกอบไปด้วย การแชท ส่งข้อความ ส่งอีเมล วิดีโอ เพลง อีพ็อดรูป บล็อกการทำงานคือ คอมพิวเตอร์เก็บข้อมูลพวกนี้ไว้ในฐานข้อมูลต่างๆ เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นที่นิยมได้แก่ ไฮไฟว์ มายสเปซ เฟซบุ๊ก ออรัท มัลติพลาเย เป็นต้น

โดยเฉพาะ Facebook ที่ปัจจุบันได้รับความนิยมเป็นอันดับหนึ่งในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งได้ถือกำเนิดเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2548 มาร์ค ซัคเคอร์เบิร์ก (Mark Zuckerberg) ได้เปิดตัวเว็บไซต์เฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งเป็นเว็บประเภทเครือข่ายออนไลน์ (Social network) ที่ตอนนั้น เปิดให้เข้าใช้เฉพาะนักศึกษาของมหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ด เท่านั้น จากนั้นเว็บนี้ก็ดังขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะแค่เพียงเปิดตัวได้สองสัปดาห์ นักศึกษาที่เรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ด จำนวนมาก ก็สมัครเป็นสมาชิก Facebook เพื่อเข้าใช้งานกันอย่างล้นหลาม และจากนั้นมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในเขตบอสตันก็เริ่มมีความต้องการ และอยากขอเข้าใช้งาน Facebook ด้วยเช่นกัน Facebook ยังเติบโตต่อไปจนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ก็เปิดในโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้าร่วมใช้งานได้ และในต่อมา Facebook ได้เพิ่มฟังก์ชันใหม่โดยสามารถให้สมาชิก เอรูรูปภาพมาแบ่งปันกันได้ ซึ่งฟังก์ชันนี้ได้รับความนิยมอย่างล้นหลามในฤดูใบไม้ผลิ (วิลลพรรณ อาภาเวท, สาวิตรี ชีวะสาธน์ และชาญ เดชอัศววงศ์, 2554: 14)

ผู้ใช้ Facebook ไม่เพียงแต่ใช้ตอบสนองความต้องการ ในเรื่องของการแชท ส่งข้อความ ส่งวิดีโอ เพลง อีพ็อดรูป บล็อก การทำงาน เท่านั้น ยังสามารถแชร์ข้อมูลที่เรากำลังต้องการแชร์ให้เพื่อนได้รับรู้ข้อมูล และกระจายข้อมูลไปได้ด้วยความรวดเร็ว จึงนิยมการแชร์ข้อมูลต่างๆ ผ่าน Facebook เป็นจำนวนมาก เพราะการแชร์ข้อมูลสามารถถึงกันง่ายและรวดเร็ว

ด้วยจุดเด่นของ Facebook ที่ใช้งานง่าย ข้อจำกัดของการใช้งานน้อย มีลูกเล่นหลากหลาย สร้างและขยายเครือข่ายเพื่อนได้มากและรวดเร็ว จึงทำให้ Facebook เป็นที่นิยมที่สุดในหมู่คนไทย โดยกลุ่มประชาชนในประเทศไทยที่นิยมใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่พบเห็นในปัจจุบันมีมากมายในทุกระดับช่วงอายุ ทั้งในกลุ่มเยาวชน หรือแม้กระทั่งกลุ่มคนในวัยทำงานที่มีหลากหลายอาชีพ หลากหลายกิจกรรมสิ่งเหล่านี้จึงก่อให้เกิดพฤติกรรม รูป

แบบวิธีการใช้งานที่หลากหลาย ทั้งเหมือนและมีความแตกต่างในประเด็นต่างๆ ก่อให้เกิดทั้งโทษและประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทั้งในการชีวิตการศึกษาตลอดจนชีวิตการทำงาน จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีความเจริญก้าวหน้าและเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ มีพื้นที่ 10,322,885 ตารางกิโลเมตร เป็นอันดับที่ 17 ของประเทศ มีประชากร 1,573,438 คน มากเป็นอันดับ 6 ของประเทศ และพบว่ามีสถิติประชากรในการเข้าอินเทอร์เน็ต 316,102 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์ ปี 2556) จึงถือว่าเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีทางเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเฟื่องฟูเพิ่มขึ้น เนื่องด้วยการที่จังหวัดบุรีรัมย์มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดดในช่วงระยะเวลา 3-4 ปีที่ผ่านมา ทั้งนี้เพราะการเกิดขึ้นของสโมสรฟุตบอล “บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด” และการพัฒนาสนามไอ-โมบาย สเตเดียม ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวเข้าสู่จังหวัดบุรีรัมย์เพิ่มสูงขึ้นมาก โดยประชาชนจังหวัดบุรีรัมย์มีวัฒนธรรม ประเพณี การใช้ชีวิตที่มีความแตกต่างกัน แต่สามารถสร้างวัฒนธรรมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ คือสนามฟุตบอล I-Mobile Stadium ซึ่งด้วยลักษณะการเติบโตของเศรษฐกิจ ในจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีสนามฟุตบอลมูลค่ากว่า 500 ล้านบาท เพื่อให้เป็นสนามฟุตบอลที่ดีที่สุดในประเทศไทย และโดดเด่นเป็นสง่า อยู่ที่จังหวัดบุรีรัมย์ มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ทุกวันนี้เศรษฐกิจต่างๆ ภายในจังหวัด เปลี่ยนแปลงไป เพราะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาชมดูสนามทั้งวันไม่ว่าวันนั้นจะมีการแข่งขันหรือไม่มีเกมการแข่งขัน จำนวนผู้เข้าชมสนาม 19 November 2014.) นำมาสู่การใช้รูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่มีกลุ่มประชาชนเข้าใช้งานระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social network online) ทั้งประชาชนที่อยู่ในกลุ่มวัยเรียนและอยู่ในกลุ่มวัยทำงาน ด้วยโลกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การสื่อสารก็เช่นเดียวกัน ต้องยอมรับว่าเฟื่องฟูอย่างรวดเร็วมิบบทบาทต่อคนในจังหวัดบุรีรัมย์มากขึ้น ด้วยโลกการสื่อสารที่สามารถสร้างผลประโยชน์ และสร้างควมยอมรับให้เกิดขึ้น ก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนในจังหวัดบุรีรัมย์อย่างมหาศาล สามารถใช้เฟื่องฟูในการทำตลาด และสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าเฟื่องฟูเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผู้ใช้มากที่สุดในประเทศไทย โดยเฉพาะ

กลุ่มประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ทั้งกลุ่มวัยเรียนและกลุ่มวัยทำงาน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากที่สุด เพราะนอกจากแนวโน้มทางเศรษฐกิจที่ยกระดับขึ้นแบบก้าวกระโดดในอนาคต ประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จึงมีการสื่อสารที่แตกต่างจากประชาชนในจังหวัดอื่น ๆ และทั้งนี้จังหวัดบุรีรัมย์ยังสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์จนกลายเป็นวัฒนธรรมหนึ่งของจังหวัดบุรีรัมย์นั่นก็คือ สนามฟุตบอล I-Mobile Stadium ภายใต้สโมสรบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ด้วยวัฒนธรรมของประชาชนจังหวัดบุรีรัมย์ ที่สามารถสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ จะมีการเลือกใช้เฟื่องฟูในรูปแบบใด มีพฤติกรรมการใช้อย่างไร แล้วทั้งสองกลุ่มเป้าหมายมีการใช้เฟื่องฟูเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร มีพฤติกรรมการใช้สื่อสารที่เกิดขึ้นผ่านการเข้าใช้เฟื่องฟูและสามารถใช้ประโยชน์จากการใช้เฟื่องฟูในประเด็นใดบ้าง จึงนำมาสู่การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสารและการใช้ประโยชน์จากเฟื่องฟูของประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสารผ่านเฟื่องฟูของประชาชนกลุ่มวัยเรียนและกลุ่มวัยทำงานในเขต อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากเฟื่องฟูของประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อสารผ่านเฟื่องฟูของประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
4. เพื่อเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์จากเฟื่องฟูของประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มวัยเรียน ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนหรือสถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ (จำนวน 14,700 คน อ้างอิงจากสำนักงานสถิติจังหวัด

บุรีรัมย์, 2555) และนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2. ประชากรกลุ่มวัยทำงาน ได้แก่ ประชากรที่ประกอบอาชีพ ในช่วงอายุ 25-45 ปี ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีการดำเนินงานวิจัย

รูปแบบการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการสื่อสารและการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กของประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) แบบวัดครั้งเดียว (One-shot Study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาวัยครั้งนี้ คือ ประชาชนกลุ่มวัยเรียนและประชาชนกลุ่มวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยแบ่งเป็น

ประชากรกลุ่มวัยเรียน ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนหรือสถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ในเขต อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ (จำนวน 14,700 คน อ้างอิงจากสำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์, 2555) และนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ประชากรกลุ่มวัยทำงาน ได้แก่ ประชาชนที่ประกอบอาชีพ ในช่วงอายุ 25-45 ปี ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคล 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มประชาชนที่ประกอบอาชีพทางด้านวิชาการ (Academic) กลุ่มที่ 2 กลุ่มประชาชนที่ประกอบทางด้านความบันเทิง (Entertainment) และกลุ่มที่ 3 กลุ่มประชาชนที่ประกอบอาชีพทางด้านธุรกิจ, การค้าขาย (Business) (อ้างอิงจาก วรรณพร กลิ่นบัว, 2553) กลุ่มตัวอย่างของประชากรกลุ่มวัยเรียน ผู้วิจัยกำหนดเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขต อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2557 จำนวนประมาณ 400 คน โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรของ Taro Yamane กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับ 0.05 และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตาม

ลักษณะประชากร

กลุ่มตัวอย่างของประชากรในกลุ่มวัยทำงานเมื่อจำแนกตามกลุ่มอาชีพสามารถแบ่งสัดส่วนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มประชากรที่ประกอบอาชีพทางด้านวิชาการ (Academic) จำนวน 40% กลุ่มที่ 2 กลุ่มประชากรที่ประกอบทางด้านความบันเทิง (Entertainment) จำนวน 30% และกลุ่มที่ 3 กลุ่มประชากรที่ประกอบอาชีพทางด้านธุรกิจ,การค้าขาย (Business) จำนวน 30% ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ต้องการกลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบโควตา (Quota sampling) และเลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ให้ได้ครบจำนวนที่กำหนด

เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลซึ่งประเด็นคำถามในแบบสอบถามสามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ประกอบไปด้วย ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งประชาชนกลุ่มวัยเรียนและประชาชนกลุ่มวัยทำงาน มีคำถามจำนวน 4 ข้อ ประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพ/อาชีพปัจจุบัน และรายได้เฉลี่ยที่ได้รับจากครอบครัว/รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือน โดยลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เป็นคำถามแบบปลายปิด แต่ละคำถามเป็นการวัดข้อมูลประเภทต่าง ๆ ซึ่งคำถามเป็นระดับการวัดแบบอันดับมาตราและแบบนามมาตรา

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารผ่านการใช้เฟซบุ๊กของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งประชาชนกลุ่มวัยเรียนและกลุ่มวัยทำงาน โดยมีคำถามจำนวน 13 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ได้แก่ พฤติกรรมทั่วไป (ข้อที่ 1-12) คำถามประกอบไปด้วย ความถี่ในการเข้าใช้เฟซบุ๊ก ระยะเวลาที่ใช้เฟซบุ๊กใน 1 วัน ช่วงเวลาในการเข้าใช้เฟซบุ๊ก สถานที่ในการเข้าใช้เฟซบุ๊ก เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการเข้าใช้เฟซบุ๊ก จำนวนการลงทะเบียนไอดีของเฟซบุ๊ก จำนวนการลงทะเบียนในรูปแบบแฟนเพจ (Fanpage) จำนวนเพื่อนบนเฟซบุ๊ก วัตถุประสงค์ในการเข้าใช้เฟซบุ๊ก เนื้อหาที่ชอบโพสต์ (Post) เนื้อหาที่ชอบแชร์ (Share) เนื้อหาที่ชอบกดถูกใจ (Like) และส่วนที่

2 ได้แก่ พฤติกรรมลักษณะการสื่อสาร (ข้อที่ 13) โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เป็นคำถามแบบปลายปิด โดยมีคำถามจำนวน 16 ข้อ และมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊ก ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งประชาชนกลุ่มวัยเรียนและกลุ่มวัยทำงาน มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เป็นคำถามแบบปลายปิด โดยมีคำถามจำนวน 12 ข้อ และมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ไปยังกลุ่มเป้าหมายทั้งประชาชนกลุ่มวัยเรียนและประชาชนกลุ่มวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้กำหนดไว้โดยประชาชนในกลุ่มวัยเรียนได้ดำเนินการติดต่อทั้งอย่างเป็นทางการโดยมีหนังสือขออนุญาตจากทางมหาวิทยาลัยตามจำนวนโรงเรียนและสถาบันการศึกษาที่กำหนด และประชาชนกลุ่มวัยทำงาน ได้ดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการโดยการเผชิญหน้าผ่านการสุ่มแบบโควตา (Quota sampling) จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดถูกนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งประกอบไปด้วย การอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กและการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้ t-test ใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มาใช้วิเคราะห์ โดยหาค่าความแตกต่าง เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีจำนวน 800 คน แบ่งเป็นเพศชาย 371 คน และเพศหญิง 429 คน โดยกลุ่มตัวอย่าง

เพศหญิงจะมากกว่าเพศชายร้อยละ 7.2 และอายุอยู่ในช่วง 15-20 ปี มากที่สุดจำนวน 323 คน คิดเป็นร้อยละ 40.4 รองลงมาคือช่วงอายุ 21-25 ปี ร้อยละ 21.6 และ 26-30 ปี ร้อยละ 11.25 กลุ่มอาชีพระดับอุดมศึกษา มากที่สุด 310 คน คิดเป็นร้อยละ 38.75 รองลงมาคือ กลุ่มสายวิชาการ (Academic) คิดเป็นร้อยละ 20 กลุ่มบันเทิง (Entertainment) และกลุ่มธุรกิจ ค้าขาย (Business) คิดเป็นร้อยละ 15 และมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 77.9 รองลงมา 2,001-5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.6 และ 15,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.4

พฤติกรรมสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กทั้งสองกลุ่มสรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการเข้าใช้งานเฟซบุ๊ก ทั้งสองกลุ่มศึกษามีพฤติกรรมความถี่ในการใช้งานเฟซบุ๊กทุกวันมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 77.9 รองลงมา 4-6 วันต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 13.6 และ 2-3 วันต่อสัปดาห์ ร้อยละ 3.4 โดยในแต่ละครั้งที่ใช้งานมีระยะเวลาในการใช้มากที่สุดคือ 2-4 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 27.4 รองลงมา 1-2 ชั่วโมง ร้อยละ 21.1 และมากกว่า 4 ชั่วโมงคิดเป็นร้อยละ 18.4 ซึ่งช่วงเวลาในการเข้าใช้งานเฟซบุ๊ก คือ ช่วง 20.01-24.00 น. คิดเป็นร้อยละ 39.4 รองลงมาคือ ช่วงเวลา 16.01-20.00 น.คิดเป็นร้อยละ 37 และช่วงเวลา 00.01-04.00 น. คิดเป็นร้อยละ 10.01 โดยสถานที่ในการเข้าใช้งานเฟซบุ๊กของทั้งสองกลุ่ม คือ บ้าน ร้อยละ 59.6 รองลงมาคือ โรงเรียน/มหาวิทยาลัย ร้อยละ 19.7 และร้านอาหาร/ร้านกาแฟ ร้อยละ 12.4

2. อุปกรณ์และรูปแบบในการสื่อสาร อุปกรณ์สื่อสารที่ใช้ในการเข้าใช้งานเฟซบุ๊กมากที่สุดคือ โทรศัพท์มือถือ คิดเป็นร้อยละ 48.4 รองลงมาคือ คอมพิวเตอร์ (Notebook) คิดเป็นร้อยละ 20.9 และคอมพิวเตอร์ (PC) คิดเป็นร้อยละ 19.1 ในทั้งสองกลุ่มศึกษามีการ Log in เพื่อเข้าใช้งานเพียง 1 อดี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 79.1 รองลงมาใช้งาน 2 อดี ร้อยละ 17.1 และมากกว่า 3 อดี คิดเป็นร้อยละ 2.4 ซึ่งไม่มีการลงทะเบียนเข้าใช้เฟซบุ๊กในรูปแบบแฟนเพจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมาคือมี 1 แฟนเพจ ร้อยละ 18.3 และมี 2 แฟนเพจ คิดเป็นร้อยละ 2.5 โดยจำนวนเพื่อนในเฟซบุ๊กของทั้งสองกลุ่มคือมากที่สุด 501-1,000 คน คิดเป็นร้อยละ 37.9 รองลงมา

มา 10,001-1,500 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 และ 101-500 คน คิดเป็นร้อยละ 19.2

3. วัตถุประสงค์ของการเข้าใช้งานเฟซบุ๊ก

วัตถุประสงค์ในการใช้งานเฟซบุ๊กในทั้งสองกลุ่มศึกษาเป็นไปในแนวทางเดียวกันคือ สนทนา/ติดต่อสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 62.8 รองลงมาคือการอัปเดตสถานะ/โพสต์รูปภาพ/ข้อความ ร้อยละ 18.4 และการแสวงหาข้อมูล/ข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 9.4 และเนื้อหาที่ทั้งสองกลุ่มศึกษาชอบโพสต์ ชอบแชร์ และชอบกดถูกใจมากที่สุด คือ เกี่ยวกับตนเอง คิดเป็นร้อยละ 75.25 รองลงมาโพสต์เกี่ยวกับวิชาการ วิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 6.75 และวงการบันเทิง อาหาร ท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 4.75

4. ลักษณะการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กในกลุ่มวัยเรียน และกลุ่มวัยทำงาน

การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของกลุ่มวัยเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 3.34 และการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของกลุ่มวัยทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 3.68

การใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กทั้งสองกลุ่ม สรุปได้ดังนี้

การใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กของกลุ่มวัยเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 3.43 และการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กของกลุ่มวัยทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 3.91

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของประชาชนกลุ่มวัยเรียนและกลุ่มวัยทำงานในเขต อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มวัยทำงานมีพฤติกรรมการสื่อสารแตกต่างกับกลุ่มวัยเรียน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ว่า ประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีพฤติกรรมลักษณะการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแตกต่างกัน ภาพรวมเช่น การแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร(Share) รวมไปถึงการอัปเดตสถานะ กลุ่มวัยเรียน จะมีเกณฑ์ของค่าเฉลี่ยน้อยกว่า กลุ่มวัยทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม

การสื่อสาร ที่ว่า พฤติกรรมการสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีความเคลื่อนไหว และเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา แม้แต่ในขณะที่เราไม่ได้ทำการสื่อสารอย่างเป็นทางการ มีกระบวนการทำงานที่ส่งผลต่อกระบวนการคิด และอารมณ์ความรู้สึก เป็นกระบวนการที่เกิดจากความคิด ความรู้สึก และการกระทำของบุคคล ในขณะที่ทำการสื่อสาร โดยเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานของสมอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำตลอดเวลา พฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์เป็นผลมาจากการกระทำ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความต้องการต่อจิตใจที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า การสื่อสารมีลักษณะเป็นการบวนการปฏิสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารกับตนเอง กับบุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลก่อให้เกิดระบบปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นเสมือนการเชื่อมโยงระหว่างผู้ร่วมกระทำการสื่อสารเสมอ เนื่องจากการส่งสารเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการสื่อสารได้ (วิมลพรรณ อาษาเวท, สาวิตรี ชีวะสาธน์, ชาญ เดชอัศวานง, 2554) ซึ่งจากผลการวิจัยกับทฤษฎีแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารนั้น กลุ่มวัยเรียนและกลุ่มวัยทำงานมีพฤติกรรมการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กที่แตกต่างกัน เนื่องจากการเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงในการสื่อสาร ที่ก่อให้เกิดความคิด อารมณ์ ความรู้สึกนั้นแตกต่างกันออกไป ตามความสัมพันธ์ทางด้านสังคมและความสัมพันธ์กับตนเองหรือกลับบุคคลอื่น และการใช้งานเฟซบุ๊ก ถือได้ว่าเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ตอบสนองไลฟ์สไตล์ของคนในปัจจุบัน โดยเลือกที่จะมีการ เผยแพร่ข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งทั้งสองกลุ่มเป้าหมาย มีประสบการณ์ และกิจกรรม หรือความสนใจ แตกต่างกันไปตามความสนใจ หรือสภาพแวดล้อม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรา เรื่องสวัสดิ์ (2553) ที่ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ของประชาชนวัยทำงานที่ใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์มากที่สุดคือ Facebook เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 25-30 ปี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/ห้างร้านเอกชน และพฤติกรรมการใช้ส่วนมากคือการสนทนากับเพื่อน Chat/อัปเดตสถานะ/ข้อมูลส่วนตัว/

รูปภาพและหาข้อมูล/แลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งตามผลงานวิจัย กลุ่มวัยเรียนและกลุ่มวัยทำงานมีพฤติกรรมทางด้านการสื่อสาร ที่ใช้ส่วนมากคือ การรับชมรูปภาพของเพื่อนหรือบุคคลทั่วไป การอัปเดตสถานะ การสนทนากับเพื่อน การโพสต์ข้อความ โฟสต์ภาพ

2. การใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กของประชาชน กลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มวัยทำงานและกลุ่มวัยเรียนมีการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊ก แตกต่างกัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ว่าประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กแตกต่างกัน ซึ่งทั้งสองกลุ่มนั้นมีความต้องการหรือแรงจูงใจในการตอบสนองความพึงพอใจของตนเองไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม สอดคล้องกับ แนวคิดทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ ที่ว่ามนุษย์มีความต้องการอยากรู้เพื่อแสวงหาระเบียบ และความเข้าใจเกี่ยวกับ สภาวะแวดล้อมรอบตัว ความต้องการที่จะรู้นี้ นับเป็นแรงผลักดันสำคัญที่มนุษย์ได้มาจากการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งเท่ากับเป็นการยอมรับว่า มนุษย์เราตั้งใจที่จะแสวงหาข่าวสารจากสื่อมวลชน ไม่ใช่เป็นเพราะอิทธิพล จากสื่อแต่เพียงด้านเดียวดังที่เคยคิดกัน และลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในทฤษฎีนี้ คือ เป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับบทบาทและตัวบุคคล ในอันที่จะเลือกเปิดรับสารมากกว่า (Mc Combs and Becker 1979: 50-52 อ้างถึงใน ฤดีพร ผ่องสุภาพ 2551: 28-33) จากผลการวิจัยกับแนวคิดทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ การใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กของประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงาน โดยภาพรวมทั้งสองกลุ่มเป้าหมายจะมีการใช้ประโยชน์ในด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร,การติดต่อสื่อสารกับเพื่อนและบุคคลอื่นๆ, การแสดงเรื่องราวของตนเอง, การแสดงความคิดเห็นของตนเอง, สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนและสังคม, สร้างความบันเทิง ความสนุกสนาน, ช่องทางในการค้นคว้าศึกษาหาข้อมูลเพื่อประกอบในด้านการเรียน และช่องทางในการค้นคว้า ศึกษาหาข้อมูลเพื่อประกอบการในด้านทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลพรรณ อาภาเวท สาวิตรี ชีวะสาธน์ และ ชาญ เดชอัครวง (2554) ซึ่งกล่าวว่า การติดต่อสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ในการติดต่อสื่อสาร

กับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เช่น เพื่อน บุคคลที่รู้จัก หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ แล้วนำข่าวสารที่ได้รับจากการสื่อสารในเฟซบุ๊ก ไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น ความบันเทิงและความสนุกสนานที่หลากหลาย การสนทนากับเพื่อนและคนอื่นๆ การหาข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยทั้งเรื่องของเพื่อน คนรู้จักและเรื่องทั่วไป การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนและสังคม การใช้เวลาว่าง การแสดงออกด้านความคิดเห็นของตนเอง การนำข้อมูลข่าวสารไปช่วยในการตัดสินใจ โฟสต์รูปและเรื่องราวของตนเอง

อีกทั้งการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊ก เป็นการย้ำตัวตนหรือการเสริมความเด่นให้กับตัวเอง ถึงแม้ทั้งสอง กลุ่มจะมีการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กในรูปแบบที่เหมือนกัน แต่จะให้ความสำคัญของการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มวัยทำงานจะให้ความสำคัญในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร มากที่สุด ส่วนกลุ่มวัยเรียนจะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้น้อยกว่า แต่กลุ่มวัยเรียนจะเน้นให้ความสำคัญในเรื่องความบันเทิงและความสนุกสนาน หรือแม้แต่การติดต่อสื่อสารกับเพื่อนและบุคคลอื่นๆ นั้น กลุ่มวัยทำงานจะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากกว่ากลุ่มวัยเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤดีพร ผ่องสุภาพ (2551) ซึ่งศึกษาการแสวงหาข่าวสารประชาสัมพันธ์และความพึงพอใจในการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นิสิตนักศึกษานั้น มีการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เกิดขึ้นเป็นรูปแบบการหาข่าวสารประชาสัมพันธ์ในด้านต่างๆ และการแสวงหาข่าวสารประชาสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นยังมีความสัมพันธ์กับทัศนคติ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจที่มีต่อการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญาวี คณผล (2553) ซึ่งทำการศึกษาทัศนคติการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ กรณีศึกษา : นักศึกษาและบุคลากรมหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา จ.เพชรบูรณ์ โดยผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาและบุคลากรส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ในเชิงบวก และมีความพึงพอใจมากในเรื่องของการได้สนทนา (Chat) ตอบโต้กับเพื่อนหรือผู้ที่ต้องการจะสื่อสารด้วย มีความคล่องตัวและความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร และมีความหลากหลายของชุมชนหรือ

กลุ่มสังคม

3. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ในการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมลักษณะการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กระหว่างประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าแตกต่างกัน

ผลการพิสูจน์สมมติฐานจากการหาค่า t-test พบว่า ค่า ($P \leq .05$) แสดงว่าผลการเปรียบเทียบสมมติฐานในครั้งนี้ ปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 นั่นคือ ลักษณะการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก ในประชาชนกลุ่มวัยเรียนกับประชากรกลุ่มวัยทำงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 โดยค่าเฉลี่ยรวมของกลุ่มวัยทำงานมีเกณฑ์ที่มากกว่ากลุ่มวัยเรียน โดยมีความสำคัญของการสื่อสาร เช่น กลุ่มวัยเรียนจะให้ความสำคัญในการสื่อสารเกี่ยวกับการรับชมรูปภาพของเพื่อนหรือบุคคลอื่นทั่วไป แต่กลุ่มวัยทำงานเลือกในการอัปเดตสถานะของตน สอดคล้องกับงานวิจัย จุฑามณี คายนันท์ (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กต่อทอม (www.facebook.com) พบว่า รายได้และอาชีพที่ต่างกันมีผลต่อจำนวนครั้งต่อสัปดาห์ในการใช้บริการสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กต่อทอม รายได้ที่แตกต่างกันมีผลกับระยะเวลาในการใช้บริการ/ครั้ง อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้/เดือน และอาชีพที่ต่างกันมีผลกับช่วงเวลาในการเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กต่อทอม ซึ่งผลการเปรียบเทียบประชาชนทั้งสองกลุ่มผู้วิจัยเห็นว่าการสื่อสารเกิดจากความคิด อารมณ์ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภนิสา ทดลา (2542) ศึกษารูปแบบพฤติกรรมกรสื่อสารในห้องสนทนาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบพฤติกรรมกรสื่อสารของผู้สนทนาเป็นไปในรูปแบบที่แตกต่างและคล้ายคลึงกันกับการแสดงออกในโลกของความเป็นจริง และเปิดโอกาสให้ผู้สนทนามีอิสระเสรีภาพในการแสดงออกในการสื่อสารอย่างไร้ขอบเขต นอกจากนี้ผู้สนทนาจะใช้ข้อความตลอดจนสัญลักษณ์ในการแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึกในการสนทนา

4. การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊ก

ของประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ในการเปรียบเทียบ ประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊ก พบว่าแตกต่างกัน

ผลการพิสูจน์สมมติฐานจากการหาค่า t-test พบว่า ค่า ($P \leq .05$) แสดงว่าผลการเปรียบเทียบสมมติฐานในครั้งนี้ ปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 นั่นคือ การใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊ก ในประชาชนกลุ่มวัยเรียนกับประชากรกลุ่มวัยทำงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 โดยค่าเฉลี่ยรวมของกลุ่มวัยทำงานมีเกณฑ์ที่มากกว่ากลุ่มวัยเรียน มีการใช้ประโยชน์ที่ให้ความสำคัญแตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับ แคทซ์ และคณะ ที่ได้อธิบายว่า สภาวะของสังคมและจิตใจที่ต่างกัน ย่อมมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้มนุษย์มีความต้องการแตกต่างกัน ทำให้แต่ละคนคาดคะเนว่า สื่อแต่ละประเภทจะสนองความพึงพอใจได้ต่างกันออกไปด้วย ดังนั้น ลักษณะของการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกัน ก็จะมีผลแตกต่างกันไป และในขั้นสุดท้าย คือ ความพึงพอใจที่ได้รับจากการใช้สื่อจะต่างกันออกไปอีกด้วย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภจิตต์เจี๊วงค์ (2557) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมกรเปิดรับการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยนานาชาติแอสตมฟอร์ด กรณีศึกษา: เฟซบุ๊ก โดยผลการศึกษาพบว่า สรุปได้ว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยนานาชาติแอสตมฟอร์ดที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ ค่าเฉลี่ยการใช้จ่ายต่อเดือนต่างกัน มีการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กแตกต่างกัน และนักศึกษามหาวิทยาลัยแอสตมฟอร์ดที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกัน โดยมีเพศ และอายุต่างกัน มีความพึงพอใจที่ได้รับจากเฟซบุ๊กแตกต่างกัน ดังนั้นแล้วนักศึกษามหาวิทยาลัยนานาชาติแอสตมฟอร์ดที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ทางด้าน เพศ อายุ คณะที่ศึกษา และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรเปิดรับเฟซบุ๊ก จึงแสดงให้เห็นว่า ลักษณะประชาชนกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีความแตกต่างกัน ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ากลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานมีพฤติกรรมความถี่ในการใช้งานเฟซบุ๊กทุกวันมากที่สุด ดังนั้นแล้วทางโรงเรียน มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานองค์กรต่างๆ อาจใช้เป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสารดังกล่าว เช่นในการสื่อสารกับนักเรียน นักศึกษา หรือกับลูกจ้าง พนักงาน ของตนเอง ด้วยวิธีการสนทนา การประกาศ การนัดประชุม การแจ้งเตือน โดยใช้พื้นที่เฟซบุ๊กเพื่อการเรียนการสอนหรือการทำงาน ซึ่งเป็นลักษณะของการสร้างกลุ่มย่อยในเฟซบุ๊กที่ทำการสื่อสารเพียงครั้งเดียว แต่ผู้รับสารสามารถรับสารได้พร้อมกันทุกคน

2. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ากลุ่มวัยทำงานเลือกที่จะใช้พื้นที่เฟซบุ๊กในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารมากที่สุด ดังนั้นจึงเป็นทางเลือกสำหรับสถานประกอบการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่จะใช้เฟซบุ๊กในการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ขององค์กร หรือใช้เฟซบุ๊กเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน

3. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ากลุ่มวัยเรียนเลือกที่จะใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กในการสร้างความบันเทิง ความสนุกสนานมากที่สุด ดังนั้นจึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งสำหรับองค์กรที่ต้องการผลิตสื่อบันเทิงเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มวัยเรียนเหล่านี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เท่านั้น จึงควรมีการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารในเฟซบุ๊กในเขตอำเภออื่นๆ ในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อจะได้ทราบถึงพฤติกรรมการสื่อสารและการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กในกลุ่มวัยเรียนและกลุ่มวัยทำงานอื่นๆ ที่สามารถเป็นตัวแทนในการอธิบายข้อค้นพบในการวิจัยได้อย่างน่าเชื่อถือ

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อขยายผลการวิจัยและอธิบายข้อค้นพบในการวิจัยได้อย่างน่าเชื่อถือ

เอกสารอ้างอิง

- จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าชมสนาม. ค้นเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2557 จาก <https://m.thairath.co.th/content/sport/341447>
- จุฑามณี คายนันท์. (2554). พฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กดอทคอม (www.facebook.com). วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิชญาวี คณะผล. (2553). ทศนคติ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์
กรณีศึกษา: นักศึกษาและบุคลากรมหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา จ.เพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย.
- ภัทรา เรื่องสวัสดิ์. (2553). รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของคนวัยทำงาน
ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา วารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฤดีพร ผ่องสุภาพ. (2551). การแสวงหาข่าวสารการประชาสัมพันธ์และความพึงพอใจในการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคม
ออนไลน์ ของนิสิตนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณพร กลิ่นบัว. (2553). การสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่าน www.facebook.com ของกลุ่มวัยทำงาน. วิทยานิพนธ์
ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ธุรกิจ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย.
- วิมลพรรณ อาภาเวท, สาวิตรี ชีวะสารณ์, และชาญ เดชอัศวินง. (2554). พฤติกรรมสื่อสารในเฟซบุ๊ก (Facebook)
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลพระนคร.
- ศุภิสสา ทดลา. (2542). รูปแบบพฤติกรรมสื่อสารในห้องสนทนาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภศิลา กุลจิตต์เจือวงศ์. (2557). พฤติกรรมเปิดรับ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจในการใช้งานเครือข่าย
สังคมออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยนานาชาติแอสตมฟอร์ด กรณีศึกษา: เฟซบุ๊ก. วิทยานิพนธ์
ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสาร (นิเทศศาสตร์) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนานาชาติ
แอสตมฟอร์ด.
- สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์ (2555). จำนวนประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์. ค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2557 จาก http://buriram.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=featured&Itemid = 435

การประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อวิเคราะห์พื้นที่ที่เหมาะสม สำหรับปลูกกวาวเครือ กรณีศึกษาจังหวัดชลบุรี

Application of Geographic Information System to Analyze Suitable
Area for Planting Kwao Krua; Case Study of Chon Buri Province.

อาทิตย์ อัสวพจน์นิต ¹/ สุพรรณ กาญจนสุธรรม ²/ แก้ว นวลฉวี ³/ นฤมล อินทรวีเชียร ⁴

Arthit Assawaphannimit / Supan Kanchanasutham / Kaew Nualchawee / Narumon Intarawichian

1, 2, 3, 4 สาขาวิชาภูมิสารสนเทศศาสตร์ คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Geoinformatics Program, Faculty of Geoinformatics, Burapha University

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้เพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกกวาวเครือ ชื่อทางวิทยาศาสตร์ *Pueraria candollei* Graham ex Benth. Ver *mirifica* โดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์วิเคราะห์หาพื้นที่ที่เหมาะสม และจัดทำแผนที่แสดงความเหมาะสมสำหรับปลูกกวาวเครือในจังหวัดชลบุรี โดยกำหนดความสำคัญและปัจจัยมาใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ปริมาณน้ำฝน กลุ่มชุดดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน และ ความสูงของภูมิประเทศ โดยใช้วิธีกำหนดค่าถ่วงน้ำหนักตามกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น Analytic Hierarchy Process (AHP) ทำการซ้อนทับข้อมูล เพื่อจำแนกระดับความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับปลูกกวาวเครือ ในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ในจังหวัดชลบุรีมีพื้นที่เหมาะสมมากที่สุด มีพื้นที่ประมาณ 700,804 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.70 พื้นที่เหมาะสมปานกลาง มีพื้นที่ประมาณ 893,793 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.78 และพื้นที่เหมาะสมน้อย มีพื้นที่ประมาณ 83,556 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.81 และพื้นที่ไม่เหมาะสม มีพื้นที่ 1,001,069 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 36.71 โดยอำเภอที่มีพื้นที่ความเหมาะสมมากที่สุด คือ อำเภอบ่อทอง มีพื้นที่เหมาะสมมากที่สุด 141,554 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.19 ของพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้พื้นที่อำเภอบ่อทอง มีความเหมาะสมสำหรับปลูกกวาวเครือมากที่สุด เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนและมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ 1,367 ลบ.ม.

คำสำคัญ: กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (AHP), การจำแนกประเภทข้อมูล

Abstract

The research was to find the suitable area for planting Kwao Krua (Scientific name: *Pueraria candollei* Graham ex Benth Ver *mirifica*) by application of Geographic Information System and mapping suitable areas for planting kwao krua in Chon Buri province. The factors included average rainfall, soil texture, land use and elevation; specification weight was made by analytic hierachy process. Overlay data using add operation technique and reclassify score level for suitable area, and analysis suitable area for planting kwao krua in Chon Buri province. The results of this research in Chon Buri province indicated

that the most suitable areas were 700,804 rai or 25.70 %, moderate suitable area were 893,793 rai or 32.78 %, less suitable area were 83,556 rai or 4.81% and unsuitable area about 1,001,069 rai or 36.71 %. The most appropriate District area was Bo Thong with suitable area 141,554 rai or 5.19 % of the total areas of Chon Buri Province. The important factor for Bo Thong district to be the most appropriate area for planting kwao krua was because the most areas was a loam and average annual rainfall 1,367 mm.

Keywords: AHP, Supervised Classification

บทนำ

จากสถานการณ์กวางเครือที่กำลังได้รับความสนใจอย่างมากในต่างประเทศ โดยเฉพาะกวางเครือขาว ซึ่งถูกนำไปใช้ในผลิตภัณฑ์เภสัชกรรม ผลิตภัณฑ์ในอาหารสัตว์ และผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง (ธนโชติ ธรรมชาติ, 2555) กำลังเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ แต่การเพาะปลูกนั้นใช้เวลานาน อีกทั้งพื้นที่ที่จะใช้เพาะปลูกจะต้องเป็นดินที่คล้ายกับดินภูเขา ถึงจะได้ผลผลิตที่คุ้มค่ารวมถึงการให้คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่วิธีการเพาะชำ การเตรียมพื้นที่ และการเพาะปลูกลงดิน จนถึงการส่งขาย ส่งผลให้ความต้องการผลผลิตกวางเครือนั้นมีมากยิ่งขึ้น เนื่องจากกวางเครือนั้นหาพบได้ยาก พบขึ้นอยู่ในป่าแถบเชิงเขาทางภาคเหนือและภาคตะวันตกเท่านั้น จึงได้มีการศึกษาการเพาะและขยายพันธุ์กวางเครือขาว รวมถึงการนำมாதลองเพาะปลูกบนพื้นที่ไร่ (ชวลิต นิยมธรรม, 2547) เพื่อมาเปรียบเทียบกับแหล่งกำเนิดกวางเครือที่พบในป่า และมีการศึกษาปัจจัยด้านการปลูก สภาพและเงื่อนไขที่เหมาะสม ในการเจริญเติบโตของกวางเครือ นอกจากศึกษาวิธีการปลูก พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกกวางเครือก็มีส่วนสำคัญเช่นกัน จากการทดลองปลูกบนพื้นที่ไร่ (สมโภชน์ ทับเจริญ, 2545) พบว่าปัญหาการเพาะปลูกกวางเครือ คือ พื้นที่เพาะปลูกนั้น ดินจะต้องไม่เป็นดินเหนียวจัด หรือดินทรายจัด เนื่องจากการเกิดหัวในดินที่เป็นดินเหนียวจัดนั้นทำให้หัวเน่าใช้การไม่ได้ และถ้าเกิดหัวในดินที่เป็นทรายจัดจะทำให้หัวลีบ ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เช่นกัน อีกทั้งพื้นที่

ที่ใช้เพาะปลูกจำเป็นต้องใช้พื้นที่มาก เนื่องจากการเพาะปลูกกวางเครือจะต้องยกร่องคล้ายกับแปลงผัก ระหว่างร่องนั้นจะลึกกว่ามากเพื่อเป็นการจำกัดไม่ให้หัวนั้นติดกัน ในจังหวัดชลบุรี มีเกษตรกรผู้ริเริ่มปลูกกวางเครือ เพียงแค่ 1 ราย มีพื้นที่ที่เพาะปลูกแล้ว ที่ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จำนวน 65 ไร่ และ ตำบลเนินโมก อำเภอบ้านบึง จำนวน 110 ไร่ (กระทรวงสาธารณสุข, 2553)

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการต้นปลูกกวางเครือในจังหวัดชลบุรี จึงมีการวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดชลบุรีว่ามีความเหมาะสมต่อการปลูกกวางเครือ โดยในการศึกษาค้นคว้าได้ประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ Geographic Information System (GIS) มาใช้ในการวิเคราะห์หาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกกวางเครือ โดยใช้วิธีการให้คะแนนเพื่อแบ่งความเหมาะสมของพื้นที่ โดยผู้เชี่ยวชาญ และนำมาคำนวณค่าถ่วงน้ำหนัก เพื่อนำมาเข้ากระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ Analytic Hierarchy Process (AHP) ซึ่งกระบวนการนี้เป็นที่ยอมรับว่ามีความถูกต้อง เพื่อสรุปพื้นที่ปลูกกวางเครือที่มีความเหมาะสมที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกกวางเครือในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปลูกกวางเครือ ในจังหวัดชลบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

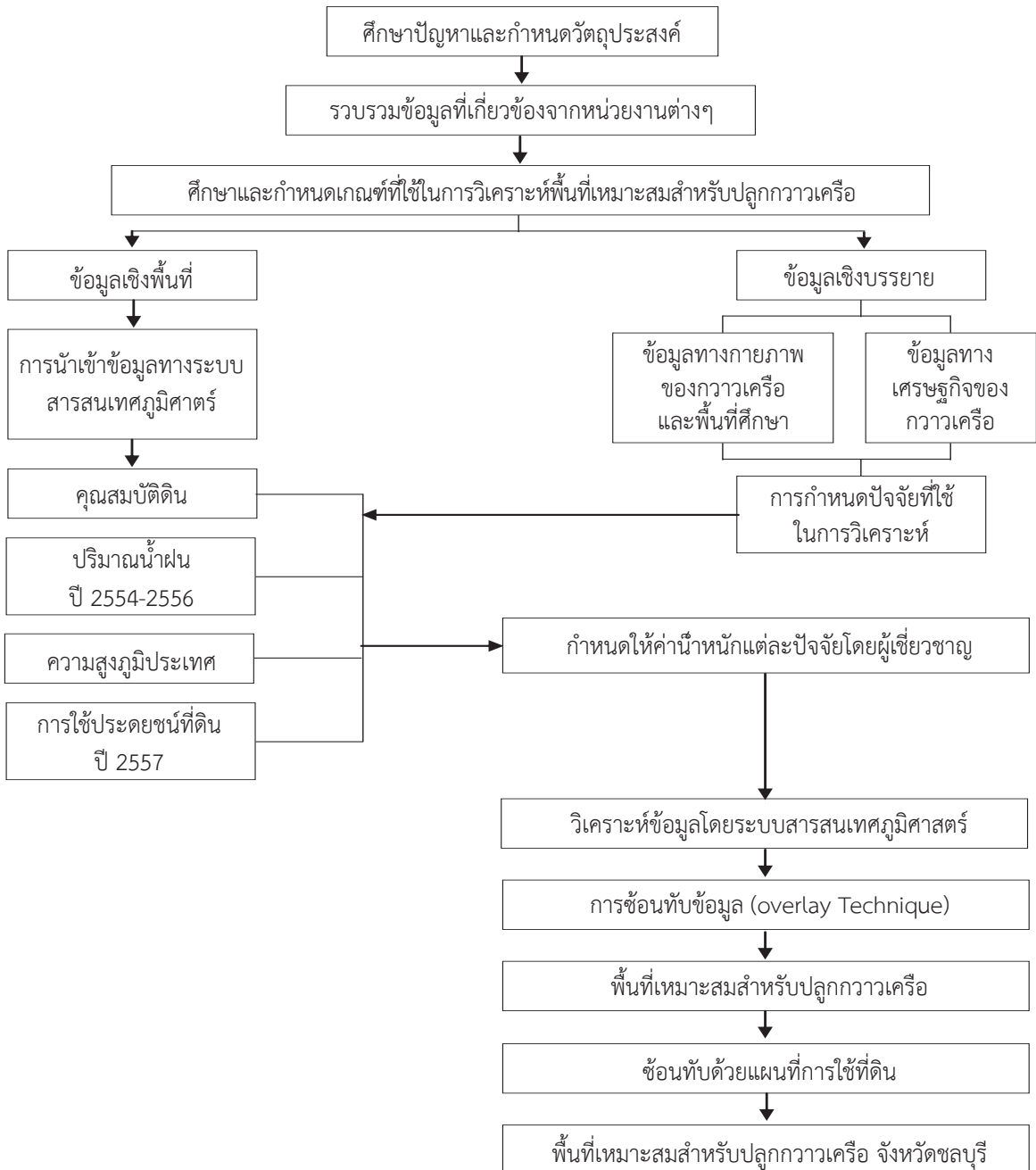
1. เพื่อทราบถึงพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกกวางเครือในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปลูกกวางเครือ ในจังหวัดชลบุรี

ขอบเขตการวิจัย

พื้นที่จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่ทั้งหมด 2,726,875 ไร่ (4,633 ตารางกิโลเมตร) แบ่งการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 92 ตำบล 687 หมู่บ้าน ประกอบด้วยอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอหนองใหญ่ อำเภอนนทบุรี อำเภอพานทอง อำเภอบ่อทอง อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ อำเภอกะสีซัง และอำเภอกะจันทร์

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาคั้งนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่เป็นหลักโดยใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทางกายภาพ เพื่อหาความเหมาะสมทางด้านกายภาพซึ่งจะให้ข้อมูลทั้งสิ้น 4 ชั้นข้อมูล ได้แก่ กลุ่มชุดดิน ปริมาณน้ำฝน ความสูงของพื้นที่ มาวิเคราะห์พร้อมกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในแต่ละชั้นข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเชิงพื้นที่และข้อมูลเชิงบรรยายเพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกต้นกวางเครือทางกายภาพ โดยทำการวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

1. ปัจจัยที่ใช้

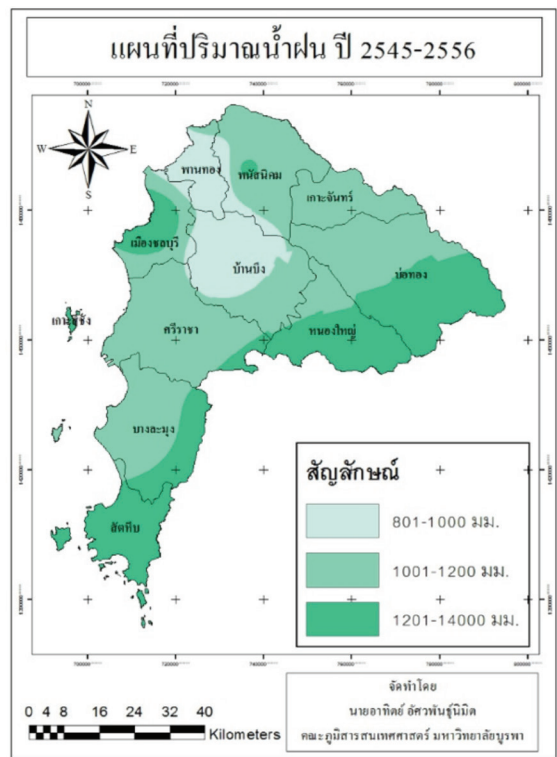
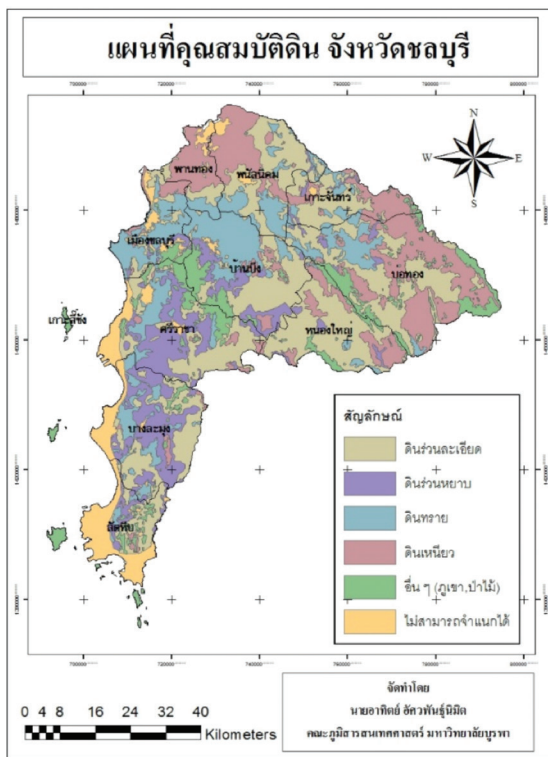
1.1 วิเคราะห์คุณสมบัติดินจากการนำข้อมูลกลุ่มชุดดินโดยใช้เกณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน (2545) มาจัดกลุ่มชุดดินตามระดับความเหมาะสมทางกายภาพของดิน โดยดินที่มีลักษณะและคุณสมบัติที่ใกล้เคียงกันอยู่กลุ่มเดียวกัน

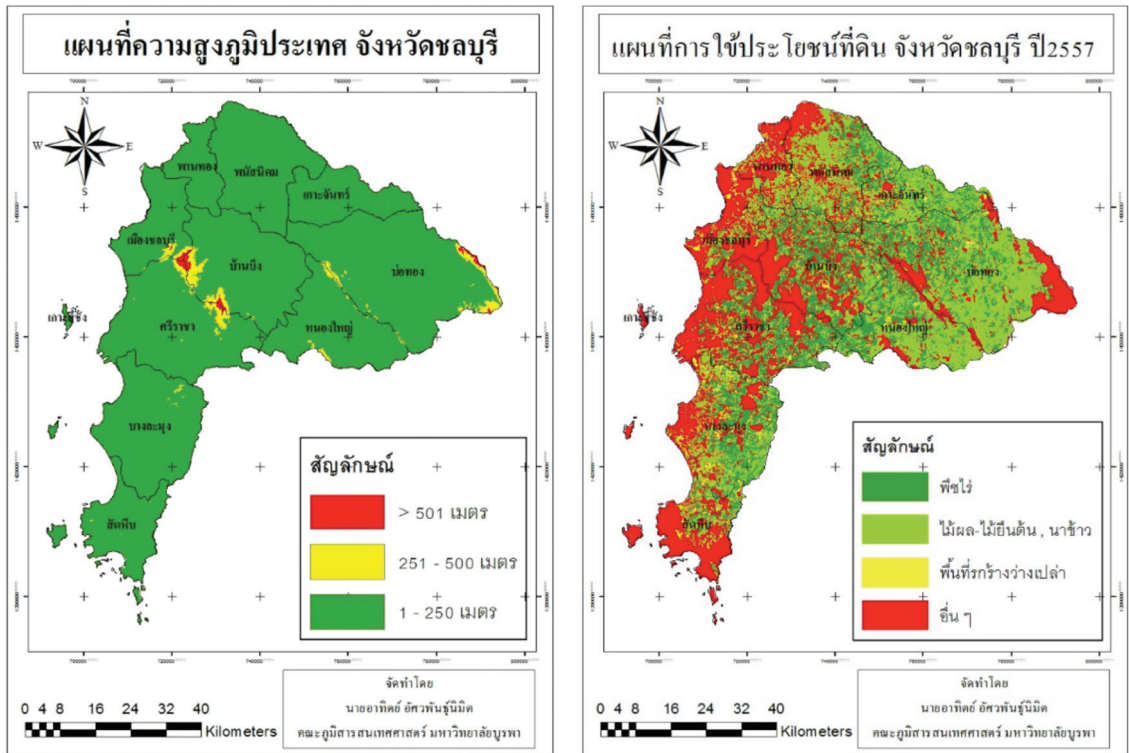
1.2 วิเคราะห์ปริมาณน้ำฝนรายปี โดยนำข้อมูลสถิติปริมาณน้ำฝน จากสถานีต่างๆ (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2545-2556) ในจังหวัดชลบุรี และนำมาจำแนกระดับปริมาณน้ำฝนรายปี โดยนำเข้าข้อมูลปริมาณน้ำฝนรายปีลงในตารางข้อมูล เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตารางข้อมูล

1.3 วิเคราะห์ข้อมูลความสูงของภูมิประเทศ

มาศึกษาาระดับความสูงของพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืช นำเข้าข้อมูลเส้นชั้นความสูง เพื่อใช้โปรแกรมหาค่าความสูงของภูมิประเทศของพื้นที่

1.4 วิเคราะห์แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดชลบุรี (2557) โดยใช้ภาพถ่ายจากดาวเทียม LANDSAT8 (OLI/TIRS) จาก United States Geological Survey (USGS) Path/Row ที่ 129/052 ถ่ายภาพวันที่ 20 มกราคม 2558 และ 129/050 วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2558 ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชลบุรี แปลด้วยวิธีกำกับดูแล (Supervised Classification) เพื่อวิเคราะห์หาว่าพื้นที่ในจังหวัดชลบุรีมีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทใดบ้าง และพื้นที่ใดบ้างที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกต้นกวางเครือได้

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์หาพื้นที่เหมาะสม

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ทำการให้ค่าคะแนนความเหมาะสมสำหรับปลูกกวาวเครือ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาถึงลักษณะการปลูกกวาวเครือ จากนายสมโภช ทับเจริญ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกกวาวเครือ ดังนี้

- 2.1.1 คุณสมบัติดินที่ปลูกจะต้องเป็นดินร่วนเท่านั้น ไม่ใช่ดินทราย ดินเหนียว หรือ ดินหินกรวด
- 2.1.2 ลักษณะพื้นที่เพาะปลูกต้องเป็นที่ราบ ไม่เป็นแอ่ง หรือ ภูเขา
- 2.1.3 พื้นที่เพาะปลูกสามารถปลูกทดแทนพืชไร่ชนิดอื่นได้ทำการศึกษาทำให้ทราบว่าผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้คะแนนและมาวิเคราะห์โดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ Analytic Hierarchy Process (AHP) เพื่อให้ได้ค่าน้ำหนักและคะแนนความเหมาะสมสำหรับปลูกของแต่ละปัจจัย ดังตารางที่ 1

2.2 นำแผนที่ทั้ง 4 ปัจจัย มาซ้อนทับกัน (Overlay Technique) เพื่อหาพื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกกวาวเครือในจังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 1 แสดงค่าน้ำหนักคะแนนแต่ละปัจจัย

ปัจจัยความเหมาะสม	ค่าน้ำหนัก	ปัจจัยย่อย	ระดับคะแนน
คุณสมบัติดิน	0.505	ดินร่วนละเอียด/หยาบ	3
		ดินเหนียว/ดินทราย	2
		อื่นๆ	1

ปัจจัยความเหมาะสม	ค่าถ่วงน้ำหนัก	ปัจจัยย่อย	ระดับคะแนน
ปริมาณน้ำฝน	0.238	1,201-1,400 มม.	3
		1,001-1,200 มม.	2
		800 – 1,000 มม.	1
ความสูงของภูมิประเทศ	0.167	0 - 250 เมตร	3
		251-500 เมตร	2
		> 501 เมตร	1
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	0.088	พืชไร่	3
		ไม้ผล-ไม้ยืนต้น/นาข้าว	2
		พื้นที่รกร้างว่างเปล่า	1
		อื่นๆ	0

3. การจัดทำแผนที่

เมื่อได้แผนที่พื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกกวางเครือแล้ว (ดังภาพที่ 1) นำมาซ้อนทับกับแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดชลบุรีในปัจจุบันโดยใช้ภาพถ่ายจากดาวเทียม LANDSAT8 (OLI/TIRS) จาก United States Geological Survey (USGS) Path/Row ที่ 129/052 ถ่ายภาพวันที่ 20 มกราคม 2558 และ 129/050 วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2558 ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชลบุรี แปลด้วยวิธีกำกับดูแล (Supervised Classification) ทำการซ้อนทับโดยใช้เทคนิคการซ้อนทับ ซ้อนข้อมูล (Overlay Technique) เพื่อวิเคราะห์ว่าพื้นที่ในจังหวัดชลบุรีมีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทใดบ้าง และพื้นที่ใดบ้างที่สามารถนำมาใช้สำหรับปลูกกวางเครือ ที่มีความเหมาะสมที่สุด โดยแบ่งระดับความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับปลูกกวางเครือ ออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และไม่เหมาะสม จัดทำเป็นตารางแสดงพื้นที่แต่ละอำเภอว่ามีความเหมาะสมสำหรับปลูกกวางเครือมาก ปานกลาง น้อย และไม่เหมาะสม ต่อไป ดังตารางที่ 2

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์หาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกกวางเครือ ของจังหวัดชลบุรี จากการวิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพทั้ง 4 มาซ้อนทับซ้อนข้อมูล (Overlay Technique) เพื่อแบ่งระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกกวางเครือออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ พื้นที่เหมาะสมมาก พื้นที่เหมาะสมปานกลาง พื้นที่เหมาะสมน้อย และไม่เหมาะสม โดยมีรายละเอียดดังนี้ ดังตารางที่ 1

พื้นที่เหมาะสมมาก มีพื้นที่ประมาณ 700,804 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.70 มีมากที่สุดอยู่ในอำเภอบ่อทอง 141,554 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.19 และมีน้อยที่สุดอยู่ในอำเภอบ้านนา 3,314 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.12

พื้นที่เหมาะสมปานกลาง มีพื้นที่ประมาณ 893,792 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.78 มีมากที่สุดอยู่ในอำเภอบ่อทอง 257,341 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.44 และมีน้อยที่สุดอยู่ในอำเภอสัตหีบ 26,035 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.95

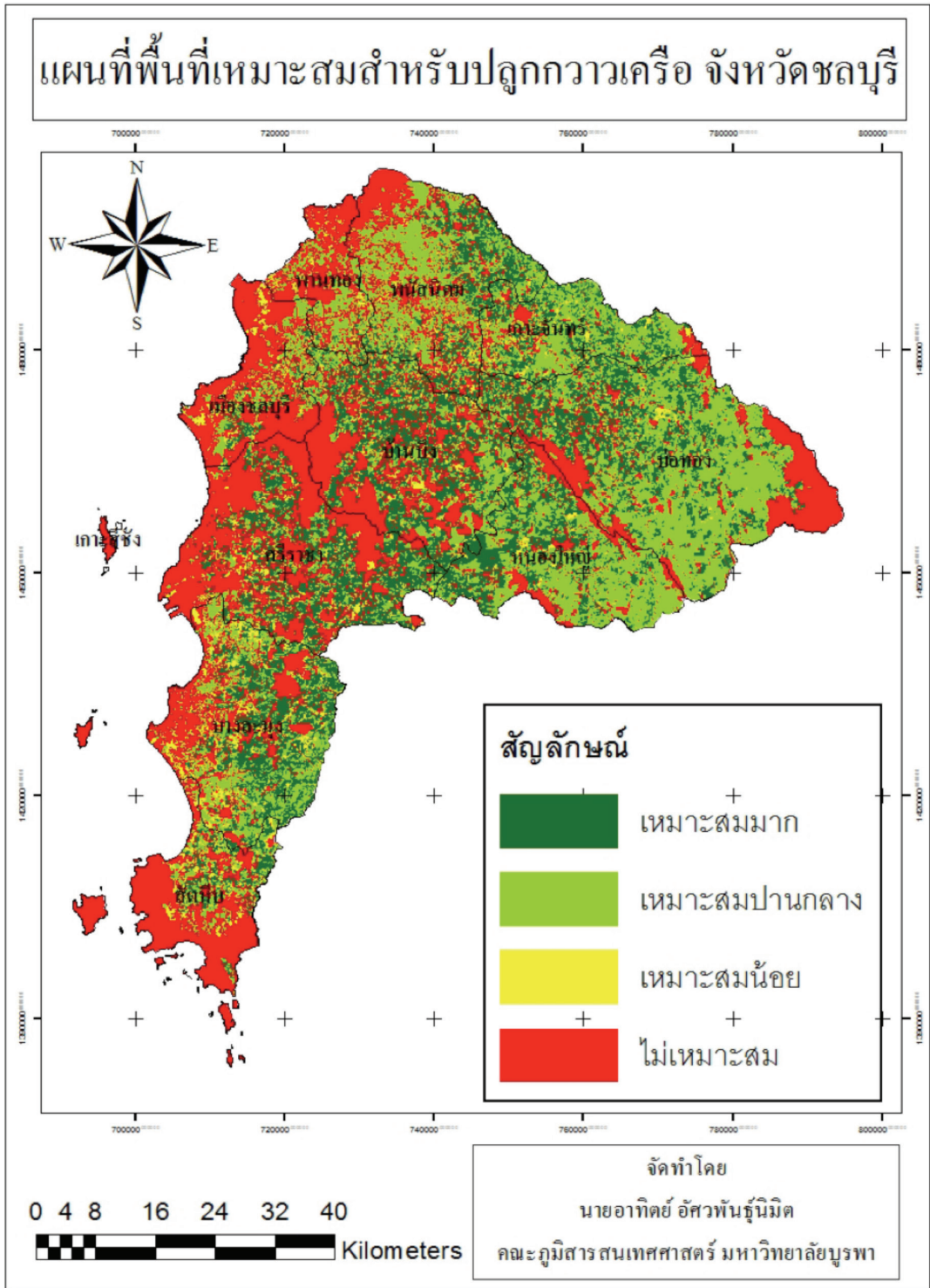
พื้นที่เหมาะสมน้อย มีพื้นที่ประมาณ 131,210 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.81 มีมากที่สุดอยู่ในอำเภอบางละมุง 35,239 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.29 และมีน้อยที่สุดอยู่ในอำเภอหนองใหญ่ 5,200 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.19

พื้นที่ไม่เหมาะสม มีพื้นที่ประมาณ 1,001,069 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 36.71 มีมากที่สุดอยู่ในอำเภอศรีราชา 199,590 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.32 และมีน้อยที่สุดอยู่ในอำเภอกะสีซัง 3,941 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.14

ตารางที่ 2 แสดงพื้นที่เหมาะสมสำหรับการปลูกกวาวเครือ จังหวัดชลบุรี

หน่วยเป็น : ไร่

อำเภอ	ความเหมาะสมปลูกกวาวเครือ				รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เหมาะสม	
เมืองชลบุรี	9,843	29,944	12,202	109,291	161,280
พนัสนิคม	57,709	132,749	7,607	90,945	289,010
พานทอง	3,314	33,057	5,724	59,509	101,604
บ้านบึง	124,939	73,861	12,613	131,829	343,242
ศรีราชา	115,995	42,112	20,989	199,590	378,686
เกาะจันทร์	49,757	79,693	9,120	22,230	160,800
บ่อทอง	141,554	257,341	8,240	118,818	525,953
หนองใหญ่	79,013	130,689	5,200	42,092	256,994
บางละมุง	97,999	88,312	35,239	102,814	324,364
สัตหีบ	20,681	26,035	14,276	120,009	181,001
เกาะสีชัง	-	-	-	3,941	3,941
รวม	700,804	893,792	131,210	1,001,069	2,726,875

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงพื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกกวาวเครือ จังหวัดชลบุรี

อภิปรายผล

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งศึกษาความเหมาะสมของปัจจัยทางกายภาพเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกพื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกกวาวเครือนั้น จะต้องอาศัยปัจจัยในด้านอื่นๆ เข้ามาประกอบด้วย เช่น ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ราคาต้นทุนการผลิตต่อไร่ จำนวนแรงงาน ต้นพันธุ์กวาวเครือ ที่เหมาะสม ราคาผลผลิตต่อไร่ เป็นต้น

2. ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มาจากหลายหน่วยงาน ตามความเหมาะสม และขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้นๆ ดังนั้น ข้อมูลจึงมีรายละเอียดไม่เท่ากัน มาตราส่วนของแผนที่ที่หน่วยงานนั้นใช้ การอ้างอิงจึงไม่สอดคล้องกัน และข้อมูลบางชนิดยังไม่เป็นข้อมูลปัจจุบัน บางข้อมูลต้องสร้างขึ้นเอง เช่น ชั้นข้อมูลปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี ซึ่งสร้างจากข้อมูลของสถานีตรวจวัดกับข้อมูลของกรมอุตุนิยมวิทยา โดยมีได้ค่านิ่งถึงปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น สภาพภูมิประเทศ และพืชพรรณตามธรรมชาติ และสิ่งปลูกสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น ทำให้การศึกษามีความคลาดเคลื่อนในการวิเคราะห์ข้อมูล อย่างไรก็ตาม ความถูกต้องของข้อมูลไม่ได้จำกัดการใช้ประโยชน์เสียทั้งหมด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง ทันสมัยในจุดที่สนใจ จากประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ ฉะนั้น การปรับปรุงข้อมูลให้มีความถูกต้องทันสมัย จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

3. การวิเคราะห์พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกกวาวเครือ โดยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้นที่ช่วยกำหนดทิศทาง หรือแนวโน้ม ความเป็นไปได้ในการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ การจะสนับสนุนให้มีการปลูกกวาวเครือควรมีการเตรียมเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม มีการสนับสนุนการผลิตในแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การเลือกพื้นที่ปลูกกวาวเครือสามารถเลือกพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกพืชชนิดอื่นมาปลูกกวาวเครือแทนได้

ข้อเสนอแนะ

1. เร่งส่งเสริมการผลิตวัตถุดิบแบบครบวงจร ร่วมกับภาคเอกชนเพื่อให้ได้วัตถุดิบ ตามความต้องการใช้ และทดแทนการนำออกจากป่า

2. เร่งศึกษารูปแบบการผลิตและการลงทุนที่เหมาะสมกับพื้นที่ เกษตรกร และคุ่มค่าในการลงทุน การใช้ค้าง การเก็บเกี่ยว การทำแห้งที่รวดเร็วลดการสูญเสีย และลดจุลินทรีย์ปนเปื้อน

3. สนับสนุนการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตกวาวเครือที่มีความพร้อม เพื่อเป็นกลุ่มถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ แก้ไขปัญหา โดยมีทีมนักส่งเสริมและนักวิจัยร่วม

4. เร่งสร้างองค์ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการ ให้สามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สนใจได้ผ่านแปลงปลูกสาธิต แผลงประยุกต์ทดสอบเทคโนโลยีการปลูก โรงเรือนแปรรูปและมีหลักสูตรถ่ายทอดความรู้

5. ขอความร่วมมือกับหน่วยงานวิจัยทั้งภาครัฐและสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากกวาวเครืออย่างถูกวิธี

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2556). ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ปี2554-2556. ค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2557 จาก <http://www.tmd.go.th>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2553). การขึ้นบัญชีสมุนไพรกวาวเครือขาว แดง ดำ เป็นสมุนไพรควบคุม. ค้นเมื่อ 20 กันยายน 2553 จาก <http://www.manager.co.th/QoL/ViewNews.aspx?NewsID=9490000021518>
- _____. (2556). แผนที่แสดงปริมาณน้ำฝน ปี 2545-2556. [แผนที่]. ชลบุรี: กรมอุตุนิยมวิทยา. การตัดสินใจโดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analysis Hierarchy Process: AHP). ค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2556 จาก http://202.183.190.2/FTPiWebAdmin/knw_pworld/image_content/64/process1.pdf
- คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. (2555). แผนที่แสดงพื้นที่ศึกษาจังหวัดชลบุรี. [แผนที่]. ชลบุรี: คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- _____. (2557). แผนที่แสดงคุณสมบัติดินจังหวัดชลบุรี. [แผนที่]. ชลบุรี: คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- _____. (2557). แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศจังหวัดชลบุรี. [แผนที่]. ชลบุรี: คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- _____. (2557). แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดชลบุรี ปี 2557. [แผนที่]. ชลบุรี: คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชวลิต นิยมธรรม. (2547). การศึกษาพันธุ์พืชกวาวเครือขาวและกำหนดชื่อพฤกษศาสตร์ของกวาวเครือขาว. ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมการเลี้ยงสุกรแห่งชาติ สถาบันสุวรรณวจากกลกิจ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงเพชร.
- ธนโชติ ธรรมชาติ. (2555). โครงการฝึกอบรมหลักสูตร การปลูกกวาวเครือขาวเพื่อการค้าและการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร. ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมการเลี้ยงสุกรแห่งชาติ สถาบันสุวรรณวจากกลกิจเพื่อการค้นคว้าและพัฒนาปศุสัตว์และผลิตสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- _____. (2555). การควบคุมคุณภาพสมุนไพรกวาวเครือขาว. ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมการเลี้ยงสุกรแห่งชาติ สถาบันสุวรรณวจากกลกิจเพื่อการค้นคว้าและพัฒนาปศุสัตว์และผลิตสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- สมโภชน์ หับเจริญ. (2545). การศึกษาการขยายพันธุ์กวาวเครือขาวด้วยวิธี การตอน การปักชำการเพาะเมล็ด. ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมการเลี้ยงสุกรแห่งชาติ สถาบันสุวรรณวจากกลกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ
แบบให้คะแนนหลายค่า โดยวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น
วิธีเบส์เซียน และวิธีโพลี-ซิปเทสท์

A Comparison of the Efficiency of Likelihood Ratio Test, Batesian and
Poly-SIBTEST Procedures in Detecting Differential Item Functioning
for Polytomous Scored Items

อาวีพร ปานทอง^{1/} / ไพรัตน์ วงษ์นาม^{2/} / เกตุจันทร์ จำปาไชยศรี³

Aweeporn Panthong / Pairatana Wongnam / Katechan Jampachaisri

^{1, 2} สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Program in Educational Research, Measurement, and Statistics, Department
of Research and Applied Psychology, Faculty of Education, Burapha University.

³ สาขาวิชาสถิติ ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Program in Statistics, Department of Mathematics, Faculty of Science, Naresuan University.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบอัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 และอำนาจการทดสอบของการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่า โดยวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น วิธีเบส์เซียน และวิธีโพลี-ซิปเทสท์ ภายใต้ปัจจัยที่แปรเปลี่ยน 4 ปัจจัย ข้อมูลที่ศึกษาเป็นข้อมูลจำลองโดยใช้โมเดลพหุเชิงเส้นคริติตทั่วไป ภายใต้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ จำลองแบบทดสอบที่มีโครงสร้างวัดความสามารถมิติเดียว โดยข้อสอบแต่ละข้อวัดความสามารถหลักข้อสอบทุกข้อมีตัวเลือกให้เลือกจำนวน 5 ตัวเลือก ในการจำลองข้อมูลผลการตอบภายใต้ปัจจัยที่แตกต่างกัน คือ ความยาวของแบบสอบ 3 รูปแบบ ขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ 3 ขนาด ความแตกต่างของการแจกแจงความสามารถ 2 ระดับ และขนาดตัวอย่าง 3 รูปแบบ รวมข้อมูลทั้งหมดที่ต้องจัดกระทำจำนวน 54 เงื่อนไข ($3 \times 3 \times 3 \times 2$) ในแต่ละเงื่อนไขจำลองข้อมูลทำซ้ำ 500 รอบ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อความยาวของข้อสอบและขนาดตัวอย่างเพิ่มขึ้น วิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น และวิธีเบส์เซียน สามารถควบคุมความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ได้ดีกว่าวิธีโพลี-ซิปเทสท์ โดยภาพรวมวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น และวิธีเบส์เซียนมีอัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 และอำนาจการทดสอบใกล้เคียงกัน และอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดมากกว่าวิธีโพลี-ซิปเทสท์ ผลการศึกษาค้นนี้เสนอแนะให้ใช้วิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น และวิธีเบส์เซียนเนื่องจากสามารถควบคุมอัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ได้ และมีอำนาจการทดสอบสูง

คำสำคัญ: การทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ, วิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น, วิธีเบส์เซียน, วิธีโพลี-ซิปเทสท์

Abstract

The purpose of this research was to compare Type I error rate and the power of likelihood ratio test (LRT), Bayesian, and the Poly-SIBTEST procedures in the detecting of differential item functioning (DIF) for polytomous scored items. In this study, data were simulated under the generalized partial credit model, and responses were simulated from one dimensional test. All items were in five response categories scoring. These data were simulated under a variety of four factors: three levels forms of length test, three levels forms of DIF magnitudes, two levels of ability distribution differences, and three levels of sample size proportions. A total of 54 (3x3x3x2) conditions were studied. The data were replicated 500 times for each condition. Results of the study were as follows: When length test increased, LRT and Bayesian procedure had better control of type I error rate than Poly-SIBTEST procedure. In general, the Type I error rates of LRT and Bayesian procedures were within the nominal limits. They were higher power than Poly-SIBTEST procedures. The results of this study suggested LRT and Bayesian procedures to control the Type I error rate and high power.

Keywords: the detecting of differential item functioning, likelihood ratio test, Bayesian, the Poly-SIBTEST

บทนำ

การวัดผลและประเมินผลการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลที่ได้จากการวัดผลและประเมินผลการศึกษานับเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาเพราะผลจากการวัดและประเมินผลการศึกษาจะเป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจผลการเรียน เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

และช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับพัฒนาการ การแนะแนว การประเมินผลหลักสูตร แบบเรียน การจัดระบบบริหารของโรงเรียนตลอดจนการปรับปรุงวิธีการเรียนของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับการวัดและประเมินผลเพื่อใช้สำหรับการตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้เพื่อตัดสินและให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าอยู่ในระดับใด เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินจึงมีความหลากหลาย ยกตัวอย่างเช่น แบบทดสอบแบบสังเกต แบบสอบถาม และแบบวัดทางจิตวิทยา เป็นต้น

แบบทดสอบเลือกตอบ (Multiple-choice Test) เป็นเครื่องมือวัดผลที่นิยมใช้มากที่สุด เนื่องจากสามารถวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา มีความเป็นปรนัยในการตรวจให้คะแนน ตรวจให้คะแนนง่าย รวดเร็ว และสะดวกในการดำเนินการสอบ เนื่องจากแบบทดสอบที่ให้คะแนนตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน มีจุดบกพร่องคือสามารถเดาคำตอบถูกได้ เนื่องจากมีการกำหนดคำตอบให้เลือก ดังนั้นเพื่อลดโอกาสการเดาถูก นักวัดผลจึงพัฒนาแบบทดสอบที่สามารถวัดความรู้ที่แท้จริงของผู้เรียนมากที่สุด กระบวนการพัฒนาแบบทดสอบเลือกตอบจึงเน้นที่วิธีการตอบและการให้คะแนน โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขจุดบกพร่องของแบบทดสอบแบบเลือกตอบ วิธีการตรวจให้คะแนนรายข้อมากกว่า 2 ค่า ข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่า (Polytomously scored items) ปัจจุบันนักการศึกษาให้ความสนใจการสร้างเครื่องมือวัดแบบให้คะแนนหลายค่ามากยิ่งขึ้น เนื่องจากในวงการศึกษาระดับหน่วยงานต่างๆ ต้องการนำไปใช้พิจารณาตัดสินใจในเรื่องต่างๆ มากยิ่งขึ้น เช่น ข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่ามีหลายประเภท เช่น ข้อสอบความเรียง (Essay items) การตัดสินคุณภาพของแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) การพิสูจน์ทางคณิตศาสตร์ และการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น การหาคุณภาพของเครื่องมือหรือแบบทดสอบเป็นส่วนสำคัญของ การวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา ค่าความตรงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของเครื่องมือทุกชนิดที่จะบ่งชี้ถึงคุณภาพของเครื่องมือวัด ซึ่งความตรงเป็นคุณสมบัติที่แสดงถึงความสามารถในการวัดหรือแบบสอบนั้นทำหน้าที่ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และวิธีการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ใช้เพื่อตรวจสอบความตรงของข้อสอบ เมื่อนำแบบทดสอบไปสอบกับ

ผู้สอบกลุ่มย่อยที่มีลักษณะแตกต่างกันตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป ที่มีความสามารถหรือคุณลักษณะหลักเท่ากัน ความน่าจะเป็นในการตอบข้อสอบถูกข้อนั้นไม่เท่ากัน แสดงว่าแบบทดสอบนั้นขาดความตรง หรือมีการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ เพราะไม่ได้วัดเฉพาะคุณลักษณะหลักที่เป็นเป้าหมายตามที่ต้องการวัดเท่านั้น แต่ยังวัดคุณลักษณะแฝงแทรกซ้อนที่ไม่ต้องการวัดของผู้สอบอีกด้วย วิธีการนี้เรียกว่า “การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ” ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะเปรียบเทียบประสิทธิภาพการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบแบบให้คะแนนหลายค่าโดยวิธีอัตราส่วนความควรจะเป็น (Likelihood ratio test) วิธีเบย์เซียน (Bayesian) และวิธีโพลี-ซิปเทสท์ (Poly-SIBTEST) ภายใต้ปัจจัยที่แปรเปลี่ยน 4 ปัจจัย เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เปรียบเทียบอัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 และอำนาจการทดสอบของการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่าระหว่างวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น วิธีเบย์เซียน และวิธีโพลี-ซิปเทสท์ ภายใต้ปัจจัยที่แปรเปลี่ยน 4 ปัจจัยคือ ความยาวของแบบสอบ ขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ความแตกต่างของการแจกแจงความสามารถ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ

ขอบเขตการวิจัย

1. ข้อมูลที่ศึกษาเป็นข้อมูลจำลอง โดยใช้โมเดลพหุเชิงเส้นเครดิตทั่วไป (Generalized partial credit model) ภายใต้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ จำลองแบบทดสอบที่มีโครงสร้างวัดความสามารถมิติเดียว (Unidimensional) โดยข้อสอบแต่ละข้อวัดความสามารถเป้าหมายหลัก กำหนดให้ แทนความสามารถหลัก ข้อสอบทุกข้อมีตัวเลือกให้เลือกตอบจำนวน 5 ตัวเลือก โดยให้คะแนนเป็น 0, 1, 2, 3 และ 4 คะแนน ในการจำลองข้อมูลดังกล่าวจะจำลองผลการตอบข้อสอบ ภายใต้ปัจจัยที่แตกต่างจำนวน 5 ปัจจัยคือ วิธีการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ 3 วิธี

ความยาวของแบบสอบ 3 รูปแบบ ขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ 3 ขนาด ความแตกต่างของการแจกแจงความสามารถ 2 ระดับ และขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 3 รูปแบบ รวมข้อมูลทั้งหมดที่ต้องจัดกระทำเพื่อตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบจำนวน 54 เงื่อนไข ($3 \times 3 \times 3 \times 2$) ในแต่ละเงื่อนไขจำลองข้อมูลทำซ้ำ 500 รอบ จำนวนการทำซ้ำภายใต้เงื่อนไขที่แปรเปลี่ยนทั้งหมด 27,000 รอบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การจัดกระทำตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในสถานการณ์จำลอง โดยใช้ทฤษฎีการตอบสนองแบบมิติเดียว (Unidimensional item response theory) โมเดลพหุเชิงเส้นเครดิตทั่วไป (Generalized partial credit Model) จำลองข้อมูลภายใต้การจัดกระทำตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร คือ ความยาวของข้อสอบ 3 ขนาด ขนาดของข้อสอบที่ทำหน้าที่ต่างกัน 3 ขนาด ความแตกต่างของการแจกแจงความสามารถ 2 ระดับ และขนาดกลุ่มตัวอย่าง 3 ขนาด โดยจำลองแบบทดสอบที่มีโครงสร้างแบบมิติเดียว (Unidimensional) ข้อสอบแต่ละข้อมีรายการตอบ 5 รายการ ผลการตอบในรายการตอบ 1, 2, 3, 4 และ 5 ให้คะแนนเป็น 0, 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ สำหรับการจัดกระทำตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ มี 4 ตัวแปร ดังนี้

1.1 ความยาวของแบบทดสอบ 3 รูปแบบ คือ จำนวน 30 ข้อ, 50 ข้อ และ 100 ข้อ

1.2 ขนาดของข้อสอบทำหน้าที่ต่างกันมี 3 ขนาด คือ 0.25, 0.50 และ 1.00

1.3 ความแตกต่างของการแจกแจงความสามารถ มี 2 ระดับ คือ เท่ากัน และไม่เท่ากัน

$$(\bar{\theta}_R - \bar{\theta}_F = 1.0SD)$$

1.4 ขนาดตัวอย่าง สัดส่วนจำนวนผู้สอบ 1 : 2 คือ 50 : 100 คน, 100 : 200 คน และ 200 : 400 คน

2. ตัวแปรตาม มี 2 ตัวแปร คือ ประสิทธิภาพของการตรวจสอบ

2.1 อัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1

2.2 อำนาจการทดสอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์การทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ผู้วิจัยนำรายการคำตอบของผู้สอบที่เป็นการตรวจให้คะแนนหลายค่าที่ได้จากการจำลองข้อมูลที่มีการระบุขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันในกลุ่มอ้างอิงและกลุ่มเปรียบเทียบมาวิเคราะห์ค่าทางสถิติเพื่อระบุถึงการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ภายใต้โมเดลพหุเชิงเส้นเครดิตทั่วไป (Generalized Partial Credit Model) เป็นการศึกษาความน่าจะเป็นของการเลือกตอบข้อคำถามของผู้สอบ (j) โดยมีค่าคะแนนในแต่ละตัวเลือก (k) ในแต่ละข้อคำถาม (i) มีสมการดังนี้ (Hyun & Taehoon. 2006. p.5)

$$P_{jk}(\theta) = \frac{e^{\sum_{k=0}^m a_i(\theta_j - b_i + \tau_k)}}{\sum_{y=0}^m e^{\sum_{k=0}^m a_i(\theta_j - b_i + \tau_k)}} \quad \text{เมื่อ } \tau_1 \equiv 0$$

เมื่อ	i	แทน ผู้ตอบข้อคำถาม หรือ ผู้สอบคนที่ 1,2,...,I
	j	แทน ข้อคำถาม มีค่า j = 1, 2, 3,...,J
	k	แทน ตัวเลือกในแต่ละข้อคำถาม มีค่า k = 0, 1, 2,..., m
	a_j	แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามข้อที่ j
	b_j	แทน ค่าความยากของข้อคำถามข้อที่ j
	τ_k	แทน ค่าจุดตัดในการเปลี่ยนตัวเลือกในแต่ละข้อคำถาม (threshold)

อัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1

เกณฑ์การพิจารณาหากมีค่าความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 0.05 ถือว่าควบคุมความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ได้ดี (Atar, B. & Kamata, A. 2011. P. 40) นั่นคือวิธีการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบไม่ระบุการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบในข้อที่ไม่มีการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบได้จริง
อำนาจการทดสอบ

เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาอำนาจการทดสอบ จะพิจารณาอำนาจการทดสอบเมื่อสามารถควบคุมความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ได้ก่อน และอำนาจการทดสอบต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป จึงถือว่ามีความเพียงพอ (Sufficient power) หากต่ำกว่า 0.80 ถือว่าวิธีนั้นๆ ตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบได้ไม่ดี (Atar, B. & Kamata, A. 2011. P. 40)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพเมื่อพิจารณาอัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 และอำนาจการทดสอบของการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่าระหว่างวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น วิธีเบสเซียน และวิธีโพลี-ซิปเทสท์ ภายใต้ปัจจัยที่แตกต่างกัน 4 ปัจจัย สำหรับผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพเมื่อพิจารณาทั้งความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 และอำนาจการทดสอบของวิธีการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบสามวิธี ภายใต้ปัจจัยที่แตกต่างกัน 4 ปัจจัย คือ ความยาวของแบบสอบ ขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ความแตกต่างของการแจกแจงความสามารถ และขนาดตัวอย่าง มีดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพเมื่อพิจารณาทั้งความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 และอำนาจการทดสอบของวิธีทดสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ด้วยวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น วิธีเบส์เซียน และวิธีโพลี-ชิปเทสท์

ความยาวของข้อสอบ	ขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ	ความแตกต่างของการแจกแจงความสามารถ	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ($N_F : N_R$)		
			50 : 100	100 : 200	200 : 400
30 ข้อ	0.25	เท่ากัน	-	-	-
		แตกต่างกัน 1.0SD	POLYS	BAYES/POLYS	LRT
	0.50	เท่ากัน	BAYES	BAYES/POLYS	BAYES
		แตกต่างกัน 1.0SD	LRT/BAYES	LRT/BAYES	BAYES
	1.00	เท่ากัน	BAYES	LRT/BAYES	LRT/BAYES
		แตกต่างกัน 1.0SD	LRT/BAYES	LRT/BAYES	LRT/BAYES
50 ข้อ	0.25	เท่ากัน	-	BAYES	BAYES
		แตกต่างกัน 1.0SD	POLYS	LRT	LRT/BAYES
	0.50	เท่ากัน	BAYES	LRT/BAYES	LRT/BAYES/POLYS
		แตกต่างกัน 1.0SD	LRT/BAYES	LRT/BAYES	LRT
	1.00	เท่ากัน	LRT/BAYES	BAYES	LRT/BAYES
		แตกต่างกัน 1.0SD	BAYES	LRT/BAYES	LRT/BAYES
100 ข้อ	0.25	เท่ากัน	POLYS	BAYES/POLYS	BAYES
		แตกต่างกัน 1.0SD	POLYS	LRT	LRT
	0.50	เท่ากัน	BAYES	BAYES	LRT/BAYES
		แตกต่างกัน 1.0SD	LRT	LRT	LRT
	1.00	เท่ากัน	POLYS	LRT/BAYES	LRT/BAYES
		แตกต่างกัน 1.0SD	LRT/BAYES	LRT/BAYES/POLYS	LRT/BAYES/POLYS

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพเมื่อพิจารณาทั้งความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 และอำนาจการทดสอบของวิธีทดสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ด้วยวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น วิธีเบส์เซียน และวิธีโพลี-ชิปเทสท์ ภายใต้ปัจจัยที่แปรเปลี่ยน 4 ปัจจัยหลัก พบว่า การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ด้วยวิธีเบส์เซียน มีอำนาจการทดสอบมากที่สุด รองลงมาคือ วิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น และวิธีโพลี-ชิปเทสท์ตามลำดับ ภายใต้ปัจจัยที่แปรเปลี่ยนทุกๆ ปัจจัย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยความยาวของแบบสอบ

ผลการตรวจสอบพบว่า ปัจจัยความยาวของแบบสอบที่ทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่า ในการตรวจสอบด้วยวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น วิธีเบส์เซียน และวิธีโพลี-ชิปเทสท์ เมื่อพิจารณาปัจจัยความยาวข้อสอบ 30 ข้อ และ 50 ข้อ ภายใต้ปัจจัยอื่นที่แปรเปลี่ยน สรุปได้ว่า เมื่อความยาวของข้อสอบเพิ่มมากขึ้น การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่า พบว่า การตรวจสอบด้วยวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น วิธีเบส์เซียน และ

วิธีโพลี-ชิบเทสท์ ทั้งสามวิธีมีอัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ลดลง โดยวิธีเบส์เซียนสามารถควบคุมความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ได้ดีมากที่สุด รองลงมาคือวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น ผลดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของโคเฮินและคิม (Cohen & Kim, 1993) ที่พบว่าเมื่อเพิ่มความยาวของแบบทดสอบแล้วอัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ในการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบด้วยวิธีโพลี-ชิบเทสท์จะเพิ่มขึ้นเมื่อพิจารณาอำนาจการทดสอบในการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่าทั้งสามวิธี ผลการตรวจสอบพบว่าปัจจัยความยาวของแบบสอบที่ทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่า ในการตรวจสอบด้วยวิธีเบส์เซียน มีอำนาจการทดสอบในการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบมากกว่า วิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น และวิธีโพลี-ชิบเทสท์ ในทุกๆปัจจัยอื่นที่แปรเปลี่ยน วิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น และวิธีเบส์เซียน มีอำนาจการทดสอบในการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่าเพิ่มขึ้น เมื่อความยาวแบบสอบเพิ่มขึ้น โดยวิธีเบส์เซียนมีอำนาจการทดสอบในการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่าได้ดีมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Swaminathan and Rogers (1990) พบว่าเมื่อความยาวของแบบสอบเพิ่มขึ้น จะทำให้อัตราความถูกต้องของการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบสูงขึ้น แต่เมื่อความยาวข้อสอบ 60 ข้อ อัตราความถูกต้องของวิธีโพลี-ชิบเทสท์จะลดลง

2. ปัจจัยขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ

ผลการตรวจสอบพบว่า ปัจจัยขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบมีผลต่ออัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 เมื่อขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบเพิ่มมากขึ้น การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่า ด้วยวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น และวิธีเบส์เซียน อัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ลดลงและสามารถควบคุมอัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ได้ดี ผลดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของแอทตา และคามาทะ (Atar & Kamata, 2011, p. 40) พบว่าเมื่อขนาดการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบมี ขนาดลดลง วิธี

การตรวจสอบด้วยวิธีอัตราส่วนความควรจะเป็น เมื่อขนาดกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก ($N = 400R/200F$) หรือขนาดกลาง Medium ($N = 800R/400F$) และวิธีการถดถอยโลจิสติกเมื่อขนาดกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่ ($N = 1200R/1200F$) ทั้งสองวิธีจะมีอัตราส่วนความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ลดลง และค่าอำนาจการทดสอบในการตรวจสอบของทั้งสามวิธี เมื่อขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบเพิ่มมากขึ้น การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันด้วยวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น และวิธีเบส์เซียนมีอำนาจการทดสอบเพิ่มขึ้น โดยวิธีเบส์เซียนมีอำนาจการทดสอบในการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่าได้ดีมากที่สุด รองลงมาคือ วิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น

3. ปัจจัยความแตกต่างของการแจกแจงความสามารถ

ผลการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่า พบว่า ปัจจัยความแตกต่างของการแจกแจงความสามารถของกลุ่มผู้สอบ ภายใต้ปัจจัยอื่นๆ ปัจจัย เมื่อการแจกแจงความสามารถระหว่างกลุ่มเท่ากัน ($\bar{\theta}_R - \bar{\theta}_F = 1.0SD$) การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่าด้วยวิธีเบส์เซียนสามารถควบคุมอัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ได้ดี และเมื่อการแจกแจงความสามารถระหว่างกลุ่มไม่เท่ากัน การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่าด้วยวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็นสามารถควบคุมอัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ได้ดี และค่าอำนาจการทดสอบในการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ เมื่อการแจกแจงความสามารถของกลุ่มผู้สอบระหว่างกลุ่มอ้างอิงและกลุ่มเปรียบเทียบเท่ากัน การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่าด้วยวิธีเบส์เซียนมีอำนาจการทดสอบสูง และการแจกแจงความสามารถระหว่างกลุ่มไม่เท่ากัน ($\bar{\theta}_R - \bar{\theta}_F = 1.0SD$) วิธีทดสอบอัตราส่วนความควรและวิธีเบส์เซียน มีอำนาจการทดสอบสูงในการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่าสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Li-An Wu and Rung-Ching Tsai (2010) พบว่าเมื่อขนาดของค่าเฉลี่ยความสามารถผู้สอบเพิ่มขึ้น อัตราความถูกต้อง

ของวิธีDFIT และวิธี LRT จะเพิ่มขึ้น

4. ปัจจัยขนาดของตัวอย่าง

ผลการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่า พบว่า ขนาดของตัวอย่างมีผลต่ออัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 เมื่อขนาดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้น วิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็นและวิธีเบส์เซียน มีอัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ลดลง และสามารถควบคุมความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด และวิธีโพลี-ชิปเทสท์ ควบคุมความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ได้กรณีขนาดตัวอย่างมีขนาดเล็ก คือ 50 : 100 คน และค่าอำนาจการทดสอบในการตรวจสอบพบว่า เมื่อขนาดของตัวอย่างมีสัดส่วน 25 : 50 คน (NF : NR) การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่า ด้วยวิธีเบส์เซียนมีอำนาจการทดสอบสูงกว่าวิธีอื่นๆ และเมื่อขนาดตัวอย่างเพิ่มขึ้น สัดส่วน 100 : 200 คน และ 200 : 400 คน (NF : NR) วิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น และวิธีเบส์เซียนจะมีอำนาจการทดสอบสูงขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Narayanan and Swaminathan (1996) ที่พบว่าเมื่อขนาดตัวอย่างเพิ่มขึ้น จะมีผลทำให้อัตราความถูกต้องเพิ่มขึ้นตามด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่าภายใต้เงื่อนไขของปัจจัยที่แปรเปลี่ยน 4 ปัจจัย คือ ความยาวของแบบสอบ 3 รูปแบบ ขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ 3 ขนาด ความแตกต่างของการแจกแจงความสามารถ 2 ระดับ และขนาดของตัวอย่าง 3 รูปแบบ โดยภาพรวมภายใต้ทุกเงื่อนไขวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น และวิธีเบส์เซียนมีความเหมาะสมมากที่สุดในการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกัน ทำให้สามารถควบคุมอัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ได้และมีอำนาจการทดสอบสูง

2. ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่า ด้วยวิธีโพลี-ชิปเทสท์ ไม่เหมาะสมกับขนาดของตัวอย่างขนาดใหญ่จำนวนข้อสอบที่มีจำนวนมาก และข้อสอบที่มีขนาด

ของการทำหน้าที่ต่างกันขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งจะมีผลทำให้อัตราความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 สูงเกินปกติ (Inflate) ดังนั้นควรใช้ในขนาดกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็กและจำนวนข้อสอบที่มีจำนวนน้อยข้อซึ่งจะมีผลทำให้การตรวจสอบมีความถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น

3. ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ในการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่ให้คะแนนหลายค่าภายใต้ขนาดตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเปรียบเทียบและกลุ่มอ้างอิงที่มีสัดส่วนจำนวนผู้สอบในแต่ละกลุ่ม คือ สัดส่วน 1 : 2 ได้แก่ 25 : 50 คน, 50 : 100 คน และ 100 : 200 คน (กลุ่มเปรียบเทียบ : กลุ่มอ้างอิง) เมื่อวิเคราะห์ด้วยวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็นสามารถตรวจพบข้อสอบทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่มีขนาดกลุ่มตัวอย่างขนาด 200 : 400 คน และเหมาะสมกับขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่มีขนาดใหญ่ (1.00DIF) ในขณะที่วิธีเบส์เซียนสามารถตรวจพบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบได้ที่มีขนาดตัวอย่าง 50 : 100 คน และ 100 : 200 คน และเหมาะสมกับขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง (0.25DIF, 0.5DIF ตามลำดับ) ดังนั้นวิธีเบส์เซียนมีความเหมาะสมในการนำไปใช้มากกว่าส่วนวิธีโพลี-ชิปเทสท์เป็นวิธีในกลุ่มทฤษฎีการตอบข้อสอบมีรูปแบบนอนพารามเมตริก (Nonparametric form) ไม่จำเป็นต้องใช้โมเดลประมาณค่าพารามิเตอร์ ดังนั้นจึงไม่มีข้อตกลงของโมเดลที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผลการตอบข้อสอบกับตัวแปรการจับคู่ (Chang, Mazzeo; & Roussos, 1996 : 334) ดังนั้นวิธีโพลี-ชิปเทสท์จึงมีจุดเด่นที่ไม่จำเป็นต้องใช้ตัวอย่างขนาดใหญ่ จึงเหมาะกับขนาดตัวอย่างขนาดเล็กและความยาวข้อสอบจำนวนน้อยข้อ

4. ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ในการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบด้วยวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น วิธีเบส์เซียน และวิธีโพลี-ชิปเทสท์ มีข้อดีข้อจำกัดแตกต่างกัน ข้อดีของวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น คือ โปรแกรมที่ใช้ในการวิเคราะห์ไม่ยุ่งยาก มีให้เลือกหลากหลายโปรแกรม และเวลาที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้รวดเร็ว ข้อจำกัดของวิธีทดสอบอัตราส่วนความควรจะเป็น คือ การแจกแจงความสามารถของผู้สอบ และพารามิเตอร์ของข้อสอบต้องมีการแจกแจงแบบปกติ ถึง

จะประมาณค่าพารามิเตอร์ได้อย่างน่าเชื่อถือ ข้อดีของวิธีเบส์เซียน คือ สามารถประมาณค่าพารามิเตอร์โดยระบุการแจกแจงของความสามารถผู้สอบ และการแจกแจงพารามิเตอร์ข้อสอบได้ทุกรูปแบบ และให้ค่าอำนาจการทดสอบสูง ควบคุมความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ต่ำกว่าอีกสองวิธี ข้อจำกัดของวิธีเบส์เซียน คือ ใช้เวลาในการประมาณค่าพารามิเตอร์มาก มีความยุ่งยากในการเขียนโปรแกรมที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและมีโปรแกรมที่ใช้ในการวิเคราะห์ยังไม่หลากหลายมากนัก ข้อดีของวิธีโพลี-ชิปเทสต์ คือ สามารถตรวจสอบได้กับขนาดตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก และความยาวข้อสอบจำนวนน้อย โปรแกรมที่ใช้ในการวิเคราะห์ใช้งานง่าย สะดวกรวดเร็ว ข้อจำกัดของการตรวจสอบด้วยวิธีโพลี-ชิปเทสต์ คือ ไม่เหมาะกับขนาดตัวอย่างขนาดใหญ่ ความยาวของแบบสอบจำนวนมาก และขนาดของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบมีค่าสูง

เอกสารอ้างอิง

- Atar, B. & Kamata, A. (2011, April). Comparison of IRT likelihood ratio test and logistic regression DIF detection procedures. *Hacettepe University Journal of Education*. 41(1) : 36-47.
- Chang, H. H., Mazzeo, J., & Roussos, L. (1996, Autumn). Detecting DIF for polytomously scored items: An adaptation of the SIBTEST procedure. *Journal of Educational Measurement*. 33(3): 333-353.
- Cohen, A. S., & Kim, S. H. (1993, March). A comparison of Lord's chi-square and Raju's area measures in detection of DIF. *Applied Psychological Measurement*. 17(1) : 39-52.
- Hyun Jung Sung & Taehoon Kang. (2006). **Choosing a Polytomous IRT Model using Bayesian Model Selection Methods**. San Francisco : University of Wisconsin-Madiso.
- Li-An Wu & Rung-Ching Tsai. (2010, January). **A comparison of three polytomous DIF detection methods**. The National Science Council of Taiwan (NSC 92-2413-H-003-068).
- Narayanan, P. Y., & Swaminathan, H. (1996, September). Identification of items that show nonuniform DIF. *Applied Psychological Measurement*. 20(3) : 257-274.
- Swaminathan, H., & Rogers, H. J. (1990, Winter). Detecting differential item functioning using logistic regression procedures. *Journal of Educational Measurement*. 27(4) : 361-370.

ความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในจังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว
Cultural Significance of Cultural Tourism Destinations
in Nong Khai and Vientiane Capital, Laos PDR

โอชญญา บัวธรรม¹/ ลินจง โพชารี²
Ochanya Buatham / Linjong Pocharee

^{1, 2} คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Faculty of Tourism and Hotel Management, Mahasarakham University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : กรณีศึกษาจังหวัดหนองคายและเวียงจันทน์ สปป.ลาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์ 2) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงและเสนอแนะเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์ พื้นที่กรณีศึกษาประกอบด้วย อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอท่าบ่อ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ความสำคัญทางวัฒนธรรมของกฎบัตรเบอร์รา ประเทศออสเตรเลีย (Australia ICOMOS Burra charter 1999) และหลักการอนุรักษ์แหล่งมรดกในประเทศจีน (Principles for the Conservation of Heritage Sites in China) มาใช้ในการประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว นั้น มีความสำคัญทางวัฒนธรรมซึ่งประกอบด้วย คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางความงาม คุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญา และคุณค่าทางสังคม ที่แตกต่างกันออกไป คือ อำเภอเมืองหนองคายมีระดับความสำคัญทางวัฒนธรรมซึ่งประกอบด้วยคุณค่าทั้งสี่ประเภทดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด โดยสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงกับนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ในด้านประวัติศาสตร์และความเชื่อที่คล้ายคลึงกันอยู่ในอำเภอเมืองหนองคายมากที่สุด รองลงมาคืออำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอท่าบ่อ และอำเภอโพนพิสัย

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, การประเมินความสำคัญทางวัฒนธรรม

Abstract

This research was a qualitative research with these objectives 1) to assess cultural significance of cultural tourism destination within Nong Khai province and Vientiane Capital, Laos 2) to analyze and provide cultural tourism route within Nong Khai province and Vientiane Capital, Laos. The study areas were Mueang Nong Khai District, Si Chiang Mai District, Tha Bo District, Phon Phisai District and Vientiane Capital, Lao PDR. The cultural significance assessment of Australia ICOMOS Burra charter 1999 and principles for the Conservation of Heritage Sites in China were used to assess the value of tourism destination. The result of the research showed that cultural tourism destinations within Nong Khai province and Vientiane Capital, Laos had differences in cultural significance in respect of Historical Value, Aesthetic Value, Scientific Value and Social Value. Mueang Nong Khai District had cultural significance values at the highest level. The cultural tourism destinations that linked to Vientiane Capital in term of the similar history and belief were at a high level in Si Chiang Mai District, followed by Tha Bo District and Phon Phisai District.

Keywords: Cultural Tourism, Cultural Significance Assessment

บทนำ

การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปี พ.ศ. 2558 นั้น ถือเป็นการจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศที่จะทำให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันประเทศไทยจะต้องแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านที่พร้อมจะแย่งชิงตลาดนักท่องเที่ยวด้วยกัน ดังนั้นการเตรียมความพร้อมในการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มตลาดเฉพาะทาง รวมถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิด

ความยั่งยืน และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเข้าด้วยกันเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงจำเป็นต้องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย

จังหวัดหนองคายถือเป็นหนึ่งในจังหวัดที่อยู่ในกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ โดยอยู่ในกลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ซึ่งหนองคายเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพและโอกาสในการท่องเที่ยวสูง และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายแดน (Cross Border Tourism) ที่สำคัญของประเทศไทยแห่งหนึ่ง เนื่องจากมีด่านเข้าออกชายแดนลาวคือ ด่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 ซึ่งสามารถเป็นทางผ่านไปยังประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน ส่วนเวียงจันทน์ สปป.ลาว นั้น ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นจำนวนมาก โดยเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยถึง 1.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 63 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด (The Lao National Tourism Administration, 2009)

สปป. ลาวและหนองคายมีจุดเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และความเชื่อ ที่มีส่วนคล้ายคลึงกันอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาจึงเน้นการศึกษาค้นคว้า รวมทั้งวิจัยข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงในด้านดังกล่าวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศ และผลักดันให้หนองคายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง รวมทั้งเป็นฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างทั้งสองประเทศเข้าด้วยกัน เพื่อนำมาสู่การก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน และพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนร่วมกันของทั้งสองประเทศต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์
2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงและเสนอแนะเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างจังหวัดหนองคาย

และนครหลวงเวียงจันทน์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาความสำคัญทางวัฒนธรรมของพื้นที่ดังต่อไปนี้ คือ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอบ้านแพง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว

2. วิเคราะห์ความเชื่อมโยงและเสนอแนะเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมายเป็นแบบเฉพาะเจาะจง โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ ผู้นำชุมชน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่น และพระภิกษุสงฆ์ จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

2.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่กรณีศึกษาในจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว

2.2 แบบสำรวจ เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไปของสภาพพื้นที่ทางกายภาพในแหล่งท่องเที่ยว

2.3 แบบประเมินความสำคัญทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยนำทฤษฎีและหลักการวิเคราะห์ความสำคัญทางวัฒนธรรมของกฎบัตรเบอร์ธา ประเทศออสเตรเลีย (Australia ICOMOS Burra charter 1999) ที่กล่าวว่า ความสำคัญทางวัฒนธรรมหมายถึง ความงาม ประวัติศาสตร์ การเรียนรู้เชิงวิทยาศาสตร์และสังคม (Australia ICOMOS, 1999) และนำหลักการอนุรักษ์แหล่งมรดกในประเทศจีน (Principles for the Conservation of Heritage Sites in China) ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าของแหล่งมรดกคือ ประวัติศาสตร์ ความงาม และหลักการทางวิทยาศาสตร์ (Principles for the Conservation of Heritage Sites in China, 2004) ซึ่งเกณฑ์ที่ได้จากการประยุกต์ทั้ง 2 แนวคิดประกอบด้วย 1) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Historical Value) 2) คุณค่าทางความงาม (Aesthetic Value) 3) คุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญา (Scientific Value)

และ 4) คุณค่าทางสังคม (Social Value)

2.4 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participative observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมและซักถามการทำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น การปั้นครก การทำแผ่นกระยอ และใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการสังเกตพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

2.5 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ ผู้นำชุมชน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่น และพระภิกษุสงฆ์ ในเรื่องของประวัติความเป็นมา ความเชื่อ ภูมิปัญญา ความเกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรมของชุมชน และหัวข้ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งแบบสำรวจข้อมูลทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวมาสร้างแบบสอบถามโดยอิงจากกรอบแนวคิดที่ต้องการศึกษา แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ และนำผลที่ได้จากการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญและความเชื่อมโยงระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำผลการวิเคราะห์มาพัฒนาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จัดระบบข้อมูล เพื่อให้ครอบคลุมข้อมูลภาคสนาม และเพิ่มความถูกต้องแม่นยำ โดยนำเอาข้อมูลภาคสนามจากการสำรวจ การสัมภาษณ์ และการประเมินความสำคัญ รวมทั้งข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์และสังเคราะห์

ด้วยการจัดระเบียบภาพข้อมูล (Data Organizing) เพื่อให้ข้อมูลเป็นระบบ ง่ายต่อการเก็บและการนำมาใช้ จากนั้นจึงนำมาแจกแจงข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในเชิงพรรณนาตามที่กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์ การประเมินความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยววนั้น จะต้องประเมินคุณค่าในด้านต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญทางวัฒนธรรมดังต่อไปนี้ หากแหล่งท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบตามเกณฑ์ดังกล่าว จึงจะถือว่ามียุทธศาสตร์ในด้านนั้น

1.1 คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Historical Value) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นจะต้องมีเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เกิดการก่อสร้าง มีความเป็นของจริงแท้ที่สะท้อนให้เห็นถึงความจริงในประวัติศาสตร์ มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในพื้นที่ หรือมีชิ้นส่วนสำคัญที่ยังคงอยู่และสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ในอดีต หรือกิจกรรมในอดีตอย่างถูกต้องแม่นยำ นอกจากนี้อาจแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนในการผลิต รูปแบบการดำเนินชีวิต ความคิด ภาวะเปียบ และประเพณี หรือแนวปฏิบัติทางสังคมช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในประวัติศาสตร์

การดำรงอยู่ของพื้นที่ที่จะต้องสามารถพิสูจน์หาความถูกต้องจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บันทึกไว้ได้ ชากประวัติศาสตร์ภายในพื้นที่จะต้องประกอบด้วยเอกลักษณ์ หรือความเป็นเอกลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของบริบทในพื้นที่

1.2 คุณค่าทางความงาม (Aesthetic Value) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นจะต้องมีสถาปัตยกรรมซึ่งรวมถึง องค์ประกอบของพื้นที่ รูปแบบอาคาร การตกแต่ง และรูปแบบทางศิลปะ มีการตกแต่งภูมิทัศน์ซึ่งรวมถึง รูปแบบทางวัฒนธรรม ผังเมือง การจัดสวนและทัศนียภาพเฉพาะที่ประกอบด้วยภูมิทัศน์ของชากปรัทกัฟกัฟกับพื้นที่ประติมากรรมที่เกี่ยวข้องและศิลปะการตกแต่ง รวมถึงการแกะสลัก รูปปั้น ส่วนประดับตกแต่ง จิตรกรรมฝาผนัง และเฟอร์นิเจอร์ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงประติมากรรมที่เคลื่อนย้ายไม่ได้ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์

1.3 คุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญา (Scientific Value) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นจะต้องมีการวางแผนและการออกแบบรวมถึงการเลือกใช้รูปแบบของพื้นที่ การป้องกันระบบนิเวศ การตอบสนองต่อภัยพิบัติ และรูปแบบการออกแบบโครงสร้างและสถาปัตยกรรม การก่อสร้าง วัสดุ เทคนิค และระดับของการเรียนรู้อย่างมีระบบแบบแผน รวมถึงเทคนิคที่ค้นพบซึ่งได้มีการนำเสนอให้เห็นถึงการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังรวมถึงสถานที่ซึ่งมีการเรียนรู้อย่างเป็นระบบทางวิทยาศาสตร์ ภูมิปัญญาที่สำคัญ หรือมีข้อมูลอันเป็นประโยชน์ได้ถูกบันทึกหรือเก็บรักษาไว้

1.4 คุณค่าทางสังคม (Social Value) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นจะต้องรายล้อมหรือเป็นจุดศูนย์รวมของจิตใจ ความเชื่อ การเมืองการปกครอง ชาติ หรือความเชื่อมั่นอื่นทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนส่วนใหญ่และส่วนน้อย

ผลการประเมินความสำคัญทางวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย

จากการประเมินความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคายตามเกณฑ์การประเมินข้างต้น พบว่าพื้นที่ทั้ง 4 อำเภอ มีคุณค่าในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1) อำเภอเมืองหนองคาย

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรมครบทั้ง 4 ด้าน มีทั้งสิ้น 2 แห่ง คือ วัดประดิษฐ์ธรรมคุณและจวนผู้ว่าราชการจ.หนองคาย (เก่า) สถานที่ท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรม 3 ด้านคือ ทางประวัติศาสตร์ ความงาม และสังคม มีทั้งสิ้น 11 แห่ง คือ วัดโพธิ์ชัย อนุสาวรีย์ปราบฮ่อ พระธาตุบังพวน ศาลาแก้วกู่ วัดศรีชะเกษ วัดยอดแก้ว วัดเทพประพล วัดพระไชยเชษฐาธิราช ตึกเก่าถนนมิชัย วัดศรีคุณเมือง และศาลากลางหลังเก่า (พิพิธภัณฑ) สถานที่ท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรม 2 ด้าน คือด้านประวัติศาสตร์และสังคม มีทั้งสิ้น 4 แห่ง คือ ตลาดท่าเสด็จ ศาลหลักเมือง พระธาตุกลางน้ำและพระธาตุบุ

2) อำเภอท่าบ่อ

สถานที่ท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรม 3 ด้าน คือ ทางประวัติศาสตร์ ความงาม และ

สังคม มีทั้งสิ้น 4 แห่ง คือ วัดศรีชมภูองค์ตั้ง วัดหนองกก วัดท่าครกเรือ และวัดกุ่มพระประดิษฐ์ โดยชุมชนทำแผ่นกระยอเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งเดียวที่มีคุณค่าทางวิทยาศาสตร์ และภูมิปัญญา คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ และทางสังคม สถานที่ท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์เพียงด้านเดียวคือพิพิธภัณฑสถานบ้านโคกคอน

3) อำเภอศรีเชียงใหม่

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรมครบทั้ง 4 ด้าน มีเพียงแห่งเดียว คือ วัดช้างเผือก สถานที่ท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรม 3 ด้านคือ ทางประวัติศาสตร์ ความงาม และสังคม มีทั้งสิ้น 4 แห่ง คือ วัดหินหมากเป้ง วัดอรัญญบรรพต เจดีย์วัดธาตุคำ และวัดเขี้ยวค้อม โดยตึกเก่าริมโขงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญา คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ และทางสังคม ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรม 2 ด้าน คือด้านประวัติศาสตร์และสังคม มีเพียงแห่งเดียวคือ วัดพระแก้วเดิม

4) อำเภอโพนพิสัย

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรม 3 ด้านคือ ทางประวัติศาสตร์ ความงาม และสังคม มีทั้งสิ้น 4 แห่ง คือ วัดมณีโคตร วัดหลวงเจดีย์าราม ปากน้ำงึม (เวินสุก) และวัดจุมพลเมือง

ผลการประเมินความสำคัญทางวัฒนธรรม นครหลวงเวียงจันทน์

จากการประเมินความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในนครหลวงเวียงจันทน์ตามเกณฑ์การประเมินข้างต้น พบว่าสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีคุณค่าดังต่อไปนี้

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรมครบทุกด้าน มี 3 แห่ง คือ ประตูลอย บ้านสไตส์โคโลเนียล และพิพิธภัณฑสถานชาติลาว สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรม 3 ด้านคือ ทางประวัติศาสตร์ ความงาม และสังคม มีทั้งสิ้น 15 แห่ง คือ ธาตุหลวง วัดอินแปง วัดหายโศก วัดองค์ต่อมหาวิหาร วัดมีไซ วัดจันทะบุรี วัดสี่สะเกต หอคำ หอพระแก้ว สวนสาธารณะเจ้าอนุวงศ์ พระธาตุคำ วัดเชียงควน วัดศรีเมือง วัดพระธาตุฝุ่น และอนุสาวรีย์ท่าน

โกสอน

โดยสถานที่ท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบของคุณค่าทางวัฒนธรรม 3 ด้าน คือ ด้านประวัติศาสตร์ ความงาม และคุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญา คือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติลาว สถานที่ท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรม 2 ด้าน คือ ด้านประวัติศาสตร์และสังคม คือ ตลาดคั่วดิน สถานที่ท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรมด้านสังคมเพียงด้านเดียว มี 2 แห่ง คือ ถนนคนเดินและตลาดเช้า มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์เพียงด้านเดียว คือ กำแพงเมืองนครหลวงเวียงจันทน์ และด้านคุณค่าทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญาเพียงด้านเดียวคือหัตถกรรมแพรไหม

2. ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงและเสนอแนะเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างจังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคายมีความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์และความเชื่อกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว เป็นจำนวนมาก ดังนี้

อำเภอเมืองหนองคาย

1) วัดโพธิ์ชัย (พระใส) วัดศรีชะเกษ (พระแสง) วัดยอดแก้ว (พระสวย) วัดศรีคุณเมือง หรือวัดศรีเมือง (พระสุก) และวัดประดิษฐ์ธรรมคุณ (พระเสาร์) ที่มีตำนานความเชื่อในเรื่อง พระธิดา 3 องค์ ของพระเจ้าไชยเชษฐาแห่งกรุงศรีสัตนาคนหุต ได้หล่อพระพุทธรูปขึ้นสามองค์ และขนานนามพระพุทธรูปตามพระนามของตนเอง คือ พระเสริม พระสุก และพระใส เดิมประดิษฐานอยู่ในนคร จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 3 จึงได้รับการอัญเชิญมาสู่เมืองหนองคาย ในระหว่างนำล่องแพมานั้นได้เกิดพายุใหญ่ทำให้พระสุก จมน้ำหายไป จึงเหลือเพียงพระเสริม พระใส และพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อื่น เช่น พระแสง พระสวย พระสุก และพระเสาร์ ปัจจุบันพระเสริมนั้นได้ประดิษฐานที่วัดปฐมวาราม จังหวัดกรุงเทพมหานคร ส่วนพระใสยังคงประดิษฐานอยู่ที่วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย เวียงจันทน์ (สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2532)

ภาพที่ 1 หลวงพ่อพระใส วัดโพธิ์ชัย จ.หนองคาย

2) อนุสาวรีย์ปราบฮ่อ เชื่อมโยงกับนครหลวงเวียงจันทน์ เพราะเป็นที่บรรจุอัฐิของผู้ที่เสียชีวิตในการปราบกบฏฮ่อเมื่อปี ร.ศ. 105 มีคำจารึกทั้งภาษาไทย จีน ลาว และอังกฤษ

3) พระธาตุบังพวน มีเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือ พระเจ้าไชยเชษฐาได้ย้ายราชธานีมาตั้งที่เมืองเวียงจันทน์และเกิดศรัทธาต่อพระเจดีย์เก่า จึงก่อสร้างทับด้วยอิฐเผา ทำเป็นรูปเจดีย์สูงขึ้น ต่อมาพระเจดีย์เอียงมากเนื่องจากฝนตกหนัก ทำให้ฐานทรุดและได้พังลงมาเมื่อปี พ.ศ.2513 ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ทำการบูรณะขึ้นใหม่จนเสร็จเรียบร้อย และสมเด็จพระสังฆราชได้เสด็จไปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุแล้ว

4) ศาลาแก้วกู่ มีความเชื่อมโยงกับวัดเชียงควนที่นครหลวงเวียงจันทน์ โดยแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 2 แห่ง มีหลวงปู่บุญลือ หรือ หลวงปู่บุญเหลือ สุริรัตน์ เป็นผู้สร้าง

5) ตลาดท่าเสด็จ มีความเชื่อมโยงกับนครหลวงเวียงจันทน์ คือ เป็นแหล่งรวมสินค้าในแถบอินโดจีน และยุโรปตะวันออก ในอดีตก่อนที่จะมีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย - ลาว ท่าเรือของตลาดสินค้าอินโดจีนริม

แม่น้ำโขงแห่งนี้เคยถูกใช้เป็นจุดผ่านแดนถาวรสำหรับผู้ที่ต้องการจะเดินทางไปมาระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) บริเวณนี้จึงมีเรือข้ามฟากสัญจรไปมาระหว่างสองฝั่งแม่น้ำโขงอย่างคึกคักคนท้องถิ่นจึงนิยมเรียกชื่อตลาดแห่งนี้ในอีกชื่อหนึ่งว่า “ตลาดท่าเรือ” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554)

6) วัดพระไชยเชษฐาธิราช มีความเชื่อมโยงกับพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช กล่าวคือ ในวัดจะมีหลวงพ่พระไชยเชษฐา เป็นพระพุทธรูปประทับยืน ก่อด้วยอิฐโอบปูน ทั้งองค์สูง 4.23 เมตร สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระไชยเชษฐาธิราชผู้ครองแคว้นล้านช้างศรีสัตนาคนหุต (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2532)

7) ตึกเก่าถนนมิซัย มีความเชื่อมโยงในด้านประวัติความเป็นมาของเมืองหนองคายและ สปป.ลาว ย้อนไปในสมัยพระเจ้าจุกอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ซึ่งสมัยนั้นฝรั่งเศสได้ผนวกลาวและเวียดนามเข้าด้วยกันและจัดตั้งเป็นเขตการปกครองอินโดจีน-ฝรั่งเศส และได้เข้ามาค้าขายยังฝั่งไทยเป็นประจำ จนก่อให้เกิดตึกรูปทรงฝรั่งขึ้นในสมัยนั้น (นายรอบรู้, 2549) รูปทรงตึกโบราณแถวริมถนนมิซัยอาจกล่าวได้ว่า เป็นสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล (Colonial architecture) ซึ่งแพร่หลายเข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นครั้งแรกในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5-6 โดยในนครหลวงเวียงจันทน์มีย่านตึกเก่าโคโลเนียลอยู่บริเวณถนนสามเสนไท

อำเภอท่าบ่อ

1) วัดศรีชมภูองค์ตื้อ มีความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์กับวัดองค์ตื้อมหาวิหาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ โดยพระเจ้าองค์ตื้อสร้างเมื่อพุทธศักราช 2105 ผู้สร้างคือ พระไชยเชษฐา กษัตริย์นครเวียงจันทน์ พร้อมด้วยพระโอรส พระธิดา และบริวารช่วยกันหล่อโดยใช้ทองคำ ทองเหลือง และเงินผสมกัน รวมน้ำหนักได้ 1 ตื้อ (มาตราโบราณของอีสาน)แต่หล่อเท่าไรก็ไม่สำเร็จ ต่อมาพระอินทร์และเทพยดา 108 องค์ มาช่วยหล่อจึงสำเร็จ ใช้เวลาในการสร้าง 7 ปี 7 เดือน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554)

2) วัดท่าครกเรือ มีความเชื่อมโยงกับนครหลวงเวียงจันทน์คือสมัยที่ท้าวขัตติยะ เป็นผู้ว่าราชการที่เมืองหนองคาย ต่อมาพระราชทานบันดาศักดิ์ท้าวขัตติยะ ให้เป็น “พระกุประดิษฐ์บดี (ชาลี)” เป็นผู้ว่าราชการเมืองท่าบ่อ

ท่านเป็นคนสร้างบ้านแปลงเมืองและบูรณะวัดท่าครกเรือแห่งนี้ และสันนิษฐานว่าพระกษัตริย์ประดิษฐ์พระทองแสนมาจากฝั่งลาว ตอนที่พาคณะเวียงจันทน์อพยพหนีฝรั่งเศสมาอยู่ท่าบ่อ

อำเภอศรีเชียงใหม่

1) วัดช้างเผือก มีความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์กับนครหลวงเวียงจันทน์ดังนี้ คือ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ 1 อพยพผู้คนกลับคืนสู่นครล้านช้าง (นครเวียงจันทน์) แต่ช้างเผือกคู่บารมีเกิดล้มป่วย และตายลงก่อนที่จะไปถึง เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้กับช้างเผือกคู่บารมี พระองค์จึงทรงโปรดให้ก่อเจดีย์ครอบเอาไว้ และสร้างวัดขึ้นแล้วตั้งชื่อให้ว่า วัดช้างเผือก (สำนักศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น, 2545)

2) เจดีย์วัดธาตุคำ มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อของประชาชน สปป. ลาว คือบริเวณที่ตั้งโบราณสถาน เดิมเชื่อว่าเป็น สุภยานาค (รูปสุภยานาค) ซึ่งถูกปิดไว้จนพยานาคพ้นพิษให้เจดีย์ดำหมด โดยรูปสุภยานาคดังกล่าวเชื่อกันว่าเชื่อมโยงกับพระธาตุคำที่นครหลวงเวียงจันทน์

3) วัดพระแก้วเดิม มีความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์กับหอพระแก้ว นครหลวงเวียงจันทน์ในฐานะที่เคยเป็นสถานที่ประดิษฐานพระแก้วมรกตเหมือนกัน

4) วัดเขี้ยวค้อม มีความเชื่อมโยงกับตำนานความเชื่อของ สปป.ลาว ว่า นางเขี้ยวค้อมเป็นสนมเอกของพระเจ้าสุริวงค์ แห่งเวียงจันทน์ ซึ่งพระองค์เกิดระแวงว่าเจ้าราชบุตรจะเป็นผู้ก่อบสนมตน จึงสั่งประหารเจ้าราชบุตรที่ทำดินแดงฝั่งตรงข้าม นางเขี้ยวค้อมเสียใจที่เป็นต้นเหตุ จึงมาบวชชิต์ที่วัดนี้ และเรียกว่าวัดนางเขี้ยวค้อม

อำเภอโพธิ์ชัย

1) วัดมณีโคตร มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ลาว เช่นเดียวกับ พระสุก พระเสริม พระใส เนื่องจากเป็นพระพุทธรูปสำคัญที่ล่องแพตามลำน้ำจันทน์มายังประเทศไทย เอาพระพุทธรูปที่สำคัญมาพร้อมกัน มีพระใส พระแสน พระสุก พระเสริม และพระเสี้ยว ใสแพล่องมาตามลำน้ำจันทน์ ขณะที่ล่องแพมานั้นได้อัญเชิญพระเสี้ยวประดิษฐานไว้ที่วัดมณีโคตร ตำบลจุมพล อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย จนเมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา มีผู้คิดจะเอาพระเสี้ยวไปไว้ที่กรุงเทพฯ แต่ในสมัย จึงได้อัญเชิญพระเสี้ยวขึ้นหลังช้าง

พระเสี้ยวได้แสดงอิทธิฤทธิ์ให้ช้างหนักจนไปไม่ได้ และพระเสี้ยวตกจากหลังช้าง เป็นเหตุให้หูกก เกศคค

2) ปากน้ำจันทน์ เป็นที่พระพุทธรูปที่สำคัญล่องแพมาพร้อมกัน ได้แก่ พระใส พระแสน พระสุก พระเสริม และพระเสี้ยว ขณะที่ล่องแพมานั้นเมื่อมาถึงปากน้ำจันทน์กลางแม่น้ำโขง พระสุกได้แสดงอิทธิฤทธิ์เกิดพายุแรงจนแพแตก ทำให้พระสุกจมลงกลางแม่น้ำโขงตรงบ้านปากเป อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย นอกจากนี้ ในนครหลวงเวียงจันทน์ยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงกับจังหวัดหนองคาย ได้แก่ ธาตุหลวง สวนสาธารณะเจ้าอนุวงศ์ วัดศรีสะเกษ และอนุสาวรีย์พระเจ้าไชยเชษฐา

ตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์

เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ ผู้วิจัยจึงขอเสนอเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช กษัตริย์นครเวียงจันทน์ เป็นลักษณะการเดินทาง 2 วัน 1 คืน โดยวันแรกจะเริ่มต้นจากสะพานมิตรภาพไทย-ลาว เพื่อเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในนครหลวงเวียงจันทน์ ได้แก่ ธาตุหลวง อนุสาวรีย์พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช หอพระแก้ว จากนั้นพักที่นครหลวงเวียงจันทน์หนึ่งคืน

รุ่งเช้าเดินทางกลับมายังจังหวัดหนองคาย เพื่อเดินทางไปยังอำเภอศรีเชียงใหม่ซึ่งในอดีตถือเป็นนครหลวงเวียงจันทน์ โดยไปสักการะและเที่ยวชมวัดช้างเผือก หลังจากนั้นเดินทางไปยังอำเภอท่าบ่อเพื่อสักการะหลวงพ่องค์โต ซึ่งพระไชยเชษฐา พระโอรส พระธิดา และบริวารช่วยกันหล่อขึ้น จากนั้นจึงเดินทางไปสักการะหลวงพ่พระใสที่วัดโพธิ์ชัย ซึ่งพระธิดาของพระเจ้าไชยเชษฐาได้หล่อพระใสขึ้นมา ชมความงามริมฝั่งโขง และให้อิสระในการเลือกซื้อสินค้าที่ตลาดท่าเสาตั้ง เป็นอันเสร็จสิ้นการเดินทาง

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่องความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาจังหวัดหนองคายและ

เวียงจันทน์ สปป.ลาว

จากผลการวิจัยพบว่าความสำคัญทางวัฒนธรรมของพื้นที่ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอบ่อ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย และ นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว นั้น อำเภอเมืองหนองคายมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรมครบทั้ง 4 ด้าน คือ วัดประดิษฐ์ธรรมคุณและจวนผู้ว่าราชการ จ.หนองคาย (เก่า) รวมถึงอำเภอศรีเชียงใหม่ก็มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรมครบทั้ง 4 ด้านคือวัดช้างเผือก และอำเภอบ่อเป็นอำเภอเดียวที่มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ พิพิธภัณฑสถานโคกคอนที่มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์เพียงด้านเดียว

ในส่วนของนครหลวงเวียงจันทน์นั้น สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรมครบทั้ง 4 ด้าน มี 3 แห่ง คือ ประตูชัย บ้านสไตส์โคโลเนียลบริเวณถนนสามเสนไท และพิพิธภัณฑสถานชาติลาว รองลงมาคือสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางวัฒนธรรม 3 ด้านคือ ด้านประวัติศาสตร์ ความงาม และสังคม มีทั้งสิ้น 15 แห่ง คือ ฮาดูหลวง วัดอินแปง วัดหายโศก วัดองค์ต่อมหาวิหาร วัดมิไซ วัดจันทะบุรี วัดสีสะเกด หอค้า หอพระแก้ว สวนสาธารณะเจ้าอนุวงศ์ พระธาตุคำ วัดเชียงควน วัดศรีเมือง วัดพระธาตุฝู่น และอนุสาวรีย์ท่านไกสอน ซึ่งการประเมินคุณค่าทางวัฒนธรรมในงานวิจัยชิ้นนี้สอดคล้องกับการประเมินคุณค่าความสำคัญของ ICOMOS (Australia ICOMOS, 1999 ; Principles for the Conservation of Heritage Sites in China, 2004) เมื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์และความเชื่อของทั้งสองพื้นที่แล้วพบว่า สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงกับนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว อยู่ในอำเภอเมืองหนองคายมากที่สุด รองลงมาคืออำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอท่าบ่อ และอำเภอโพนพิสัย โดยสถานที่เหล่านี้มักจะเชื่อมโยงกันกับพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช กษัตริย์นครเวียงจันทน์ ความเชื่อเรื่องพญานาค เจ้าอนุวงศ์ และพื้นที่ของอำเภอศรีเชียงใหม่ ซึ่งแต่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว จึงทำให้พื้นที่แถบนี้เต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน

ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์ (โรจนันท์, 2556) และเมื่อพิจารณาจากความเชื่อมโยงดังกล่าวแล้วพบว่าสถานที่ท่องเที่ยวทั้ง 2 ประเทศมีส่วนเชื่อมโยงกับพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเป็นส่วนใหญ่ จึงได้เสนอเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เพื่อเป็นทางเลือกใหม่แก่ผู้ที่สนใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปปรับใช้ในการกำหนดแนวทางและบริหารจัดการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
2. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการกำหนดเกณฑ์ที่ละเอียดยิ่งขึ้น และมีค่าคะแนนในแต่ละหัวข้อเพื่อให้สามารถประเมินคุณค่าความสำคัญทางวัฒนธรรมได้อย่างแม่นยำ เพื่อให้สามารถนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการอนุรักษ์หรือประกอบการคัดกรองสถานที่ท่องเที่ยวเบื้องต้นเพื่อให้สามารถสร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรมีการศึกษาความเชื่อในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องพญานาคที่มีความสัมพันธ์กับจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์เพื่อนำมาพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2554). **หนองคาย**. กรุงเทพฯ: กองข่าวสารท่องเที่ยว ฝ่ายบริการการตลาด.
- นายรอบรู้. (2549). **หนองคาย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี.
- สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2532). **เที่ยวอีสาน**. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น. (2545). **วัดช้างเผือก**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- โรจน์นทร์ ทรงอยู่. (2556). **รูปแบบการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสองฝั่งโขง จังหวัดหนองคายและ นครหลวงเวียงจันทน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Australia ICOMOS. (1999). **The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance 1999**. Burwood: Australia ICOMOS.
- ICOMOS. (2002). **ICOMOS International Cultural tourism Charter**. Burwood: Australia ICOMOS.
- Principles for the Conservation of Heritage Sites in China**. (2004). China : The Getty Conservation Institute.
- The Lao National Tourism Administration (LNTA). (2009). **2009 Statistical Report on Tourism in Laos**. Vientiane : Lao PDR.

กระบวนการทำกระป๋อง ของอาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์

Kra-Peu Making Process of Ajarn Suwat Yuthaekun at Nong Ki District Buriram Province, Thailand.

วีระยุทธ สุทธิ 1/ เจริญชัย ชนไพโรจน์ 2
Weerayut Sutto / Jaremchai Chonpairot

¹ สาขาวิชาดนตรีวิทยา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Program in Musicology, College of Music, Mahasarakham University
² วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
College of Music, Mahasarakham University

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการทำกระป๋อง ของอาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม ซึ่งได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม จากการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม จากนักผลิตกระป๋อง คืออาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล และกลุ่มตัวแทนนักดนตรี นักร้อง ประชาชน ผู้ขายสินค้าดนตรี จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจเบื้องต้น แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง แบบสังเกต การสนทนากลุ่ม และแบบประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัย พบว่า อาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล ให้ความสำคัญในกระบวนการทำกระป๋อง การคิดไม้ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นมาทำตัวกระป๋อง การใช้อุปกรณ์ช่างไฟฟ้าในการทำตัวกระป๋อง ให้ความสำคัญในความถูกต้องตามส่วนประกอบของกระป๋อง ทำให้คุณภาพเสียงกระป๋องชัด นุ่มนวล อันเกิดมาจากประสบการณ์ทางดนตรีพื้นบ้านและความรู้ทางด้านช่าง ของอาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล มีความเข้าใจในศาสตร์เสียงดนตรี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในกระบวนการและการตกแต่งเสียงกระป๋อง จึงเป็นที่ยอมรับว่ามีคุณภาพเสียงที่ดี และเป็นที่ยอมรับในกลุ่มนักดนตรี

คำสำคัญ: กระบวนการทำ, กระป๋อง, จังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

This research aimed to study the process of making Kra-Peu: a musical instrument of Ajarn Suwat Yuthaekun at Nong Ki district, Buriram province, Thailand. This research was the cultural qualitative research based on fieldwork: observing the making process and analyzing the songs. Data were collected from fieldwork by surveying, observing, interviewing, focus group with key performers or a Kra-Peu maker: Ajarn Suwat Yuthaekun and casual informants, singer, people, musical instrument seller from 10 people. Basic survey, structured interview, observes of focus group and workshops were used as the research instrument. Result of research was that Ajarn Suwat Yuutahkul had given importance in the making

process of Kra-Peu about the quality of choosing a wood and using new equipments for making the instrument. The beautiful decoration, carving and design were used carefully. Other parts such as the tuners, frets, head of Kra-Peu and so on had importance for the high quality of its sound which was produced from the experiences of Ajarn Suwat Yuthaekun. He also had knowledges of music which was an important factor for making process of Kra-Peu and was widely accepted by musicians.

Keywords: Making Process, Kra-Peu, Buriram Province

บทนำ

กระป๋อ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายที่ใช้ติดมีรูปร่างคล้ายกับจะเข้ วางขนานกับพื้น มี 2 สาย จะเข้ของวงมโหรีเขมรนี้เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของวง เพราะมีรูปทรงเป็นจะเข้ที่แกะจากไม้ขนุน ส่วนหัวเป็นรูปจะเข้กำลังอ้าปาก ส่วนลำตัวเป็นโพรง มีแผ่นไม้เนื้อแข็งปิดด้านล่างทางม้วนเล็กน้อย มีสาย 2 สายใช้ไม้ดีดซึ่งทำมาจากงาช้างชิ้นเล็กๆ ความยาวของกระป๋อ 155 เซนติเมตร กว้าง 20 เซนติเมตร สายนอกหรือสายเอกตั้งไว้ที่ระดับเสียงลา(A) ส่วนสายใน หรือสายทุ้มตั้งเสียงไว้ที่ระดับเสียงเร (D) (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

กระป๋อเข้ามาในประเทศไทยเมื่อนานมาแล้ว โดยมีประวัติเล่าว่ากระป๋ออยู่ที่กรุงพนมเปญ ในความครอบครองของนายเมาโดตริ่ง หรือนายวงศ์ สมุธิราช ทหารม้าของราชสำนักเขมร เมื่อปลดจากการเป็นทหาร จึงได้อพยพพาครอบครัว พร้อมทั้งบริวารที่เป็นละครเก่า ของราชสำนักเขมรเข้ามาอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ โดยเข้าไปเป็นข้าหลวงของพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง (ปุม) เจ้าเมืองสุรินทร์ประมาณปี พ.ศ. 2470 และรับหน้าที่เป็นนักดนตรีประจำคุ้มบ้าน มีหน้าที่ควบคุมการบรรเลง การฝึกซ้อมวงมโหรีจึงเป็นจุดเริ่มต้นของเครื่องดนตรี “กระป๋อ” ในประเทศไทย (สุพรรณิ เหลือบุญชู, 2529: 52)

กระป๋อ ในวงมโหรีเขมร เป็นดนตรีที่มีความสำคัญและมีบทบาทมากที่สุดตั้งแต่โบราณมาจนถึงปัจจุบัน โดย

เฉพาะในแถบจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์ กำลังเป็นที่นิยม กระป๋อเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของคนโบราณ ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมแบบใด ดนตรีกระป๋อถูกนำไปใช้บรรเลงประกอบเสมอ ได้แก่ งานแต่งงาน งานบวชงานศพ หรือทางด้านพิธีกรรม เรียกว่า “โจลมาเม็ด” จึงใช้ดนตรีกันตรึมที่มีกระป๋อบรรเลงเครื่องดนตรีก็มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับงานโอกาสที่แสดงประกอบการเล่นมโหรีเขมรนั้นมีความสำคัญมาตั้งแต่โบราณ เป็นเครื่องดนตรีที่นิยมว่าไพเราะ เข้าถึงจิตใจของผู้ฟังมากกว่าดนตรีประเภทอื่นๆ มโหรีเขมรจึงสามารถนำไปเล่นในโอกาสต่างๆ ไปทั้งงานมงคลหรืองานอวมงคล รวมถึงการบรรเลงประกอบความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น การโจลมาเม็ด (การทรงเจ้าเข้าผี) บ้อง บ๊อด เป็นต้น มโหรีเขมรนิยมนำไปเล่นในงานมงคล เช่น งานแต่งงาน งานโกนจุก งานสมโภชต่างๆ งานกฐิน งานผ้าป่า เป็นต้น โดยเฉพาะงานแต่งงาน สมัยโบราณเป็นต้นมาถือว่าขาดมโหรีเขมรไม่ได้ มโหรีเขมรในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งทางเครื่องดนตรีและบทร้อง

กระป๋อ เป็นดนตรีที่มีความสำคัญมาก ปัจจุบันช่างที่ทำกระป๋อ มีน้อยหรือหาช่างที่ทำกระป๋อให้มีความสวยงาม และสามารถบรรเลงได้ไพเราะนั้น ไม่ค่อยปรากฏให้เห็นมากนัก อาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล อำเภอนอกที่จังหวัดบุรีรัมย์ ได้สร้างสรรค์ผลงานทางด้านดนตรีอีสานได้ โดยเฉพาะ กระป๋อ ทั้งยังบรรเลงและสอนให้แก่ผู้ที่สนใจได้เข้ามาเรียนอย่างเปิดกว้าง โดยมีนิสัยชอบดนตรีเป็นการส่วนตัว และต้องการถ่ายทอดให้แก่เยาวชน ตลอดจนผู้ที่สนใจในดนตรีชนิดนี้ด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างมากที่จะทำการศึกษา กระบวนการทำกระป๋อ ของอาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล อำเภอนอกที่จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขยายฐานความรู้ ออกสู่วงกว้าง ตลอดจนเผยแพร่ผลงานในรูปแบบของงานวิชาการให้ปรากฏต่อวงการศึกษ โดยผ่านกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการทำกระป๋อ ของอาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล อำเภอนอกที่จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการทำกระป๋อง ของอาจารย์ สุวัฒน์ อยู่แท้กุลอำเภอนองที่ จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้ระเบียบวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล การสังเกตการณ์ทำ (Document) และวิเคราะห์บทเพลง เก็บรวบรวมข้อมูลจาก ภาคสนาม (Field Study) โดยการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ นักผลิตกระป๋อง คือ อาจารย์อาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล และกลุ่มตัวแทนนักดนตรี ประชาชนผู้ขายสินค้าดนตรี จำนวน 10 คน

2. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยกระบวนการทำกระป๋อง ของอาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล อำเภอนองที่ จังหวัดบุรีรัมย์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนด ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงสิงหาคม พ.ศ. 2558 มีระยะเวลา 7 เดือน

3. พื้นที่ในการเก็บรวบรวมวิจัย อำเภอนองที่ จังหวัดบุรีรัมย์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

4.1 แบบสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey)

เพื่อใช้สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสำรวจบริบททั่วไปของกระบวนการทำกระป๋อง

4.2 แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview)

แบบสัมภาษณ์ที่ถามถึงกระบวนการในรูปแบบ การผลิตกระป๋อง การสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) เพื่อตอบคำถามประเด็นการวิจัย ถึงประวัติความเป็นมาของกระป๋อง แนวทางการพัฒนา รูปแบบการผลิตกระป๋อง โดยใช้เทคโนโลยีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ทำการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิด กว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมาย

โดยใช้ทฤษฎี

4.3 แบบสังเกต (Observation) เป็นแบบ สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และ ไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อสังเกต กิจกรรมของชาวบ้านในพื้นที่ที่ทำการศึกษารวบรวม

4.4 แนวการสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline) เป็นการสนทนาเพื่อสอบถามข้อความในเนื้อหา บางเรื่องจากผู้วิจัยยังมีข้อสงสัยอยู่ในบางประเด็นของข้อมูล จากตัวแทนประมาณกลุ่มละ 7-10 คน กลุ่มนักดนตรี กลุ่ม นักร้อง ประชาชน กลุ่มผู้ขายสินค้าในงาน

4.5 แบบประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการประชุมที่ผู้วิจัยจัดขึ้นโดยใช้วิธีประชุมกลุ่มย่อยแล้ว ร่วมกันพิจารณาแนวทางการพัฒนารูปแบบการผลิตกระ ป๋องอีสาน กับตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้รู้หรือผู้ผลิตกระป๋อง กลุ่มตัวแทนผู้ปฏิบัติและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์นักดนตรี เพื่อร่วมงาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือน สิงหาคม 2558 รวมระยะเวลา 7 เดือน ซึ่งผู้วิจัยได้ขอคำ แนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในแง่ของเวลาและคุณภาพของ ข้อมูล โดยผู้วิจัยเลือกการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นวิธีการเก็บข้อมูล มีแนวคำถามที่สร้าง และพัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย และการนำไปทดลองใช้กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่อยู่นอกพื้นที่ของ การวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ภาค สนาม จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ บันทึกลงในสมุดหรือในลักษณะการบรรยาย (Descriptive) ซึ่งการ วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยมีดังนี้

6.1 วิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis Induction) คือการตีความจากสิ่งปรากฏทางนามธรรม หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นให้มีความเป็นรูปธรรมมากที่สุด (สุภางค์ จันทวานิช, 2549: 131-133) เช่น กิจกรรมของชาว บ้านในการทำจิวัดรประจำวัน การประกอบอาชีพ กิจกรรม ทางศาสนา ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ภูมิปัญญาของชาว

บ้าน ลักษณะภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ มีส่วนต่อการการผลิตกระป๋องอีสานหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้ได้ผลปรากฏในด้านการผลิตกระป๋องอีสานที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด

6.2 วิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) คือการจำแนกข้อมูลชนิดต่างๆ (Typologies) ตามขั้นตอนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป โดยใช้แนวความคิดทฤษฎี คือ การจำแนกชนิดเหตุการณ์หนึ่งๆ โดยยึดแนวคิดเป็นการรอบในการจำแนกของ Lolland ซึ่งแยกออกเป็นกรกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและ สภาพสังคมเป็นแนวทางการจำแนก เช่นเดียวกับที่ใช้มาในการสังเกต (สุภางค์ จันทวานิช, 2549: 134-136) เพื่อวิเคราะห์ เรียบเรียง เปรียบเทียบ และสรุปผลการวิจัย แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา วัฒนธรรม และการบริหาร

6.3 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) คือ การใช้วิธีการเปรียบเทียบ โดยการนำวิธีการจัดรูปแบบกระป๋องอีสาน และรูปแบบเพลงอื่นมาเปรียบเทียบเพื่อหาจุดดี จุดด้อย แล้วสรุปเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการผลิตกระป๋องอีสานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สุภางค์ จันทวานิช, 2549: 137)

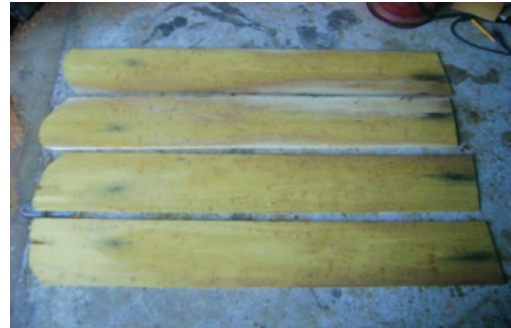
ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการทำกระป๋องของอาจารย์สุวัฒน์ อยู่แห่งกุลอำเภอหนองก๊ก จังหวัดบุรีรัมย์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการ

1.1 วัสดุ

1.1.1 ไม้ การใช้ไม้ในการทำกระป๋องของอาจารย์สุวัฒน์ อยู่แห่งกุล ได้เลือกไม้ที่ใกล้ตัวในชีวิตประจำวันมากที่สุด ได้แก่ ไม้ขนุน ไม้โมก ไม้ประดู่ ไม้ไผ่ ที่หาได้ในท้องถิ่นทั่วไป

ภาพที่ 1 ไม้ขนุนที่แปลงรูปมาแล้ว

ภาพที่ 2 ไม้ประดู่ที่ใช้ทำในส่วนของหัวของกระป๋อง

ภาพที่ 3 การเตรียมไม้โมกบ้าน ใช้ทำในส่วนนม สร้อย

ภาพที่ 4 ไม้ไผ่แห้ง ใช้ทำในส่วนของนมกระป๋อง รางไหม ของกระป๋อง

จากภาพที่ 1 – 4 พบว่า ไม้ที่ใช้ทำกระป๋อง มีทั้งหมด 4 ชนิด ได้แก่ ไม้ขนุน ไม้ประดู่ ไม้ไผ่ และไม้โมก ซึ่งมีอยู่ตามท้องถิ่นในประเทศ แต่ละชนิดนำมาใช้ในส่วนเครื่องดนตรีแตกต่างกันไป และมีความสำคัญในการทำเครื่องดนตรีชนิดอื่นอีกด้วย เช่น ไม้ขนุนใช้ทำพิณได้ ไม้ประดู่เป็นไม้เนื้อแข็งสามารถทำแคนและพิณ ซึ่งสรุปรายละเอียดของไม้ที่ทำกระป๋องได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ชนิดของไม้ที่นำมาทำกระป๋องได้

ลำดับ	ชื่อพันธุ์ไม้	คุณลักษณะของไม้	ทำในส่วนกระป๋อง	ปริมาณของไม้ใช้ทำกระป๋อง
1	ไม้ขนุน	เนื้ออ่อน เบา	ตัวเครื่องดนตรี	1 ท่อนยาว 2 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 30 เซนติเมตร
2	ไม้ประดู่	แข็งแรง	ทำในส่วนหัวกระป๋องและสำหรับเจาะลูกบิด	กว้าง 30 x ยาว 10 เซนติเมตร
3	ไม้โมก	เหนียว สวยงาม	ทำในส่วนของรางไหม	ยาว 1 เมตร เส้นผ่านกลาง 10 เซนติเมตร
4	ไม้ไผ่	แห้งสนิท มีความแข็งแรง	ทำในส่วนนมกระป๋อง นัท	ยาว 30 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 5 เซนติเมตร

1.1.2 กระดาษโปสเตอร์ สามารถซื้อหาได้ตามร้านเครื่องเขียนทั่วไปขนาด 51x72 เซนติเมตร หนา 120 แกรม ใช้ตัดทำแบบรูปร่างส่วนต่างๆ ของกระป๋อง ได้แก่ ส่วนหัวและลำตัว

1.1.3 กาวร้อน ติดแน่นสนิทแห้งเร็ว ซึ่งเหมาะกับงานหลากหลายชนิด ใช้ติดซ่อมวัสดุงานไม้ เครื่องหนัง และผลิตภัณฑ์ยางได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยกเว้นวัสดุบางชนิดเช่น ฟือรี่ ฟีฟี่ เทพล่อน และยางซิลิโคน

1.1.4 กระดาษทราย กระดาษทรายใช้กับงานขัดไม้ ก่อนการทำสี จะมีลำดับการทำงานคือ การขัดหยาบ ขัดเรียบ ขัดละเอียด

1.1.5 ดินสอดำ สำหรับการเขียนลงบนพื้นผิวไม้ใช้ดินสอดำแท่งเหลี่ยมซึ่งใส่ไม่ทึงง่ายเหมาะสำหรับงานเขียนไม้

1.1.6 สีสเปรย์ ใช้สีสเปรย์ในการทำกระป๋อง 2 สีด้วยกัน คือ สีแดงสำหรับพ่น สีดำใช้ทำสีของตัวกระป๋องภายใน

1.1.7 สายเอ็น ใช้ทำสายกระป๋อง ทั้งหมด 2 เส้น เสียงโด (C) เสียงซอล (G)

1.2 อุปกรณ์หรือเครื่องมือช่าง

1.2.1 เครื่องกลึง ใช้กลึงไม้ประดู่ที่นำมาทำเป็นลูกบิด

1.2.2 สว่าน สำหรับเจาะทำรูลูกบิดจำปาซัน หัวสว่านสามารถจับดอกได้ตั้งแต่ 1.5 - 13 มิลลิเมตร ส่วนด้านที่สวมแกนสว่านจะเป็นเกลียว

1.2.3 เครื่องฉลุแท่น สามารถปรับความเร็วของการเลื่อยเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะงานและวัสดุแต่ละประเภท สามารถถอดตัวเครื่องออกจากแท่น ใช้เป็นเลื่อยฉลุไฟฟ้ามือถือเพื่อนำไปใช้ที่ขึ้นงานที่ต้องการตัด

1.2.4 อุปกรณ์อื่นๆ ได้แก่ สีสำหรับเจาะไม้ เครื่องฉลุมือถือ ตลับเมตร เลื่อยมือจับ เครื่องขัดกระดาษทราย เครื่องยิงแม็กซิม เครื่องรีดไม้ คีม และค้อนตอกตะปู

2. กระบวนการทำกระป๋อง

2.1 การทำตัวกระป๋อง ส่วนท้ายของกระป๋องนั้น จะไม่มีผลต่อเสียงหรือแหล่งผลิตเสียง แต่กระป๋องมีรูปลักษณะคล้ายจระเข้ ส่วนท้ายของกระป๋องหรือส่วนหางของจระเข้มีลักษณะ ม้วนงอ ขึ้นตอนการทำส่วนท้ายและส่วนหางมีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ทำส่วนท้าย มีทั้งหมด 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมไม้ เพื่อทำส่วนท้ายหรือส่วนหางโดยการตัดไม้ขนุน เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 15x30 เซนติเมตร ความหนา 5 เซนติเมตร ใช้แบบที่เตรียมมาวางลงแล้วขีดตามส่วนตามที่กำหนดมาจากแบบที่เตรียมไว้เตรียมไม้เพื่อทำหาง

ขั้นตอนที่ 2 ตัดไม้ให้เป็นกล่อง 4 เหลี่ยม ผืนผ้าเพื่อตัดให้เป็นส่วนหาง

ขั้นตอนที่ 3 การฉลุตามรอยที่ได้เตรียมไว้ โดยใช้เครื่องมือไฟฟ้าฉลุ

ขั้นตอนที่ 4 การฉลุส่วนหาง โดยจะเก็บพื้นที่รอบนอกให้หมดตามรอยที่กำหนดมา

ขั้นตอนที่ 5 การฉลุส่วนหาง นำทางไปเจาะตรงกลางเพื่อในการฉลุจะไดวางใบมีดเข้าไปข้างในได้ โดยใช้สว่านไฟฟ้าทำการเจาะ

ขั้นตอนที่ 6 การทำหางของกระป๋องเสร็จเรียบร้อยเตรียมไปเชื่อมส่วนที่กันของเครื่องดนตรี

ขั้นตอนที่ 7 การต่อหางกับส่วนท้ายกระป๋องเข้าด้วยกัน โดยใช้กาวร้อนและเครื่องยิงลวด ในการประกอบชิ้นส่วนกลุ่มนี้เข้าด้วยกัน

2.1.2 การทำส่วนหัวของกระป๋อง

หัวของกระป๋อง มีรูปลักษณะ มีพื้น ปาก ตา ริมฝีปากและด้านบน เจาะรูไว้ให้ลูกบิดสองอัน ส่วนหัวนี้จะเลียนแบบหัวจะเข้ให้เหมือนมากที่สุด โดยมีทั้งหมด 10 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วางกระดาษแบบ รอยพื้น ทำการพ่นสี ลงไปในไม้เพื่อทำการฉลุให้เป็นรอยพื้น ของจะเข้

ขั้นตอนที่ 2 เตรียมไม้ประดู่ สำหรับทำด้านบนของส่วนหัว ซึ่งไม้ประดู่เป็นไม้เนื้อแข็งสามารถเจาะรูเพื่อให้ลูกบิดเพื่อใส่สายได้

ขั้นตอนที่ 3 ตัดไม้ตามรูป แบบส่วนหัวของกระป๋อง

ขั้นตอนที่ 4 ประกอบส่วนบนและส่วนคางของกระป๋องเข้าด้วยกัน

ขั้นตอนที่ 5 ฉลุตามรูปเพื่อให้เป็น

ลักษณะของพื้นกระป๋อง โดยใช้เครื่องมือไฟฟ้าทำการฉลุ โดยการเริ่มทำการขีดเส้นตรงกลางของเส้นที่ขีดไว้แล้วฉลุตามให้เกิดเป็นรูปรอยพื้น

ขั้นตอนที่ 6 ขันไม้ส่วนหัวเข้าด้วยกัน โดยใช้กาวร้อนทำการติดเข้าด้วยกัน

ขั้นตอนที่ 7 ประกอบทำฉลุพื้นหน้าของกระป๋อง

ขั้นตอนที่ 8 ประกอบพื้นด้านบน ด้านซ้ายและขวาของกระป๋องเข้าด้วยกัน

ขั้นตอนที่ 9 ขัดผิวให้เรียบโดยเครื่องมือขัดไฟฟ้า

ขั้นตอนที่ 10 แกะสลักให้เป็นรูปดวงตาทั้งสองข้างของกระป๋อง

2.1.3 การทำส่วนลำตัวกระป๋อง

ส่วนลำตัวของกระป๋องจะรับการสั่นสะเทือนจากการตีตม่ายังกล่องเสียงหรือลำตัวของกระป๋อง ส่วนประกอบของลำตัวกระป๋องจะใช้ไม้ คือด้านข้าง 2 แผ่น ซ้ายขวา ด้านบน 1 แผ่น รวม 3 แผ่น ขนาดของไม้ที่ใช้ประกอบส่วนข้างลำตัวของกระป๋องมีความยาว 130 เซนติเมตร สูง 15 เซนติเมตร หนา 1.5 เซนติเมตร

นำแบบที่ได้เตรียมไว้แล้ว มาวางกับไม้ที่ได้จัดเตรียมตามขนาด แล้วใช้ปากกาเขียนตามรูปกระดาษเพื่อให้เกิดรูปร่างตามที่กำหนด เตรียมไม้ขนุนเพื่อประกอบส่วนของลำตัวกระป๋อง โดยผ่านการเลื่อย การกรึงจากเครื่องมือทางช่างมาแล้ว มีทั้งหมด 9 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการปรับไม้ ที่นำมาทำแผ่นด้านข้างของลำตัวกระป๋อง ให้ได้ความยาว ความกว้างของไม้ ทั้งสองข้างให้มีขนาดเท่ากัน

ขั้นตอนที่ 2 นำแบบกระดาษมาวางตามไม้และวาดตามแบบที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 3 ประกอบไม้ด้านข้างเข้าด้วยกัน โดยเอา ส่วนหางและส่วนหัวต่อกันเพื่อประกอบเข้ากันด้วยเครื่องยิงลวด และกาวร้อน

ขั้นตอนที่ 4 นำแผ่นไม้ส่วนบนของลำตัวกระป๋องมาประกอบเข้าด้วยกัน โดยใช้เครื่องยิงลวด

ขั้นตอนที่ 5 ประกอบแผ่นไม้ ด้านข้างทั้งสองข้างตรงรอยต่อระหว่างไม้แผ่นบนและไม้แผ่นล่างใช้

ปีนลมยิงในการประกอบของลำตัวกระป๋อง

ขั้นตอนที่ 6 ทำการปิดรอย จากการยิง ลวดของไม้ในตัวกระป๋องให้เรียบ เป็นเนื้อเดียวกันโดยการโป้ โดยซี่เลื่อย กาว สี ให้เข้าเป็นส่วนเดียวกัน

ขั้นตอนที่ 7 ทำการขัดตัวกระป๋องให้เรียบทั่วลำตัว โดยใช้เครื่องขัดกระดาษทรายละเอียด

ขั้นตอนที่ 8 ส่วนหูกจะมีลักษณะเป็นสามเหลี่ยม ยาวประมาณ 10 เซนติเมตร นำมาติดในกระป๋อง โดยใช้กาวร้อนทำการติด ส่วนหัวกระป๋องใช้มืออีกด้านกดเอา เพื่อให้ได้ตำแหน่งที่กำหนดให้ตรงกันและใช้มืออีกข้างหนึ่งบีบกาให้ทั่วบริเวณ

2.2 ส่วนประกอบของกระป๋องในส่วนของการผลิตเสียง

การทำรางใหม่ที่ยึดสายและริมฝีปากกระป๋อง ขัดแผ่นไม้ปิดทองรางใหม่และเส้นขอบรอบนมของกระป๋อง ทำหย่องที่มีลักษณะคล้ายจั่วบ้านมีความยาวประมาณ 60 เซนติเมตร และจั่วอยู่ 2 ด้าน ด้านหัวและด้านหาง ไม้ที่ใช้ทำรางใหม่คือไม้โมกกา เป็นไม้ตัดง่ายมีเนื้อไม้เป็นสีขาวสวยงาม ไม้โมกกาได้ง่ายตามท้องถิ่นตามหัวไร่ปลายนาได้ทั่วไป รางใหม่ของกระป๋องนั้นไม่มีผลต่อการผลิตเสียงของกระป๋อง แต่มีไว้เพื่อความสวยงาม

2.2.1 การทำรางใหม่ แปรรูปไม้โมกกาให้อยู่สภาพเป็นแผ่นเรียบแล้วแปรรูปให้เป็นไม้ระแนง แปรรูปไม้ให้เป็นไม้ระแนงห้าเส้น จำนวน 5 เส้น และ 4 แผ่น

2.2.2 การทำขอบริมฝีปากกระป๋อง โดยประกอบส่วนของฟันหน้า ขอบด้านซ้ายขวา ริมฝีปากด้าน ฟันด้านหน้าการทำขอบริมฝีปากกระป๋อง ใช้ฉลุให้เป็นรูปตัวยู (U) จำนวน 2 ชิ้นคือริมฝีปากทั้งสองด้านของกระป๋องนั่นเอง

2.2.3 การทำฐานและไม้ปิดแผ่นกระป๋อง ประกอบด้วย ไม้แผ่นสี่เหลี่ยม ขนาด กว้าง 15x80 เซนติเมตร และยาว 10 เซนติเมตร 3 เซนติเมตร 4 ชิ้น ใช้ในด้านหน้า ซ้ายขวา 2 ชิ้น และหลังซ้ายขวา 2 ชิ้น การเตรียมไม้เพื่อทำ ส่วนท้องของกระป๋อง มี ไม้ 7 ชิ้นด้วยกัน ส่วนที่เป็นฐาน 4 ชิ้น แผ่นปิดทอง 1 ชิ้น ติดคานยึด ไต้ท้อง 2 ชิ้นเป็นระแนง ยาว เพื่อรองรับไม้ฝาปิดแผ่นล่าง

2.2.4 การทำนัท เพื่อการยึดสาย การเจาะ ใช้ลวดโลหะเจาะนัทกับตัวเครื่อง นัทอยู่ด้านหลังของตัว

เครื่อง โดยใช้ลวดเพียงเส้นเดียว เมื่อประกอบชิ้นส่วนต่างๆ ครบแล้วขั้นตอนต่อไปเป็นการขัดกระป๋องให้เรียบและจะนำไปลงเงาให้สวยงาม การขุดนั้น อาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล ใช้เครื่องไฟฟ้าเข้าช่วยขัด ที่มีประสิทธิภาพในการขัดค่อนข้างสูง

2.2.5 การทำนมกระป๋อง นมเป็นส่วนสำคัญ ในการผลิตเสียงของกระป๋อง ทำหน้าที่สายเวลากดนิ้วลงบนสาย เพื่อให้เกิดเสียงสูง-ต่ำตามลำดับ มีทั้งหมด 11 นม ส่วนบนสุดของนมเรียกว่า “สาบ” จะต้องไม่ติดกับสายของกระป๋อง นมตัวที่ 1 ที่อยู่ติดกับหย่องนั้นจะสูงประมาณ 3.5 เซนติเมตร และสำหรับนมอันสุดท้าย จะสูงประมาณ 2 เซนติเมตร กระบวนการทำนมกระป๋องมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทำนมกระป๋อง นมของกระป๋อง ทำด้วยไม้โมกที่ตัดและตัดแล้ว จำนวน 11 แผ่น ขนาด กว้าง 5 เซนติเมตรและ ยาว 5 เซนติเมตร

ขั้นตอนที่ 2 นำแผ่นไม้โมกมาประกอบเข้ากับไม้ไผ่ที่แห้ง ขนาด ยาว 5 เซนติเมตร กว้าง 1 เซนติเมตร ทำเป็นส่วนสาบของกระป๋องโดยใช้กาวร้อนติดเข้าด้วยกัน

ขั้นตอนที่ 3 ใช้เครื่องมืออัดไม้ทั้ง 2 ชิ้น คือ สาบและนม ให้สนิทกันและทิ้งไว้ประมาณ 1 ชั่วโมงเพื่อให้แน่นสนิทกันมากที่สุด โดยใช้เครื่องหนีบ

ขั้นตอนที่ 4 หลังจากตัดและอุดรูตามขนาดของนม ความยาว 3 เซนติเมตร ความสูง 5 เซนติเมตร เจาะรูทั้งสองข้าง วัดจากด้านบนลงมา 1 เซนติเมตร ระยะห่างของรู ทั้ง 2 รูห่างกัน 1 เซนติเมตร ทำการอัดไม้ไผ่และไม้โมกให้แน่น

ขั้นตอนที่ 5 ทำการฉลุจากข้างล่างขึ้นไปข้างบนจนถึงจุดของรูและฉลุในแนวเฉียงให้เกิดรูปคล้ายตัวอักษรภาษาอังกฤษคือตัวเอ็ม (M) จำนวน 11 อัน ระดับความสูงลดหลั่นกันลงมา

2.2.6 การทำลูกบิด ลูกบิดกระป๋องจะมี 2 อันคือสำหรับสายที่ 1 และสายที่ 2 ใช้ไม้ประดู่ สำหรับทำลูกบิด ไม้ประดู่เป็นเนื้อแข็ง ความยาว 10 เซนติเมตรขั้นตอนทำลูกบิดนี้มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 นำไม้ประดู่ไปกลึงเป็นแท่งกลมๆ ยาว 10 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 3 เซนติเมตร ขั้นตอนที่ 2 การกลึงไม้ประดู่ที่นำมาทำลูกบิดกระป๋อง ให้เป็น

แห่งกลม และเจาะรูด้านล่างเพื่อร้อยสายกระป๋อง

ขั้นตอนที่ 3 เลื่อยลูกบิดให้เป็นเกลียว เพื่อให้ง่ายต่อการบิดเวลาตั้งสายเลื่อยลูกบิดอยู่ด้านข้าง ให้เหมาะสำหรับการบิด

2.2.7 การทำหย่อง ใช้ไม้ประดู่ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็งทนทาน และเป็นส่วนที่สายจะต้องลอดผ่านก่อนนำไปผูกกับลูกบิด ตัวหย่องทำเป็นรูปซุ้ม สูงประมาณ 8 เซนติเมตร กว้างประมาณ 10 เซนติเมตร ส่วนที่สายพาดลงไปจะบากเป็นซี่ๆ เพื่อแยกสายทั้ง 2 ออกจากกัน รูปหย่องจะมีความคล้ายจั่วบ้านแบบเรือนไทยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วาดภาพให้เป็นตามที่กำหนดไว้ คือคล้ายทรงจั่วบ้านเป็นลักษณะ สามเหลี่ยม โดยใช้ดินสอวาด การเขียนแบบนั้นใช้ดินสอเขียนให้เป็นรอยเพื่อจะได้ฉลุตามรอยรูปแบบของหย่องที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 ฉลุตามรอยเขียนเพื่อได้มาซึ่งรูปแบบที่ต้องการ โดยใช้เครื่องมือไฟฟ้า

2.2.8 การทำโต๊ะกระป๋องทำด้วยไม้ประดู่ กว้างประมาณ 4 เซนติเมตร ยาวประมาณ 8 เซนติเมตร และสูงประมาณ 2 เซนติเมตรความสูงของโต๊ะมีความสูงไม่เท่ากัน โดยด้านที่ติดกับหลักตรึงสาย จะมีความสูงเท่ากับหลักตรึงสาย และตรงกลางของโต๊ะรองสายจะนูนขึ้นเล็กน้อย จะมีความสูงเท่ากับหลักตรึงสาย และตรงกลางของโต๊ะรองสายจะนูนขึ้นเล็กน้อย ทั้งนี้เพื่อให้สายได้แนบกับโต๊ะได้อย่างสนิท

2.2.9 ขั้นตอนการประกอบ ลูกบิด สาย นม โต้ะ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้สว่านเจาะเป็นรูเพื่อให้ลูกบิด 2 รู ห่างกัน 3 เซนติเมตร

ขั้นตอนที่ 2 เลื่อยทำร่องเพื่อวางหย่องเหนือบริเวณรางโดยให้ติดกัน ยาวเท่ากับลำตัวของกระป๋อง ลึก 0.5 เซนติเมตร กว้าง 1 เซนติเมตร

ขั้นตอนที่ 3 นำลูกบิด หย่อง สาย 2 สาย นำประกอบให้สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 4 การติดนมบนกระป๋อง การติดนมในกระป๋อง จะติดนมทั้ง 11 ตัว โดยใช้กาวร้อน เริ่มจากส่วนหัวลงมาทีละตัว พร้อมทั้งใช้เครื่องเทียบเสียงของดนตรีสากล (TUNER) ช่วยวัดระดับเสียง (Tuner) เพื่อที่จะได้วางตำแหน่งนมให้ได้ตำแหน่งที่ถูกต้อง

ต้อง แล้วจะไม่ส่งผลให้เกิดเสียงเพี้ยน

3. การประเมินผล

3.1 การตรวจสอบ

3.1.1 รูปร่างความสวยงาม อาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล ได้ใช้วัสดุและอุปกรณ์เครื่องมือไฟฟ้าในการทำด้วยความปราณีต ละเอียดอ่อนและมีความเข้าใจในใช้เครื่องมือเป็นอย่างดี

3.1.2 คุณภาพเสียงกระป๋อง มี 2 สาย มีเสียงในสายเปล่า ซอล (G) และโด (C) การประกอบชิ้นส่วนต่างๆ เน้นความบางเบา ส่งผลให้กระป๋องมีเสียงโปร่ง กังวาน สดใส ในขณะบรรเลง

3.2 การปรับปรุงแก้ไข

3.2.1 รูปร่างความสวยงามมี 2 ลักษณะ 1 ใช้สีของไม้จริงทำให้เห็นลวดลายไม้สวยงามโดยไม่ต้องพ่นสีดำ 2 การทำสีตัวกระป๋องให้เกิดความหลากหลายเป็นสีสันต่างๆ

3.2.2 การคิดค้นหาวัสดุอื่นมาทำกระป๋องแทนไม้ขนุน ในอนาคตไม้ขนุนหายาก ควรใช้วัสดุสังเคราะห์มาทำกระป๋องแทนไม้

ภาพประกอบที่ 5 ขณะประกอบส่วนลำตัวกระป๋อง

ภาพประกอบที่ 6 อาจารย์ สุวัฒน์ อยู่แท้กุล

ภาพประกอบที่ 7

การอภิปรายผล

กระบวนการทำกระป๋อง ของ อาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล จากการวิจัยพบว่า ขั้นตอนการทำได้นำรูปร่างขนาดจากต้นแบบเดิมมโหรีเขมรของป่าพลอย โดยประกอบชิ้นส่วนเข้าด้วยกัน สอดคล้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ มนุษย์จำเป็นต้องศึกษาเพื่อปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้มีรสนิยมสูง เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาความสุขทางใจ และเพื่อเข้าถึงศิลปะทุกประเภทที่อันมนุษย์เราจะต้องเกี่ยวข้องโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเข้าถึงศิลปะนั้นได้รับประโยชน์หลายประการรวมทั้งการสร้างเครื่องดนตรีขึ้นมาชิ้นหนึ่งเพื่อความสุนทรีย์

การทำกระป๋องอาจารย์สุวัฒน์ อยู่แท้กุล ได้ใช้เครื่องมือไฟฟ้า และอุปกรณ์สำหรับช่างไม้ใช้ในการปฏิบัติงาน จนทำให้งานสำเร็จอย่างรวดเร็วในการทำ 1 ตัว ใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์เนื่องจาก ได้ใช้อุปกรณ์ช่างไฟฟ้าที่ทันสมัยจึงสามารถผลิตกระป๋องได้อย่างสวยงามและมีคุณภาพเสียงที่ดี

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์. (2558). มโหรีเขมรวงป่าพลอย หมู่บ้านสะเดา ตำบลสะเดา จังหวัดบุรีรัมย์. ค้นเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559 จาก <http://ich.culture.go.th/>
- สุพรรณณี เหลือบุญชู. (2529). วงมโหรีพื้นบ้านสุรินทร์. กรุงเทพฯ: สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- สุภาพค์ จันทวานิช. (2549). วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Leadership Factors Affecting to the Effectiveness of Decentralization Practicing on the Promotion of Life Quality of Local Administrative Organizations

ชัยมงคล เลียงผ่องพันธ์¹ / สุนันทา วีรกุลเทวัญ² / จุมพล วิเชียรศิลป์³

Chaimongkol Liangphongphan / Sunanta Veerakultavan / Jumpol Vichiansinpa

¹ สาขาวิชาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Program in Leadership for Professional Development, Graduate School, Buriram Rajabhat University

² สาขาวิชาสถิติประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Program in Applied Statistics, Faculty of Science, Buriram Rajabhat University

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Faculty of Humanities and Social Science, Buriram Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3) เพื่อสร้างโมเดลพหุระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 135 แห่ง และชุมชน/หมู่บ้าน จำนวน 405 แห่ง โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 2,025 คน ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 135 คน ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 135 คน ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 135 คน และผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน จำนวน 1,620 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสถิติพื้นฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์พหุระดับโปรแกรม HLM (Hierarchical Linear Model) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า 1) ประสิทธิผลการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถ และทัศนคติในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3) โมเดลพหุระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ทั้งหมดรวมกัน และระดับนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งหมดรวมกัน สามารถอธิบายประสิทธิผลการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตได้ ร้อยละ 45.77 และ 16.16 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ปัจจัยภาวะผู้นำ การกระจายอำนาจ ประสิทธิภาพ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต

Abstract

The purposes of this research were: 1) to investigate the effectiveness of decentralization on the promotion of life quality of local administrative organizations, 2) to investigate the leadership factors of chief executives of local administrative organizations, chairmen of local administrative organizations, chief administrators of local administrative organizations and community leaders affecting the decentralization on the promotion of life quality of local administrative organizations, and 3) to propose the multiple-level model of leadership factors affecting the decentralization on the promotion of life quality of local administrative organizations. The samples were taken from 135 local administrative organizations and 405 communities consisting of 2,025 respondents, divided into 135 chief executives of local administrative organizations, 135 chairmen of local administrative organizations and 1,620 community leaders. The instruments used in data collection were three types of questionnaires. The collected data were analyzed by using basic statistics, Persons' Correlation Coefficient and Multiple Analysis through computer program, HLM (Hierarchical Linear Model). The findings of this research were as follows: 1) the effectiveness of decentralization on the promotion of life quality of local administrative organizations in the overall was at a high level. 2) The competency and attitude toward work factors of community leaders were positively affecting the effectiveness of decentralization on the promotion of life quality of local administrative organizations. 3) The multiple-level model of leadership factors affecting the effectiveness of decentralization on the promotion of life quality of local administrative organizations indicated that all factors of community leaders, chief executives of local administrative organiza-

tions, chairmen of local administrative organizations and chief administrators of local administrative organizations could explain the effectiveness of decentralization on the promotion of life quality of local administrative organizations with 45.77% and 16.16%, respectively.

Keywords: Leadership factors, decentralization, effectiveness, promotion of life quality

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีบทบัญญัติให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจ บังคับใช้แผนการกระจายอำนาจ และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยภารกิจจำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชนสังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุนพาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (วุฒิสาร ตันไชย และธีรพรรณ ใจมัน, 2547: 61-64)

การกระจายอำนาจ เป็นนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินให้มีการกระจายอำนาจ ภารกิจ และความรับผิดชอบ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีความก้าวหน้ามาโดยลำดับ แต่ยังไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายตามแผนการกระจายอำนาจได้ (แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551, 2551: 1-4) บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2553: 5) กล่าวว่า การถ่ายโอนภารกิจ ถ่ายโอนไปได้เพียงร้อยละ 73.8 เท่านั้น ส่วนที่เหลือร้อยละ 26.2 ยังมีปัญหาโดยเฉพาะในด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นภารกิจของงานด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต และจากรายงานประจำปี พ.ศ. 2555 ของคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ภารกิจที่มีปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงาน มีผลกระทบต่อชีวิต

ความเป็นอยู่ของประชาชน และมีพื้นที่ครอบคลุมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต จำนวน 3 ภารกิจ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จำนวน 3 ภารกิจ ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 ภารกิจ (คณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2555: 75) นอกจากนี้จากการศึกษาของ วสันต์ เหลืองประภัสร์และคณะ (2548: 64) พบว่า ความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจดำเนินไปอย่างจำกัดมาก การถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ต่างๆ เกิดความสำเร็จเพียงบางด้าน และส่วนใหญ่แล้วภารกิจที่ถ่ายโอน ยังคงกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มโครงสร้างพื้นฐาน และกลุ่มงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต

จากปัญหาเกี่ยวกับการกระจายอำนาจเข้าสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่กล่าวข้างต้น ยังไม่มีรายงานหรือการศึกษาใดที่ระบุถึงสาเหตุปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการกระจายอำนาจเข้าสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ แต่อย่างไรก็ตาม มีการรายงานโดยกว้างๆ ว่า ผู้นำและภาวะผู้นำมีความจำเป็นต่อความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น โกวิทย์ พวงงาม (2544) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ขององค์การบริหารส่วนตำบล ขึ้นอยู่กับผู้บริหารท้องถิ่น หรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้บริหารสูงสุดมีอำนาจ และความรับผิดชอบ ต่อการนำพาไปสู่เป้าหมายแห่งการกระจายอำนาจ ด้วยการเป็นตัวแทนในการปกครองตนเอง และเป็นกลไกการบริหารงาน ที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนไชยา ภาวะบุตร (2546: 309) กล่าวว่า การบริหารกิจการใดๆ ก็ตาม ผู้บริหาร ในฐานะเป็นผู้นำ จะต้องมีการทำหน้าที่ ที่จะต้องสร้างความร่วมมือ ร่วมใจกันเป็นอย่างดี ในการทำงานร่วมกัน จึงทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ แต่การที่ผู้นำจะสร้างความร่วมมือ ร่วมใจนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำ หรือคุณสมบัติอื่นๆ เพียงพอเสียก่อน จึงจะทำได้

จากความสำคัญของภาวะผู้นำ มีนักวิจัยหลายคนได้ให้คำนิยาม และจำแนกประเภทของภาวะผู้นำ เช่น สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และกิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ (2555: 4)

กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการในการนำและประสานบุคคลอื่นๆ ทั้งที่เห็นตรงกัน และไม่ตรงกัน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ เบิร์นส์ (Burns, 1978) ผู้นำที่มุ่งเน้นการเสริมแรงอย่างเหมาะสม เป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Exchange Process) และภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) อันเป็นพฤติกรรมความต้องการของมนุษย์ขั้นพื้นฐานเท่านั้น ต่อมาเบส (Bass, 1985) ได้สร้างแนวคิดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงขึ้นมา และเป็นที่สนใจของนักวิชาการทางการบริหารอย่างแพร่หลาย ที่ทำให้มีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในทศวรรษที่ 1990 อย่างแท้จริง (Avolio, Waldman & Yammarino, 1991) และต่อเนื่องมาถึงปี ค.ศ. 1991 เบส (Bass, 1991; อ้างถึงในกรณี อนันต์ธานี, 2551: 39) ได้เสนอรูปแบบภาวะผู้นำแบบพิสัยเต็ม (The Full Range Model of Leadership) โดยวิเคราะห์จากองค์ประกอบภาวะผู้นำ ตามรูปแบบภาวะผู้นำ ที่เคยเสนอในปี 1985 และพบภาวะผู้นำอีกรูปแบบหนึ่ง คือ ภาวะผู้นำแบบปล่อยเสรี (Laissez-Faire Leadership)

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบเกี่ยวกับภาวะผู้นำอีก 2 รูปแบบที่ได้รับความสนใจไม่น้อยกว่ารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ คุณลักษณะผู้นำ และพฤติกรรมผู้นำ ซึ่งคุณลักษณะผู้นำเป็นมุมมองที่เก่าแก่ที่สุด และเป็นมุมมองที่มุ่งไปที่ลักษณะผู้นำแต่ละคน ที่ทำให้เป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ได้ (Bateman & Snell, 2004: 37) ส่วนพฤติกรรมผู้นำเป็นทฤษฎีภาวะผู้นำ ที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญต่อการบริหาร โดยผู้นำต้องแสดงบทบาทที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่กำหนดไว้ ซึ่งพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงนั้น มีความสัมพันธ์กับปัจจัย หรือบริบทต่างๆ ทั้งจากภายในหรือภายนอกหน่วยงาน ผู้นำหรือผู้บริหารจึงมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จ หรือเพื่อความอยู่รอดของหน่วยงาน (อภิชาติ นามมุงคุณ, 2550: 50)

จากประเด็นปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมา พบว่า การกระจายอำนาจ ภารกิจ และความรับผิดชอบ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความก้าวหน้าโดยลำดับ แต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านสวัสดิการ ด้านการศึกษา ด้านนันทนาการ ด้านการสาธารณสุข ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน กองทุนหมู่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน ประธานกลุ่มพัฒนาสตรี ซึ่งก็เป็นผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน มีความเกี่ยวข้องและจำเป็นอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลการ รองรับการกระจายอำนาจเข้าสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาวะผู้นำในระดับบนมีความสำคัญต่อความรู้ความสามารถ แรงจูงใจ และทัศนคติในการทำงาน ในระดับล่างคือผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน จากเหตุผลดังกล่าว จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภาวะผู้นำที่มีรูปแบบ การศึกษา และการวิเคราะห์พระระดับ ด้วยสมการถดถอย กรณี 2 ระดับที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาค้นคว้า งาน วิจัยเรื่อง “ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการ รองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อสร้างโมเดลพระระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีการวิจัย

1. ประชากร

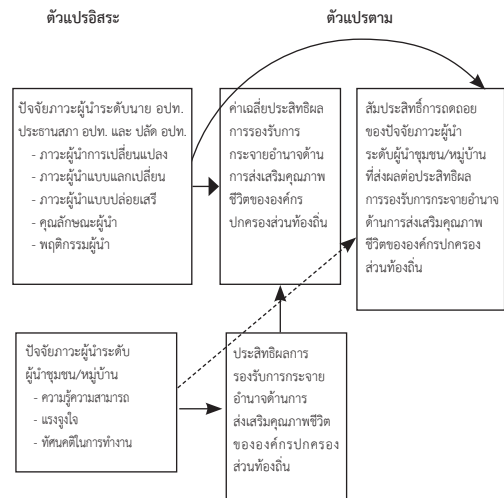
ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 208 แห่ง และประชากรที่เป็นชุมชน/หมู่บ้าน จำนวน 2,546 แห่ง

2. กลุ่มตัวอย่าง

ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้สูตรของทายาามาเน (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน 5% และได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 135 แห่ง และกลุ่มตัวอย่างที่

เป็นชุมชน/หมู่บ้าน จำนวน 405 แห่ง โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 135 คน ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 135 คน ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 135 คน และผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน จำนวน 1,620 คน

3. กรอบแนวคิดงานวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

4. การสร้างเครื่องมือในงานวิจัย

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้เป็นแบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และฉบับที่ 3 แบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน

5. การหาคุณภาพเครื่องมือในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ ไปดำเนินการหาคุณภาพ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน **ขั้นตอนที่ 1** ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยทั้ง 3 ฉบับ นำเสนอคณะกรรมการควบคุมดุขงฎีนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ และแก้ไข ปรับปรุงข้อคำถาม ตามข้อเสนอแนะ **ขั้นตอนที่ 2** ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม ส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อดูความเหมาะสม และความสอดคล้อง ของคำถามกับวัตถุประสงค์ของ

การวิจัย โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ผลปรากฏว่า ค่าแบบสอบถามของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 32 ข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .20 - 1 แบบสอบถามของปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 44 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .20 - 1 และแบบสอบถามของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน จำนวน 67 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .40 - 1 โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า .5 ผู้วิจัยได้ทำการปรับตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก **ขั้นตอนที่ 3** ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามแต่ละฉบับไปทดลองใช้กับนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 30 คน ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 30 คน และผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า ฉบับที่ 1 ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 32 ข้อมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .830 ฉบับที่ 2 ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 44 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .968 และฉบับที่ 3 ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ แรงจูงใจ และทัศนคติในการทำงานของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน จำนวน 47 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .963 และตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีข้อคำถาม จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .933

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 ผู้วิจัยได้บันทึกขอหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ถึงผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน

6.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมตัวอย่างโดยตนเองโดยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และแบบสอบถามถึงนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกแห่งและขอความอนุเคราะห์ในการ

ช่วยแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้เขียนระบุไว้ในแบบสอบถามแต่ละฉบับ และจะขอรับคืนด้วยตนเอง โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลคืน ผู้วิจัยได้รับกลับคืนทั้งหมด 2,025 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จากแบบสอบถามที่แจกไปยังกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยดังต่อไปนี้

7.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยค่าร้อยละ (Percentage)

7.2 การวิเคราะห์ปัจจัยภาวะผู้นำของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน และประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

7.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัว โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

7.4 การวิเคราะห์ตัวแปรอิสระ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยวิเคราะห์ทฤษฎีของการถดถอย ได้แก่ การวิเคราะห์โมเดลว่าง (Null Model) โมเดลอย่างง่าย (Simple Model) และโมเดลตามสมมติฐาน (Hypothetical Model) ด้วยโปรแกรม HLM

ผลการวิจัย

ผลงานวิจัย ในครั้งนี้สรุปได้ดังนี้

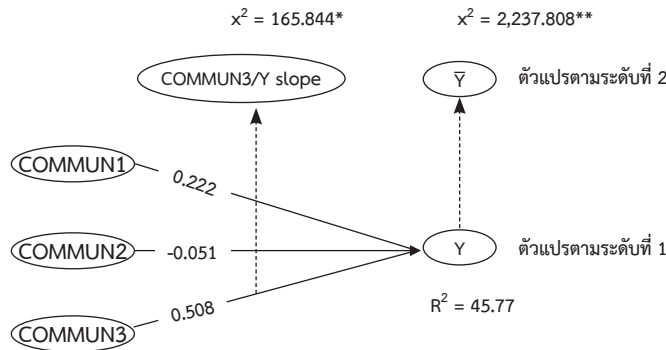
1. ประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.69) เมื่อจำแนกเป็นด้านพบว่า จำนวน 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสาธารณสุข (\bar{X} = 3.96 และ S.D. = 0.69) ด้านสวัสดิการสังคม (\bar{X} = 3.84) ด้านการศึกษา (\bar{X} = 3.79) และด้านการส่งเสริมอาชีพ (\bar{X} = 3.60) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน คือด้านนันทนาการ (\bar{X} = 3.26) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านการส่งเสริมอาชีพ	3.60	0.77	มาก
ด้านสวัสดิการสังคม	3.84	0.74	มาก
ด้านนันทนาการ	3.26	1.00	ปานกลาง
ด้านการศึกษา	3.79	0.74	มาก
ด้านการสาธารณสุข	3.96	0.69	มาก
รวมเฉลี่ยทั้งหมด	3.69	0.79	มาก

2. ปัจจัยภาวะผู้นำของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสรุปผลได้ดังนี้

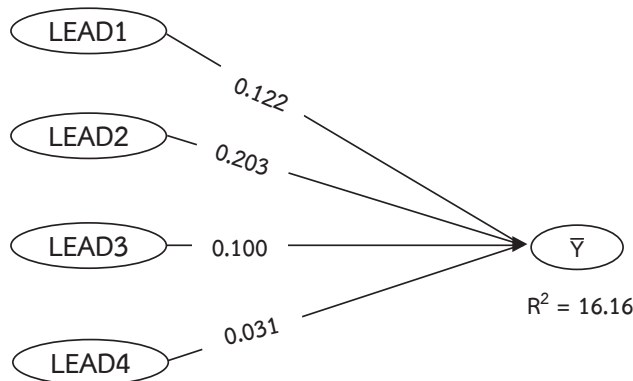
2.1 ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน พบว่า ปัจจัยระดับชุมชน/หมู่บ้านทั้งหมดรวมกันสามารถอธิบายประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ร้อยละ 45.77 นอกจากนี้ พบว่า ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถ (COMMUN1) และทัศนคติในการทำงาน (COMMUN3) ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

COMMUN1 แทน ความรู้ความสามารถ ของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน, COMMUN2 แทน แรงจูงใจของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน, COMMUN3 แทนทัศนคติในการทำงาน ของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน, Y แทนประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, \bar{Y} แทนค่าเฉลี่ยประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, COMMUN3/Y slope แทน สัมประสิทธิ์ถดถอยของทัศนคติในการทำงานระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน, R² แทน ค่าสัมประสิทธิ์การทำนายพหุคูณของการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม

ภาพประกอบที่ 2 ปัจจัยภาวะผู้นำระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

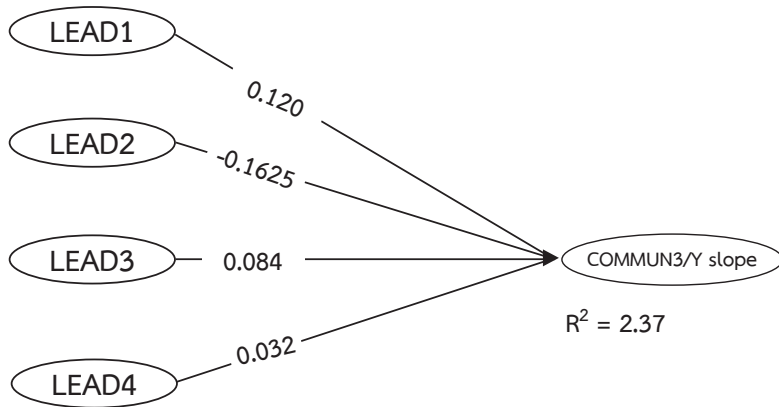
1.2 ปัจจัยภาวะผู้นำของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยทั้งหมดร่วมกัน สามารถอธิบายค่าเฉลี่ยประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ร้อยละ 16.16 และพบว่า ทุกปัจจัย ไม่มีความสัมพันธ์กับค่าเฉลี่ยประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

LEAD 1 แทน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, LEAD 2 แทน ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน ของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, LEAD 3 แทน ภาวะผู้นำแบบปล่อยเสรี ของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, LEAD 4 แทนคุณลักษณะผู้นำ ของปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, \bar{Y} แทนค่าเฉลี่ยประสิทธิผลการรองรับการสัมประสิทธิภาพการทำงานของคุณของการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม

ภาพประกอบที่ 3 โมเดลหุระดับปัจจัยภาวะผู้นำระดับนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความสัมพันธ์ กับค่าเฉลี่ยประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรส่วนท้องถิ่น

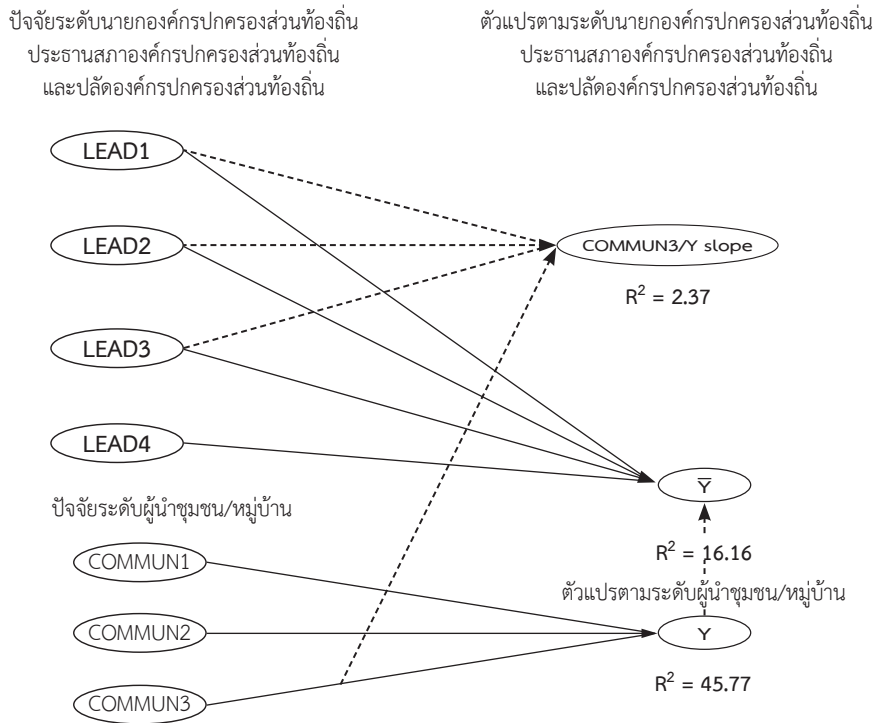
1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำระดับนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับสัมประสิทธิ์ถดถอยของทัศนคติในการทำงาน ในระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำระดับนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันไม่สามารถอธิบายค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์ถดถอยของทัศนคติในการทำงาน ในระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ($R^2 = -2.37$) และพบว่า ทุกปัจจัย ไม่มีความสัมพันธ์กับสัมประสิทธิ์ถดถอยของทัศนคติในการทำงาน ในระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน

LEAD 1 แทน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, LEAD 2 แทน ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน ของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, LEAD 3 แทน ภาวะผู้นำแบบปล่อยเสรี ของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, LEAD 4 แทนคุณลักษณะผู้นำ ของปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, COMMUN3/Y slope แทน สัมประสิทธิ์ถดถอยของทัศนคติในการทำงานในระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน, R^2 แทน ค่าสัมประสิทธิ์การทำนายพหุคูณของการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม

ภาพประกอบ 4 โมเดลพหุระดับตัวแปรอิสระระดับนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความสัมพันธ์กับสัมประสิทธิ์ถดถอยของทัศนคติในการทำงานในระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน

2. โมเดลพหุระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้านทั้งหมดร่วมกัน และระดับนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งหมดร่วมกัน สามารถอธิบายประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ได้ร้อยละ 45.77 และ 16.16 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยระดับนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งหมดร่วมกันไม่สามารถอธิบายค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์ถดถอยของทัศนคติในการทำงานในระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้านได้

ภาพประกอบ 5 โมเดลพหุระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การอภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผล ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ระดับประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากผลงานวิจัยพบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยงยุทธ ทิพย์วัฒน์ (2551: 75) ได้ศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความสำเร็จในการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นของฝ่ายบริหาร: กรณีศึกษาเทศบาลตำบล เขตอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า ความสำเร็จในการดำเนินการตามภารกิจที่มีการกระจายอำนาจส่วนมากอยู่ในระดับดี ร้อยละ 52.38 ระดับผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 22.71 ระดับดีมาก ร้อยละ 14.56 ระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 10.26 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธรรม สุบรรณาง (2556: 169-170) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการไปปฏิบัติของสถานศึกษาในอีสานใต้ พบว่า ความสำเร็จในการนำนโยบายการกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการไปปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องงานวิจัยของ สมพร แก้วสนธิ (2553: 78) พบว่า ประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับสูง

นอกจากนี้ยังพบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดของอภิชาติ สถิตินิรามย์ (2555: 12) ที่เห็นว่า การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นกลไกหลักของการรวบรวมความรู้ท้องถิ่น ซึ่งสำคัญต่อการสร้างสถาบันทางสังคม และรวมถึงแนวคิดของแอนเน มิตเต แคร้ (Anne Mette Kjaer, 2004: 29) ที่มองว่า เมื่อกลไกและอำนาจถูกถ่ายโอนไปสู่ระดับ

ท้องถิ่น การตัดสินใจต่างๆ จะสามารถนำไปสู่การเพิ่มการตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น โดยที่รัฐบาลกลางจะเป็นเพียงผู้ประสานงานซึ่งทำหน้าที่จัดลำดับความสำคัญก่อนหลังในภาพรวม แต่อำนาจในการจัดบริการสาธารณะส่วนใหญ่ควรที่จะถูกกระจายไปสู่ระดับท้องถิ่นที่ต่ำที่สุดเท่าที่จะทำได้ อาทิ เช่น การจัดบริการดูแลเด็ก หรือศึกษาระดับประถมศึกษา ควรให้รัฐบาลระดับท้องถิ่นทำหน้าที่ดังกล่าวจึงเหมาะสมที่สุด

2. ปัจจัยภาวะผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ความรู้ความสามารถ และทัศนคติในการทำงาน ซึ่งมีรายละเอียดในการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

2.1 ความรู้ความสามารถ เป็นปัจจัยภาวะผู้นำระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้านที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่มีผู้นำชุมชน/หมู่บ้านที่มีความรู้ความสามารถ จะส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมากเช่นกัน

ผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสโตจดีลล์ (Stogdill, 1967; อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ สมศักดิ์, 2550: 7-8) ที่กล่าวว่า ผู้ที่เป็นผู้นำต้องมีคุณลักษณะ 6 ประเภท ได้แก่ สติ ปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณลักษณะทางกาย ภูมิหลังทางสังคม บุคลิกภาพ ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน และลักษณะต่างๆ ทางสังคม โดยสติ ปัญญา ความรู้ ความสามารถนั้นหมายถึง การพูดเก่ง มีการตัดสินใจที่ดี และมีความรู้ดี และสอดคล้องกับแนวคิดของ เบสส์ (Bass, 1981: 10) ที่อธิบายว่า ผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการสร้างความประทับใจ ทำให้ผู้ตาม เชื่อฟัง รักดีและร่วมมือ แสดงให้เห็นว่า บุคคลใดที่มีความรู้ ความสามารถ จะเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำ โดยภาวะผู้นำนั้นเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการจัดระบบกลุ่ม ให้ก้าวไปตามจุดหมาย และประสบผลสำเร็จตามจุดหมายได้ (Stogdill, 1988: 3; อ้างถึงใน พิษญาภา คำทอง, 2551 : 18) นั้นหมายถึงว่าความรู้ความสามารถ

ของผู้นำเป็นตัวกำหนดให้องค์กรประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่กำหนดไว้ได้

นอกจากนี้ยังพบว่า ผลงานวิจัยนี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ภูจิตติพัศ ภัทรวิฑูฒิโชติพงศ์, (2553: 61- 65) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมภาวะผู้นำพบว่า ผู้นำชุมชนควรวิเคราะห์บุคคลให้ตรงกับงาน ตรงกับตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ และศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน แบ่งงานให้ผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชนควรมีการส่งเสริม ด้านการศึกษา สร้างกระบวนการเรียนรู้ขององค์กรให้เกิดขึ้น ให้โอกาสผู้ร่วมงานได้แสวงหาความรู้ การฝึกอบรมสัมมนาพัฒนาศักยภาพ ทั้งกระบวนการคิด และการทำงานจัดกิจกรรมสร้างสามัคคี มีการศึกษาดูงานนอกพื้นที่ มีการจัดประชุมหรือจัดสภาพการแลกเปลี่ยนความรู้ รับฟังปัญหา และร่วมกันเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์กร ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายแลกเปลี่ยนความรู้จากการประชุม เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นอย่างเสรี และมีความสอดคล้องกับการศึกษาของทวีศักดิ์ สมศักดิ์ (2550: 78 -79) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ใหญ่บ้านตามทัศนะของประชาชน พบว่า คุณลักษณะผู้ใหญ่บ้านด้านความรู้ ความสามารถนับเป็นสิ่งจำเป็นของผู้ใหญ่บ้านเพราะต้องนำมาใช้ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านโดยตรง ผู้ใหญ่บ้านต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตลอดเวลา โดยมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ประชาชนพึงประสงค์มากที่สุด

2.2 ทัศนคติในการทำงาน เป็นปัจจัยภาวะผู้นำระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวก ต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่มีผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ที่มีทัศนคติในการทำงานที่ดี จะส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก เช่นกัน

ผลงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของแคตแซล และทอมป์สัน (Katzell & Thompson, 1991: 144-153)

ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีทัศนคติทางบวกต่อการทำงานและองค์การจะเป็นแรงจูงใจอย่างมากให้บุคคลปฏิบัติงานของเขาและยังคงอยู่ในองค์การต่อไป และสอดคล้องกับแนวคิดของโรเคิช (Rokeach, 1970: 112) ที่ได้อธิบายว่า ทัศนคติของบุคคลทุกอย่างเป็นส่วนที่มีผลทำให้เกิดการปฏิบัติของบุคคล เพราะความเชื่อทุกความเชื่อที่รวมกันเป็นทัศนคตินั้น ไม่ว่าจะมีความเชื่อทางด้านอธิบายประเมินค่า หรือสนับสนุนจะเป็นตัวแทนของความพร้อมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยมีข้อแม้ว่าการที่จะออกมาเป็นการกระทำนั้นจะต้องได้ถูกเร้าอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทรานดีส (Traindis, 1971: 16) ที่ได้กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์นั้น เป็นผลมาจากทัศนคติ บรรทัดฐานของสังคม แสดงให้เห็นว่า ในเมื่อบุคคลมีทัศนคติในการทำงานที่ดี จะส่งผลให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมในการทำงานที่ดีด้วยเช่นกัน ซึ่งจะส่งผลให้ประสิทธิผลในการทำงานดีตามไปด้วย

นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของพีระ พันธุ์งาม (2553: 255) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงพฤติกรรม ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานชมรมผู้สูงอายุของสถานเอนามัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ทัศนคติที่มีต่อการปฏิบัติงาน ผู้สูงอายุของเจ้าหน้าที่สถานเอนามัย มีอิทธิพลทางบวกต่อกิจกรรมของชมรม และการมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อิศรา ตุงตระกูล (2553: 295) ที่พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการทำงาน ส่งผลทางบวกต่อประสิทธิผลการบริหารงานของหัวหน้าสถานเอนามัย และสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง ปัจจัยพฤติกรรม ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นปีที่ 2 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน ของประไพพร อุทธิยา (2553: 130) ที่พบว่า ขวัญและกำลังใจการทำงานของครูส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นปีที่ 2 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปผล

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถ และทัศนคติในการทำงาน

ในระดับผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

ผลงานวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

1.1 จากผลงานวิจัย พบว่า ประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาประสิทธิผล ในการทำงานการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น แต่ประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านนั้นพบว่าการอยู่ในระดับปานกลางทั้งที่ด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับด้านนี้มากขึ้น

1.2 จากผลงานวิจัยพบว่ามี 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถ และทัศนคติในการทำงานของผู้นำชุมชน/หมู่บ้านซึ่งสามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้เป็นแนวทางประกอบการกำหนดนโยบายวางแผนการดำเนินการ กำหนดยุทธศาสตร์และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ความสามารถ และทัศนคติในการทำงานของผู้นำชุมชน/หมู่บ้านเพื่อยกระดับประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สูงขึ้นต่อไป

1.3 สามารถนำผลงานวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การปฏิบัติราชการและ พัฒนาการดำเนินงาน ให้มีผลต่อการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยิ่งขึ้น

1.4 ผลงานวิจัย เป็นประโยชน์ต่อผู้นำชุมชน/หมู่บ้านที่จะนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้

มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีพฤติกรรมในการปฏิบัติงานให้มีผลต่อการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

จากผลการวิจัยปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ผู้ที่มีใจควรมีการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 จากผลงานวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถ และทัศนคติในการทำงานของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจ

ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ความสามารถ และทัศนคติในการทำงานของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน

2.2 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง แบบแลกเปลี่ยน แบบปล่อยเสรี คุณลักษณะผู้นำ และพฤติกรรมผู้นำ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นควรมีการศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำด้านอื่นๆ หรือปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการรองรับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2544). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2555). รายงานประจำปี 2555. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
- ไชยา ภาวะบุตร. (2546). หลัก ทฤษฎี และปฏิบัติ การบริหารการศึกษา. สกลนคร: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2551). หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มนต์รี.
- ภูริติพัศ ภัทรวุฒิชิตพงศ์. (2553). เทตบาลตำบลค่าพรานกับการส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทวีศักดิ์ สมศักดิ์. (2550). การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ใหญ่บ้านตามทัศนะของประชาชนตำบลเปือ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- บวรศักดิ์ อูวรรณโณ. (2553). ก้าวต่อไปของการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นไทย. (เอกสารการบรรยาย). สมุทรปราการ : ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค บางนา.
- ประไพพร อุทธิยา. (2552). ปัจจัยพระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิชญานา คำทอง. (2551). แบบภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน กลุ่มแม่น้ำโขงของประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

- พีระ พันธุ์งาม. (2553). **ปัจจัยเชิงพระระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานชมรมผู้สูงอายุของสถานีนอนามัย จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ยงยุทธ ทิพย์วัฒน์. (2551). **สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความสำเร็จในการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น ของฝ่ายบริหาร : กรณีศึกษาเทศบาลตำบล เขตอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครอง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ. (2548). “การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: ความก้าวหน้าและประเด็นปัญหา,” *วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 13(17): 40-66.
- วุฒิสาร ตันไชย และธีรพรรณ ไฉมัน. (2547). **พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- สมพร แก้วสนธิ. (2553). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลขององค์กร: กรณีศึกษา องค์กรบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และ กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). **ผู้นำและภาวะผู้นำ**. ค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2557 จาก http://kit.kvc.ac.th/2012MJR/Leadership_kit.pdf
- สุธรรม สุบรรณาง. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการ ไปปฏิบัติของสถานศึกษาในอีสานใต้**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- อภิชาติ นามมุงคุณ. (2550). **ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- อภิชาติ สลิตินิรามย์. (2555). **รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ: แผนงาน การเสริมสร้างนโยบายสาธารณะที่ดี สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อิสรา ตุงกระกุล. (2553). **ปัจจัยเชิงพระระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของหัวหน้าสถานีนอนามัย ในจังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- Avolio, B. J., Waldman, D. A., & Yammarino, F. J. (1991). “Leading in 1990’s: The Four I’s of Transformational Leadership”. *Journal of European Industrial Training*. 15(2): 9 -16.
- Bass. B. M. (1981). *Stogdill’s Hand Booh of Leadership: A Survey of Theory and Research*. New York: The Free Press.
- Bateman, S. T., & Snell, S. (2004). *Management: The New Competitive Landscape*. The McGraw - Hill Companies.
- _____ (1985). *Leadership and Performance Beyond Expectation*. New York : Free Press.
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper and Row.
- Katzell, R. A. & D. E. Thompson. (1990). *Work Motivation: Theory and Practice*. *American Psychologist*. 2 (February 1990): 144-153.
- Rokeach, Milton. (1970). *Beliefs, Attitudes and Values*. San Francisco: Jossey Basso, Inc.
- Traindis, H. C. (1971). *Attitude and Attitude Change*. New York: John Wiley & Son Inc.

กระบวนการทำให้วัฒนธรรมให้เป็นสินค้าการท่องเที่ยวในภาคอีสาน

The Commodification of Cultures in the Tourism Industry in Northeast Thailand

พิทักษ์ น้อยวงศ์ 1/ จารุวรรณ ธรรมวัตร 2/ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ 3/ เจริญชัย ชนไพโรจน์ 4

Pitak Noiwangklang / Jaruwan Thammawata / Preecha Piampongsan / Chareonchai Chonpairot

¹ สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Program in Thai Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Maharakham University

² สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Program in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Maharakham University

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Maharakham University

⁴ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

College of Music, Mahasarakham University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทำให้วัฒนธรรมให้เป็นสินค้าท่องเที่ยว รูปแบบสินค้าท่องเที่ยวในภาคอีสาน และเพื่อศึกษาความหมายของสินค้าการท่องเที่ยวจากมุมมองของผู้ผลิต และจากมุมมองของชุมชน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากแหล่งท่องเที่ยว และข้อมูลเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการทำให้วัฒนธรรมให้เป็นสินค้าท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษามีลักษณะเฉพาะ โดยมีสถาบันทางสังคมเป็นผู้มีความสัมพันธ์การผลิต การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน การร่วมแรงทำงานตามวิธีการผลิต การครอบครองปัจจัยการผลิต การแบ่งปันผลประโยชน์ และพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว สินค้าท่องเที่ยวในภาคอีสานจำแนกได้ 6 รูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวศาสนา การท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวโบราณคดี การท่องเที่ยววัฒนธรรม และการท่องเที่ยวประเพณี สังคมอีสานในปัจจุบันมีวิธีการผลิตแตกต่างจากอดีตซึ่งมีวิธีการผลิตแบบยังชีพ ดังนั้นกระบวนการทางสังคมจึงเป็นผู้ให้ความหมายเพิ่มขึ้นในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค กำหนดบทบาทหน้าที่สินค้าและบริการ รูปแบบและความหมายใหม่ของหัตถกรรม อาหาร ประเพณี การฉลองสมโภช ล้วนถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองในชีวิตประจำวัน ดังนั้นคนกับวัตถุจึงมีความสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ ทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความหมายปรนัย กับความหมายเชิงสังคม

คำสำคัญ: กระบวนการทำให้เป็นสินค้า, วัฒนธรรม, สินค้า, การท่องเที่ยว, ภาคอีสาน

Abstract

The objectives of research were to investigate the cultural making process of tourism products, forms of tourism products, and the definition of tourism products reflected by the makers and communities in the Northeast Thailand. The research method used was qualitative. The data collected included documents, fieldwork data, printed materials. The research results presented descriptively and they were as follows: The cultural commodification process of tourism products were made and distributed specifically and characterized. The social institutions involved. All was relation of production, division of labour, a joint-work based on mode of production, procession of the means of production, benefit sharing, and development of tourism. There were 6 model of cultural commodification of tourism products: An eco-tourism, a religious tourism, a historical tourism, an archaeological tourism, a cultural tourism model and a traditional tourism model. Current method of the cultural tourism mode of production in Isan differed from what it used to be in the part. In the part, people had subsistence production. The social process then provided an expansion of meaning being both producers and consumers defining the role of products and services, formats and meaning of handicrafts, food, tradition, and celebration. All was created to meet the needs in everyday life. Man and materials were symbolically related mentally and between objectives and social meanings.

Keywords: Commodification, Cultures, commodity, tourism, Isan

บทนำ

กระแส “โลกาภิวัตน์” ส่งผลให้วัฒนธรรมมีหลายลักษณะ คือ การกลายเป็นเนื้อเดียวกัน การแยกตัว และการผสมผสาน กล่าวสำหรับการผสมผสานเป็นผลเนื่องจากการแลกเปลี่ยน ทบยบยืมองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจากแหล่งวัฒนธรรมต่างๆ ในโลก (สุริชัย หวันแก้ว, 2545: 35) อย่างไรก็ตาม การแพร่กระจายวัฒนธรรมสากลอันเป็นผลจากกระบวนการโลกาภิวัตน์กระตุ้นชาติพันธุ์ให้เกิดสำนึกในวัฒนธรรมซึ่งเป็นรากเหง้าของตน ทำให้เกิดกระบวนการทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์ขึ้นมา (อมรา พงศาพิชญ์, 2545: 105-205)

ภาคอีสานมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองผู้บริโภคและมีศักยภาพสูง ได้แก่ พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น (อุดม บัวศรี และคณะ, 2532) ระดับนานาชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูเวียง จังหวัดขอนแก่น อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ระดับประเทศ ได้แก่ พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม งานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.: 1-15-1-17) แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เช่น หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยอดเยี่ยมประเภทแหล่งท่องเที่ยวเมืองและชุมชน ในการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยอดเยี่ยมครั้งที่ 3 ประจำปี 2543 (Tourism Award) จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สีเทอด ไตรระวงษ์, 2546: สัมภาษณ์) สังคมได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทางตรงได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับธุรกิจโรงแรม ภัตตาคาร มัคคุเทศก์ การขนส่ง การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง ประโยชน์โดยอ้อม ได้แก่ การผลิตสินค้าพื้นเมือง หรือผลิตของที่ระลึก การเลี้ยงสัตว์ การผลิตพืชผักผลไม้ อาชีพก่อสร้าง และการบริการอื่น (ศิริ ฮามสุโภธี, 2543: 49-52)

ปัจจุบันทรัพยากรท่องเที่ยว หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีนัยทางวัฒนธรรมในภาคอีสานมีความหลากหลายผสมผสานปะปนกัน อันมีสาเหตุจากการหิบบัณฑิตต่อ แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ส่งผลให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดการปรับปรุงสินค้า การท่องเที่ยวไปตามกระแสผู้ผลิตและผู้บริโภค จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นก่อให้เกิดการตั้งคำถามผ่านกระบวนการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า รูปแบบของสินค้า ความหมายของสินค้าการท่องเที่ยว ทำให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม เข้าใจศักยภาพของปัจเจกชน และชุมชนในฐานะผู้ผลิตสินค้า และผู้บริโภคสินค้า ซึ่งจะไปสู่การตอบคำถามสำคัญว่าสินค้ามีกระบวนการผลิตอย่างไร ใครเป็นผู้สร้าง ถูกสร้างขึ้นเพื่ออะไร และสร้างขึ้นเพื่อใคร รูปแบบเป็นอย่างไร ผู้ผลิตและชุมชนให้ความหมายอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษารูปแบบสินค้าท่องเที่ยวในภาคอีสาน
3. เพื่อศึกษาความหมายของสินค้าการท่องเที่ยวจากมุมมองของผู้ผลิต และจากมุมมองของชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษากระบวนการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าท่องเที่ยว รูปแบบสินค้าท่องเที่ยวในภาคอีสาน และความหมายของสินค้าการท่องเที่ยว

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลเอกสาร สํารวจเนื้อหา ขอบเขตของการวิจัย จากเอกสาร งานวิจัย และสื่อ
2. ข้อมูลภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในภาคอีสาน ดังนี้
 - 2.1 พื้นที่ศึกษา ศึกษาสินค้าแบบเจาะจงจากแหล่งท่องเที่ยว 6 แห่ง ได้แก่
 - 2.1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติภูเวียง ซึ่งเป็นที่

ตั้งของพิพิธภัณฑสถานไดโนเสาร์ภูเวียง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

2.1.2 แหล่งท่องเที่ยวศาสนา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ดังนี้

2.1.2.1 แหล่งท่องเที่ยวศาสนา คือ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร พิพิธภัณฑสถานโมลีศรีโคตบุร และงานนมัสการพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม

2.1.2.2 แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ คือ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ชุมชน กลุ่มองค์กรผลิตสินค้าที่ระลึก

2.1.2.3 แหล่งท่องเที่ยวโบราณคดี คือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง หลุมขุดค้นวัดโพธิ์ศรีใน ตั้งอยู่ที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

2.1.3 แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ดังนี้

2.1.3.1 แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยโคกโก่ง หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2.1.3.2 แหล่งท่องเที่ยวประเพณี คือ งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

ขอบเขตด้านรูปแบบ สินค้าที่มีนัยทางวัฒนธรรมจากแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ รูปแบบสินค้าหัตถกรรม อาหาร ประเพณี มหรหรมาและงานฉลองประเพณีเดิม และธรรมเนียมปฏิบัติของพื้นที่

ขอบเขตด้านเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2547 ซึ่งเป็นช่วงเวลาการประชาสัมพันธ์เที่ยวทั่วไทยไปได้ทุกเดือนและ Unseen in Thailand มุมมองใหม่เมืองไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมในภาคอีสานเป็นกรณีศึกษา ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล จาก คน เอกสาร และสภาพแวดล้อม ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และความสัมพันธ์ทางการผลิตในแหล่งท่องเที่ยว

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ศึกษาสำรวจพื้นที่ ทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสอบถาม และตรวจสอบ

ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการในแหล่งท่องเที่ยว

2.2 วิธีการเก็บข้อมูลสนาม โดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ผลิตสินค้าและบริการในแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มผู้บริโภคสินค้าและบริการในแหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ หรือผู้นำ รวบรวมข้อมูลใช้วิธีการจดบันทึก การบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพนิ่ง กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว การศึกษาจากเอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล หน่วยในการวิเคราะห์ ได้แก่ ผู้ผลิต และชุมชน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า รูปแบบสินค้า และความหมายของสินค้าการท่องเที่ยวที่มีนัยทางวัฒนธรรม นำมาตีความเพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction)

4. การนำเสนอผลการวิจัย โดยการพรรณนาวิเคราะห์ประกอบตัวอย่าง

สรุปผลการวิจัย

ศักยภาพและปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวในภาคอีสาน

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติภูเวียง พิพิธภัณฑน์โตโนเสาร์ภูเวียง หลุมขุดค้นซากฟอสซิลโตโนเสาร์แห่งแรกในประเทศไทย มีศักยภาพในระดับนานาชาติ

แหล่งท่องเที่ยวศาสนา พระธาตุพนมสร้างราว พ.ศ. 8 ประดิษฐานพระอุรังคธาตุของพระพุทธเจ้า ศักยภาพในการท่องเที่ยวสามารถตอบสนองผู้บริโภค มีศักยภาพสูง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับกลุ่มเป้าหมายระดับประเทศ

แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง สร้างระหว่างพุทธศตวรรษที่ 15-17 เป็นเทวสถานในศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกาย พุทธศตวรรษที่ 18 ดัดแปลงเป็นพุทธสถานลัทธิมหายาน จังหวัดบุรีรัมย์ ร่วมกับกรมศิลปากร และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) การจัดงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 ศักยภาพในการท่องเที่ยวสามารถตอบสนอง

ผู้บริโภค และมีศักยภาพสูง เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับกลุ่มเป้าหมายระดับนานาชาติ

แหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีบ้านเชียง การขุดค้นพบหลักฐานทางโบราณคดี เช่น โครงกระดูกมนุษย์ภาชนะดินเผา โบราณวัตถุทำด้วยสำริด และเหล็กมีอายุ 5600-3000 ปี คณะกรรมการมรดกโลกได้ขึ้นบัญชีแหล่งวัฒนธรรมบ้านเชียง เป็นแหล่งมรดกโลกอันดับที่ 359 ปี พ.ศ. 2535 เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับกลุ่มเป้าหมายระดับนานาชาติ

แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม บ้านโคกโก่งเปิดหมู่บ้านให้นักท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิตท้องถิ่น ร่วมพักในบ้านพักแรมกับเจ้าของบ้าน ศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นได้รับรางวัลยอดเยี่ยมประเภทแหล่งท่องเที่ยวเมืองและชุมชนในการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวครั้งที่ 3 ประจำปี 2543

แหล่งท่องเที่ยวประเพณี ในปี พ.ศ.2520 เทศบาลเมือง จังหวัดอุบลราชธานีร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) ริเริ่มจัดงานสัปดาห์ประเพณีแห่เทียนพรรษา ณ บริเวณทุ่งศรีเมือง สนับสนุนเป็นงานประเพณีระดับชาติสืบเนื่องจนปัจจุบัน ศักยภาพในการท่องเที่ยวสามารถตอบสนองผู้บริโภค และมีศักยภาพสูง อีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับกลุ่มเป้าหมายระดับนานาชาติ

องค์กรของรัฐมีนโยบายด้านการท่องเที่ยว ปี 2547 กำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินการในภาพรวมค้ำถึงเป้าหมายทางการตลาดจากกลุ่มเป้าหมายตลาดต่างประเทศ ตลาดในประเทศ โดยเสนอสินค้าหลักทางการท่องเที่ยว และสินค้าใหม่พร้อมขาย ในส่วนของนโยบายการท่องเที่ยวภาคอีสานได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัด กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ของกลุ่มจังหวัด หรือแต่ละจังหวัด มีผู้รับผิดชอบ และกำหนดช่วงการจัดกิจกรรม อีกทั้งทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติ ศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม และประเพณี ดังนั้นการสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าและบริการในแหล่งท่องเที่ยว

ล้วนเป็นการสร้างความรู้จักมักคุ้นต่อผู้บริโภคเป็นสำคัญ การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานจากหน่วยงานรัฐ เอกชน กลุ่มบุคคล เกี่ยวกับถนน สนามบิน รถไฟ รถทัวร์ และธุรกิจโรงแรม รีสอร์ทเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตอบสนองความต้องการ ผู้บริโภคสินค้าการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวในช่วงเวลาปกติ หรือโอกาส พิเศษ ดังนั้นโครงสร้างพื้นฐานจึงอำนวยความสะดวก ต่อผู้บริโภคมีศักยภาพเดินทางไป-กลับได้มาสัมผัสด้วย ตนเอง เส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาอยู่ในเขต การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 1-5 รายการนำเที่ยวมีลักษณะเฉพาะ มี ศักยภาพ และดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวให้สามารถ เข้าถึงและสามารถสัมผัสได้

ผู้มีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเพณี ในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ รัฐวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น องค์กรเอกชน ชาวคุ้ม และกลุ่มช่าง ต้องพึ่งพา ตลาดนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ผู้ผลิตปรับปรุงผลิตภัณฑ์ ให้มีทั้งรูปแบบดั้งเดิม และแบบตามกระแสนิยมของนัก ท่องเที่ยว ดังนั้นรูปแบบและเนื้อหาอาจมีการปรับเปลี่ยน โดยไม่มีทางหลีกเลี่ยง งานประเพณีแห่เทียนพรรษา และงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง รัฐ และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ข้าราชการ นักการเมือง และชาวบ้านล้วนเข้ามาร่วมงาน ด้วยเกียรติศักดิ์ศรี หรือโดยคำสั่ง หรือความร่วมมือ

วิธีการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านอีสานเพื่อการ ยังชีพ

ในอดีตชุมชนอีสานดำเนินชีวิตด้านการผลิต แบบพึ่งตนเองเป็นหลัก ดังนั้นความหมายและรูปแบบเดิม ของสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวภาคอีสาน เกี่ยวกับวิธีการ ผลิตหัตถกรรม อาหารประเพณี การฉลองสมโภช และค่านิยามการบริโภคในวิธีการผลิตแบบยังชีพ ซึ่งกระบวนการทางสังคมล้วนเป็นผู้กำหนดการเคลื่อนไหว และก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงต่างกรรมต่างวาระ ซึ่งในส่วนของ การสร้างความหมายโดยผู้ผลิต อาจส่งผลให้ผู้บริโภคตีความ หมายตรงกันกับผู้ผลิต หรืออาจตีความแตกต่าง เพราะ

ว่ากระบวนการสร้างความหมายในสินค้าสามารถทำให้มี ความหมายมากกว่าหนึ่ง ภายใต้สภาวะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทุนทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงของช่วง เวลา ล้วนเป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญส่งผลทำให้ความ หมายและรูปแบบเดิมของหัตถกรรม อาหาร ประเพณี งานฉลองสมโภชในประเพณีพื้นบ้านอีสานมีมากกว่าหนึ่ง ความหมาย

กระบวนการผลิตเพื่อการท่องเที่ยว

รูปลักษณะของตราประจำจังหวัดสร้างขึ้นโดย กรมศิลปากร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้จังหวัดต่างๆ ใน ประเทศไทยมีตราประจำจังหวัดเป็นการเฉพาะ และนำไปใช้เผยแพร่ ตราประจำแต่ละจังหวัดมีรูปลักษณะ และความหมายเฉพาะ และมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับจังหวัดนั้นๆ

ความหมายด้านภูมิทัศน์มีลักษณะรูปลักษณะ ทางกายภาพมีที่ตั้งอยู่จริงไม่สามารถเคลื่อนย้ายจาก แหล่ง นักท่องเที่ยวต้องมาสัมผัสของจริงด้วยตนเอง ไม่สามารถครอบครองเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัว ภูมิทัศน์ วัฒนธรรมในสัญลักษณ์ประจำจังหวัดมีความหมาย แก่ระบบนิเวศ ระบบความเชื่อ และศาสนา ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นชาติพันธุ์ วิธีการผลิต สินค้าวัฒนธรรม เป็นสินค้า บริการสากล และสินค้านิยมวัฒนธรรมท้องถิ่น สินค้ามี นัยวัฒนธรรมการแสดง ความสอดคล้องระหว่างภาพแทน และภาพจริงของชุมชน อนึ่งการกำหนดคำขวัญประจำ จังหวัดเพื่อปกป้องความหมายประจำจังหวัดให้สอดคล้อง กับสินค้าการท่องเที่ยว คำขวัญจึงมีความหมายเชื่อมโยง กับระบบนิเวศ ศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และ ประเพณี วัฒนธรรม

รูปแบบและความหมายใหม่ของหัตถกรรม

อาหาร ประเพณี มหกรรมและงานฉลอง อยู่ ภายใต้กระบวนการสร้าง การให้ความหมายโดย กระบวนการทางสังคมเป็นผู้กำหนด และทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้ผลิตและผู้บริโภคอาจตีความหมายตรง กันหรือขัดแย้งเพราะว่าสินค้าทางวัฒนธรรมมีความหมาย มากกว่าหนึ่งความหมายภายใต้ภาวะเศรษฐกิจ สังคม ทุนวัฒนธรรม และช่วงเวลาที่เปลี่ยนไป สินค้าและบริการ ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ผลิตขึ้นเพื่อ

ตอบสนองความต้องการบริโภคของผู้บริโภคส่วนที่เป็นความแตกต่าง คือ

เชิงหน้าที่ของการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับตำนาน ศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วรรณคดี ผ่านการแสดงแสง สี เสียงควบคู่กับความบันเทิง การให้ความรู้เชิงวิชาการ นิทรรศการ และสาธิตกรรมวิธีการผลิต การแลกเปลี่ยน การให้บริการในแหล่งผลิต การให้บริการท่องเที่ยว และมูลค่าแลกเปลี่ยนของสินค้า

ความแตกต่าง เช่น การสร้างลักษณะเฉพาะตัวหรือกลุ่มการแสดงดนตรีพื้นบ้าน “กันตรึม” การแสดงตัวตนผ่านชุดเครื่องแต่งกายชาย หญิง “ชุดศรีโคตรบูร” เป็นชุดประจำจังหวัดนครพนม

ค่าการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ สินค้าและบริการถูกกำหนดให้เป็นเป็นตรรกวิทยาหลายความหมาย (Ambivalence) เช่น รายการนำเที่ยวหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยโคกโก่ง พิธีต้อนรับนักท่องเที่ยวเข้าสู่วัดศรีภูวนัธน์ แนะนำผู้รับผิดชอบงานแต่ละฝ่าย แยกย้ายเข้าบ้านพักแรม นักท่องเที่ยวอาบน้ำเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเป็นชุดผู้ไทย รวมตัวกันที่ศาลาวัดของหมู่บ้าน ทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ รับประทานอาหารตามฤดูกาลพื้นบ้านพาแลง ชมการแสดงศิลปวัฒนธรรม แยกกลุ่มเข้าบ้านพักแรม รุ่งเช้าใส่บาตรพระ รับประทานอาหารเช้า เดินเที่ยวน้ำตกตาดสูง ฯลฯ เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวในภาคอีสาน เป็นพื้นที่ทางสังคมที่มีการผลิต ผลิตซ้ำ การสืบทอดภายใต้ปฏิบัติการเกี่ยวกับแห่งที่ว่าง การแสดงของพื้นที่ และภาพแสดงพื้นที่ ดังนี้

ปฏิบัติการทางสังคมขององค์กร หน่วยงาน สถาบัน กลุ่มบุคคล หรือปัจเจกชนได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่โดยมีการบังคับใช้กฎหมาย พระราชบัญญัติระเบียบ ประกาศ หรือข้อตกลงของกลุ่มเป็นบรรทัดฐานบังคับใช้ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องถือปฏิบัติตามเงื่อนไขในสถานที่ และพื้นที่จริง

การแสดงของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวล้วนมีลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานที่ พื้นที่ถูกวางแผนการใช้ประโยชน์ทั้งในช่วงเวลาปกติ และในช่วงเทศกาลประเพณี พื้นที่จึงมีความสำคัญเกี่ยวข้องเชื่อมโยง และเป็นส่วนหนึ่ง

ในชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมอย่างมีนัยสำคัญ

ภาพแสดงพื้นที่ มีความหมายแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา พื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นพื้นที่ชนิดพิเศษ (heterotopias) เป็นประดิษฐ์กรรมทางสังคม (Social Construct) และบันทึกความทรงจำของสังคมเกี่ยวกับปรากฏการณ์บนพื้นที่เฉพาะชนิดหนึ่ง “พื้นที่” ในแหล่งท่องเที่ยวเดิมมีลักษณะเป็น “พื้นที่จริง” (real space) อาทิ พื้นที่ภูเวียง พื้นที่ภูเขานมรุ้ง ฯลฯ ต่อมาภายหลังปฏิบัติการทางสังคมแต่ละวัฒนธรรมแบ่งแยกสถานที่เกิดการเชื่อมโยงอยู่ระหว่างพื้นที่จริงกับพื้นที่อุดมคติ

อภิปรายผล

สถาบันทางสังคม เช่น คณะกรรมการมรดกโลก หน่วยงานรัฐ กลุ่มบุคคล สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุทยานแห่งชาติ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กลุ่มสหกรณ์การท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ฯลฯ เป็นผู้กำหนดนโยบายดำเนินการ และมีบทบาทบังคับใช้กฎหมาย ส่งผลให้ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาได้รับบูรณะมีความสมบูรณ์นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวได้สะดวก ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของคาร์ล มากซ์ ซึ่งได้แบ่งโครงสร้างสังคมเป็นสองส่วน คือ “โครงสร้างส่วนล่าง (Infrastructure) และโครงสร้างส่วนบน” (Superstructure) โครงสร้างส่วนล่างหรือระบบเศรษฐกิจ (economic system) ประกอบด้วยวิธีการผลิต (mode of production) และความสัมพันธ์ทางการผลิต โครงสร้างส่วนบน ประกอบด้วยการเมืองการปกครอง ระบบความคิด ความเชื่อและค่านิยมทางสังคมต่างๆ (ยศ สันตสมบัติ, 2543: 7)

การจัดการท่องเที่ยวมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหา เช่น งานประเพณีแห่เทียนพรรษา และงานประเพณีขึ้นเขานมรุ้ง รัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ข้าราชการ นักการเมือง และชาวบ้านเข้าร่วมงาน ผู้ได้รับผลประโยชน์คือผู้ประกอบการทางธุรกิจ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536: 18 - 83) ศึกษาท่องเที่ยวบุญบั้งไฟในอีสาน : บุญบั้งไฟต้องรับใช้ชาวอีสาน ไม่ใช่ชาวอีสานรับใช้บุญ

บั้งไฟ บุญบั้งไฟมีผู้เกี่ยวข้อง 5 กลุ่ม ได้แก่ ชาวคุ้ม ชาวตลาด กลุ่มชนชั้นนำตามจารีต กลุ่มข้าราชการ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

วิธีการผลิตพื้นบ้านอีสานเกี่ยวกับหัตถกรรมอาหาร ประเพณี มหกรรมและงานฉลอง สังคมเป็นผู้กำหนดการเคลื่อนไหว และเปลี่ยนแปลงความหมายโดยผู้ผลิต อาจส่งผลให้ผู้บริโภคตีความหมายตรงกันกับผู้ผลิต หรืออาจตีความแตกต่างจากผู้ผลิต เพราะวาระของการสร้างความหมายในสินค้าสามารถทำให้มีมากกว่าหนึ่งความหมาย สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าสังคมวัฒนธรรมเป็นผู้ให้ความหมาย กำหนดบทบาทหน้าที่ “สินค้าและบริการ” เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน คนกับวัตถุมีความสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ทางจิตใจ (สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์, 2531: 57-74) สอดคล้องกับ สรณี วงศ์เบ็ญสัจจ์ กล่าวถึงกระบวนการสร้างความหมายตามแนวคิดของบาร์ตส์ วาระตีความหมายของสัญลักษณ์มีสองระดับ คือ ระดับความหมายตรง (Denotation) และความหมายแฝง (Connotation) (สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์, 2531: 56)

รูปแบบและความหมายใหม่ของหัตถกรรมอาหาร ประเพณี และมหกรรมและงานฉลอง อยู่ภายใต้กระบวนการสร้าง การให้ความหมายในกระบวนการทางสังคมเป็นผู้กำหนด และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้ผลิตและผู้บริโภคอาจตีความหมายตรงกันหรือขัดแย้งกันได้เพราะว่าสินค้าทางวัฒนธรรมมีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย ผลการศึกษาสอดคล้องกับสรณี วงศ์เบ็ญสัจจ์ กล่าวถึงกระบวนการสร้างความหมายตามแนวคิดของบาร์ตส์ วาระตีความหมายของสัญลักษณ์มีสองระดับ คือ ระดับความหมายตรง (Denotation) และความหมายแฝง (Connotation) (สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์, 2531: 56)

สินค้าและบริการในแหล่งท่องเที่ยวเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการผู้บริโภคส่วนที่เป็นความแตกต่าง 4 ประการ คือ เชนหน้าที่ของการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ประการที่สอง การแลกเปลี่ยน การให้บริการ และมูลค่าแลกเปลี่ยนของสินค้า ประการที่สาม ความแตกต่าง เช่น การสร้างลักษณะเฉพาะตัว หรือกลุ่มการแสดงดนตรีพื้นบ้าน “กันตริ้ม” การแสดง “ชุดศรีโคตรบูร”

และประการที่สี่ ค่าการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ สินค้าและบริการถูกกำหนดให้เป็นเป็นตรรกวิทยาหลายความหมาย (Ambivalence) หรือเรียกว่า ตรรกะของความเป็นสองแง่มุม ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับแนวความคิดตรรกวิทยาทางสังคมในสังคมบริโภคนิยม สัญลักษณ์ทำหน้าที่แสดงสัญลักษณ์อย่างหนึ่งทำให้คนแตกต่างจากผู้อื่น ดังนั้น วัตถุจึงถูกบริโภคส่วนที่เป็นความแตกต่าง (สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์, 2531: 57-74)

แหล่งท่องเที่ยวในภาคอีสานเป็นพื้นที่ทางสังคมมีการผลิต ผลิตภัณฑ์ และการสืบทอดความหมาย สร้างเชื่อมโยงกับเครือข่ายองค์กรระหว่างประเทศ หรือภายในประเทศ สถาบัน ปักเจกชน หรือกลุ่มบุคคล ปฏิบัติการเกี่ยวกับที่ว่าง การแสดงของพื้นที่ และภาพแสดงพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดขององรี เลอแฟบร์ กล่าวว่าพื้นที่ทางสังคมเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการปฏิบัติการทางสังคมต่อพื้นที่จริง ผ่านการกระทำให้เกิดขึ้นในสังคม ส่งผลให้พื้นที่ทางสังคมเป็นเครื่องมือทางการเมือง และควบคุมสังคม (Henri Lefebvre, 2004) อนึ่งยังสอดคล้องกับแนวคิดมิเชล ฟูกโก ที่กล่าวว่าพื้นที่ชนิดพิเศษมีรูปแบบพบเห็นได้ในสังคมโดยมีสถานที่จริงเชื่อมโยงอยู่ระหว่างพื้นที่จริงกับพื้นที่อุดมคติ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545: 192-212)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษากระบวนการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าการท่องเที่ยวในแหล่งอื่นๆ
2. ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันระหว่างสถาบันทางสังคม นักท่องเที่ยว ให้เกิดความตระหนัก และนำไปสู่การให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยว
3. ควรศึกษารูปแบบสินค้า และกรรมวิธีการผลิตสินค้าที่ระลึกโดยใช้วัสดุทดแทนวัสดุดั้งเดิม

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). **วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). **ท่องเที่ยวบุญบังไฟอีสาน : บุญบังไฟต้องรับใช้ชาวยโสธร ไม่ใช่ชาวยโสธรรับใช้บุญบังไฟ**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ยศ สันตสมบัติ. (2543). **จากวานรถึงเทวดา: มากชีสม์และมานุษยวิทยามากชีสต์**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2548). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). **สังคมวิทยาการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.) **รายงานความก้าวหน้าโครงการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาสามเหลี่ยมท่องเที่ยวเชื่อมโยง ไทย ลาว กัมพูชา**. ม.ป.ท.
- สรณี วงศ์เปี้ยสัจจ์. (2545, มกราคม-มิถุนายน). **สัญญาะกับการสร้าง และสื่อความหมายในสื่อโฆษณา**. มนุษยศาสตร์สาร. 3(1)
- สุริชัย หวันแก้ว. (2545). **โลกกว้าง-จิตแคบ สู่ทางเลือกทางวัฒนธรรมและความเป็นไทยในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สีเทียด ไตรยะวงษ์. (2546, ธันวาคม 11). **วัดศรีภูษันธ์ หมู่ที่ 5 บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์**. สัมภาษณ์.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2545). **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม บัวศรี และคณะ. (2532). **การศึกษาพัฒนาการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: การศึกษาศักยภาพทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Henri Lefebvre. (n.d.). **The Production of Space**. Retrieved 3 July 2004. <<http://www.notbored.org/space.html>>

การประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่ออนุรักษ์พื้นที่เพาะปลูกจังหวัดชลบุรี

Application of GIS to preserve Cultivated Area in Chon Buri Province

ธนิก ไม้่น้อย¹/ สุพรรณ กาญจนสุธรรม²/ แก้ว นวลฉวี³/ ณรงค์ พลีรักษ์⁴
Tanig Mainoi / Supan Kanjanasutham / Keaw Nualchawee / Narong Pleerux

1, 2, 3, 4 สาขาวิชาภูมิสารสนเทศศาสตร์ คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Geo-informatics Program, Faculty of Geo-informatics, Burapha University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดพื้นที่อนุรักษ์การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ และเสนอแนะให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินและที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analytic Hierarchical Process, AHP) จากการศึกษาพบว่า จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่ 2,726,875 ไร่ มีกลุ่มชุดดินที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก 1,540,978 ไร่ มีความรุนแรงการชะล้างพังทลายของดินมากกว่า 20 ตัน/ไร่/ปี มีพื้นที่ 2,225,991 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 81.63 มีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทาน 287,120 ไร่ มีพื้นที่ที่ห่างจากแหล่งน้ำไม่เกิน 200 เมตร 1,193,582 ไร่ จากการวิเคราะห์ลำดับชั้น (AHP) พบว่า ค่า Eigenvector มีค่าเท่ากับ 0.05 ซึ่งน้อยกว่า 0.1 แสดงว่า ค่าปัจจัยมีความสอดคล้องกัน สามารถนำ Eigenvector ไปใช้เป็นค่าน้ำหนักได้ โดยปัจจัยกลุ่มชุดดินมีค่า 0.5128 ซึ่งมีน้ำหนักมากที่สุด และพื้นที่เส้นทางน้ำมีค่าน้ำหนักน้อยที่สุด คือ 0.3333 จากการวิเคราะห์ลำดับชั้นพบว่า พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์มากที่สุดมีพื้นที่ 698,751 ไร่ พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์มากมีพื้นที่ 947,017 ไร่ พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์ปานกลางมีพื้นที่ 339,679 ไร่ พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์น้อย 136,647 ไร่ พื้นที่ไม่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์มีพื้นที่ 2,141 ไร่ และพื้นที่นอกภาคการเพาะปลูกมีพื้นที่ 602,640 ไร่ พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกข้าวมากที่สุดอยู่ในอำเภอพนสนิมคิดเป็นร้อยละ 38.40 พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกมันสำปะหลังมากที่สุดอยู่ในอำเภอหนองใหญ่คิดเป็นร้อยละ 20.43 พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกปาล์มน้ำมันมากที่สุดอยู่ในอำเภอหนองใหญ่คิดเป็นร้อยละ 21.84 พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกยางพารามากที่สุดมีพื้นที่อยู่ในพื้นที่อำเภอหนองใหญ่คิดเป็นร้อยละ 20.43 ของพื้นที่อำเภอ และพื้นที่อำเภอเกาะจันทร์มีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 15.40 ของพื้นที่อำเภอ พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกอ้อยมากที่สุดอยู่ในอำเภอหนองใหญ่คิดเป็นร้อยละ 20.46 พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกสับปะรดมากที่สุดอยู่ในอำเภอหนองใหญ่คิดเป็นร้อยละ 20.46 ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวควรกำหนดไว้ให้เป็นพื้นที่ใช้เพื่อการเกษตรเท่านั้น และควรเพิ่มประสิทธิภาพให้มีผลผลิตที่สูงขึ้น โดยการเพาะปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพของดิน หรือกลุ่มชุดดินในพื้นที่ รวมถึงการอนุรักษ์ดินและน้ำให้เหมาะสมกับการเพาะปลูก ส่วนพื้นที่ที่มีเกษตรกรรมโดดเด่น หรือการเพาะปลูกโดดเด่น เช่น พื้นที่อำเภอพนสนิมคิดและอำเภอพานทอง เป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงในการเพาะปลูกข้าว อำเภอศรีราชา มีพื้นที่เพาะปลูกสับปะรด ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ควรมีการควบคุมดูแลให้พื้นที่ที่มีการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจโดดเด่น ไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อกลุ่มชุดดินหรือที่ดินที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์ไปใช้นอกภาคการเพาะปลูก โดยมีให้มีการเปลี่ยนเป็นพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม หมู่บ้านจัดสรร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อดิน และกลุ่มชุดดินให้มีการเสื่อมสภาพและเปลี่ยนแปลงไป

คำสำคัญ : เพาะปลูก, อนุรักษ์, ชลบุรี

Abstract

This research aimed to define the conserved areas and planted areas and recommendations for the use of soil and land resources effectively by mean of GIS and Analysis Hierarchy Process (AHP). The study found that the Chonburi Province had an area of 2,726,875 Rai of soil group suitable for planting 1,540,978 Rai with a severe erosion of soil over 20 tonnes / rai / year, with an area of 2,225,991 rai, representing 81.63 % of the province; the area was irrigated 287,120 rai, the area that was less than 200 meters from a water source of 1,193,582 rai. Analytic Hierarchical Process (AHP) found that weight Eigenvector found that the consistency of the data was equal to 0.05, which was less than 0.1, indicating that the factors were consistent Eigenvector which can be used as the weight. Factors soil group was 0.5128, which was the most weight and water routes with the least weight was 0.3333. The analysis of hierarchical found that the area suitable for the most conservation area was 698,751 rai, the area suitable for very conservation was 947,017 rai, area suitable for moderate conservation was 339,679 rai, area suitable for low conservation was 136,647 rai, area suitable for very low conservation was 2,141 rai and the other area was 602,640 rai. The areas suitable for conservation of rice made the most areas in Phanatnikhom and Phanthong District, representing 38.40% of the province and 34.19 % of the province respectively, the area suitable for the conservation of cassava made the most area in Nongyai District, representing 20.43 % of the province, and Ko Chan District accounted for 15.40 % of the province. Areas suitable for conservation palm oil made the most area in Nongyai District representing 21.84 % of the province, and Ko Chan District represented 20.72%

of the province. Areas suitable for conservation tree rubber made the most area in Nongyai District representing 20.43 % of the province, and Ko Chan District represented 15.40 % of the province. Areas suitable for conservation sugarcane made the most area in Nongyai District representing 20.46 % of the province, and Ko Chan District represented 15.54 % of the province. Areas suitable for conservation pineapples made the most area in Nongyai District representing 20.46 % of the province, and Ko Chan District represented 15.54 % of the province. The above areas should be defined as an area used for agriculture only and should to enhanced to increase the product by cultivation suitable for the soil conditions in the area including soil and water conservation suitable for cultivation. The remarkable area for agriculture or prominent cultivation included Panatnikhom and PhanThong Districts which were the area that were famous for rice cultivation. Sriracha was famous pineapple plantations. These locations should be supervised to make the areas remarkable for the cultivated crops, with no changes that affected the soil or land suitable for conservation to non-cultivation, with no change to the industrial area and housing area that affected deterioration and changes to the soil.

Keywords: Planted, Preserve, Chonburi

บทนำ

ที่ดินเป็นทรัพยากรที่มีจำกัดไม่สามารถเพิ่มได้ แต่มีความต้องการที่ดินเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะที่ดินสำหรับใช้เพื่อการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจซึ่งมีปริมาณน้อยลง เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ที่ดินทำกินไม่เพียงพอ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทำให้สิ่งปกคลุมดินมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของการใช้ประโยชน์พื้นที่ การเพิ่มขึ้นหรือลดลงจะแปรผัน

ตามปัจจัยทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ในแต่ละช่วงเวลา (กรมพัฒนาที่ดิน, 2554) ทรัพยากรดิน เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัด และพื้นที่ให้กลับนำมาใช้ใหม่ได้ยาก ทรัพยากรดินถือเป็นปัจจัยพื้นฐานหลักในการดำรงชีพของมนุษย์เป็นเวลายาวนานนับแต่อดีต พื้นที่ซึ่งมีความเหมาะสมต่อการเพาะปลูกมีแนวโน้มที่จะเสื่อมโทรมลงไป เนื่องจาก การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตามศักยภาพ และขาดการจัดการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง ประกอบกับปัจจุบันมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้มีการแข่งขันเพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้สภาพการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และเกิดปัญหาการขัดแย้งการใช้ที่ดิน มีการนำที่ดินที่เหมาะสมทางการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมอื่นที่มีความจำเป็นและให้ผลตอบแทนสูงกว่า เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย การอุตสาหกรรม การให้บริการท่องเที่ยว เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงมีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพื้นที่ที่ภาครัฐได้ลงทุนในเรื่องของระบบชลประทาน เพื่อพัฒนาด้านการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจไว้แล้ว ผลจากการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบในหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การลดลงของพื้นที่เกษตรกรรมที่เหมาะสมจะทำให้สินค้าเกษตรที่มีคุณภาพเชิงแข่งขันลดลง จนไม่สามารถสู้กับประเทศเพื่อนบ้านได้ ปริมาณผลผลิตทางการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจลดลง สูญเสียความมั่นคงทางอาหาร ระยะเวลาผลผลิตทางการเกษตรอาจไม่เพียงพอต่อการบริโภคในประเทศ ต้องพึ่งพาการนำเข้า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจอาจมีปัญหา ด้านสังคม การสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรม ส่งผลให้มีการละทิ้งอาชีพเกษตรกรรมมุ่งสู่ด้านอุตสาหกรรม บริการ มีการละทิ้งถิ่นฐานที่อยู่ เกิดปัญหาทางสังคม นอกจากนั้น เกษตรกรบางส่วนมีการบุกรุกทำลายป่าเพื่อหาพื้นที่ทำกินใหม่ ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมทำลายสมดุลของระบบนิเวศวิทยา (พิสิษฐ์ สีนวนิช, 2556) นอกจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ยังมีการเปลี่ยนพื้นที่ให้เป็นนิคมอุตสาหกรรม ทำให้การใช้ประโยชน์ดินลดลงและไม่ตรงกับประสิทธิภาพของดิน โดยในพื้นที่จังหวัดชลบุรี มีนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร นิคมอุตสาหกรรมชลบุรี (บ่อวิน) และเตรียมจัดตั้ง

ใหม่อีก 3 แห่ง (ไทยรัฐออนไลน์, 2555) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่งผลให้มีการใช้ดินเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้พื้นที่การเพาะปลูกลดลง ยิ่งปล่อยให้การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยไม่ได้ควบคุมหรือดูแลพื้นที่ที่ใช้เพื่อการเพาะปลูกก็จะมีแนวโน้มลดลงไป พื้นที่เพาะปลูกที่มีความเหมาะสม จำเป็นต้องมีการอนุรักษ์คุ้มครองรักษาไว้ให้มีการใช้ประโยชน์ด้านเพาะปลูกได้อย่างยั่งยืน เท่าที่ผ่านมา ภาครัฐได้กำหนดนโยบายและมาตรการทางกฎหมายเพื่อเข้าแทรกแซงการจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่เพาะปลูกดังกล่าว ให้มีการพัฒนาการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในทางปฏิบัติ ยังมีปัญหาอยู่มากทั้งในแง่ของการบังคับใช้กฎหมายรูปแบบขององค์กร ความซ้ำซ้อนของกฎหมายที่มีอยู่ และขาดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ ซึ่งพื้นที่แต่ละแห่งมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2556)

จากข้อมูล พ.ศ. 2556 พบว่า ชลบุรีมีพื้นที่เกษตรกรรมรวม 948,022 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 46 ของพื้นที่จังหวัด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่มีการเพาะปลูกกันมาก คือ ข้าว ไร่ อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา และสับปะรด (สำนักงานจังหวัดชลบุรี, 2557) สินค้าเกษตรด้านพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และมีมูลค่าการส่งออกสูง รวมทั้งเกี่ยวข้องกับเกษตรกรจำนวนมากมี 6 ชนิด คือ ข้าวนาปี ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มภาคตะวันออก, 2558) โดยในพื้นที่จังหวัดชลบุรีมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพาราและปาล์มน้ำมัน การประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่ออนุรักษ์พื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรดินที่มีความสำคัญต่อการเพาะปลูก ด้วยวิธีการซ้อนทับข้อมูล (Overlay) กำหนดคะแนน และวิเคราะห์ลำดับชั้น (Analytic Hierarchy Process, AHP) และนำข้อมูลที่ได้นำตัด (Clip) กับข้อมูลพื้นที่อื่นๆ ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์การเพาะปลูกไว้ ไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินไปเป็นรูปแบบอื่น และมีการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจลงในพื้นที่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์พื้นที่อนุรักษ์การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจจังหวัดชลบุรี

วิธีการวิจัย

1. รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำพื้นที่อนุรักษ์พื้นที่คุ้มครองการเพาะปลูก และศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำพื้นที่อนุรักษ์เพื่อการเพาะปลูก โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1.1 ความเหมาะสมของดินต่อการปลูกพืช คุณลักษณะของดินมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาที่ดิน โดยในพื้นที่จังหวัดชลบุรี มีพืชเศรษฐกิจสำคัญที่มีการเพาะปลูกกันมาก คือ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา และสับปะรด (สำนักงานจังหวัดชลบุรี, 2556) ดังนั้น จึงได้นำลักษณะของดินที่เหมาะสมของการปลูกพืชเศรษฐกิจมาใช้เป็นปัจจัยในการพิจารณา โดยพิจารณาจากกลุ่มชุดดิน (ภาคผนวก) โดยอาศัยปัจจัยดังต่อไปนี้

1.1.1 ความชื้นที่เหมาะสมต่อพืชมีน้ำซึมผ่านได้ดีเพื่อการถ่ายเทอากาศ

1.1.2 มีอัตราการแทรกซึมน้ำเข้าพอที่จะป้องกันมิให้เกิดการสูญหายสู่ส่วนล่างของชั้นดินมากเกินไปหรือเกิดความแห้งแล้ง

1.1.3 มีความลึกพอที่รากของพืชจะเจริญเติบโตได้ดี

1.1.4 ค่า pH. ของกลุ่มชุดดิน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2556)

1.2 การชะล้างพังทลายของดิน

การชะล้างพังทลายของดิน การสูญเสียดินสูงสุดที่ยอมรับได้สำหรับดินในประเทศไทยเป็น 2 ตันต่อไร่ต่อปี หรือเท่ากับ 0.96 มิลลิเมตรต่อปี การสูญเสียดินระดับนี้จะไม่ทำให้สมรรถนะของดินสำหรับการเกษตรเปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลา 25 ปี ค่าการสูญเสียดินที่มากกว่านี้จะมีผลเสียต่อคุณภาพดินและผลผลิตพืชในระยะยาว (กรมพัฒนาที่ดิน, 2556) การชะล้างพังทลายของดินคำนวณจาก R-Factor + K-Factor + LS-Factor + CP-Factor ดังต่อไปนี้

1.2.1 ปัจจัยการชะล้างพังทลายของฝน (Rainfall Erosivity, R-Factor) ฝนเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน โดยเฉพาะ

ประเทศที่อยู่ในเขตร้อนชื้น ซึ่งการกระจายของฝนไม่สม่ำเสมอ ทำให้ความรุนแรงของฝนที่ตกลงมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ มีความแตกต่างกันไป เป็นผลให้ปริมาณการถูกชะล้างพังทลายของดินมีมากน้อยต่างกันไปด้วย ค่า R-Factor นี้มีหลายสมการ มีทั้งจากค่า EI30 และ $KE > 1$ แต่ที่นำมาใช้ครั้งนี้เป็นค่าที่หามาจากค่า EI30 เพราะเป็นค่าที่เหมาะสมกับปริมาณฝนของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2556)

$$R = 0.4669 X - 12.1415 \quad (1-1)$$

เมื่อ R เป็นค่าปัจจัยการชะล้างพังทลายของฝน (เมตริกตัน/เฮกตาร์/ปี)

X เป็นค่าปริมาณฝนเฉลี่ยรายปี (มิลลิเมตร/ปี)

1.2.2 ปัจจัยความคงทนต่อการถูกชะล้างพังทลายของดิน (Soil Erodibility Factor ,K-Factor) กรมพัฒนาที่ดิน (2556) ศึกษาการประเมินค่าปัจจัย K ของดินในประเทศไทยจากแผนภาพ Nomograph โดยอาศัยข้อมูลสมบัติ 5 ประการ ของตัวแทนชุดดิน (Soil Series) ที่มีการเก็บตัวอย่างดินมาวิเคราะห์หาค่าคุณสมบัติในห้วงปฏิบัติการผลจากการศึกษา แนะนำให้ใช้สำหรับประเมินค่าปัจจัย K อย่างง่ายโดยพิจารณาจากเนื้อดินบนสภาพพื้นที่กำเนิดดินและภูมิภาคที่พบ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2556)

1.2.3 ความลาดชันของพื้นที่ (Slope Length and Slope Steepness Factor, LS-Factor) สภาพพื้นที่มีบทบาทต่อการชะล้างพังทลายของดินใน 2 ทาง คือ ความยาวของความลาดเท (Slope Length) และความชัน (Slope Gradient) ซึ่งมีความสำคัญต่อการคาดคะเนการสูญเสียดินตามสมการสูญเสียดินสากล โดยกรมพัฒนาที่ดินได้คำนวณความยาวของความลาดเท และความชัน

1.2.4 การประเมินการจัดการพืช (Crop Management Factor, C-Factor) และค่าป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน (Conservation Practice Factor, P-Factor) โดยกรมพัฒนาที่ดินได้ทำการทดลองปลูกพืชและจัดการพืชชนิดใดชนิดหนึ่งกับการสูญเสียดินที่ถูกชะล้างมาจากแปลงทดลองและทดสอบการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

1.3 เขตชลประทาน

1.3.1 เหมาะสมมาก หมายถึง พื้นที่เกษตรกรรมในเขตชลประทาน โดยมีระบบชลประทานที่

สมบูรณ์และมีการใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน

1.3.2 เหมาะสมปานกลาง หมายถึง พื้นที่ที่เกษตรกรรมนอกเขตชลประทานแต่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่เขตชลประทาน หรือพื้นที่ซึ่งอยู่ในบริเวณรัศมี 500 เมตร จากเขตชลประทาน

1.3.3 เหมาะสมน้อย หมายถึง พื้นที่ที่อยู่ไกลออกไปจากรัศมี 500 เมตร จากเขตชลประทาน (พิสิษฐ์ สิ้นธุวนิช, 2556)

1.4 เส้นทางน้ำ

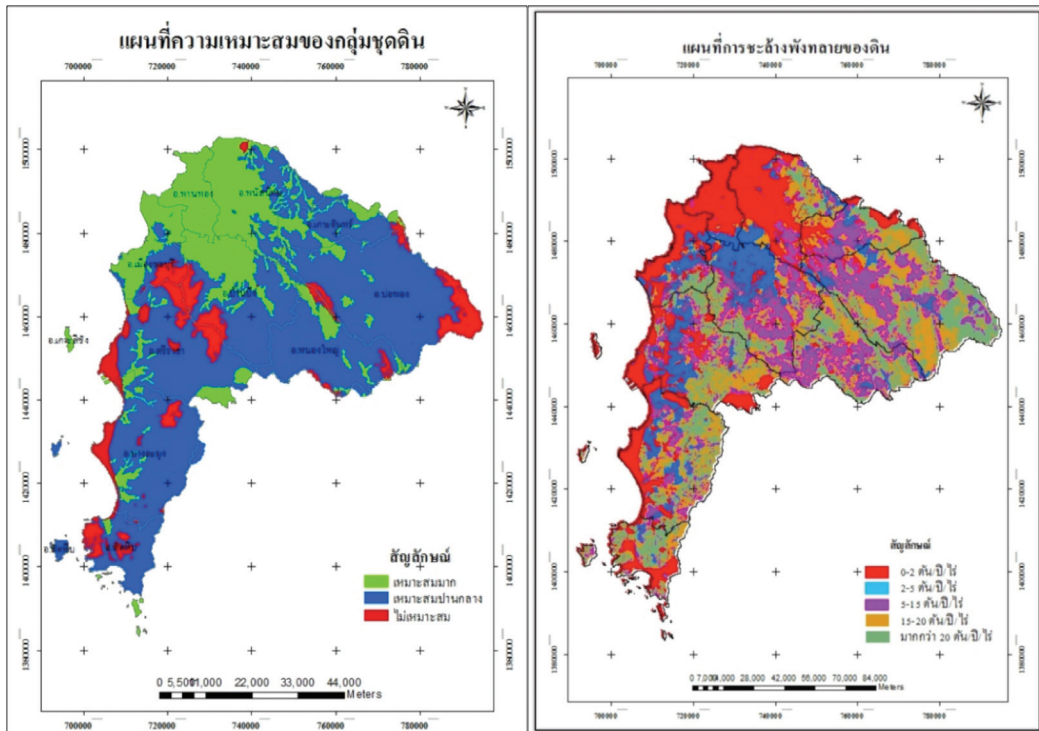
1.4.1 เหมาะสมมาก หมายถึง พื้นที่ที่มีความเสี่ยงน้อยต่อการขาดน้ำ และมีศักยภาพสูงในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการเพาะปลูก เนื่องจากอยู่ในรัศมี 200 เมตรจากทางน้ำหลัก

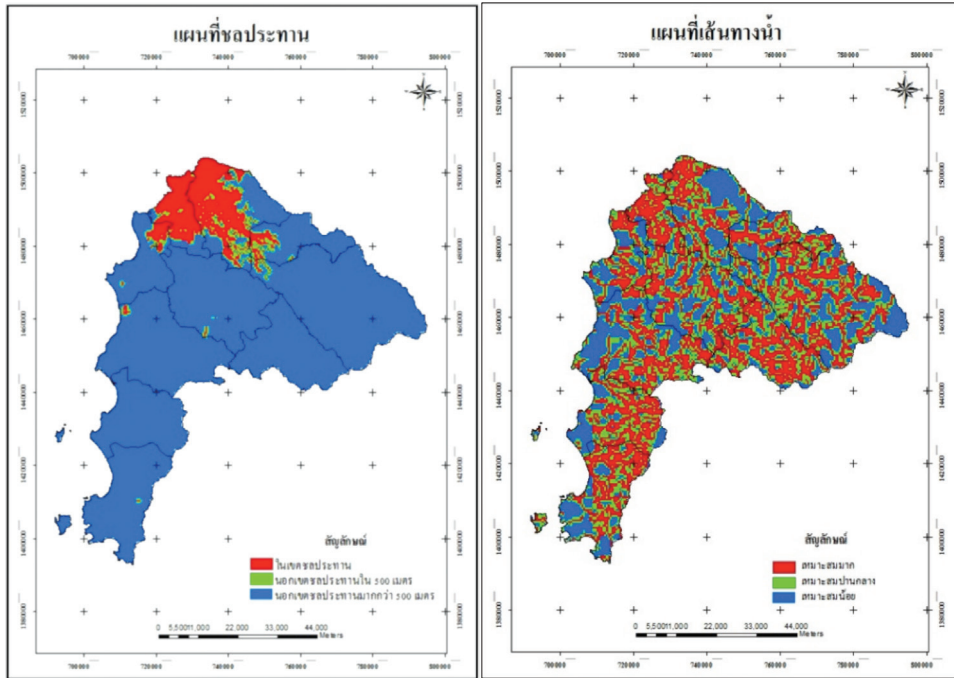
1.4.2 เหมาะสมปานกลาง หมายถึง พื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการขาดน้ำเพื่อการเพาะปลูก เนื่องจากมีระยะห่างจากทางน้ำปานกลาง ดังนั้น ต้องมีการลงทุนสูบน้ำเพื่อการเพาะปลูก โดยบริเวณนี้อยู่ห่างจากแหล่งน้ำธรรมชาติมากกว่า 200 เมตร แต่น้อยกว่า 500 เมตร

1.4.3 เหมาะสมน้อย หมายถึง พื้นที่ซึ่งมีความเสี่ยงสูงต่อการขาดน้ำเพื่อการเพาะปลูก ดังนั้น ต้องมีการลงทุนสูงมากในการสูบน้ำ เนื่องจาก ระยะทางจากทางน้ำธรรมชาติ โดยพื้นที่นี้อยู่ห่างจากแหล่งน้ำธรรมชาติมากกว่า 500 เมตร (พิสิษฐ์ สิ้นธุวนิช, 2556)

2. จัดเตรียมแผนที่ โดยแผนที่แหล่งน้ำและแผนที่เขตชลประทาน (กรมชลประทาน, 2557) ขยายขอบเขต (Buffer) โดยใช้วิธี Euclidean Distance แผนที่กลุ่มชุดดินมาตราส่วน 1:4,000 (กรมพัฒนาที่ดิน, 2557) นำมาตัดข้อมูลรายอำเภอ (Clip) และข้อมูลปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) นำมาตัดข้อมูลรายอำเภอ (Clip)

3. นำภาพถ่ายจากดาวเทียม LANDSAT 8 (OLI/ TIRS) มาปรับแก้เชิงเรขาคณิต โดยใช้แผนที่ลักษณะภูมิประเทศมาตราส่วน 1: 50,000 ชุด L7018 ของกรมแผนที่ทหาร โดยใช้วิธีภาพถ่ายจากดาวเทียมเข้าสู่แผนที่ (Image to Map) ผสมสีภาพถ่ายจากดาวเทียม (Band Composite) และจำแนกแบบกำกับดูแล (Supervised Classification)

ภาพที่ 1 ปัจจัยวิเคราะห์ข้อมูล

4. ใช้ตัวช่วยสร้างการตัดสินใจ (Decision Wizard) ในโปรแกรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ในหน้าต่าง Multi-Criteria/ Multi-Objective Decision Wizard เลือก AHP (Analytic Hierarchy Process) และใส่ค่า Pairwise Comparison ในหน้าต่าง WEIGHT – AHP Weight Derivation นำข้อมูลปัจจัยมาใช้วิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (AHP) โดยกรอกค่าคะแนนความสำคัญ และแบ่งข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม (Reclassify)

นำแผนที่ที่ได้จากการวิเคราะห์ลำดับชั้น (AHP) มาซ้อนทับ (Overlay) กับข้อมูล ที่พักอาศัย สิ่งปลูกสร้าง ป่าไม้ และแหล่งน้ำ ที่ได้จากการแปลแบบกำกับดูแล (Supervised Classification) จากภาพถ่ายจากดาวเทียม LANDSAT 8 นำพื้นที่อื่น ๆ ที่ได้จากการแปลภาพถ่ายจากดาวเทียมมาตัดข้อมูลพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ

ตารางที่ 1-1 ค่าคะแนนความสำคัญ

	กลุ่มชุดดิน	การชะล้างพังทลายของดิน	เขตชลประทาน	เส้นทางน้ำ
กลุ่มชุดดิน	1.000			
การชะล้างพังทลายของดิน	0.500	1.000		
เขตชลประทาน	0.333	0.666	1.000	
เส้นทางน้ำ	0.250	0.500	0.750	1.000

ตารางที่ 1-2 คำนวณน้ำหนักในแต่ละปัจจัย

ปัจจัย	คุณสมบัติดิน	การชะล้างพังทลายของดิน	เขตชลประทาน	แหล่งน้ำธรรมชาติ
Eigenvector	0.2615	0.1290	0.0634	0.3333

5. นำผลลัพธ์ที่ได้มาแบ่งชั้นข้อมูล (Reclassify) 5 ชั้นข้อมูล และแปลงไฟล์จาก Image (.img) เป็น Polygon และนำข้อมูลพื้นที่นอกภาคการเพาะปลูก ได้แก่ สิ่งปลูกสร้าง แหล่งน้ำ และป่าไม้ มาตัด (Clip) กับผลลัพธ์ที่ได้จากโปรแกรมประยุกต์สารสนเทศภูมิศาสตร์

6. นำผลที่ได้ทั้งหมดมาตัด (Clip) ข้อมูลรายอำเภอและจัดแสดงในรูปแบบตารางและแผนที่

ผลการวิจัย

ผลจากการประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่ออนุรักษ์พื้นที่เพาะปลูกในจังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยคุณสมบัติดินที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูก ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ยางพารา และสับปะรด ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรี ได้แก่

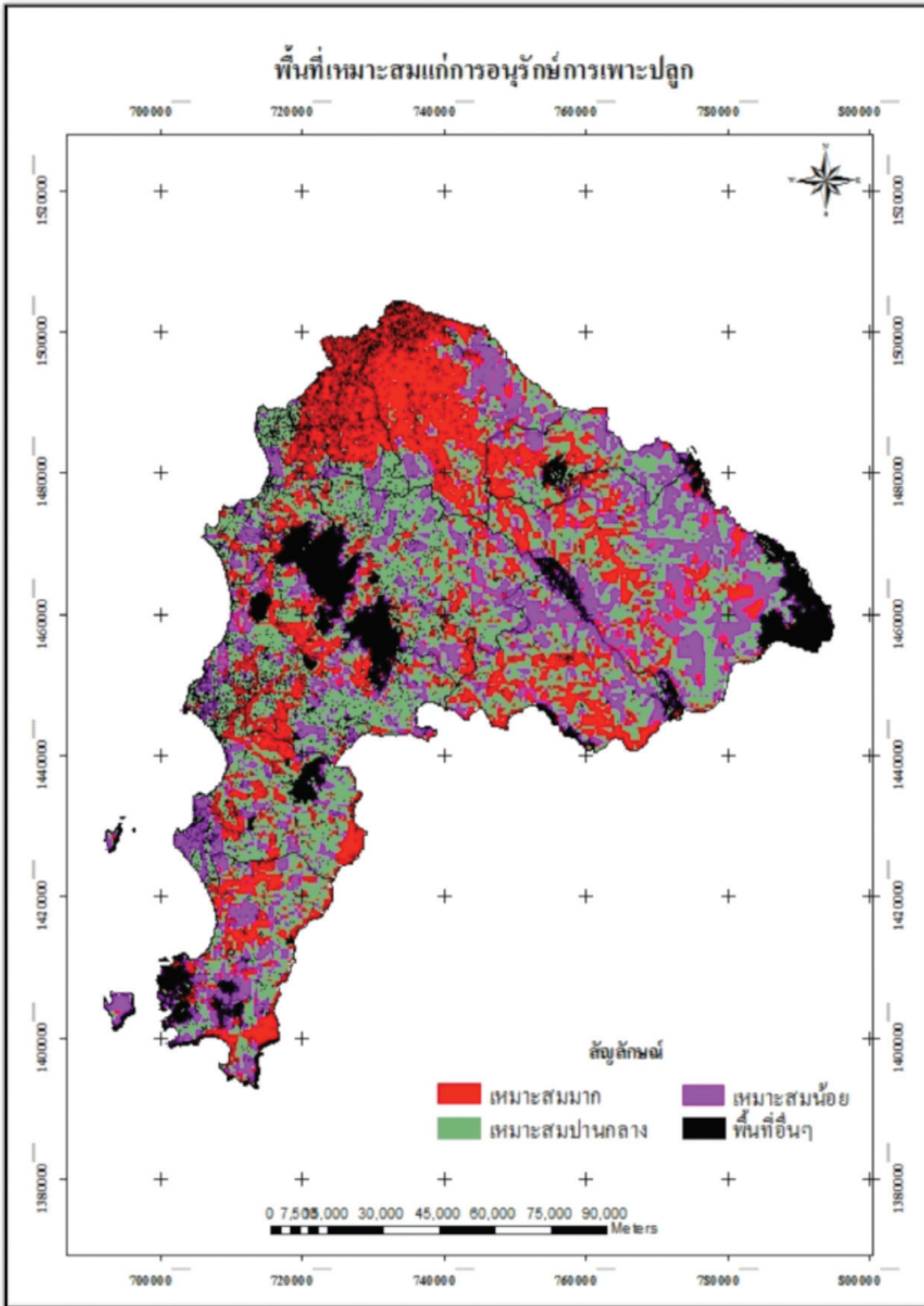
กลุ่มชุดดินที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกมีพื้นที่ 1,540,978 ไร่ เหมาะสมปานกลาง 698,751 ไร่ และไม่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก 487,146 ไร่

การชะล้างพังทลายน้อยมาก 0-2 ต้นต่อไร่ต่อปี หรือ 0 - 0.96 มิลลิเมตรต่อปี มีพื้นที่ 726,889 ไร่ ความรุนแรงของการชะล้างพังทลายน้อย 2-5 ต้นต่อไร่ต่อปี หรือ 0.96 - 2.4 มิลลิเมตรต่อปี มีพื้นที่ 328,151 ไร่ ความรุนแรงของการชะล้างพังทลายปานกลาง 548,689 ไร่ ความรุนแรงของการชะล้างพังทลายรุนแรง 15 - 20 ต้นต่อไร่ต่อปี หรือ 7.2 - 9.6 มิลลิเมตรต่อปี มีพื้นที่ 631,615 ไร่ และความรุนแรงของการชะล้างพังทลายรุนแรงมากกว่า 20 ต้นต่อไร่ต่อปี หรือมากกว่า 9.6 มิลลิเมตรต่อปีมีพื้นที่ 491,531 ไร่

เขตชลประทาน มีความเหมาะสมมาก มีพื้นที่ 287,120 ไร่ ความเหมาะสมปานกลาง มีพื้นที่ 83,525 ไร่ และความเหมาะสมน้อย มีพื้นที่ 2,356,230 ไร่

เส้นทางน้ำความเหมาะสมมาก มีพื้นที่ 1,193,582 ไร่ ความเหมาะสมปานกลาง มีพื้นที่ 753,173 ไร่ และความเหมาะสมน้อย มีพื้นที่ 780,122 ไร่

จากการวิเคราะห์พื้นที่อนุรักษ์การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจพบว่า พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์มากที่สุดมีพื้นที่ 698,751 ไร่ พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์มากมีพื้นที่ 947,017 ไร่ พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์ปานกลางมีพื้นที่ 339,679 ไร่ พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์น้อย 136,647 ไร่ พื้นที่ไม่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์มีพื้นที่ 2,141 ไร่ และพื้นที่นอกภาคการเพาะปลูกมีพื้นที่ 602,640 ไร่ นำข้อมูลที่ได้มาตัดข้อมูลกับกลุ่มชุดดินที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ นำผลที่ได้มาแสดงในรูปแบบตารางและแผนที่

ภาพที่ 2 พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูก

สรุปผล

พื้นที่จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ 2,726,875 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม 2,124,235 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 77.90 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์มากมีพื้นที่ 947,017 ไร่ พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์ปานกลางมีพื้นที่ 339,679 ไร่ พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์น้อย 136,647 ไร่ พื้นที่ไม่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์มีพื้นที่ 2,141 ไร่ และพื้นที่นอกภาคการเพาะปลูกมีพื้นที่ 602,640 ไร่ จากการศึกษาวิเคราะห์พื้นที่อนุรักษ์การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจจังหวัดชลบุรี โดยใช้วิธีการลำดับชั้น (AHP) พบว่า พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์มากที่สุดมีพื้นที่ 698,751 ไร่ พื้นที่นี้ควรกำหนดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์การเกษตรกรรม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ทั้งชุดดิน การชะล้างพังทลายของดิน เขตชลประทาน และเส้นทางน้ำ มีความเหมาะสม อีกทั้งยังอยู่นอกเขตพื้นที่ป่าไม้ชุมชน หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจควรมีการใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การปลูกข้าวมีพื้นที่มากที่สุดอยู่ในอำเภอพนสนิมคม มีพื้นที่ 102,508 ไร่ พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การปลูกมันสำปะหลังมีพื้นที่มากที่สุดอยู่ในพื้นที่อำเภอบ่อทอง มีพื้นที่ 61,594 ไร่ พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกปาล์มน้ำมันมีพื้นที่มากที่สุดอยู่ในพื้นที่อำเภอบ่อทอง มีพื้นที่ 98,641 ไร่ พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกยางพารามีพื้นที่มากที่สุดอยู่ในพื้นที่อำเภอบ่อทอง มีพื้นที่ 60,791 ไร่ พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกยางพารามีพื้นที่มากที่สุดอยู่ในพื้นที่อำเภอบ่อทอง มีพื้นที่ 63,469 ไร่ พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกสับปะรดมีพื้นที่มากที่สุดอยู่ในพื้นที่อำเภอบ่อทอง มีพื้นที่ 63,469 ไร่

อภิปรายผล

ปัจจุบันมีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและชุมชนอย่างรวดเร็ว ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพสูง ถูกเปลี่ยนแปลงไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมอื่น จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการจัดการการใช้ที่ดินเพื่ออนุรักษ์การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ ให้นำมาใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรมได้อย่างยั่งยืน โดยพื้นที่อำเภอศรีราชามีชื่อ

เสี่ยงในการปลูกสับปะรด แต่ในปัจจุบันพบว่าพื้นที่ลดน้อยลง เพราะมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ รวมถึงการนิยมนำสับปะรดส่งโรงงานแปรรูปมากกว่าขายผลสด สับปะรดที่นิยมปลูกคือพันธุ์ปัตตาเวีย เพราะเหมาะกับสภาพพื้นที่และภูมิอากาศ โดยมาปลูกครั้งแรกที่อำเภอศรีราชา และเกษตรกรจากอำเภอศรีราชาย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่อำเภอบ่อทอง พร้อมทั้งได้นำพันธุ์สับปะรดมาปลูกด้วย จึงทำให้พื้นที่อำเภอบ่อทอง มีการปลูกสับปะรดกันอย่างแพร่หลาย แต่ยังคงใช้ชื่อสับปะรดศรีราชาเหมือนเดิม (เกษตรกรปราดเปรื่อง, 2557) ซึ่งในพื้นที่อำเภอบ่อทองเป็นพื้นที่ที่มีพื้นที่เหมาะสมมากที่สุดแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกสับปะรด จะส่งผลให้ได้ผลผลิตในการเพาะปลูกสูง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ และช่วงเวลาเพาะปลูก นอกจากนี้พื้นที่เพาะปลูกข้าวในอำเภอพนสนิมคมเป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ และการเพาะปลูกข้าวมาตั้งแต่อดีต โดยมีการค้นพบเมล็ดข้าวเก่าถ่านในดินและรอยแกลบข้าวบนเครื่องปั้นดินเผาที่โคกพนมดี อำเภอพนสนิมคม (คลังข้อมูลสารสนเทศข้าวเชิงลึก, 2557) ซึ่งควรมีการอนุรักษ์การเพาะปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอพนสนิมคม เนื่องจากเป็นพื้นที่เกษตรกรรมโดดเด่น เป็นประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงชุมชนปลูกข้าวสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในแถบชายฝั่งทะเล มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่เขตชลประทาน มีปริมาณน้ำเพียงพอ และมีชุดดินที่เหมาะสม การชะล้างพังทลายของดินน้อย แต่ในปัจจุบันพื้นที่มีการขยายของนิคมอุตสาหกรรมส่งผลให้ปริมาณพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกลดลงเป็นผลมาจากนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับพิสิษฐ์ สินธุวนิช (2556) ซึ่งระบุว่า มีการนำพื้นที่ที่ดินไปใช้ประโยชน์ทางด้านอื่น ซึ่งให้ผลตอบแทนที่มากกว่า เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย การอุตสาหกรรม เป็นต้น ผลกระทบดังกล่าวไม่ได้เกิดแค่ในพื้นที่อำเภอพานทองเท่านั้นยังส่งผลกระทบต่อพื้นที่อำเภอพนสนิมคม และศรีราชาเช่นกัน ถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไป พื้นที่เกษตรกรรมโดดเด่น เช่น ข้าว และสับปะรด เป็นต้น ก็คงจะมีปริมาณน้อยลงไปเรื่อยๆ ทำให้ที่ดินที่เป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (กรมพัฒนาที่ดิน, 2554) มีปริมาณลดลงไปอย่างรวดเร็ว พื้นที่ที่มีพื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจมากที่สุดจะสังเกตได้ว่าส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในเขตอำเภอบ่อทอง เนื่องจากว่าพื้นที่อำเภอบ่อทองมีพื้นที่มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. พื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจมากที่สุด ควรมีมาตรการหลักให้ใช้ที่ดินเฉพาะเพื่อการเพาะปลูกเท่านั้น ห้ามมิให้มีการเปลี่ยนแปลงไปทำกิจกรรมอื่น ซึ่งจะทำให้สภาพการเกษตรเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง เช่น การทำหมู่บ้านจัดสรร หรือโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

2. ควรมีการส่งเสริมเกษตรกรที่มีพื้นที่อยู่ในเขตพื้นที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจมากถึงมากที่สุด ให้ทำการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้มีรายได้ที่ยั่งยืน ลดปัญหาการนำพื้นที่ไปทำกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่การเกษตร

เอกสารอ้างอิง

- กรมชลประทาน. (2557). **เขตชลประทาน**. ค้นเมื่อ 27 กันยายน 2557 จาก <http://www.rid.go.th>
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2554). **บทสรุปผู้บริหาร รายงานสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน**. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2557 จาก http://www.ldd.go.th/web_OLP/report_change/2554/kanburi54_s.pdf
- _____. (2556). **การชะล้างพังทลายของดินในประเทศไทย**. ค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2557 จาก <http://www.ldd.go.th/>
- _____. (2557). **ข้อมูลรายจังหวัดสำหรับใช้กับโปรแกรม DLDSYSTEM**. ค้นเมื่อ 26 กันยายน 2557 จาก http://www.ldd.go.th/Web_DLD_System/Lddsystem/downloaddd.html
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2557). **ฐานข้อมูลกฎกระทรวงผังเมืองรวม**. ค้นเมื่อ 25 กันยายน 2557 จาก <http://eservices.dpt.go.th/urbanplanning/>
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2556). **แผนการใช้ดินของประเทศไทย**. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2557 จาก <http://www.environnet.in.th>
- เกษตรกรปราดเปรื่อง. (2557). **การปลูกสับปะรดอย่างมีประสิทธิภาพ อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี**. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2557 จาก http://www.thaismartfarmer.net/index.php/userservice/p_know_detail/show/1782
- คลังข้อมูลสารสนเทศข้าวเชิงลึก. (2557). **ประวัติความเป็นมาของข้าว**. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2557 จาก <http://www.arda.or.th/kasetinfo/rice/rice-histories.html>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2555). **มูลนิธิคมอุตสาหกรรมตะวันออก 4 แห่ง**. ค้นเมื่อ 20 กันยายน 2557 จาก <http://www.thairath.co.th/content/288975>
- พิสิษฐ์ สีนธวนิช. (2556). **แนวทางการวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม**. เอกสารวิชาการ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 2. กรมพัฒนาที่ดิน.
- สำนักงานจังหวัดชลบุรี. (2556). **จังหวัดชลบุรี**. ค้นเมื่อ 19 กันยายน 2557 จาก <http://www.chonburi.go.th/>
- _____. (2557). **สวัสดิ์เมืองชล**. ค้นเมื่อ 19 กันยายน 2557 จาก <http://www.chonburi.go.th/>
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน). (2557). **ดาวเทียม LANDSAT8**. ค้นเมื่อ 20 กันยายน 2557 จาก <http://www.gistda.or.th/main/th/node/93>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). **น้ำฝน อุณหภูมิ**. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2557 จาก <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries27.html>
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มภาคตะวันออก. (2558). **จังหวัดชลบุรี**. ค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2557 จาก <http://www.eastosm.com/default.aspx>

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Using of social network to organize learning activities on course 3D
animation for Student of the Program of Computer Art and Design,
Buriram Rajabhat University

จिरายุทธ ประเสริฐศรี¹

Chirayut Prasoesi

¹ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศิลปะและการออกแบบ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Program in Computer Art and Design, Faculty of Humanities and Social Science, Buriram Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียน 2) วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลองกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวและเปรียบเทียบการทดสอบก่อน – หลัง เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศิลปะ และการออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 20 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการสอนรายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ 2) กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 3) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน 4) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t - test แบบ Dependent ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพความสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมการเรียน ด้านความกระตือรือร้นสนใจบทเรียนและการทบทวนบทเรียนนอกเวลาของนักศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษามีพัฒนาการความรู้ความเข้าใจสามารถทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้คะแนนสูงกว่าก่อนการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์, การจัดกิจกรรมการเรียนรู้, ภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ

Abstract

The research entitled 'using of social network to organize learning activities on course 3D Animation of Student of the Program of Computer Art and Design, Buriram Rajabhat University' aimed 1) to compare learning behavior, 2) to assess the learning outcome of the courses on 3D animation learning activities through social network. This research was carried out through an one experimental group with pretest - posttest design; the sample group of which included 20 students of the third year in the Computer Art and Design Program at Buriram Rajabhat University who were obtained by the purposive sampling technique. The instrument used in this research included 1) Lesson plan for 3D animation 2) Learning activities through the Social Network 3) Teaching Behavior Observing Form 4) The achievement for Learning. The statistics used to analyze data were percentage, mean, standard deviation and Dependent T-Test. The results revealed that organization of the learning activities through social Network resulted in effectiveness of developing the learning behavior in term of eagerness to study the lessons and revising of the lessons. In the aspect of learning outcome, it was found that student showed the development of cognitive abilities and abilities to do achievement test and secured the score after using social network higher than before the use of social network, which was consistent with the specified norm with 70% more than the level of statistical significance at .05, which was consistent with the fixed hypothesis.

Keywords: social network, learning activity, 3D animation

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่มีบทบาทกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก กระทรวงศึกษาธิการ (2551) จึงได้กำหนดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นสมรรถนะที่สำคัญที่ผู้เรียนพึงมีและปฏิบัติได้ โดยผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดนวัตกรรมการสื่อสารใหม่ทางสังคมที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย “Social Network” หรือ “สังคมออนไลน์” เป็นพื้นที่สาธารณะที่สมาชิกซึ่งก็คือคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ ศาสนา ทุกระดับการศึกษา ทุกสาขาอาชีพ และทุกกลุ่มสังคมจากทั่วโลกเป็นผู้สื่อสารหรือเขียนเล่าเนื้อหาเรื่องราว ประสบการณ์ บทความ รูปภาพ และวิดีโอ ที่ทำขึ้นเองหรือพบเจอจากสื่ออื่นๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ก่อให้เกิดวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีของสื่อสังคมออนไลน์มากมายหลายประเภท (ทัตธนันท์ พุ่มนุช, 2553)

นอกจากนี้การนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนจะเป็นมิติสำคัญที่ผลักดันให้บุคลากรครูก้าวทันเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันและสามารถเข้าถึงเยาวชนยุคใหม่ได้อย่างทันทั่วถึง ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนที่มีการแบ่งปันความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการศึกษาตามอัธยาศัยสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ (สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน, 2552)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เป็นที่ชัดเจนว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารไปยังนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้เพื่อสร้างระบบสนับสนุนการเรียนรู้รายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติซึ่งมีเนื้อหาสาระวิชาเน้นการฝึกปฏิบัติลงมือทำ (Learning by Doing and Thinking)

เพื่อที่จะให้เกิดทักษะ 3 ด้านคือ ทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ความรู้ไปกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน ปกติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียน
2. เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชา คอมพิวเตอร์ศิลปะและการออกแบบ
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศิลปะและการออกแบบ จำนวน 20 คน ได้มาจากวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการสอนรายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ
2. กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน
4. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติผ่านสื่อสังคมออนไลน์
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติผ่านสื่อสังคมออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะมีรายละเอียดดังนี้

1. ระยะที่ 1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นวิเคราะห์ การดำเนินการในระยะนี้เป็นการศึกษาเนื้อหาสาระบทเรียน จากเอกสารตำราภาพเคลื่อนไหว 3 มิติเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการเรียน

การเรียนการสอน และนำข้อมูลพฤติกรรม ผลสัมฤทธิ์ของ นักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศิลปะและการออกแบบที่ เรียนรายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติจากรุ่นที่ผ่านมาวิเคราะห์ ปัญหาทางการเรียน

1.2 ขั้นออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การดำเนินการในระยะนี้เป็นการนำจุดมุ่งหมายคำอธิบาย รายวิชารวมทั้งผลการวิเคราะห์ปัญหาทางการเรียนจากรุ่นที่ ผ่านมา นำมาปรับปรุงแบ่งหน่วยการเรียนและวัตถุประสงค์ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้ออกแบบและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 ท่าน ช่วยตรวจสอบ เนื้อหา สื่อ กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

1.3 ขั้นการพัฒนา ผู้วิจัยทำการสร้างกลุ่ม เพิ่ม เนื้อหาสาระ สื่อ และกิจกรรมที่แก้ไขสมบูรณ์แล้วอัปโหลด ลงบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยเลือกใช้ Facebook และ Youtube แล้วให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างเข้าไปใช้ศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองความรู้ไปกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน ปกติ

2. ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 จัดเตรียมห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ อาคาร 14 เพื่อใช้ในการทดลองการวิจัย

2.2 จัดเตรียมโปรเจกเตอร์ คอมพิวเตอร์ และ เชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต

2.3 ชี้แจงข้อตกลง เกณฑ์ ระเบียบ และ แผนการเรียนการสอนให้นักศึกษาทราบ

2.4 ทำการเรียนการสอนในชั้นเรียนแบบปกติ ระหว่างสัปดาห์ที่ 1-4 พร้อมทั้งบันทึกสังเกตพฤติกรรมการ เรียนของนักศึกษา

2.5 ระหว่างสัปดาห์ที่ 5-10 สอนเรื่องการ สร้างรูปทรงภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ โดยแบ่งการเรียนการสอนออกเป็น 2 ช่วง

2.5.1 ช่วงที่ 1 สัปดาห์ที่ 5-7 สอนในชั้น เรียนแบบปกติ และทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ประจำทุกสัปดาห์ พร้อมทั้งสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการ เรียนของนักศึกษา

2.5.2 ช่วงที่ 2 สัปดาห์ที่ 8 -10 สอนใน ชั้นเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ประกอบการสอน และทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนประจำทุกสัปดาห์ พร้อมทั้งสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกาเรียนของนักศึกษา

2.6 รวบรวมผลการทดลอง

ตารางแผนการเรียนการสอน 16 สัปดาห์

หัวข้อประจำบทและจำนวนคาบเรียน/สัปดาห์			
บทที่	หัวข้อเนื้อหา	จำนวนคาบเรียน	สัปดาห์
1	ประวัติความเป็นมาและรูปแบบของภาพเคลื่อนไหว	4	1
2	หลักการเบื้องต้นก่อนการสร้างภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ	4	2
3	เครื่องมือพื้นฐานในโปรแกรมสร้างภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ	8	3 - 4
4	การสร้างรูปทรง *** ทดลองใช้สื่อสังคมออนไลน์ ***	16	5 - 10
5	พื้นผิว	4	11
6	แอนิเมท	8	12 - 13
7	การจัดแสงเงา	4	14
8	การจัดมุมมอง	4	15
9	การสร้างเทคนิคภาพพิเศษ	4	16
รวม		64	1 - 16

3. ระยะที่ 3 สรุปและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สรุปและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมกาเรียน และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาวิเคราะห์ตามหลักสถิติห่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t - test แบบ Dependent

สรุปผล

จากการวิจัยเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พบว่า

1. การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมกาเรียนจากแบบสังเกตของผู้สอน พบว่า พฤติกรรมกาเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์รายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ มีผลให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมกาเรียนรู้เชิงบวกที่เด่นชัดใน 2 ประการ ได้แก่

1.1 นักศึกษามีความกระตือรือร้นสนใจบทเรียน

1.2 การทบทวนบทเรียนนอกเวลาของนักศึกษามีระยะเวลาเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษาสามารถทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้คะแนนสูงกว่าก่อนการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ ผู้วิจัยได้ศึกษาตำราที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา สื่อ และสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิเคราะห์คุณลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนจากการสัมภาษณ์นักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความพร้อมสามารถเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ตนอกชั้นเรียนได้ และโดยรวมนักศึกษามีความคุ้นเคยกับสื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Youtube อีกทั้งมีทักษะการใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและมีบัญชีส่วนตัวประจำ Facebook และ Youtube แล้วทุกคน

สอดคล้องกับทิพวรรณ นิลทยา (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการให้คำปรึกษาโดยใช้ Facebook ในรายวิชาที่มีการบูรณาการการเรียนการสอนกับบริการวิชาการและการวิจัย รายวิชาประเด็นและแนวโน้มทางการพยาบาล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การใช้บริการ Facebook มากกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 100 และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการให้คำปรึกษาโดยใช้ Facebook ในรายวิชาที่มีการบูรณาการการเรียนการสอนกับบริการวิชาการและการวิจัย พบว่า ในการเรียนการสอนเป็นการใช้สื่อออนไลน์ในการปรึกษาและส่งงานทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็วและแก้ไขงานได้ทันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100

2. การสังเกตพฤติกรรมการเรียน และติดตามการเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเรียนรู้วิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ พบว่า นักศึกษามีความกระตือรือร้นสนใจบทเรียน และในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างและอัปโหลดลงในสื่อสังคมออนไลน์ นักศึกษาทุกคนสามารถมองเห็นหรือติดตามกิจกรรมที่สร้างขึ้นได้ทันทีและจะเข้ามาติดตามครบทั้ง 20 คน ภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 วัน และนักศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสนใจการเรียนผ่านสื่อสังคมออนไลน์อีกหลายประการ เช่น การพิมพ์ข้อความซักถาม

ข้อสงสัยลงในช่องแสดงความคิดเห็น การแบ่งปันความรู้จากแหล่งอื่นๆ การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันโดยการติชมผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มสมาชิกก่อให้เกิดการกระตุ้นพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น และพฤติกรรมทบทวนบทเรียนนอกเวลาของนักศึกษาซึ่งจากการติดตามสถิติที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า นักศึกษาได้เข้ามาทบทวนเปิดใช้สื่อที่อัปโหลดไว้ประมาณช่วงเวลา 21.00 – 00.00 น. และโดยการสัมภาษณ์นักศึกษาให้เหตุผลว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมควรอยู่บ้านหรือหอพักตามลำพังจึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการทบทวนบทเรียน อีกทั้งการทบทวนบทเรียนจากเนื้อหาประเภทคลิปวิดีโอ Youtube จะช่วยให้เกิดความเข้าใจและสามารถฝึกปฏิบัติตามได้ง่ายกว่าการทบทวนอ่านเอกสารตำรา

สอดคล้องกับกัญจน์ ผลภาณี (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook ในการเรียนการสอน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างในฐานะนักศึกษาและเยาวชนมีความสนใจ และใส่ใจในเนื้อหาและกิจกรรมของชั้นเรียนผ่านการเข้าถึงผู้ร่วมชั้นเรียนและผู้สอนผ่านพื้นที่สังคมออนไลน์ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมต่างๆ ในสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ยิ่งไปกว่านั้นการใช้สื่อการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีสังคมออนไลน์ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่กระชับระหว่างผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนผ่านพื้นที่การสื่อสารด้วยสังคมออนไลน์นอกเหนือจากการสื่อสารในห้องเรียนตามธรรมดาอีกด้วย และพฤติกรรมการทบทวนบทเรียนนอกเวลาของนักศึกษาคือสอดคล้องกับพิศมัย หาญมงคลพิพัฒน์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการใช้งานเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ และช่วงเวลาที่นิสิตเข้าใช้งานเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์มากที่สุด คือช่วงเวลา 21.01 – 00.00 น.

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษามีพัฒนาการความรู้ความเข้าใจสามารถทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้คะแนนสูงกว่าก่อนการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

สอดคล้องกับอุทุมพร ศรีแจ่ม และคณะ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ด้วยการเรียนแบบผสมผสานระหว่างวิธีการเรียนรู้ แบบเผชิญหน้ากับวิธีการเรียนรู้ผ่าน Facebook พบว่าผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาด้วยการ เรียนแบบผสมผสานระหว่างชั้นเรียนปกติกับการเรียนผ่าน Facebook ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีลักษณะสูงขึ้นตลอดการ ทดลองและคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากการเรียน ด้วย การเรียนแบบผสมผสานระหว่างชั้นเรียนปกติกับการ เรียนผ่าน Facebook เป็นการจัดการเรียนการสอน 2 ชนิด มาผสมรวมกันทำให้เกิดการส่งเสริมและเพิ่มพูนความรู้ซึ่งกัน และกัน ธาตรี พิมพ์เบ้ง (2550) กล่าวว่า การเรียนการสอน แบบผสมผสานเป็นการเรียนที่ดีที่สุดเนื่องจากการผสม ผสาน การจัดการเรียนการสอนโดยการเลือกใช้คุณลักษณะ ที่ดีที่สุดของการสอนในห้องเรียน และคุณลักษณะที่ดีที่สุด ของการสอนออนไลน์เข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่าง อิสระ และระพีพร พลเยี่ยมหาญ (2548) ที่ให้นิยามของการ เรียนการสอนแบบผสมผสานไว้ว่าเป็นการเรียนโดยใช้การ ผสมผสานวิธีสอนที่หลากหลายเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด ผู้วิจัยนำการเรียนแบบผสม ผสานระหว่างชั้นเรียนปกติกับการเรียนผ่าน Facebook ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านการตรวจจากอาจารย์ที่ ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหา ได้ประเมินคุณภาพ และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ ก่อนการทดลองกับกลุ่มจริงใน ชั้นเรียนทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาและฝึกทักษะได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประพรธน์ พลชะวีระ (2550) ได้ ทำการวิจัยการนำเสนอรูปแบบการเรียนแบบผสมผสานด้วย การเรียนร่วมมือกันในโครงงานวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบ ว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกมลวรรณ เนติฉันท พิพัฒน์ (2553) ได้ทำการวิจัยการศึกษาผลการเรียนแบบ ผสมผสานที่มีแบบทางการเรียนต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยที่กล่าวมา

แล้วนั้น สรุปได้ว่าการสอนด้วยการเรียนแบบผสมผสาน ระหว่างวิธีการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติกับวิธีการเรียนรู้ผ่าน สื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา มีพัฒนาการที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้

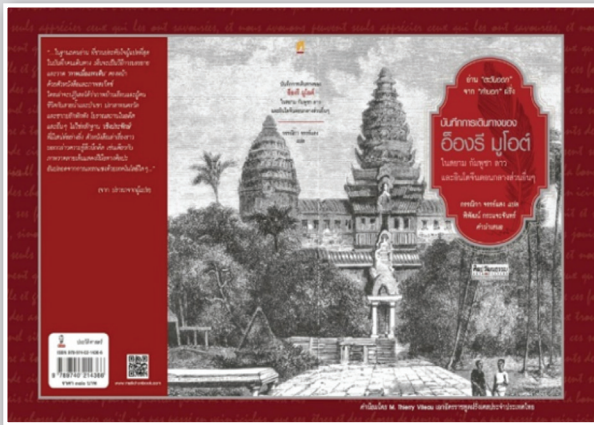
จากข้อค้นพบในการวิจัยการจัดกิจกรรมการเรียน รู้รายวิชาภาพเคลื่อนไหว 3 มิติผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผล ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาพฤติกรรมมารการเรียน และ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาดีขึ้น ดังนั้น จึงควรพัฒนาเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุก หัวข้อเนื้อหา เพื่อใช้เป็นสื่อหลักประกอบการเรียนรู้อาชีว ภาพเคลื่อนไหว 3 มิติให้กับนักศึกษาในภาคเรียนถัดไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มี การนำเครือข่ายสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้ในการจัดการ เรียนการสอนกับรายวิชาอื่นๆ เพื่อการพัฒนากระบวนการ เรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตัวอย่างเครือข่าย สังคมออนไลน์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ Facebook Youtube Twitter และ Web Blog ทั้งนี้ผู้สอน ควรศึกษาคุณลักษณะของระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์และ ความพร้อมของผู้เรียนในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อ วางแผนและเลือกใช้ได้ตรงกับความต้องการและสอดคล้อง กับรูปแบบการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ เฉิดฉิ้นท์พิพัฒน์. (2553). การศึกษาผลการเรียนแบบผสมผสานที่มีแบบทางการเรียนต่างกันวิชาสื่อการศึกษาเบื้องต้นของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัญจน์ ผลภาณี. (2554). แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook) ในการเรียนการสอน. คณะอุตสาหกรรมบริการ วิทยาลัยดุสิตธานี.
- หัตถนันท์ พุ่มนุช. (2553). การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม (Social Network) เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม. Veridian E- Journal. 5(1), 523 – 540.
- ทิพย์วรรณ นิลทยา. (2556). ผลของการใช้ Facebook ในการให้คำปรึกษานักศึกษาในการเรียนรายวิชาที่มีการบูรณาการเรียนการสอนการบริการวิชาการและการวิจัย: วิชาประเด็นแนวโน้มทางการพยาบาล. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.
- ธাত্রี พิมพ์ปิง. (2550). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบผสมผสานเรื่องไฟฟ้าสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. รายงานการศึกษาอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประพรพรรณ พละชีวะ. (2550). การนำเสนอรูปแบบการเรียนแบบผสมผสานด้วยการเรียนร่วมกันในโครงการวิทยาศาสตร์สำหรับการฝึกแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศมัย หาญมงคลพิพัฒน์. (2558). ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์. การประชุมหาตใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6, มหาวิทยาลัยหาตใหญ่.
- ระพีพร พลเยี่ยมหาญ. (2548). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาเคมี โดยใช้ยุทธศาสตร์การสอนแบบผสมผสานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน. (2552). โครงการก้าวใหม่ของครูไทย ก้าวไกลด้วย Social Media. ค้นเมื่อ 18 กันยายน 2557 จาก <http://thaismedu.com/>
- อุทุมพร ศรีแจ่ม และคณะ. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการเรียนแบบผสมผสานระหว่างวิธีการเรียนรู้แบบเผชิญหน้ากับวิธีการเรียนรู้ผ่านเฟสบุ๊ค. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

อ็องรี มูโอดต์. (2559). บันทึกการเดินทางของ อ็องรี มูโอดต์ ในสยาม กัมพูชา ลาว และอินโดจีนตอนกลางส่วนอื่น ๆ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มติชน, 448 หน้า.
อ็องรี มูโอดต์ เขียน
กรรณิกา จรรย์แสง แปล

บันทึกการเดินทางของ อ็องรี มูโอดต์ ในสยาม กัมพูชา ลาว และอินโดจีนตอนกลางส่วนอื่น ๆ: เรื่องของ “สยาม กัมพูชา ลาว” จากคำเล่า ของ “คนฝรั่งเศส”

Voyage dans les Royaumes de Siam, de Cambodge, de Laos et autres parties centrales de l'Indo-chine, par feu Henri Mouhot, naturaliste français:
Journey Record of “Siam Cambodia Laos” from the tale of “France”.

ณภัทร เชาว์นวม / Napat Chawnuam¹

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Program in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Science, Buriram Rajabhat University

บทนำ

ในแวดวงประวัติศาสตร์ศึกษามักเชื่อถือและให้นำหน้าแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ หรือเอกสารอันเป็นแหล่งข้อมูลขั้นต้น ได้แก่ จารึก พงศาวดาร และเอกสารต่าง ๆ ที่บันทึกในช่วงสมัยนั้น ๆ หรือช่วงสมัยใกล้เคียง การศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของรัฐชาติที่มีลักษณะเป็นแบบแผนมักให้ข้อมูลเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับราชวงศ์และการเมืองการปกครอง ทั้งนี้ เหมือนว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วงราว 10 ปีที่มีผ่านมาจนถึงปัจจุบัน เริ่มต้นตัวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ยิ่งขึ้น ส่งผลให้การบันทึกข้อมูลโดยบุคคลที่มาจากความเป็นอื่น (ต่างชาติพันธุ์ ต่างวัฒนธรรม ต่างทักษะ) เป็นหนึ่งในข้อมูล ที่ได้รับความสนใจในแวดวงประวัติศาสตร์ศึกษาไม่น้อย แม้นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องยังไม่ยอมรับข้อมูลที่มาจากสายตาของ “คนนอก” บ้างก็อาจอยู่ในข่าย รับฟัง แต่ไม่ยอมรับ หรือยอมรับได้เพียง

บางข้อมูลก็ตาม แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าข้อมูลดังกล่าวนับเป็นข้อมูลที่น่าสนใจในแวดวงประวัติศาสตร์ โบราณคดี รวมถึงศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องด้วยเป็นข้อมูลที่บันทึก ภาพ และ เหตุการณ์ โดยไม่ได้ถูกกำกับและจำกัดด้วยชุดความคิดทางชนบ จาริต ประเพณี การ “เล่าเรื่อง” จึงต่างออกไปจากการเล่าเรื่องของ “คนใน” ซึ่งอาจถูกกำกับและจำกัดด้วยชุดความคิดทางชนบ จาริต ประเพณี พาให้ดบังหรือบิดเบือนบางข้อมูลที่เป็นข้อมูลสำคัญไป

บันทึกการเดินทางของ อ็องรี มูโอด ในสยาม กัมพูชา ลาว และอินโดจีนตอนกลางส่วนอื่น ๆ มีคำโปรยหน้าปก ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 ว่า อ่าน “ตะวันออก” จาก “คำบอก” ฝรั่งเศส เป็นเอกสารที่เกือบจะจัดได้ว่าเป็นเอกสารชั้นต้น ด้วยเพราะบันทึกการเดินทางของ อ็องรี มูโอด นักสำรวจผู้มีความรู้ด้านภูมิศาสตร์ ธรณีวิทยาและกีฏวิทยาชาวฝรั่งเศส มาจากคำบอกเล่าบางส่วน (คนเน่คิดว่าราวถึงหนึ่งก็อาจไม่คลาดเคลื่อนนัก) เป็นข้อมูลจากบันทึกและคำบอกเล่าของบุคคลที่เขาได้เสพงานหรือได้สนทนาด้วย บันทึกที่นับได้ว่ามีส่วนเสริมแรงให้มูโอดใฝ่ใจออกสำรวจดินแดนสยามและอาณาจักรใกล้เคียง คือบันทึกของเซอร์จอห์น เบาริง เรื่อง The Kingdom and People of Siam (ราชอาณาจักรและราษฎรสยาม) ที่ได้แสดงถึงภาพสังคม วัฒนธรรม ของราชอาณาจักรสยามในสมัยรัชกาลที่ 3 กระจันนั้น แม้จะเป็นบันทึกของผู้ที่ออกตัวว่าตนเองไม่ใช่ชนนักโบราณคดี หรือผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งเป็นคำบอกเล่าที่มาจาก จากสายตาของ “คนนอก” แต่ก็อนุมานได้ว่าบันทึกของมูโอดที่แปลเป็นภาษาไทยจากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศส โดย กรรณิกา จรรย์แสง น่าจะมี ‘สาร’ สำคัญที่น่าค้นหา และชวนศึกษา เพราะในช่วง พ.ศ. 2558 มีการตีพิมพ์ถึง 2 ครั้ง ในเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน และตีพิมพ์ครั้งที่ 3 (ครั้งล่าสุด) ใน เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2559 เมื่อเทียบช่วงเวลาที่มีการเผยแพร่แล้ว ถือเป็นสถิติการตีพิมพ์ที่แสดงให้เห็นว่ามีผู้สนใจบันทึกของ “คนนอก” นี้ ไม่น้อย

จากคำแนะนำโดย พิพัฒน์ กระแจะจันทร์ และปรารภจากผู้แปล ได้ให้ข้อมูลเชิงวิพากษ์และนำเสนออัตวิสัยของมูโอดที่ค่อนข้างเป็นไปในทางให้คุณค่าและกล่าวถึงความตรงไปตรงมาในการบันทึกภาพและเหตุการณ์ที่เขาได้ประสบ ในที่นี้ นอกจากการนำเสนอความน่าสนใจดังกล่าวในส่วนนำ อันเป็นเสมือนการ “ชูโรง” ให้กับบันทึกของนักสำรวจชาวฝรั่งเศส ผู้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอังกฤษในการออกสำรวจครั้งสำคัญนี้ จะขอแนะนำข้อสังเกตบางประการจากบันทึก 28 ตอน ของ อ็องรี มูโอด ดังต่อไปนี้

ทัศนะต่อสรรพศาสตร์และสรรพสิ่งในฐานะนักสำรวจผู้มักตั้งข้อสังเกต

บันทึกของมูโอด จะทำให้ผู้อ่านเชื่อมโยงอย่างไม่ข้อสงสัยว่าเขาคือนักธรรมชาติวิทยาที่อุทิศตนเองเพื่อการสำรวจดินแดนอันมีความเป็นอื่นจากชาติพันธุ์ของเขา เนื้อหาในบันทึกได้แสดงให้เห็นว่าเขามีความรู้ด้านภูมิศาสตร์ ธรณีวิทยา กีฏวิทยา และมีความสนใจด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาที่เขาได้บันทึกไว้บางส่วน (เน้นตัวหนาโดยผู้ปริทัศน์) ดังนี้

ก) เนื้อหาบางส่วนที่แสดงถึงความรู้ด้านภูมิศาสตร์และธรณีวิทยาของมูโอด

... หินบนเขาแถบนี้ส่วนใหญ่มีลักษณะเหมือนหินบนเกาะ คือมีร่องรอยของการแปรสภาพเป็นลักษณะของหินยุคโบราณที่เกิดจากการทับถมและยังคงสภาพแต่เดิมที่เคยอยู่ใต้น้ำ เพียงแต่ส่วนโครงสร้างและเนื้อหินเปลี่ยนแปลงไปจากแรงระเบิดของภูเขาไฟ โดยหินแทบทุกก้อนยังคงปรากฏแนวชั้นแร่ซึ่งทางธรณีวิทยาเรียกว่าชั้นรอยต่อ หมายถึงกลุ่มแร่ธาตุที่เข้าไปฝังตัวอยู่ตามชั้นหินหรือเนื้อในหิน และแทรกซึมเข้าไปจนกลายเป็นเนื้อเดียวกัน... ตกค้ำยามน้ำลง เราปล่อยให้เรือลอยล้าอยู่ในโคลนเลน ข้าพเจ้าสังเกตเห็นตั้งแต่เมื่อตอนกลางวันว่าดินโคลนของที่นี่มีส่วนผสมของแร่ธาตุภูเขาไฟเหมือนที่พบในหลุมแร่ถ่านหิน แดมยังไต่กลิ้งก้ำมะถันโขมมาอย่างเข้มข้นตลอดทั้งคืน จนทำให้คิดไปว่ากำลังอยู่ในบริเวณปากปล่องภูเขาไฟใต้น้ำ (2559: 116)

...ข้าพเจ้าไปเที่ยวเกาะครามด้วย เกาะนี้ใหญ่ที่สุดและสวยที่สุดในบรรดาเกาะด้านทิศเหนือของอ่าวไทยช่วงระหว่างเมืองบางกอกและจันทบุรี ตลอดทั้งเกาะเป็นแนวสันเขา มีต้นไม้ขึ้นเต็ม แต่เข้าไปสำรวจได้ไม่ยาก และน่าจะเป็นแหล่งแร่เหล็กออกไซด์จำนวนมาก พอตกเย็นฝูงลิงและฝูงกวางบนเกาะจะแฉะเวียนมากินน้ำ ที่ริมหาด เพราะบนเกาะไม่มีแหล่งน้ำจืดเลย

เช้าวันที่ 29 พอตะวันไต่ขึ้นสูงที่ขอบฟ้า ลมบกกำลังลง เราอยู่ห่างจาก ช่องแคบที่กั้นระหว่างเกาะหมากกับเกาะกวางเพียง 3 ไมล์ ตอนที่ลมหยุดพัด เรือแล่นไปได้ครึ่งชั่วโมงแล้วโดยอาศัยแรงพาย คนบนเรือต่างถูกแสงแดดแผดเผา เพียงชั่วโมงเดียวที่ไม่มีลมพัด อากาศข้างที่บหนักและร้อนจนแทบหายใจไม่ออก ทันใดนั้นข้าพเจ้าให้รู้สึกประหลาดใจนัก ด้วยว่าน้ำทะเลเริ่มเคลื่อนไหวเป็นคลื่นม้วนตัวสูงขึ้น จนเรือลำน้อยของเราหมุนสะเปะสะปะไร้ทิศทาง ข้าพเจ้าคิดอะไรไม่ออกเพราะไม่เคยพบปรากฏการณ์แปลกใหม่นี้มาก่อนเลย ไม่รู้ว่าจะเกิดเหตุให้เกิดเภทภัยหรืออุบัติเหตุใดๆ ในช่วงเวลานาทีนั้นหรือไม่ กระทั่งได้ยินคนแจวเรือร้องว่า “โน่น คูลี คูน้ำทะเลเดือด” ข้าพเจ้าเหลียวไปมองทางทิศที่เขารู้สึกเหมือนน้ำทะเลกำลังเดือดปุดๆ และเพียงชั่วพริบตาเกิดน้ำพุและไอน้ำพุ่งสูงขึ้นไปในอากาศนานหลายนาที ข้าพเจ้าไม่เคยเจอปรากฏการณ์เช่นนี้มาก่อน แต่แล้วก็เลิกประหลาดใจเรื่องคลื่นก้ามงันที่โขยจวนจนหายใจไม่ออกที่เกาะมัน ภูเขาไฟใต้น้ำที่เกิดปะทุขึ้นมานี้อยู่ห่างจากจุดที่เราทอดสมอเรือเมื่อ 3 วันก่อนเกือบไมล์ (2559: 118)

พืชพันธุ์ที่นี้สวยงามดีแต่ไม่ขึ้นดกหนา มีไม้ต้นสูงใหญ่ไม่มาก ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางเฉลี่ย 1-2 ฟุต ความสูงโดยประมาณระหว่าง 25 หรือ 30 เมตร หรือบางต้นถึง 40 เมตร ส่วนมากจะเป็นไม้ประเภทให้ยาง ฝูงเสียงผามาชุมนุมใต้ต้นไม้เป็นจำนวนมาก เลื้อยก็ด้วยเช่นกัน และลึกเข้าไปในเขตเขา ยังมีข้างและแรดอยู่มาก เราพบชั้นหินทรายขนาดใหญ่ในหลายๆ ที่... (2559: 368)

เนื้อหาข้างต้น แสดงให้เห็นว่ามูโอต์มีความรู้ด้านภูมิศาสตร์และธรณีวิทยาที่เขาสามารถวิเคราะห์และประมวลข้อมูลจากสิ่งที่เขาพบเห็น ด้วยระบบความคิดแบบนักวิทยาศาสตร์และนักสังเกตการณ์

ข) เนื้อหาบางส่วนที่แสดงถึงการสนใจทดลองและศึกษาด้านกีฏวิทยา

.... หลายครั้งข้าพเจ้าเดินท่องไปเจอซากปรักหักพังขนาดใหญ่มากมายแฝงอยู่ในป่า มีโอกาสเก็บตัวอย่างผีเสื้อสวยงามและแมลงพันธุ์ใหม่ๆ หลายชนิดจากที่นั่น พอออกจากอยุธยา เราก็มุ่งตรงไปยังปากเพรียว ซึ่งต้องใช้เวลาเดินเท้าอีกสองสามวันขึ้นไปทางเหนือก็จะถึงพรมแดนลาว ปากเพรียวเป็นพื้นที่ในเขตภูเขาน้อยใหญ่ ข้าพเจ้าจึงได้โอกาสลงมือเก็บตัวอย่างแมลงและหอยบกสารพัดชนิด (2559: 87)

.... พอสร้างกระท่อมซึ่งกินเวลาไม่นานและไม่แพงด้วยแล้วเสร็จก็เอาเปลแขวนไว้ 3 หลังแล้วเริ่มเตรียมการล่าสัตว์ปีกและแมลง ซึ่งจะมีชุกชุมจริงๆ ก็เฉพาะตอนต้นและปลายฤดูฝน ... จากงานล่าสัตว์ที่ได้ผลดีและมีปริมาณมาก ตัวด้วงหนวดยาวมีอยู่ชุกชุม วันนั้น

ข้าพเจ้าเก็บแมลงหายากชนิดใหม่ๆ ใส่กล่องได้กว่าพันตัว ทั้งยังรู้สึกดีใจเหลือเกินที่สามารถจัดหาแมลงมาแทนที่พวกชุดพันธุ์หายากที่ได้จากเมืองเพชรบุรี ซึ่งถูกทำลายเสียหายไปกับชุดสะสมทั้งหมดที่จมทะเลลงพร้อมกับเรือเซอร์เจมส์ บรู๊ค (2559: 340)

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเป้าประสงค์ประการสำคัญที่เรือออกสำรวจดินแดนแถบนี้ ที่ต้องการเก็บตัวอย่างพันธุ์สัตว์นานาชนิด โดยเฉพาะแมลงและหอยเพื่อส่งกลับไปยังดินแดนที่เขาจากมา กระนั้น บันทึกของเขาก็บอกเล่าให้ทราบว่าการ ทำงาน ของเขามีทั้งช่วงเวลาที่ธรรมชาติเป็นใจบ้าง โทศร้ายบ้าง เช่นในครั้งที่ตัวอย่างพันธุ์หอย พันธุ์แมลงหายากที่เขาได้มาเป็นจำนวนมากจากการสำรวจครั้งแรก ๆ ที่เพชรบุรี ต้องอันตรายไปพร้อมกับการอัปปางของเรือเซอร์เจมส์ บรู๊ค แม้จะรู้สึกเศร้าเสียตายพานให้หมดกำลังใจ แต่การสำรวจครั้งต่อ ๆ มาด้วยความมุ่งมั่นก่อปรกับความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาและด้านกีฏวิทยา ก็ทำให้เขาได้ ชิ้นงาน ใหม่ มาแทนที่

ค) เนื้อหาบางส่วนที่แสดงถึงความสนใจในศาสตร์อื่น ๆ ที่ควรค่าแก่การศึกษา

เนื้อหาต่อไปนี้เป็นกรออกเดินทางสู่พระตะบองเข้าเมืองเสียมเรียบและได้พบ ปราสาทนครวัด โบราณสถานอันได้ชื่อว่าเป็นจิตวิญญาณของชนชาติเขมร มูโอต์ได้แสดงความตื่นใจที่ได้เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรมอันล้ำค่านี้ ทั้งหวังใจให้ถ้อยความของเขาสื่อไปถึงปราชญ์ด้านอารยธรรมตะวันออกให้สนใจมาศึกษาเพื่อประโยชน์ด้านโบราณคดีสืบต่อไป

... บนเส้นรุ้งที่ 14 องศา และเส้นแวงที่ 102 องศาทางทิศตะวันออกของกรุงปารีสในเขตหัวเมืองชื่อเดียวกันนี้ ปรากฏซากโบราณสถานอันงดงามอลังการ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของโตนเลสาบ เป็นผลงานสร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่ เพียงได้เห็นก็เกิดความรู้สึกชื่นชมอย่างลึกซึ้ง จนเราอดตั้งคำถามไม่ได้ว่า เกิดอะไรขึ้นกับประชาชาติที่ทรงอำนาจ ทรงภูมิปัญญา และมั่งคั่งด้วยอารยธรรมซึ่งเรายกย่องให้เป็นเจ้าของผลงานสุดอลังการนี้... (2559: 230)

... ความพยายามตั้งใจบรรยายสิ่งที่พบเห็นและความรู้สึกที่มีต่อโบราณสถานเมืองพระนคร ข้าพเจ้าไม่ได้มีเจตนาแสดงภูมิรู้ทางสถาปัตยกรรมและโบราณคดีแม้แต่น้อย หัวใจไว้แต่เพียงประการเดียวว่า ความสามารถเล็กน้อยที่พอมืออยู่ จะมีส่วนช่วยเสริมความรู้เรื่องศาสตร์แขนงใหม่ และดึงความสนใจของเหล่านักปราชญ์ทางบุรพคดีศึกษามาสู่แหล่งโบราณสถานที่ค้นพบใหม่แห่งนี้... (2559: 234)

... ใครบ้างเล่าอาจเอื้อมคิดฝันจะมีศิลปะสถาปัตยกรรมอื่นใดในโลกที่จะงดงามตระการต้ายิ่งกว่านี้ แถมยังเร้นกายอยู่กลางป่าลึก ในดินแดนห่างไกลความเจริญ ดิบเถื่อนรกร้าง ไร้คนรู้จัก... ที่ซึ่งร่องรอยของสัตว์ใหญ่น้อยได้กลบเลือนร่องรอยของมนุษย์ ยินเพียงเสียงกระหึ่มก้องของเสือคำราม เสียงแผดลั่นของช้างป่า และเสียงกู่ร้องของกวาง เราใช้เวลาทั้งวันสำรวจดินแดนนี้ แต่ละอย่างก้าวเปี่ยมด้วยความพิศวงและมหัศจรรย์ใจที่มีแต่จะเพิ่มพูนทุกขณะ...

ยิ่งข้าพเจ้าเข้าไปใกล้ แทนที่จะรู้สึกผิดหวัง กลับยิ่งชื่นชมโฉมหน้าสลักซึ่งขึ้นเห็นเสาสีสูงรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส สักเป็นหินแท่งเดียวล้วนๆ สัดส่วนเหมาะเจาะ ชุ่มประตูล้วนหน้าบัน และหลังคาโค้ง ล้วนแล้วแต่สร้างจากแท่งหินทรายสกัด ชัดกลิ้ง สลักลวดลายอย่างลงตัว... (2559: 239)

นอกจากนี้ ในช่วงขากลับ มูโตรีได้มีโอกาสไปเยือนปราสาทพนมวัน ณ เมืองพิมาย คำบอกเล่าของเขายังคงมีน้อยจะแสดงความประทับใจที่มีต่อปราสาทนครวัด ดังนี้

...ข้าพเจ้ามีโอกาสได้ไปเยี่ยมชมประสาทแห่งหนึ่งชื่อพนมวัน อยู่ห่างจากตัวเมืองโคราชไป 9 ไมล์ทางตะวันออก โบราณสถานแห่งหนึ่งงดงามน่าชื่นชมมาก แม้ขนาดจะเล็กและสวยงามน้อยกว่าปราสาทเมืองพระนคร... เมื่อขึ้นไปถึงยอด ภาพที่เห็นทำให้เข้าใจว่าเรากำลังยืนอยู่ที่ใจกลางซากปรักหักพังของปราสาทในเมืองพระนคร... ชาวสยามกล่าวว่าพนมวันคือศาสนสถานในองค์พระราชนิ ส่วนศาสนสถานของพระราชาอยู่ที่พิมาย ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากเมืองโคราชไปทางตะวันออกราว 30 กว่าไมล์... (2559: 360-361)

ตามที่มีมูโตรีได้ออกตัวไว้ในบันทึกการเดินทางว่าตนเองไม่อาจหาญกล้าตั้งตนว่าเป็นนักโบราณคดี แต่การได้สัมผัสร่องรอยอารยธรรมเขมร อันเป็นความภาคภูมิใจของชาวกัมพูชา ทำให้มูโตรีได้กล่าวไว้ในส่วนนำของบทที่ 20 ว่าหากต้องการค้นพบคำตอบแห่งที่มาของกลุ่มชนเขมร หรืออีกนัยหนึ่งคือการจะรู้ประวัติศาสตร์ชนชาติเขมรได้อย่างกระจ่างชัดจะต้องเป็นผู้รู้ภาษาสันสกฤต ภาษาบาลี ภาษาฮินดี รวมทั้งภาษาที่ใช้ในแถบอินโดจีน ตลอดจนมีความรู้ด้านจารึกศึกษาและประวัติศาสตร์ศิลปะ หากไม่แล้ว ก็จะมีแต่เพียงข้อสันนิษฐานต่าง ๆ ที่มีมีการหาข้อมูลหรือแนวความคิดอื่น ๆ มาหักล้างกัน ไม่มีจบสิ้น จากเนื้อหาในบันทึกต่อไปนี้

มีแต่ความรู้ภาษาสันสกฤต ภาษาบาลี และภาษาปัจจุบันที่ใช้กันในอินเดีย ดินแดนฮินดูสถาน และอินโดจีน อีกทั้งงานศึกษาจารึกและภาพนูนต่ำในเมืองพระนคร เปรียบเทียบกับเรื่องราวมากมายที่ปรากฏอยู่ในบทวิสรรเสริญวีรบุรุษโบราณของอินเดียเท่านั้นที่จะเป็นปัจจัยช่วยให้เราค้นพบความเป็นมาของกลุ่มชนเขมรโบราณแห่งอาณาจักรกัมพูชา... トラบเท่าที่ยังไม่มีปรากฏทางโบราณคดีคนใดอุทิศตัวศึกษาผลงานนี้ ย่อมเป็นไปได้ที่เราจะมีเพียงระบบคิดในการอธิบาย ข้อสมมติฐานที่มีแต่จะขัดแย้งและหักล้างกันเองด้วยเหตุนี้ เท่าที่ทำได้ในปัจจุบันล้วนเป็นเพียงเรื่องของสมมติฐาน เราจึงขอแสดงความเห็นไว้ด้วยในที่นี้ ด้วย ความถ่อมเนื้อถ่อมตัวและรู้ดีถึงข้อจำกัด (2559: 259)

อ็องรี มูโตรี

ภาพวาดลายเส้นจากรูปถ่าย โดย อ. รุสโซ (2559: 2)

ทัศนะทางมานุษยวิทยาจากสายตาผู้แปลกถิ่น

ดังที่ได้กล่าวไว้ในส่วนของบทนำแล้วว่าบันทึกการเดินทางของอ็องรี มูโอด์นี่ เป็นการให้ข้อมูลจากสายตาและทัศนะของ คนนอก ที่แม้จะให้ข้อมูลที่ตรงไปตรงมาตามความนึกคิด หรือตัดสินด้วยตรรกะด้านวิทยาศาสตร์ผนวกความเชื่อตามกรอบแห่งศาสนาที่เขานับถือ ด้วยเพราะบุคลิกของมูโอด์นี่โน้มไปทางการเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่สนใจใคร่รู้ ช่างสังเกต ชอบการสำรวจ การทดลองและการหาคำตอบ บางข้อมูล บางทัศนะจึงอาจ ตรงเกินไป ในขณะที่เดียวกัน หลายข้อมูลหลายทัศนะ แสดงให้เห็นว่าการเล่าเรื่องจากมุมมองของผู้ที่มาจากความเป็นอื่นด้านชาติพันธุ์ ความเชื่อ จารีต ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องที่เล่า นั้น อาจกลายเป็นประเด็นขัดข้องใจหรือถือเป็นเรื่องค่อนข้างอ่อนไหวสำหรับผู้ที่อยู่ในบริบทสังคมวัฒนธรรมนั้น ๆ

ในที่นี้ จะนำเสนอทัศนะของมูโอด์นี่ที่มีต่อศาสนา ความเชื่อ วิถีชีวิต และ ทัศนะต่อชนชั้นปกครอง ไพร่ ทาส ในดินแดนที่เขาได้ออกสำรวจ (เน้นตัวหนาโดยผู้เขียน) ดังนี้

ก) ทัศนะต่อศาสนา ความเชื่อ วิถีชีวิต

ในเชิงอรรถที่ 3 ของ บทที่ 24 ซึ่งได้ระบุไว้ว่าเป็นเชิงอรรถต้นฉบับ แสดงให้เห็นทัศนะเชิงวิจารณ์ที่มีต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามมุมมองของชาวตะวันตกที่ไม่ได้นับถือพุทธศาสนา แต่เชื่อใน พระเจ้าของตน ดังนี้

แม้เราไม่อาจยืนยันได้ว่าเจ้าชายชาวอินเดียที่ชื่อสิทธารถะแห่งวงศ์โคตมะ (le Gotamide) หรือที่ชาวพุทธในยุคหลังเรียกว่าศากยมุณี เป็นผู้นำระดับแนวหน้าในการต่อต้านระบบวรรณะในอินเดียหรือไม่ แต่อย่างน้อย เราก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการที่ทรงเชิญชวนให้คนทุกคนไม่ว่ามาจากชาติกำเนิดใดก็มีโอกาสใช้ชีวิตแบบนักบวชและสามารถเข้าถึงหนทางหลุดพ้นดังที่ได้กระทำนั้น เท่ากับเป็นการบั่นทอนโครงสร้างของระบบชนชั้นวรรณะอยู่แล้วในตัว คำสอนที่ให้คนทุกคนมีหน้าที่ และสามารถบรรลุจุดหมายสูงสุดได้โดยเสมอภาค เท่ากับปลดปล่อยเสรีภาพทางจิตวิญญาณให้คนตัวเล็ก ๆ และคนยากคนจนจากแอกของคนที่แข็งแกร่งและมีอำนาจมากกว่า ทั้งยังล้มล้างเส้นแบ่งความเป็นมนุษย์ในหมู่ชนตามศาสนาพราหมณ์ แม้เราอาจจะเห็นต่างจากแนวคิดทางศาสนาอย่างหยาบ ๆ ที่นำลัทธิความเชื่อซึ่งถูกขับออกจากอินเดีย ไปปะติดปะต่อกับความเชื่อเรื่องโชคกลางแบบดิบ ๆ ในดินแดนปลายบูรพทิศและทางเหนือของอินเดีย แต่ก็ต้องยอมรับด้วยเช่นกันว่า ลัทธิความคิดดังกล่าวนี้ได้ช่วยปกป้องคุ้มครองมนุษย์ 400,000,000 ชีวิตที่เผชิญชะตากรรมเดียวกันกับชาติพันธุ์เก่าแก่อย่างชาวอียิปต์และอินเดียให้หลุดพ้นจากกรอบความเชื่อที่ฝังหัวไปจนตาย เรื่อง วรรณะ อันเป็นตัวบ่มเพาะความเป็นชาติและสำนึกในมาตุภูมิไปจนหมดสิ้น – เชิงอรรถต้นฉบับ (2559: 329)

นอกจากการวิจารณ์ “ศาสนาแห่งพุทธศาสนา” แล้ว มูโอด์นี่ยังได้วิจารณ์ ผู้สืบทอดพุทธศาสนา คือ พระสงฆ์ ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่ระบุลักษณะทางสถานะได้ยาก จะเทียบเคียงกับสถานภาพบาทหลวงในคริสต์ศาสนาหาได้ไม่ แม้พระสงฆ์จะมีส่วนร่วมกับการพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายของคนในสังคม แต่หาได้มีหน้าที่รับผิดชอบจิตวิญญาณของใครดังบทบาทของ พระ ในศาสนาที่มูโอด์นี่นับถือ ต่อด้วยการวิจารณ์ตามภาพที่เห็นก่อปรกกับความยึดถือเชื่อมั่นและศรัทธาเพียงพระเจ้าแห่งตน ไม่ได้มีความไม่เข้าใจอย่างทอ้งแท้ในบริบทของพุทธบัญญัติ และวิถีแห่งพระสงฆ์กับพุทธมามกะ ดังเนื้อหาต่อไปนี้

...หากเอาแนวคิดเราไปอธิบายสถานะของพระที่เป็นคณะสงฆ์ในสังคมคงให้นิยามได้ยากนัก ด้วยว่านี่ไม่ใช่ชนชั้นทางสังคมเพราะใครๆ ก็บวชเป็นพระได้ แม้แต่พวกทาสที่ได้รับอนุญาตจากเจ้านายแล้ว จนอาจกล่าวได้ว่าพระสงฆ์เป็น ชนชั้นกลุ่มเดียวที่ยังคงเจริญรอยตามแนวคิดดั้งเดิมของศาสนาผู้ก่อตั้ง (เชิงอรรถ) ครั้นจะระบุว่าเทียบเท่ากับชนชั้นบาทหลวงที่มีกฎระเบียบให้ปฏิบัติตามอย่างทางเราก็ไม่ได้อีก แม้พวกเขาจะร่วมหรือแม้แต่เป็นผู้นำพิธีกรรมที่สำคัญยิ่งทุกช่วงชีวิต นับแต่เกิด โคนจุก แต่งงาน ตาย และจบลงด้วยพิธีศพ แต่กลับไม่เคยยอมรับว่าข้อปฏิบัติทางศาสนาที่บัญญัติไว้สำหรับพิธีกรรมเหล่านี้ไม่ได้มีไว้เพื่อใครอื่น นอกจากเพื่อพวกตนเอง ผลบุญจากการปฏิบัติจึงตกอยู่ในหมู่พระสงฆ์ด้วยกันเอง ไม่ใช่ผู้ที่นำไปปฏิบัติ พระสงฆ์สยามไม่ต้องรับผิดชอบจิตวิญญาณของใคร สรรพก็คือพวกพระมีผู้รับรู้รับฟังก็จริง แต่คนละลักษณะกับชาวคริสต์ในสังกัดสังฆมณฑลของเรา

ทั้งนี้เชื่อว่าผู้รับรู้รับฟังดังกล่าวจะต้องรอนราคาการรับบริการจากพระสงฆ์ก็หาไม่ ในทางกลับกันพวกเขาให้การยอมรับนับถืออย่างสูงสุด อีกทั้งมอบสถานภาพอภิสิทธิ์หรือเลิศและชั้นยศสูงสุดให้ แม้เมื่ออยู่กลางถนน ชาวบ้านสามัญพากันหมอบกราบเมื่อเจอพระสงฆ์อยู่ต่อหน้าโดยยกมือขึ้นจรดหน้าผากแสดงความเคารพเพียงครั้งเดียว แต่ก็โปรดให้นั่งใกล้ๆ กับที่ประทับ ในแต่ละวันพระองค์ถวายทานแก่พระสงฆ์นับร้อยๆ รูปเป็นแบบอย่างให้พระราชินีและพระสนมเอกในพระราชวังกระทำตามด้วยศรัทธา

ทั้งนี้ แม้ว่าวินัยเข้มงวดพิสดาร 227 ประการของพระสงฆ์ จะมีข้อบัญญัติ อาทิ... หากข้อเท็จจริงกลับกลายเป็นว่า สตรีเพศอันเป็นกึ่งหนึ่งของเผ่าพันธุ์มนุษย์นี้เอง ที่เป็นฐานค้ำจุนสนับสนุนสถาบันสงฆ์อย่างแน่นแฟ้นมั่นคงที่สุด... ทุกๆ เช้าครอบครัวจวนๆ ภรรยาหรือบุตรสาวคนหนึ่งที่นั่งคุกเข่านอนน้อมอยู่หน้าประตูบ้านเพื่อรอถวายทาน (ใส่บาตร) แก่พระผู้เดินบิณฑบาตมาจากวัดใกล้บ้าน.... และนำข้าวของไปถวายแทบเท้าพระสงฆ์เป็นประจำกลางวันร้อง สาธุ! สาธุ! (บราโว! บราโว!) ไปด้วยระหว่างพระสงฆ์ผู้มีหน้าที่เทศน์ประจำวันพร่ำบ่นอะไรต่างๆ ที่ฟังไม่รู้เรื่องหรือนำเพื่อชวนง่วงเป็นที่สุดนานเป็น ชั่วโมงๆ (2559: 313-314)

นอกจากนี้ มูโอต์ได้แสดงทัศนะต่อวิถีชีวิตของชาวสยาม ที่หมดเวลายามว่างไปกับเล่นสนุก เล่นการพนันไปวัน ๆ ตั้งแต่ ผู้สูงวัย ผู้ใหญ่ เด็ก โดยเฉพาะการ (พนัน) ชนไก่ที่นิยมเล่นจนติดหัวปักหัวปำ แม้ทางการจะสั่งห้ามก็ไม่อาจปราบปรามได้หมดสิ้น ดังนี้

ชาวสยามใช้เวลาส่วนหนึ่งของชีวิต หรือจะเรียกว่าช่วงที่ดีที่สุดก็ว่าได้ กับการละเล่นและการบันเทิงชนิดต่างๆ เช่นเดียวกับพลเมืองชาติอื่นใดก็ตามที่มีบุคลิกสยบยอม การละเล่นสารพัดสารพันนี้กลายเป็นกิจกรรมหลักในชีวิตทันทีที่ทำได้พอกินในแต่ละวันแล้ว ต่อเมื่อหิวอีก จึงค่อยหันไปทำมาหากิน ช่วงเวลาที่เหลือนั้นต้องหาอะไรมาเล่นให้บันเทิงใจตลอดทั้งวัน ไม่เว้นเด็กเล็ก ผู้ใหญ่ ตลอดจนผู้เฒ่าผู้แก่ทุกๆ วัย

สำหรับพวกเด็ก ๆ พวกแกทยอยกอง กระโดดเชือก เสือข้ามหัวย โหนราว เล่นซ่อนหา เล่นลูกข่าง และอื่นๆ ที่สรรหากันมาตั้งแต่เช้าจดเย็น ชนิดที่เด็กๆ ยุโรปอาจทักทักเอาว่าได้แบบมาจากยุโรป... กับการชนไก่ ยิ่งติดกันหัวปักหัวปำ แม้จะมีพระบรม

ราชอาณาจักรสั่งห้าม ข้าต้องจ่ายค่าระวางค่าปรับที่หลวงกำหนดไว้ นั่นอีก แต่ก็ยังไม่วาย มีสังเวียนชนไก่ให้เห็นกันทุกวัน... (2559: 53-54)

มูโอต์ยังได้กล่าวไว้ว่าแม้จะเป็นเมืองพุทธ ชาวสยาม กัมพูชา และลาว ล้วนมีความเชื่อเรื่องโชคลาง เรื่องผี อำนาจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ตลอดจนเชื่อว่ามีมนุษย์ มีสัตว์ที่มีฤทธิ์อย่างยักษ์ พญานาค งูเจ้า พญาคุรุฑนี้มีอยู่จริง ดังนี้

ชนชาติสยามก่อกำเนิดขึ้นจากการผสมผสานของประชากร 2 กระแส จากทางเหนือและทางตะวันตก จึงรับเอาความเชื่อเรื่องโชคลางตามวัฒนธรรมจีนและฮินดูไว้ครบถ้วนไม่ตกหล่น แม้ว่าพุทธศาสนาที่ดำรงอยู่ตลอดมาจะเพียรสอนหนทางให้พวกเขาหลุดพ้น แต่ก็ไร้ผล ชาวสยามเชื่อเรื่องภูติผีปีศาจสารพัดรูปทรงจากตำนานโลกสวรรค์ ทั้งที่มีรูปทรงโค้งยาว มีเขา ผมเผ้ารุงรัง พวกเขาปักใจเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้มีอยู่จริง ไม่ว่าจะป็นนางเงือก ยักษ์ยี่ภษา นางไม้ เจ้าป่าเจ้าเขา เจ้าแห่งไฟ น้ำ และลม ตลอดจนสัตว์ประหลาดพิสดารจากชุมนุมเทวดาโบราณ หรือแม้กระทั่งชุมนุมเทพพรหมทางฮินดู อาทิ พญานาค หรือเทพเจ้างู ผู้มีอิทธิฤทธิ์พันไฟ อีกทั้งพญาคุรุฑ นกยักษ์ที่ชอบลักพาตัวมนุษย์ (2559: 25)

คนลาวเป็นพวกเชื่อโชคลางพอๆ กับคนเขมร แลอาจมากกว่าชาวสยาม หากมีใครสักคนเกิดเจ็บไข้ได้ป่วย หรือมีอาการไม่สบาย ครั้นเนื้อครั้นตัวเพียงเล็กน้อย ก็เชื่อสนิทใจว่าเป็นเพราะมีผีเข้าไปในตัว... (2559: 342)

เมื่อมูโอต์ได้ชมศิลปะการแสดงของสยาม ก็เล่าเรื่องความคิดเห็น ด้วยความไม่รู้และไม่ซึ้งกับศิลปะด้านดนตรี และนาฏการของสยาม จึงแสดงทัศนคติในเชิงลบและไม่รู้ว่าเขากำลังชมการแสดงโขน ที่ซึ่งในปัจจุบันเป็นศิลปะการแสดงอันเป็นที่เลื่องลือไปยังซีกโลกของเขา

... พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินมาถึงก่อนพวกเราไม่กี่นาที พวกเราจึงได้เข้าเฝ้าถวายบังคมก่อนจะได้ชื่นชมการแสดงซึ่งโหมโรงกันอย่างเอิกเกริก... ข้าพเจ้านั้นพร้อมจะเชื่อเสียแล้วว่าศาสตร์การดนตรีแห่งสยามคงจะวนเวียนอยู่กับจังหวะทำนองพิลึกๆ อย่างนี้แหละ... ในที่สุดการแสดงก็ออกโรง คณะนักแสดงทั้งชายหญิงแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าแปลกพิลึกเกินกว่าที่จะจินตนาการได้ปรากฏตัวพร้อมกันบนเวที พวกเขาแต่งกายด้วยชุดผ้าไหมปักดินลายทอง สวมหมวกปลายแหลม ทรงสูง ประดับเครื่องแก้วเพชรพลอยเก๋ๆ อย่างภาคภูมิ ภาพที่ได้เห็นแปลกตาชวนดูส่วนท่าทางที่แสดงนั้นก็ไม่มีอะไรซับซ้อน เห็นมีแต่การออกทำออกทางของคณะนักร้องที่ยืนเยื้องหลังเหล่านักแสดงไปเล็กน้อย ต่างคนต่างลีลา ก็จริง แต่ดูแล้วอยู่ข้างจะไม่งาม ส่วนเรื่องที่น่ามาเล่นกันนั้น เล่าไม่ถูกเหมือนกันว่าคืออะไรเท่าที่พอดูเข้าใจ เป็นเรื่องการไล่ล่ากวางน้อยอย่างซื่อๆ มีนักแสดงสวมหัวกวางวิ่งถลาขึ้นมาบนเวที แล้วไล่ล่ากันอยู่สักสองสามวินาทีก็จับตัวกวางได้ ก่อนจะฆ่า เอาไปทำอาหารกินกันบนเวตินั่นเอง... (2559: 56-58)

นอกจากนี้ มูโอต์ได้มีโอกาสได้รู้กระบวนการฝึกช้างเห็นได้จากการเปรียบเปรยวิธีฝึกช้างที่เพิ่งคล้องมาได้ การได้เห็นการคล้องช้างที่จัดขึ้น ภาพฝูงช้างป่ารวมถึงเพนียดที่ได้เตรียมการไว้เพื่อการคล้องช้างจึงสร้างความประทับใจและตื่นใจแก่เขาอย่างมาก ดังนี้

ว่ากันไปแล้ว เจ้ายักษ์ปักหลั่นนี้มีนิสัยขี้ขลาดและขี้ตื่นอย่างเหลือเชื่อ พวกมันประสาทอ่อนปานสาวงาม กว่าจะฝึกให้ชิน ไม่ตกใจกลัวตัวสั้นเมื่อเห็นม้า หรือเมื่อได้ยินเสียงดังของปืนไฟ ต้องให้เวลานานพอคู้ ครั้นเมื่อมันคุ้นและเชื่องลงระหว่างอยู่ที่เพนียดแล้ว ก็จะถูกส่งตัวไปบางกอกเพื่อรับสนองงานที่ทาง ราชสำนักกำหนดไว้ โดยการจัดให้อยู่ในคอกบนแพลอยน้ำขนาดใหญ่ที่ต่อขึ้นเพื่อการนี้ แล้วค่อยๆ ล่องแพลงมาช้าๆ ตามแม่น้ำ

ข้าพเจ้าของสารภาพว่าข้อมูลส่วนใหญ่ที่หยิบยกมาข้างต้น ได้มาจากบันทึกของบุคคลที่ควรแก่การเชื่อถือ มากกว่าจากประสบการณ์ตรง ทั้งนี้เนื่องจากการล่าและคล้องช้างที่ข้าพเจ้าได้พบเห็น ไม่ใช้การคล้องช้างป่าแล้วทำให้เชื่อง แต่เป็นการคล้องเจ้าสัตว์สี่เท้าตัวใหญ่ันบร้อยๆ ตัวให้เข้าไปอยู่ในที่ปลอดภัยในช่วงฤดูน้ำหลาก พวกมันถูกไล่ต้อนออกจากที่อยู่เดิมในป่า ให้เข้ามาหาที่หลบพักและหาอาหารกินในเขตป่าละเมาะและเรียกสวนใกล้เมืองอยุธยา

ในการหลอกล่อผู้มาเยือนอย่างเอิกเกริกฝูงนี้ให้เข้าเพนียด ผู้เฝ้าเพนียดเลือกใช้วิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยการส่งช้างพังที่ฝึกเชื่องแล้วเข้าไปในฝูงช้างเถื่อน พวกมันจะหันกลับเข้าคอกเมื่อได้ยินเสียงเป่าเขาเรียก ส่วนที่แนวหลังก็ตั้งแถวช้างพลายตัวมหึมาไว้คอยต้อนยามที่เพื่อนช้างป่าทำท่าหันหลังหนีเพื่อจะกลับเข้าป่าไป จากนั้นก็ถึงช่วงไล่ต้อนเข้าเพนียด ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นภาพใดชวนตื่นตาตื่นใจเท่านี้มาก่อน (2559: 321-322)

ถ้อยความผ่านตัวอักษรของมูโอต์ที่แปลความเป็นภาษาไทยข้างต้น แสดงให้เห็นถึงทัศนคติต่อศาสนา ความเชื่อ และวิถีชีวิตแห่งดินแดนที่เขาได้สัมผัส อันล้วนเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ตามมุมมองของเขานบนพื้นฐานความรู้ ความคิด และความเชื่อของตนเอง ที่อาจมีข้อจำกัดตรงความเข้าใจด้านบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในขณะเดียวกันก็เป็นกระจกส่องสะท้อนให้เห็นคนรุ่นหลังผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม (ร่วม) ที่มูโอต์กล่าวถึงนี้ ได้นำไปขบคิดและย้อนพินิจว่าตนเองยังคงเป็นเช่นนั้นอยู่หรือไม่ หรือได้พัฒนาตนเองจนเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ชาวสยาม (รวมถึงกัมพูชา และลาว) ในปัจจุบันหาได้เป็นเช่นที่มูโอต์เคยกล่าวถึง

ข) ทัศนคติชนชั้นปกครอง ไพร่ ทาส

บันทึกของมูโอต์ยังแสดงให้เห็นว่าเขามีความสนใจด้านรัฐศาสตร์การปกครอง ดังจะเห็นได้จากการแสดงทัศนคติเชิงวิจารณ์ชนชั้นปกครองของสยามประเทศ กัมพูชาและลาว ตามมุมมองของตนโดยไม่ได้ถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม ในที่นี้ได้นำตัวอย่างบางส่วนเกี่ยวกับการวิจารณ์เชิงเปรียบเทียบกษัตริย์ไทย 2 พระองค์ เกี่ยวกับพระอัจฉริยภาพและ การบริหารราชการบ้านเมือง ดังนี้

... พระเจ้าแผ่นดินสยามทรงแสดงพระองค์ว่าทรงใส่พระทัยเรื่องการบริหารบ้านเมือง โปรดให้ขุนนางและเสนาบดีเข้าเฝ้า (ถวายงานข้อราชการแผ่นดิน) วันละ 2 ครั้ง ครั้งแรกเริ่มเวลา 10 โมงเช้า และจบลงตอนบ่าย 2 โมง หรือบ่าย 3 โมง ครั้งที่ 2 เป็นช่วงดึก เริ่ม 5 ทุ่ม เลิกตี 2 ช่วง 4 ชั่วโมงดังกล่าวนี้ ถ้าใช้เวลาเป็น ย่อมทำอะไรที่เป็นประโยชน์ได้มากทีเดียว แต่

กลับกลายเป็นการสนทนาแต่เรื่องนอกเหนือหัวข้อที่เรียกประชุมแทบทุกครั้งไป พระองค์ท่านชวนให้ระลึกถึง พระเจ้าฌาคส์ที่ 1 แห่งอังกฤษ ด้วยพระชันษากว่าหกสิบปี ทรงแสดงความรอบรู้ที่ได้จากการที่ทรงใฝ่พระทัยศึกษามากกว่าที่จะทรงแสดงพระปรีชาสามารถให้ปรากฏ ทรงพอพระทัยในการสนทนาอย่างไม่จบสิ้นมากกว่าจะทรงแสดงเหตุผล และไม่ได้เจازงเหยียบยกเรื่องราวอันใดขึ้นมาพิจารณาโดยเฉพาะ ทรงพระวินิจฉัยเฉกเช่นเด็กน้อยในร่างกายของชายชรา ด้วยปลงพระทัยว่ารัชสมัยของพระองค์เป็นช่วงสำคัญแห่งยุคสมัย จึงทรงสนพระทัยที่จะจัดระเบียบและปรับปรุงทุกอย่างให้ดีขึ้น แต่กลับหาแรงสนับสนุนแผนการที่ทรงวางไว้ไม่ได้เลย แม้แต่จากตัวพระองค์เอง สำหรับราชอาณาจักรแห่งนี้ พระองค์ทรงมีสถานะเป็นปราชญ์ผู้รู้อย่างแท้จริง แต่หาใช่พระผู้ครองแผ่นดินโดยแท้ไม่” (2559: 33)

ข้อมูลเกี่ยวกับกษัตริย์องค์ที่ 2 ที่ข้าพเจ้าทราบมีดังนี้ ทรงได้รับการศึกษารอบรู้ไม่ยิ่งหย่อนกว่าพระเชษฐา ตรัสภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสได้อย่างน่าอัศจรรย์ ทรงชื่นชอบยุโรปและวัฒนธรรมของทางเรา ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัย มีไหวพริบตัดสินใจพระทัยเหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นนักบริหารจัดการและนักปกครองที่มีประสิทธิภาพกว่าพระเชษฐา ด้วยทรงตระหนักดีถึงข้อได้เปรียบของพระองค์ในเรื่องเหล่านี้ จึงทรงเห็นหนวยพระราชหฤทัยต่อการปกครองที่ผิดทิศผิดทางยิ่งกว่าใครๆ สรุปได้ว่า พระองค์ทรงมีระบอบและแบบแผนการใช้ชีวิตเยี่ยงเจ้าขุนมูลนายชั้นสูงที่มั่งคั่งทางยุโรป ด้วยทรงชื่นชอบศิลปวัฒนธรรมและอักษรศาสตร์ ทรงโปรดม้า และโปรดให้เลี้ยงม้างามๆ ไว้หลายตัวทีเดียว... (2559: 45)

นอกจากนี้ มูโอด ยังมีทัศนคติที่หมิ่นมนุษย์ชนที่แสดงถึงความชิงชังที่มีต่อระบบทาสที่กดขี่และรังแต่จะนำพาให้รัฐชาติก้าวไม่ถึงความเจริญ พร้อมเล่าประสบการณ์ชีวิตที่ได้พบเห็นระบอบทาสที่ประเทศรัสเซีย โดยได้แสดงนัยยะว่าสิ่งนี้เป็นเป้าหลอมให้คนในรัฐชาตินั้น ๆ ใช้ชีวิตด้วยความสยบยอมต่ออำนาจและไม่คิดจะพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง หรืออีกนัยหนึ่งคือ ถูกกดขี่และครอบงำทางความคิดจนไม่เห็นความจำเป็นที่จะพัฒนาชีวิตตนเอง ดังนี้

... พลเมืองของประเทศนี้น่าจะมีความสุขยิ่ง ถ้าไม่ต้องยอมสยบต่อระบอบทาสอันน่าอดสู! ธรรมชาติหรือก็อุดมสมบูรณ์ มาตุคามอันแสนวิเศษนี้ดูแลพวกเขาอย่างดีจนทำให้เสียคน เพราะผืนดินแห่งธรรมชาตินี้สนองความต้องการทุกสิ่งทุกอย่างแก่ประชาชน พี่ขพันธุ์ไม้ในป่าในสวนล้วนผลิดอก แตกใบ ออกผลอันโอชา อีกทั้งแม่น้ำ ทะเลสาบ และหนองบึงก็อุดมสมบูรณ์ด้วยฝูงปลาจะสร้างบ้านสักหลังหนึ่ง ก็อาศัยต้นไม้กิ่งไม้ที่หาได้จากป่า น้ำหลากแต่ละปีช่วยให้ดินที่ราบลุ่มแม่น้ำอุดมสมบูรณ์อย่างน่าอัศจรรย์ ขอเพียงคนลงแรงหว่านและปลูก นอกนั้นก็ยกให้เป็นหน้าที่ของดวงตะวันไป ชาวบ้านที่นี้จึงไม่เคยได้รู้จักและไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องมีข้าวของเครื่องใช้หรูหราฟุ่มเฟือยชนิดที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตแบบชาวยุโรป” (2559: 88)

... ข้าพเจ้าเคยใช้ชีวิตอยู่ในรัสเซียยาวนานกว่าสิบปี ได้พบผลเสียอย่างเลวร้ายอันเกิดจากการใช้อำนาจบาตรใหญ่และระบอบทาส เชื่อไหมว่าที่เมืองสยามนี้ ข้าพเจ้าก็ได้พบเห็นเรื่องที่น่าเศร้าน่าเวทนาไม่แพ้กัน... (2559: 19)

ในขณะที่เดียวกัน ระบบการขูดรีดภาษีที่เอารัดเอาเปรียบราษฎร (ไพร่) ในดินแดนที่มูโอดได้ไปเยือนก็ได้ถูกบันทึกไว้เช่นกัน ดังนี้

...การทำมาค้าขายที่หัวเมืองแห่งนี้ไม่เจริญรุ่งเรืองนัก ทั้งๆ ที่ควรจะไปได้ดีกว่านี้ ทั้งนี้ทั้งนั้นเพราะมีการเรียกเก็บภาษีอากร ชาวบ้านถูกนายบ้านเรียกเกณฑ์แรงงานอย่างต่อเนื่อง เวลาถูกเงินก็ถูกขูดรีดให้จ่ายดอกเบี้ยสูงเกินควร ข้ายังไม่ได้รับการเหลียวแลจากพวกขุนนางที่มาปกครอง เมื่อปัจจัยทั้งหมดนี้ผนวกกับสภาวะจ่ายอ้อมเยี่ยงทาส จึงกลายเป็นภาระหนักที่แต่ละครอบครัวต้องแบกรับจนเกินกำลัง... (2559: 111-112)

...เมื่อเทียบกับชาวสยามแล้ว ชาวแกมพูชาจ่ายภาษีและส่วยอากรในปริมาณ ที่น้อยมากจนข้าพเจ้าคิดว่าจะได้พบประชาชนดีในสภาพอยู่ดีและอุดมสมบูรณ์ แต่ให้ประหลาดใจยิ่งนัก เมื่อได้พบเห็นความเลวร้ายแทบทุกประเภทด้วยตัวเอง...(2559: 143)

เวลานี้ ชาวไร่ชาวนา ผู้ผลิตถูกรีดนาทาเร้นเรียกเก็บภาษีอากรทุกชนิด ยิ่งผลิตได้มากเท่าไร ยิ่งต้องจ่ายมากเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ นอกจากดินฟ้าอากาศจะรู้เห็นเป็นใจให้ผู้คนเดือดร้อนแล้ว ยังมีอีกปัจจัยที่ทำให้พวกเขาติดกับความเลวน้อยนี้อยู่นั่นคือถ้าผลิตได้น้อยก็ย่อมจะถูกเรียกเก็บภาษีน้อยเช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ต้องทำงานให้น้อยลง จะหาเหตุทำงานให้มากไปทำไมกันเล่า ประเทศนี้ไม่เพียงแต่จะกดขี่ประชากรจำนวนมากที่สุดและมีคุณภาพที่สุดให้อยู่ในระบอบทาสต่อไปเรื่อยๆ เท่านั้น เรายังพบเห็นการบิดเบือนฉ้อฉลฉวยผลประโยชน์ทุกประเภทในหมู่ขุนนางชั้นสูง เจ้าเมือง เสนาบดี อีกทั้งเหล่าเจ้านายเชื้อพระวงศ์และกษัตริย์ผู้ปกครองก็ยังแสดงตัวอย่างให้เห็น (2559: 214)

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามูโอดมีความสนใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองและสิทธิมนุษยชนไม่น้อย ด้วยบริบทของประเทศที่เคยล้มระบอบกษัตริย์ในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 จากพลังความยากไร้อดอยากที่นำไปสู่ความคลั่งแค้นของราษฎร จึงอนุมานได้ว่าเขาจึงไม่เกรงที่จะวิพากษ์วิจารณ์ชนชั้นปกครองในดินแดนที่เขาได้ไปเยือนและมีโอกาสเข้าเฝ้า เข้าพบ ส่วนทัศนคติด้านสิทธิมนุษยชนสะท้อนถึงแนวความคิดแบบที่มูโอด (และนานาชาติอารยประเทศ) เข้าใจว่าเป็นสิ่งที่จะนำพาให้สังคมงอกงามและพัฒนาหากยึดถือและปฏิบัติตาม

จากการนำเสนอทัศนคติทางมานุษยวิทยาจากสายตาผู้แปลกถิ่น เกี่ยวกับทัศนคติต่อศาสนา ความเชื่อ วิถีชีวิต ทัศนคติต่อชนชั้นปกครอง ไพร่ ทาส ล้วนเป็นคำบอกเล่าผ่านมุมมองนสายตาผู้แปลกถิ่น ที่มีทั้งทัศนคติเชิงบวกและเชิงลบ อาทิ ชื่นชม ตื่นใจ อึ้งจรรยใจ สนเท่ห์ ชิงชัง ตั้งคำถาม

ทัศนคติของเร็น (?) : ความมาตมหายที่มีนัยยะทางการเมือง

เดือนตุลาคม ปี 1858- เดือนตุลาคม ปี 1861 (พ.ศ. 2401-2404) เป็นช่วงเวลาออกสำรวจและผจญภัยในดินแดนตะวันออกของออสเตรีย โมโด้ ที่กินเวลาร่วม 3 ปี อีกทั้งนำพาให้เขาจบชีวิตลงด้วยวัยเพียง 36 ปี ณ เมืองหลวงพระบาง ด้วยพิษไข้ป่าในต้นเดือนพฤศจิกายน ปี 1861 เมื่อบันทึกของเขาได้เผยแพร่ในเวลาต่อมา ปี 1866 ฝรั่งเศสได้ส่งทีมสำรวจชุดใหญ่ที่มีเครื่องอำนวยความสะดวกพร้อมสรรพมายังดินแดนที่โมโด้สำรวจอีกครั้ง นำไปสู่การได้กัมพูชาและลาว ไปเป็นรัฐอารักขาในเวลาต่อมา ในประเด็นนี้ได้ประมวลเนื้อหาบางส่วนที่แสดงถึงทัศนคติของเร็นที่มีต่อเร็นทางการเมือง (?) ซึ่งโมโด้อาจบันทึกเพราะรำพึงกับตนเอง หรือมีความมาตมหายที่มีนัยยะทางการเมืองในช่วงแสวงหารัฐอาณานิคมของชาติตะวันตก (เน้นตัวหนาโดยผู้ปริทัศน์) ดังนี้

... เนื่องจากการเก็บตัวเลขประชากรทำเฉพาะในหมู่ไพร่ ทั้งกษัตริย์และขุนนางจึงไม่อาจให้จำนวนประชากรที่ถูกต้องแม่นยำได้ มีเพียงการเข้ายึดครองของชาวยุโรป การเลิกทาส การออกกฎหมายพิทักษ์คุ้มครองอย่างชาญฉลาด ผู้ปกครองที่ซื่อตรง มีประสบการณ์และซื่อสัตย์ต่อหน้าที่อย่างยิ่งเท่านั้น ที่จะสามารถกอบกู้รัฐแห่งนี้ให้ฟื้นตัวขึ้นใหม่ได้ นี่คือนดินแดนติดกับโคชินจีนที่ซึ่งฝรั่งเศสตั้งใจจะเข้าไปครอบครองและคงจะทำการสำเร็จเป็นแน่ รัฐนี้เองจะกลายเป็นอู่ข้าวอู่น้ำอันอุดมสมบูรณ์พอๆ กับโคชินจีนส่วนล่าง (2559: 212)

... หากเพียงประเทศนี้มีการบริหารปกครองอย่างรอบคอบ ทรงปัญญา ซื่อตรง และปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนเท่านั้น ทุกอย่างย่อมจะเปลี่ยนโฉมหน้าอย่างมหัศจรรย์ในฉับพลันทันใดโดยแท้ ... เวลานี้ ชาวไร่ชาวนา ผู้ผลิตถูกรีดนาทาเร้นเรียกเก็บภาษีอากรทุกชนิด ยิ่งผลิตได้มากเท่าไร ยิ่งต้องจ่ายมากเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ นอกจากดินฟ้าอากาศจะรู้เห็นเป็นใจให้ผู้คนเดือดร้อนแล้ว ยังมีอีกปัจจัยที่ทำให้พวกเขาติดกับความเลวน้อยนี้อยู่ นั่นคือถ้าผลิตได้น้อย ก็ย่อมจะถูกเรียกเก็บภาษีน้อยเช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ยิ่งต้องทำงานให้น้อยลง จะหาเหตุทำงานให้มากไปทำไมกันเล่า ประเทศนี้แม้เพียงแต่จะกดขี่ประชากรจำนวนมากที่สุดและมีคุณภาพที่สุดให้อยู่ในระบอบทาสต่อไปเรื่อยๆ เท่านั้น (2559: 214)

ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณค่าสินนี้แสนสบายและสวยงามยิ่งกว่าที่ผ่านมา เห็นดวงดาวเปล่งปลั่งระยิบระยับอยู่บนท้องฟ้า พระจันทร์เต็มดวงทอแสงกระจ่าง ข้าพเจ้านั่งอยู่ข้างๆ อาแปะ ลูกชายแก่เป่าขลุ่ยไม้ไผ่ทำนองเพลงจีนให้พวกเราฟัง ข้าพเจ้า ถูกคิดขึ้นได้ว่าดินแดนแถบนั้นน่าสวยงามและอุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่งของประเทศ จะ เจริญมั่งคั่งได้สักปานใดถ้าอยู่ภายใต้การปกครองดูแลที่ชาญฉลาด หรือ แม้กระทั่งหากมีชาวยุโรปสักกลุ่มเข้ามาลงหลักปักฐานสร้างอาณานิคมที่ควิลโซ่ ด้วยภูมิประเทศตั้งอยู่ใกล้ทะเล การติดต่อคมนาคมสะดวกและน่าจะพัฒนาไป ด้วยดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ (2559: 126)

การแสดงทัศนคติข้างต้น ประหนึ่งจะเป็นการเรียกความชอบธรรมกลาย ๆ ให้กับประเทศทางตะวันตกอันได้ชื่อว่าเป็น ชาติที่เจริญด้วยสรรพวิทยาการและแสนยานุภาพ มีสิทธิอันชอบธรรมในการเข้าครอบครองรัฐชาติที่ มีปัญหาเพื่อเข้าไปอารักขา ช่วยเหลือ บริหารจัดการ จัดระบบ เพื่อนำพาให้รัฐชาตินั้น ๆ มีความเจริญรุ่งเรือง

สรุป

บันทึกของมูโอต์ : เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม

“บันทึกการเดินทางของ อ็องรี มูโอต์ ในสยาม กัมพูชา ลาว และอินโดจีนตอนกลางส่วนอื่น ๆ” เป็นแหล่งข้อมูลหนึ่งที่ไม่ได้เหมาะสมกับผู้อ่านทุกเพศทุกวัย หากแต่เหมาะสมกับผู้อ่านที่มีพื้นฐานความเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมอันหมายรวมถึง ความเชื่อ จารีต ประเพณีและวิถีปฏิบัติ ของชนชาติและกลุ่มชาติพันธุ์ที่ผู้บันทึกกล่าวถึง จึงอนุมานได้ว่าการแปลเนื้อหาจากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทยโดยผู้แปล และเผยแพร่โดยกองบรรณาธิการมีเจตนารมณ์ให้แวดวงการศึกษาประวัติศาสตร์มี “มิติ” ยิ่งขึ้น

อนึ่ง *หนังสือแปล* เรื่องนี้ยังมีข้อบกพร่องหรือความคลาดเคลื่อนบางประการที่นักวิชาการด้านภาษาไทยและประวัติศาสตร์อาจตั้งข้อสังเกต อาทิ การใช้คำว่า *ลินซีพิดักซัย* กับกษัตริย์กัมพูชา (2559: 267) ซึ่งหากเทียบกับราชาศัพท์ไทย คำนี้จะใช้กับพระบรมวงศานุวงศ์ชั้น หม่อมเจ้า การใช้คำลักษณนามของ *ช้างป่า* ที่ปนเปกัน โดยบางแห่งใช้คำว่า *เขือก*, *โหลง* (2559: 208) บางแห่งใช้คำว่า *ตัว*, *ฝูง* (2559: 323) ทั้งนี้ การใช้คำลักษณนามของ *ช้างป่า* ที่ถูกต้องคือ *ตัว* หากเป็นช้างบ้านที่ถูกคล้องและนำมาฝึกหรือเลี้ยงดูใช้ลักษณนามว่า *เชือก* หากเป็นฝูงช้างที่อยู่รวมกันใช้ลักษณนามว่า *โหลง* ทั้งช้างป่าและช้างบ้าน

นอกจากนี้ยังมีความคลาดเคลื่อนของข้อมูลบางประการโดยผู้บันทึก ที่อาจมาจากการรับข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์หรือเท็จจริงมาอีกทอดหนึ่ง อาทิ ข้อมูลเรื่องราชวงศ์กษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยาที่ว่า “...เดือนมีนาคม 1767 อยุธยาจึงล่มด้วยประการฉะนี้ หลังจากเป็นราชธานีมาได้ 417 ปี ภายใต้การปกครองของกษัตริย์ 3 ราชวงศ์ 33 รัชกาล ทว่าราชอาณาจักรเกิดภาวะไร้ผู้ปกครอง ไร้ชื่อแป มีกลุ่มก๊กตั้งตัวเป็นโจรติดอาวุธอยู่ทั่วไป...” (2559 : 74) (เน้นตัวหนาโดยผู้เขียน) ซึ่งตามข้อเท็จจริงคือ ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีกษัตริย์ 5 ราชวงศ์ ได้แก่ อยู่ทอง สุพรรณบุรี สุโขทัย ปราสาททอง และบ้านพลูหลวง ตามลำดับ อีกทั้งในบทที่ 6 เซิงอรธ 21 และ 27 ที่บรรณาธิการและผู้แปลได้ให้ความกระจ่างในข้อมูลที่คลาดเคลื่อนของมูโอต์ไว้เช่นกัน (2559: 84-85)

อย่างไรก็ตาม หากมองข้ามข้อสังเกตอันเป็นข้อบกพร่องดังกล่าว ที่อาจแก้ไขหรือเพิ่มเติมเชิงอรรถอธิบายได้ในกรณีพิมพ์ครั้งต่อไป ก็ยังคงนับได้ว่าหนังสือแปลเรื่องนี้มีความน่าสนใจดังที่ได้นำเสนอข้างต้น

ผลงานแปลเรื่องนี้จึงถือเป็นวรรณกรรมชวนอ่านในแง่ที่อ่านเพื่อเปิดมุมมอง อ่านเพื่อประดับความรู้ อันจะต้องอยู่บนพื้นฐานของ *การเปิดใจ* และ *การใช้วิจารณ์ญาณ* เพราะคำโปรยปกก็แสดงข้อความไว้ดังกล่าวข้างต้นแล้วว่า หนังสือเล่มนี้เป็น *การอ่าน “ตะวันออก” จาก “คำบอก” ฝรั่งเศส* การจะตัดสินและประเมินค่าความน่าเชื่อถือของหนังสือเรื่องนี้นั้นขึ้นอยู่กับว่าผู้อ่านแต่ละคนจะใคร่ครวญและพินิจให้กระจ่างชัดใจมโนทัศน์และอัตวิสัยได้หรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ชาวยุวิทย์ เกษตรศิริ. (2546). *อยุธยา: Discovering Ayutthaya*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์และมูลนิธิโครงการโตโยต้าประเทศไทย.

สุเจน กรรพฤทธิ์. (2555). *ตามรอยเจ้าอนุวงศ์ คลี่ปมประวัติศาสตร์ไทย-ลาว*. กรุงเทพฯ: สารคดี.

อ็องรี มูโอต์. (2559). *บันทึกการเดินทางของอ็องรี มูโอต์ ในราชอาณาจักรสยาม กัมพูชา ลาว และอินโดจีนตอนกลางส่วนอื่น ๆ* (แปลจาก *Voyage dans les Royaumes de Siam, de Cambodge, de Laos et autres parties centrales de l’Indo-chine, par feu Henri Mouhot, naturaliste français 1858-1861 – Text et dessins inédits* โดย กรรณิกา จรรย์แสง). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มติชน.

แนะนำผู้เขียน About Author

ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) และได้รับปริญญาเอกทางเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยมอแนซ ประเทศออสเตรเลีย ปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา ปริญญาโททางบริหารธุรกิจ จากวิทยาลัยธุรกิจเคมบริดจ์จัดจ์ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ และการศึกษาหลังปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ประเทศอังกฤษ ปัจจุบัน ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ เป็นนักวิชาการอาวุโส มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ศาสตราจารย์วิจัย มหาวิทยาลัยรีเจนท์ ประเทศสหรัฐอเมริกา คณบดีวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์ลอนดอน (ศูนย์สนับสนุนการสอนประเทศไทย) มหาวิทยาลัยลอนดอน และเป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัยหลายแห่งทั้งในประเทศและต่างประเทศ

Professor Dr. Kriengsak Chareonwongsak graduated with a degree of Bachelor of Economics with first class honours and a degree of Doctor of Philosophy in Economics from Monash University, Australia, a degree of Master of Public Administration from Harvard University, USA, a degree of Master of Business Administration from Cambridge Judge Business School, University of Cambridge and Post-Doctoral Degree from University of Oxford, UK. Presently, he is a Senior Fellow at Harvard University, Research Professor at Regent University, USA, Dean of University of London – London School of Economics & Political Science (Thailand Teaching Support Center) and an instructor at many Universities both in Thailand and overseas.

E-Mail Address: kriengsak@kriengsak.com

นางกุลวดี พุทรมงคล

นางกุลวดี พุทรมงคล สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปัจจุบันตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Mrs. Koonwadee Buddhamongkol graduated with a degree of Master of Education (M.Ed.) program in Thai from the Faculty of Education, Naresuan University and pursued for a degree of Doctor of Philosophy (Ph.D.) program in Thai at Kasetsart University. Presently, she is an Assistant Professor at Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University.

E-Mail Address: message_mes@hotmail.com

ดร.จิริฐิพร ไทยงุเหลืออม

ดร.จิริฐิพร ไทยงุเหลืออม สำเร็จการศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Dr. Jirathiporn Thainguam graduated with a degree of Doctor of Philosophy program in Thai from the Faculty of Humanities, Kasetsart University. At present, she is a lecturer at the Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University.

นายจिरายุฑ ประเสริฐศรี

นายจिरายุฑ ประเสริฐศรี สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชาสื่อ นฤมิตร คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และกำลังศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาทัศนศิลป์ และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Mr. Chirayut Prasoesi graduated with a degree of Master of Science program in Creative Media, Faculty of Informatics, Mahasarakham University, and pursued for a degree of Doctor of Philosophy program in Visual Design, Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University. At present, he is a lecturer at the program of Computer Art and Design, Buriram Rajabhat University.

E-Mail Address: jirayut.avi@gmail.com

นายจุม สุนนาง

นายจุม สุนนาง สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาภาษาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน กัมพูชา กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาภาษาไทย จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปัจจุบันรับราชการเป็นนักวิจัยด้านภาษา ราชบัณฑิตยสถาน กัมพูชา ประเทศกัมพูชา และเป็นอาจารย์สอนภาษาเขมร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประเทศไทย

Mr. Chom Sonnang graduated with a degree of Master of Arts program in Linguistics from Royal Academy of Cambodia, and pursued for a degree of Doctor of Philosophy program in Thai from Faculty of Humanities and Social Science, Mahasarakham University. At present, he works as a Research scholar at the Royal Academy of Cambodia and a Khmer Language and lecturer at the Faculty of Humanities and Social Science, Mahasarakham University, Thailand.

E-Mail Address: snang_inl@yahoo.com

นายชัยมงคล เลี้ยงผ่องพันธ์

นายชัยมงคล เลี้ยงผ่องพันธ์ สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะ รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอกหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ปลัดเทศบาล สังกัดเทศบาล ตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

Mr. Chaimongkhon Liangphongphan graduated with a degree of Master of Arts program in Political Science from Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, and pursued for a degree of Doctor of Philosophy program in Leadership of Professional Development, Buriram Rajabhat University. At present, he is a clerk of a Municipality, Ban Dan Sub-District Municipality, Ban Dan Sub-District, Ban Dan District, Buriram Province.

E-Mail Address: chailand-2553@hotmail.com

นางสาวณภัทร เชาว์นวม

นางสาวณภัทร เชาว์นวม สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) เกียรตินิยมอันดับ 2 สาขาวิชาภาษาไทย คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาเขมรศึกษา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Miss Napat Chawnuam graduated with a degree of Bachelor of Arts in Thai Language with second class honor from the Faculty of Archaeology, Silpakorn University, and a degree of Master of Arts in Khmer Studies from the Faculty of Archaeology, Silpakorn University. At present, she is a Lecturer at the Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University.

E-Mail Address: j_fatty@hotmail.com

นายธนิช ไม้น้อย

นายธนิช ไม้น้อย สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และกำลังศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชาภูมิสารสนเทศศาสตร์ คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด โปรเจคท์ แมเนจเม้นท์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น ตำแหน่ง ฝ่ายตรวจสอบคุณภาพ

Mr. Thanik Mainoi graduated with a degree of Bachelor of Science (B.Sc.) program in Geography, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University, and pursued for a degree of Master of Science (M.Sc.) program in Geo-informatics, Faculty of Geoinformatics, Burapha University. At present, he works as a quantity surveyor for Project Management and Construction Ltd.

E-Mail Address: aketanig@gmail.com

ดร.นนทียา จันทร์เนตร์

นนทียา จันทร์เนตร์ สำเร็จการศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Ms. Nontiya Channate graduated with a degree of Doctor of Philosophy program in Thai Language from the Faculty of Humanities, Kasetsart University. At present, she is a lecturer at the Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University.

นางนิตานาจ โสภภาพ

นางนิตานาจ โสภภาพ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปัจจุบันเป็นอาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ms. Nisanat Sophaphon graduated with a degree of Master of Arts program in Thai from the Faculty of Education, Mahasarakham University, and pursued for a degree of Doctor of Philosophy program in Cultural Science, Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University. At present, she is a lecturer at the Program in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University.

E-Mail Address: Nisa_ni83@yahoo.com

พระมหายศสรณ์ จันทะสุนย์

พระมหายศสรณ์ จันทะสุนย์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ปร.ม) สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามและกำลังศึกษาระดับปริญญาเอกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชา นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปัจจุบัน เป็นเจ้าอาวาส วัดจำปาทอง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดหนองคาย

Phramaha Yodsaran Juntasoon graduated with a degree of Master of Public Administration (MP.A) program in Public Administration from Graduate School, Rajabhat Mahasarakham University, and pursued for a degree of Doctor of Philosophy (Ph.D.) program in Innovation for Local Development at Graduate School, Rajabhat Mahasarakham University. Presently, he is an Abbot of Wat Champathong, Tha Bo District, Nong Khai Province.

E-Mail Address: y.yodsaran2521@gmail.com

นายพิทักษ์ น้อยวังคลัง

นายพิทักษ์ น้อยวังคลัง สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาไทยคดีศึกษา จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาไทศึกษา จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mr. Pithak Noiwangkhlang graduated with a degree of Master of Arts (M.A.) program in Thai Studies from the Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University, Mahasarakham Campus, and pursued for a degree of Doctor of Philosophy program in Tai Studies at the Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University.

E-Mail Address: pitak.n@gmail.com

นายภาณุวัฒน์ แก้ววงศ์

นายภาณุวัฒน์ แก้ววงศ์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และกำลังศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (นศ.ม.) สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช ปัจจุบันปฏิบัติงานในตำแหน่งนักวิชาการโสตทัศนศึกษา สังกัดงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Mr. Panuwat Kaewwong graduated with a degree of Bachelor of Arts (BA) program in Mass Communication from the Faculty of Informatics, Mahasarakham University, and pursued for a degree of Master of Communication Arts program in Communication Arts at Sukhothai Thammathirat Open University. At present, he works as an audiovisual officer the Public Relation Section of Office of the President, Buriram Rajabhat University.

E-Mail Address: uchiha-pk@hotmail.com

นางสาววิภาดา รัตนดิлок ณ ภูเก็ต

นางสาววิภาดา รัตนดิлок ณ ภูเก็ต สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต (อ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต (อ.ด.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Miss Wipada Rattanadilok Na Phuket graduated with a degree of Master of Arts (M.A.) program in Thai from the Faculty of Arts, Chulalongkorn University, and pursued for a degree of Doctor of Philosophy (Ph.D.) program in Thai, at Faculty of Arts, Chulalongkorn University. At present, she is a lecturer at the Department of Thai, Faculty of Humanities, Kasetsart University.

E-Mail Address: wipada_naphuket@hotmail.com

นายวีระชัย ยศโสธร

นายวีระชัย ยศโสธร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชา จริยศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำ กลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Mr. Weerachai Yossothorn graduated with a degree of Master of Arts program in Ethical Studies, from Graduate School, Mahidol University, and pursued for a degree of Doctor of Philosophy program in Philosophy and Ethics, at Graduate School, Saun Sunandha Rajabhat University. At present, he is an Assistant Professor at the Philosophy and Religions Subject Group, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University.

E-Mail Address: wirachai_16@hotmail.com

นายวีระยุทธ สุทธิ

นายวีระยุทธ สุทธิ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศป.บ.) สาขาวิชา ดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และกำลังศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ศป.ม.) สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปัจจุบันเป็นอาจารย์สาขาวิชา ดนตรีศึกษา ละครศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Mr. Wirayut Suttho graduated with a degree of Bachelor of Fine Arts program in Music from Faculty of Fine and Applied Arts, Mahasarakham University, and pursued for a degree of Master of Fine and Applied Arts program in Music Education at College of Music, Mahasarakham University. At present, he is a lecturer at the program of Music Education, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University.

E-Mail Address: violin_vee@hotmail.com

นางสาวศิขรินทร์ แสงเพชร

นางสาวศิขรินทร์ แสงเพชร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (นบ.) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาตรีหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (การสอนมัธยม-ภาษาไทย) (ศษ.บ.) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศศ.ด.) สาขาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Miss Sikharin Saengpetch graduated with a degree of Bachelor of Laws (LL.B.) from the Faculty of Law Ramkhamhaeng University, a degree of Bachelor of Education program in Secondary Education-Teaching Thai Language (B.Ed) from the Faculty of Education, Sukhothai Thammathirat Open University, a degree of Master of Arts (M.A) program in Thai Language from the Faculty of Humanities Kasetsart

University, and pursued for a degree of Doctor of Arts program in Thai Language at Faculty of Arts, University of Phayao. Currently, she a lecturer in the Thai Language Program at the Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

E-Mail Address: si-jangy@hotmail.com, message_mes@hotmail.com

นายสรรยา รักพงษ์

นายสรรยา รักพงษ์ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และกำลังศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) สาขาวิชาการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลเตย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

Mr. Sanya Rakphong graduated with a degree of Bachelor of Science program in Industrial Management Technology from the Faculty of Industrial Technology Ubon Rachathani Rajabhat University, and pursued for a degree of Master of Political Science program in Politics and Government at College of Politics and Governance, Mahasarakham University. At present, he works as a Community Development Officer at Toei Sub District Administrative Organization, Muang Sam Sip District, Ubon Ratchathani Province.

E-Mail Address : sanya7488@hotmail.com

นายสุทัศน์ วงศ์กระบกถาวร

นายสุทัศน์ วงศ์กระบกถาวร สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศศ.ด.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Mr. Suthat Wongkrabakthawon graduated with a degree of Master of Education program in Thai from the Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, and pursued for a degree of Doctor of Arts program in Thai, at the Faculty of Arts, and University of Phayao. At present, he is an assistant professor at the program of Thai language, Faculty of Education, Rajabhat Mahasarakham University.

E-Mail Address: thas2523@hotmail.com

นายอาทิตย์ อัสวพันธุ์นิมิต

นายอาทิตย์ อัสวพันธุ์นิมิต สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาภูมิศาสตร์ คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และกำลังศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชาภูมิสารสนเทศศาสตร์ คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ ลุ่มพินีคอนโดทาวน์ ชลบุรี-สุขุมวิท ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการ-การเงิน และทำงานอยู่ที่ หนองค้อฟาร์ม (ฟาร์มสุกร) จังหวัดชลบุรี

Mr. Arthit Atsawaphannimit graduated with a degree of Bachelor of Science (B.Sc.) program in Geography from the Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University, and pursued for a degree of Master of Science (M.Sc.) program in Geoinformatics at Faculty of Geoinformatics, Burapha University. At present, he works as an officer of General Service and Finance of Lumpini Condo Town, Chon Buri-Sukhumvit and Nongkhofarm (livestock farm) Chon Buri province.

E-Mail Address: rmidbeer14124@gmail.com

นางสาวอาวีพร ปานทอง

นางสาวอาวีพร ปานทอง สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชาสถิติประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาวิจัย วัตถุประสงค์ และสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Miss Aweeporn Panthong graduated with a degree of Master of Science (M.Sc.) program in Applied Statistics from the Faculty of Science, Naresuan University, and pursued for a degree of Doctor of Philosophy (Ph.D.) program in Research Measurement and Educational Statistics, at the Faculty of Education, Burapha University. At present, she is a lecturer at the program of Mathematics and Statistics, Faculty of Science and Technology, Nakhon Sawan Rajabhat University.

E-Mail Address: aweeporn.p@gmail.com

ดร.เอนก สุวรรณบัณฑิต

ดร.เอนก สุวรรณบัณฑิต สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศส.ม.) สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง นักรังสีการแพทย์ ระดับชำนาญการพิเศษ ภาควิชารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล และอาจารย์พิเศษ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Dr. Anek Suwanbundit graduated with a degree of Master of Arts (M.A.) program in Industrial and Organizational Psychology from the Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, and a degree of Doctor of Philosophy program in Philosophy and Ethics at Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University. At present, he is a medical radiologist of senior professional level at Department of Radiology, Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University, and an Inviting lecturer at the program of Doctor of Philosophy in Philosophy and Ethics, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University.

E-Mail Address: asuwanr@hotmail.com

ดร.โอชญญา บัวธรรม

ดร.โอชญญา บัวธรรมสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก Doctor of Philosophy in Architectural Heritage Management and Tourism (International Program) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยคณบดีระดับบัณฑิตศึกษา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Dr. Ochanya Buatham graduated with a degree of Doctor of Philosophy program in Architectural Heritage Management and Tourism from the Faculty of Architecture, Silpakorn University. At present, she is assistant dean for Graduate Studies at the Faculty of Tourism and Hotel Management, Mahasarakham University.

E-Mail Address: ochanya.b@hotmail.com

หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความจากงานวิจัยส่งตีพิมพ์ ในวารสารวิชาการ รมยสาร

1. เป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ที่เกี่ยวกับภาษา วรรณกรรมชาติพันธุ์ บรรณารักษ์ ดนตรี นาฏศิลป์ กฎหมาย การพัฒนาสังคม การศึกษา การเมือง วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม
2. เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีเป็นบทความภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาก่อนส่งให้บรรณาธิการ
3. ต้องระบุชื่อบทความ และชื่อ – สกุลจริงของผู้เขียนบทความ พร้อมวุฒิการศึกษาตำแหน่งและสถานที่ทำงานอย่างชัดเจน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. ต้นฉบับบทความต้องมีความยาวไม่เกิน 10 หน้ากระดาษ A4 ขนาดอักษร TH SarabunPSK 14 พร้อมทั้งแนบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ส่งมาที่เว็บไซต์ <http://rommayasan.bru.ac.th>
5. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
6. หากเป็นงานแปลหรือเรียบเรียงจากภาษาต่างประเทศต้องมีหลักฐานการอนุญาตให้ตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์
7. บทความต้องมีสาระซึ่งแปลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวรวมกันไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A4
8. บทความควรมีตาราง แผนภูมิ ภาพประกอบ ตามความเหมาะสม
9. บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองท่าน
10. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่ไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน

ส่วนประกอบของบทความ

❖ **บทความวิชาการ** หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงมีการใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ โดยควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ชื่อเรื่องควรมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา
2. **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปเนื้อหาของบทความให้ได้ใจความชัดเจน และควรมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ จำนวนคำไม่เกิน 250 คำ
3. **คำสำคัญ (Keyword)** ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นในระบบฐานข้อมูล ไม่เกิน 5 คำ ใต้บทคัดย่อ
4. **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนแนะนำและปูพื้นเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านทราบข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา รวมถึงระบุถึงขอบเขตเนื้อหาของบทความ
5. **เนื้อหา (Body of Text)** เป็นส่วนหลักของเนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นออกเป็นเรื่องย่อยๆ และมีการจัดเรียงลำดับเป็นหัวข้อตามรายละเอียดของเนื้อหา
6. **บทสรุป (Conclusion)** เป็นการสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน และกระชับโดยมีการสรุป ปิดท้ายเนื้อหาที่เราได้นำเสนอไปแล้วว่ามีผลดี หรือผลเสียอย่างไร
7. **เอกสารอ้างอิง (Reference)** เขียนในรูปแบบ APA (American Psychological Association Citation Style)

❖ **บทความวิจัย** ควรมีการนำเสนอผลการวิจัยที่ได้รับอย่างเป็นระบบ โดยควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ชื่อเรื่องควรมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา
2. **บทคัดย่อ (Abstract)** ควรมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ (การเขียนบทคัดย่อ คือ การสรุปสาระสำคัญของเรื่องโดยเฉพาะวัตถุประสงค์ วิธีการและผลการวิจัย)
3. **คำสำคัญ (Keyword)** ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นในระบบฐานข้อมูล ไม่เกิน 5 คำ ใต้บทคัดย่อ
4. **บทนำ (Introduction)** เป็นการอธิบายถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลที่นำไปสู่การวิจัย มีข้อมูลทางวิชาการสนับสนุนหรือโต้แย้ง รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
5. **วัตถุประสงค์ (Objective)** ระบุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย
6. **วิธีการวิจัย (Methodology)** อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียดและชัดเจน
7. **ผลการวิจัย (Result)** เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย การใช้ตารางหรือแผนภูมิไม่ควรเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ โดยมีการแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบอย่างชัดเจน
8. **อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)** ผสมผสานเปรียบเทียบและตีความผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎีแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย
9. **บทสรุป (Conclusion)** สรุปสาระสำคัญของผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยนั้นไปใช้ประโยชน์
10. **เอกสารอ้างอิง (Reference)** เขียนในรูปแบบ APA (American Psychological Association Citation Style)

คำแนะนำสำหรับการเตรียมต้นฉบับบทความ

1. จัดหน้ากระดาษขนาด A4
2. กรอบของข้อความ ในแต่ละหน้าให้มีขอบเขตดังนี้ จากขอบบนของกระดาษ 3.81 ซม. ขอบล่าง 2.54 ซม. ขอบซ้าย 3.81 ซม. ขอบขวา 2.54 ซม.
3. ระยะห่างระหว่างบรรทัด หนึ่งช่วงบรรทัดของเครื่องคอมพิวเตอร์
4. ตัวอักษรใช้ TH SarabunPSK และพิมพ์ตามที่กำหนด ดังนี้
 - **ชื่อเรื่อง (Title)**
 - ภาษาไทยขนาด 18 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
 - ภาษาอังกฤษขนาด 18 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
 - **ชื่อผู้เขียนและชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา**
 - ใช้ภาษาไทย – อังกฤษ ขนาด 14 point ระบุชื่อผู้เขียน และขนาด 12 point จัดกึ่งกลางระบุต้นสังกัดของผู้เขียน
 - **บทคัดย่อ**
 - ชื่อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” ขนาด 14 point, กำหนดชิดซ้าย ตัวหนา
 - ข้อความบทคัดย่อภาษาไทย ขนาด 14 point, กำหนดกระจายแบบไทย
 - ข้อความบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point, กำหนดกระจายแบบไทย

- ย่อหน้า 1.27 ซม.

○ **คำสำคัญ** ให้พิมพ์ต่อจากส่วนของบทคัดย่อ ควรเลือกคำที่สำคัญเกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 4 – 5 คำ ใช้ตัวอักษรภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point

○ **รายละเอียดบทความ**

- หัวข้อใหญ่ ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย, ตัวหนา
- หัวข้อรอง ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย, ตัวหนา
- ตัวอักษร ขนาด 14 point, กำหนดกระจายแบบไทย, ตัวธรรมดา

○ **การอ้างอิงในเนื้อหา**

การอ้างอิงแทรกเนื้อหา ให้มีชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ อยู่ในวงเล็บแต่ถ้ามีอยู่แล้วให้ใส่เฉพาะปีที่พิมพ์ในวงเล็บ เช่น

- บุญยเสนอ ตริวิเศษ (2550 : 5) กล่าวว่า
- การศึกษาในบริบทของสังคมไทย (บุญยเสนอ ตริวิเศษ, 2544 : 103)

○ **การเขียนเอกสารอ้างอิง**

รายชื่อเอกสารที่ใช้เป็นหลักในการค้นคว้าวิจัย ที่ได้ตรวจสอบเพื่อนำมาเตรียมรายงานและมีการอ้างอิง จัดเรียงลำดับตามตัวอักษรโดยเริ่มจากเอกสารภาษาไทย เอกสารภาษาอังกฤษโดยใช้ระบบของ APA (American Psychological Association) มีรูปแบบ ดังนี้

▪ **หนังสือ**

ผู้แต่ง.✓✓ (ปีที่พิมพ์). ✓✓ ชื่อเรื่อง✓. (ครั้งที่พิมพ์). ✓สถานที่พิมพ์✓:✓สำนักพิมพ์.✓
✓✓✓✓✓✓✓

วรวรรณ ศรียาภัย. (2554). การจัดการประชุมและฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). สมุทรปราการ:
เดอะ บุ๊ค พลัส พับลิชซิง.

▪ **วารสาร**

ผู้แต่ง.✓✓(ปีที่พิมพ์).✓✓ชื่อบทความ.✓✓ชื่อวารสาร.✓✓ปีที่หรือเล่มที่ (ฉบับที่) ✓:✓
✓✓✓✓✓✓✓หน้าที่ตีพิมพ์บทความ.

ศศิวิมล ศักดา. (2549). เทศกาลสงกรานต์ 4 ภาค. วารสารกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2 (12) : 2-5.

▪ **หนังสือพิมพ์**

ผู้แต่ง.✓✓(ปีที่พิมพ์,✓เดือน✓วันที่).✓✓ชื่อบทความ.✓✓ชื่อหนังสือพิมพ์.✓หน้าที่ตีพิมพ์บทความ.

บุญยเสนอ ตริวิเศษ. (2551, มีนาคม 30). อาจารย์ราชภัฏกับความท้าทายใหม่. มติชน. หน้า 5

■ หนังสือที่มีผู้รับผิดชอบแต่ละบทแต่ละตอน

ชื่อผู้แต่ง. ✓✓(ปีที่พิมพ์). ✓✓ชื่อเรื่องหรือชื่อตอน. ✓ใน ✓ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานที่จัดทำ, ✓
✓✓✓✓✓✓ชื่อหนังสือ. ✓✓(หน้า). ✓✓สถานที่พิมพ์ ✓: ✓สำนักพิมพ์.

ศิริพร ลิ้มตระกูล. (2540). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการอ่าน. ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาไทย (หน้า 1-36). นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

■ บทความในหนังสือรวมเรื่อง

ชื่อผู้แต่ง. ✓✓(ปีที่พิมพ์). ✓✓ชื่อบทความ. ✓ใน ✓ชื่อผู้รวบรวมหรือบรรณาธิการ. ✓(บก.) ✓ชื่อเรื่อง. ✓
✓✓✓✓✓✓(หน้า). ✓✓สถานที่พิมพ์ ✓: ✓สำนักพิมพ์.

ครรชิต มาลัยวงศ์. (2536ก). การประมวลผลคำคืออะไร. ใน อนุชิต บุญธรรม (บก) คอมพิวเตอร์น่ารู้ (หน้า 77). กรุงเทพฯ :
สถาบันประมวลข้อมูลเพื่อการศึกษาและพัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

■ วิทยานิพนธ์

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์. ✓✓(ปีที่พิมพ์). ✓✓ชื่อวิทยานิพนธ์. ✓✓ระดับวิทยานิพนธ์. ✓สาขาวิชา ✓คณะ ✓
✓✓✓✓✓✓มหาวิทยาลัยหรือสถาบัน.

ชาติชาย พานิชชอบ. (2544). แนวโน้มบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอนาคต. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

■ รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย ✓✓(ปีที่พิมพ์). ✓✓ชื่องานวิจัย. ✓(ครั้งที่พิมพ์). ✓✓สถานที่พิมพ์. ✓: ✓สำนักพิมพ์.

บุญยแสนอ ตริวิเศษ. (2544). รายงานการวิจัยเรื่อง แนวคิดเชิงอุดมการณ์และอัตลักษณ์แห่งกวี ประชาชนในร้อยกรอง
ของ ประเสริฐ จันคำ. บุรีรัมย์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

■ สื่อโสตทัศน

ชื่อผู้ผลิต. ✓✓(ตำแหน่งในการผลิต). ✓✓(ปีที่ผลิต) ✓✓ชื่อเรื่อง. ✓[ประเภทสื่อ]. ✓สถานที่ผลิต: ✓
✓✓✓✓✓✓หน่วยงานผู้ผลิต.

ศิราณี อินทรหนองไผ่. (2546). วิดีทัศน์ประกอบการเรียนการสอนเรื่องแผนและการพันผ้าพันแผล. [วีดิทัศน์]. มหาสารคาม :
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

■ การสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์. ✓✓(ปี, ✓เดือน✓วันที่ให้สัมภาษณ์). ✓✓ตำแหน่งหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.
 ✓✓✓✓✓✓✓สัมภาษณ์.
 แม้นมาศ ขวลิขิต, คุณหญิง. (2542, สิงหาคม 26). นายยกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.
 สัมภาษณ์

■ ฐานข้อมูลออนไลน์

● หนังสือออนไลน์จากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. ✓✓(ปีที่พิมพ์). ✓✓ชื่อหนังสือ. ✓✓ค้นเมื่อ✓✓วัน✓เดือน, ✓ปี✓จาก✓แหล่งสารสนเทศ
 มนู อรรถดิลกเชษฐ. (2557). ความจำเป็นต้องมี พรบ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.
 ค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2557 จาก <http://2ebook.com/stou/readind/index.php>

● สารสนเทศอื่นๆ จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้เขียน. ✓✓(ปีที่แก้ไขหรือปรับปรุงข้อมูล). ✓✓ชื่อเรื่อง. ✓✓ค้นเมื่อ✓✓วัน✓เดือน, ✓ปี✓จาก✓
 ✓✓✓✓✓✓✓แหล่งสารสนเทศ.
 มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิพิธภัณฑน์ผ้า. (2551). ผ้าแพรวา. ค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2552 จาก
<http://2ebook.com/stou/readind/index.php>

Guideline for submission of the academic article or research article to be published in the Romayasan Academic Journal

1. The article should have the theme on Humanities and Social Sciences that are related to Language, Literature, Ethnography, Library Science, Music, Dramatic Art, Law, Social Development, Education, Politics, Culture, Geography, History and Fine Arts.
2. The article can be in Thai or English, in case of English article, its correctness must be rectified by the language expert before submission to the editor.
3. Title of article, name and surname of author of article along with qualification, position and work place in Thai and English should be clearly stated.
4. The manuscript of the article should not have the length exceeded than 10 pages of A4 paper, typed in TH SarabunPSK font of 14 point size, along with electronic file, which can be submitted via the website: <http://rommayasan.bru.ac.th>
5. The article should not be published elsewhere.
6. In case of the work being translated or compiled from the foreign language, the evidence in writing form from the copyright owner must be obtained.
7. The article must have abstract both in Thai and English, the total length of which should not exceed than 1 page of A4 paper.
8. The article should have table, chart and picture in appropriate place.
9. The article submitted for publication will be reviewed by at least two experts in the related fields.
10. The board of editor will inform the author whose article that was not considered for publication, but will not return the manuscript.

Academic Article

Title and content should indicate the point of presentation clearly and the content should be arranged appropriately to make a reader understand clearly, which included employment of critical theory and suggestion completely, the format of which was shown as follows:

1. Title should contain both Thai and English, in which Thai title was typed first, and was followed by English title in the subsequent line.
2. Abstract should summarize a substance of content of article in both Thai and English in which Thai abstract should come first, the length of which should not exceed than

- one page and number of words should not exceed than 250 words.
3. Keyword should specify the important word of content suitable to be used in searching in the database, not exceeded than 5 words below the abstract.
 4. Introduction should point out and laid the foundation for the idea of content to reader, in which the scope of the article should be specified.
 5. Body of text should contain the main part of content of article which was divided into sub-point and be arranged by point as per the detail of content.
 6. Conclusion should summarize the content of article clearly and concisely in which concluding of the Pros and Cons content should be presented.
 7. Reference should be written in American Psychological Association (APA) style.

Research Article

It should present the result of research systematically, the format of which was shown as follows:

1. Title should include both Thai and English, in which Thai should come first and followed by English in subsequent line.
2. Abstract should include both Thai and English in which Thai should come first and the length of which should not exceed than 1 page of paper (abstract was summary of essence of content especially objective , method and result).
3. Keyword should specify the important word of content suitable to be used in searching in database, not exceeded than 5 words below the abstract.
4. Introduction should explain a background and an importance of problem leading to the research supported and argued by academic data, which included the relevant concept and theory.
5. Objective should specify the purpose and target of research.
6. Methodology should explain the process of research in detail clearly.
7. Result should present the research finding relevant to the point on the process of research, and the use of table or chart should not exceed than 5 tables or charts accompanying by a clear interpretation and analysis.
8. Discussion should integrate, compare and interpret research finding on the line of theory, concept and relevant research and should connect the research finding with the point of research problem.

9. Conclusion should summarize the essence of research finding, and give suggestion for the use of research finding.
10. Reference should be written in American Psychological Association (APA) style.

Guideline for preparation of the manuscript of the article

1. Set the paper to the A4 size
2. The text boundary of each page should have following margins: 3.81 cm. from the upper margin of paper, 2.54 cm. from lower margin, 3.81 cm. from left margin, 2.54 cm. from right margin.
3. The space between lines was customized by one space of computer Keyboard.
4. TH SarabanPSK font should be used and typed in accordance with the norm specified blow:

o Title

- Thai, 18 point size, Center, bold letter.
- English, 18 point size, Center, bold letter.

o Name of author and advisor

- Font in Thai-English, 14 point size, Center ; name of and Affiliation of author in 12 point font size, Center, should be used.

o Abstract

- Title 'abstract', 14 point size, left, bold letter.
- Text of abstract in Thai, 14 point size, aligned to margin.
- Text of abstract in English, 14 point size, aligned to margin.
- Indentation 1.27. cm.

o Keywords

- Keywords are typed after the abstract. 4-5 Keywords should be selected from the relevant article. Thai or English letter in 14 point size should be used.

o Detail of Article

- Heading, 14 point size, left, bold letter.
- Sub heading, 14 point size, left, bold letter.
- Font, 14 point size, Thai distributed, normal letter.

o In-Text Reference

- In writing reference in the text, a name of author and date of publication should be included in parenthesis; if the name of author had, been included in the text, only date of publication should be mentioned. For example :
- Bunsanoe Triwiset (2007 : 5) says :
- Education in the context of Thai society (Bunsanoe Triwiset, 2001 : 103)

o Writing Reference

▪ Book

Author. ✓✓(Date of Publication). ✓✓**Title of book**.✓(Edition).✓

✓✓✓✓✓✓✓✓ Place of Publication✓ : ✓Publisher.

Worawat Sriyaphai. (2012). **Organizing Effective Meeting and Training (1st Education)**. Bangkok: Samutprakan : The book Plus Publishing.

▪ Journal

Author.✓✓(y).✓✓Title of Article.✓✓**Title of Journal**.✓✓ Year or Volume, (No)✓:

✓✓✓✓✓✓✓✓Page.

Sasiwimon Sakda, (2006). Festival of Songkran of Four Regions. **Journal of Ministry of Travel and Sport**. 2 (12): 2-5.

▪ News Paper

Author.✓✓(y,✓m✓d). ✓✓Title of article.✓✓ **Title of News Paper**. ✓Page.

Bunsanoe Triwiset. (2008, March 30). Rajabhat Intractor and New Challenge. **Matichon**. p. 5.

▪ Book with responsible person in each chapter and section

Author.✓✓(Date of Publication). ✓✓Title.✓ In Author or Agent of Production. ✓

✓✓✓✓✓✓✓✓**Title of book**.✓✓ (Page). ✓ Place of Publication ✓: ✓ Publisher.

Siriphon Limtrakan. (1997). Introduction to Reading. In Sukhothaithammathirat Open University, **Textbook on Thai Reading**. (pp. 1-36). Nonthaburi : Sukhothaithammathirat Open University.

▪ Article in collected book

Author. ✓✓(Date of Publication). ✓✓Title of Article. ✓ In compiler or editor. ✓Title of Book.
 ✓✓✓✓✓✓✓(Page). ✓✓Place of Publication✓: ✓Publisher.

Khanchit Malaiwong. (1993a) What is data processing of word. In **computer to be known** (p. 77).
 Bangkok: Institution of Data Processing for Study and Development, Thammasat University.

▪ Thesis

Author. ✓✓(Date of Publication). ✓✓Title of Thesis. ✓✓ Degree, ✓ Program, ✓Faculty,
 ✓✓✓✓✓✓✓University or Institution.

Chatchai Pha Nit Chop. (2001). **The Trend of Role of Basic Education School Board**. Master of
 Education Thesis, Program in Educational Administration, Graduate School,
 Buriram Rajabhat Institution.

▪ Research

Author. ✓✓ (Date of Publication). ✓✓Title of research. ✓ (Edition). ✓✓Place of
 ✓✓✓✓✓✓✓Publication✓:✓Publisher.

Bunsanoe Triwiset. (2001). **Research on Concept and Identity of Local Poet in the Poem of Prasoet
 Chan Dam**. Buriram: Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University.

▪ Television

Producer. ✓✓ (Position). ✓(Date). ✓ Title. ✓ [Media]. ✓ Place of Publication✓:✓Agent of
 ✓✓✓✓✓✓✓Production.

Sirani Inthonnongphai. (2003). **Video to assist the instruction on a wound and bandaging**. [Video].
 Mahasarakham: Faculty of Nursing, Mahasarakham University.

▪ Interview

Interviewer. ✓✓(y, ✓m ✓d✓ of interview). ✓✓Position or Address to Contract.

✓✓✓✓✓✓✓✓Interview.

Maenmat chawalit,. (1999, August 26). Chairperson of Thailand Library Association. Interview.

▪ Online database

- Online book from website

Author.✓✓ (Date). ✓✓Title of Book.✓✓ Retrieved ✓✓d✓m✓y✓from

✓✓✓✓✓✓✓✓URL.

Manu Oradidonchet. (n.d.). The need to have personal information protection Act.

Retrieved may 22, 2009 from <http://2ebook.com/stou/readind/index.php>

- Other information from internet

Author. ✓✓(Date of revision of data). ✓✓Title. ✓✓Retrieved ✓✓d✓m✓y✓from✓

✓✓✓✓✓✓✓✓ URL.

Naresual University. (2008). Cloth Museum. **Prae Wa silk**. Retrieved 6 June, 2009

from <http://2ebook.com/stou/readind/index.php>

พิมพ์ที่ บริษัท ไอพรีนธ์ แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด
เลขที่ 433/6-9 ถ.เสด็จนิวัตน์ ต.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ 31000
โทรศัพท์ 0 4461 1392 โทรสาร 0 4462 1392